

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1929.

Andra kammaren.

Nr 4.

Torsdagen den 17 januari f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 11 innevarande januari förda protokollen.

§ 2.

Herr statsrådet *Johansson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 8, angående tilläggspension åt förre vaktkonstapeln i fångvården Sven Bengtsson Lilja och pension åt mjölnaren vid statens uppfostringsanstalt å Bona Adolf Fredrik Andersson.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts proposition, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.

Därvid anförde:

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman, mina damer och herrar. Den regering, som möter 1929 års riksdag, är liksom sina närmaste föregångare en ren parti- och minoritetsregering. Olikheterna mellan högerfärgad och socialdemokratisk samhällssyn anvisa i förhållandet till denna regering oppositionsställningen såsom den naturliga för det parti, som jag har äran att företräda. Även ledaren för det frisinnade partiet har anmält opposition. Förmodligen kommer väl bondeförbundet att, åtminstone formellt, förbehålla sig en oberoende ställning gentemot regeringen. Den borgerliga samlingen vid höstens val visade sig icke ha ett fastare underlag än att den sprack i samma ögonblick, den skulle infria de förhoppningar, som den ingivit en del av de svenska väljarna och på vars uppfyllande ju herr Lindman också efter valet insisterade. I vilken mån personliga motsättningar bidragit till att omöjliggöra tillkomsten av en borgerlig koalitionsregering och en borgerlig samlingspolitik, har jag ingen anledning att yttra mig om. Jag nöjer mig med att konstatera den borgerliga splittringens faktum, vilket icke rubbas av det samarbete, som de borgerliga partierna till ömsesidigt skydd etablerade vid valen av ständiga utskott.

Det är utifrån denna faktiska motsättning mellan de borgerliga partierna, som den sittande regeringens möjligheter i första hand få bedömas. Visserligen borde det, enligt min mening, icke finnas några oöverkomliga hinder för ett visst samarbete mellan en i anda och sanning samhällsvårdande konservatism och socialdemokratisk iver att bereda trygghet och välbefinnande för alla.

Andra kammarens protokoll 1929. Nr 4.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Men vi veta, att det åtminstone för närvarande icke finnes någon egentlig utsikt att göra en sådan tanke praktiskt fruktbarande. Den svenska högern är *mera privilegievårdande än samhällsvårdande*, dess vid lägliga tillfällen utbaserade reformvillighet når sällan eller aldrig handlingens moment. Statsverksproposition och trontal tyda på, att den sittande regeringen endast kommer att bekräfta denna erfarenhet. Därmed är *vår* ställning till denna regering given. Förmodligen tänkte icke heller herr Lindman så mycket på oss, när han i den första regeringsförklaringen utlovade en politik, »som kan utlösa så stor samverkan som möjligt». Trots alla bittra erfarenheter var det nog till herr Ekman hans vädjan närmast var riktad; om herr Olssons i Kulenbergstorp upphöjelse, visste man då intet, och inte vet jag, huruvida denna ökat herr Lindmans förtröstan.

Förmodligen kommer man från det frisinnade partiets sida att i dag upprepa sina tidigare gjorda försäkringar, att partiets opposition är saklig och att något stöd för en högerpolitik icke kan förväntas från dess sida. Kommer en sådan försäkran att uppfyllas, saknar uppenbarligen regeringen alla möjligheter att förverkliga sitt partis löften till väljarna. Vad vi fått är alltså en högerregering, som icke kan föra högerpolitik, en regering som, om den vill leva, måste taga större hänsyn till meningarna i riksdagen än till sitt eget partis program, en regering som måste inrikta sig mera på att expediera än att leda. På så sätt komma de män och det parti, som mera och högljuddare än någon annan ropat på starka regeringar, att inför landet demonstrera den ohjälpliga svagheten i varje regerings ställning, så länge icke väljarna behaga decidera sig och skapa verkliga förutsättningar för en kraftfull styrelse.

Kanske bör jag tillägga, att jag alls icke betraktar det som ett fel om en regering försöker att i största möjliga mån anpassa sig efter det faktiska parlamentariska maktläget. Under en demokratisk ordning måste ett gott samarbete mellan regering och riksdag eftersträvas, och ingen regering kan i vårt land uppenbart trotsa riksdagen. När herr Lindman väljer anpassningspolitiken, så gör han heller icke någonting annat än vad hans närmaste företrädare varit nödgade till även de. Om därvid högerns regeringspolitik skulle komma i motsättning till högerns oppositions- och valpolitik, så är det icke regeringspolitiken som bör klandras, utan valpolitiken. Ett stort och ansvarsännande parti måste lära sig, att i oppositionsställning ständigt ha regeringsansvaret för ögonen och att icke som opposition förfara så, att det måste i regeringsställning förneka sitt närmaste föregående. Förvandlingskonster av det slag, som de båda excellenserna i oktober visade, äro till allvarligt men icke blott för herrar Lindmans och Tryggers anseende, om vilket jag ju icke behöver bekymra mig, utan även för tilltron till det politiska arbetet i allmänhet, en sida av saken som måste intressera oss alla.

Härmed har jag kommit in på en svaghet hos den sittande regeringen, vilken är ur vissa synpunkter nästan allvarligare än avsaknaden av ett bärande parlamentariskt underlag. Denna svaghet har nämligen med heder och moral att göra. Den bottnar i de förhållanden, under vilka regeringen tillkommit. Den framgång, som högern vann vid de senaste valen till andra kammaren och som förde fram dess män till konseljen, var icke ett uttryck för växande tillit till högerns politik. Framgången vanns i stället i övervägande grad genom ocker på stora folklagers politiska okunnighet, på hets och skrämsel, på förvrängning och osannfärdighet. Slikt är ett dåligt underlag för en regering. Jag förstår, herr talman, att det på vissa håll kommer att väcka förtrytelse, när jag här påminner om vad som förekom under höstens stora valstrid. Men det är ganska omoraliskt att betrakta valpolitiken såsom någonting riksdagen och regerings- eller riksdagspolitiken ovidkommande. Det bör icke få passera oanmärkt från denna plats, om ett parti försöker förstärka sitt inflytande i

riksdagen genom uppenbart förkastliga metoder. Den åtrådda nyorienteringen inom svensk politik bör i första hand sikta till mera saklighet, varav också måste följa större uppriktighet och sanningsansvar. Det finns anledning att erinra även herrarna på regeringsbanken härom.

Det är icke någon lust att hålla moralpredikningar, som kommit mig att taga upp detta ämne. Det är heller icke något försök, att få mitt eget parti att framstå så mycket bättre mot bakgrunden av välgrundat klander av andra. Det ena partiet bör i regel icke försöka att mästra andra för deras metoder. Alla ha vi skulder, alla gå vi någon gång under stridens hetta till överdrift, inom alla partier finns det personer, vilkas sinne för det anständiga och tillåtliga icke är tillräckligt utvecklat. Men det finns gränser, som icke kunna få överskridas, utan att bestämda protester avgivas. Det förekom under den senaste valrörelsen ting, som visa hän på en fara för urartning i det politiska umgänget. Det är i allas intresse att denna fara mötes i tid.

Det skulle vara en verklig olycka för vårt land och ett hot mot dess bestånd, om landets största politiska parti, det parti, som bakom sig har 874,000 aktiva väljare, skulle bestå av tjuvar och banditer. Men så presenterades faktiskt av högeragitatorer det socialdemokratiska partiet för folket ute i bygderna. Bestrides detta, finns därpå ingen annan förklaring än att en del människor i valstridens hetta inte vetat vad de gjort. Men åtskilligt tyder på kall planläggning och metodiskt genomförande. Redan på våren började den skrämselfrafik, som kulminerade i september. Från högerns riksorganisation sändes då ut de första ryssbilderna. Jag erinrar särskilt om en, där kosacken åter kommit till heders i svensk politisk propaganda. Man ser en idyll, ett varmt och gott svenskt hem, där far och mor och unge sonen förnöjt syssla med var sitt. Men på rutan framträder en otäck och hotfull bild: kosacken med knutpiskan. Skall han krossa idyllen, frågas det. Närmast riktade sig propagandan mot nedrustarna. Kosacken kom emellertid igen och då fick han göra tjänst mera direkt mot socialdemokratin. Jag har här ett aktstycke med fyra bilder. Tyvärr kan det icke klicheras i protokollet, och jag får nöja mig med att beskriva bilderna. Den ene visar de framstormande kosackerna och är försedd med texten: »Envar som röstar på Arbetarpartiet röstar på Moskva.» Redan den är osannfärdig. Den nästa illustrerar plundringen av ett lanthem. Texten är: »Den som röstar på Arbetarpartiet, röstar på beslagttagande av enskild egendom, den blir av med sina sparade slantar.» Här blomstrar lögnen ännu fräckare. Men nästa bild når dock längre. Den visar en rusig soldatesk, som kontrakterar för sig våra kvinnor. Texten lyder: »Sveriges kvinnor. Envar som nu röstar på Arbetarpartiet, röstar för familjebandens upplösning, barnens förvildning och sedernas förfall.» Är icke sådant skändligt, ers excellens?

Kanske skall man komma med den invändningen, att bilderna egentligen rikta sig mot bolsjevikerna och att högerledningen icke har något ansvar för deras utsändande i valagitationen. Även om de riktat sig blott mot kommunisterna, hade de varit oförsynta, ty, vad man än annars kan klandra kommunisterna för, icke finns det anledning utmåla dem såsom boskapstjuvar och kvinnoskändare. Men det är alldeles uppenbart, att det var på socialdemokratin man siktade. Man visste mycket väl, att kommunisterna voro dömda till att bli en betydelselös klick i andra kammaren även efter valet; det var en förstärkt socialdemokratisk representation man fruktade och det var för att hindra denna som man tillgrep även rena skändligheter. För övrigt äro dessa skamliga affischer och plakat ingenting annat än en följdriktig fortsättning av den hetspropaganda mot socialdemokratin, som redan från början gav valrörelsen dess karaktär och i vilken åtskilliga av den nu sittande regeringens medlemmar flitigt deltog. Det var en rationellt organiserad propaganda, varunder varje folkgrupp angreps på sin svaga punkt — de små spararna skrämades med förlus-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

en av sina sparpennningar, egnahemsägaren hotades med förlust av sin stuga, bonden ställdes inför faran att drivas från gård och grund osv. — ja, det påstås t. o. m. att barnmorskorna i en viss landsända drevos fram att rösta med högern för att slippa legaliserat tvåbarnssystem under socialistregim!

Från den tribun, som erbjuder den svenska folkrepresentanten möjlighet att tala till alla politiskt intresserade medborgare, protesterar jag såsom talesman för det socialdemokratiska partiet mot att vi framställas såsom hemskövlare, sedefördärvare och landsförrädare. Det finns ingenting i vad vi sagt eller gjort, krävt eller föreslagit, som kan motivera sådana beskyllningar. Vår motion i följd rörande omläggning av arvs-katten i egendomsutjämningssyfte, vilken på ett minst sagt fördomsfritt sätt utnyttjades under valstriden, syftade till ett allmännare ägande och alls icke till konfiskationspolitik. Och hela vår strävan går ju ut på att giva åt alla inom vårt folk goda hem, där goda seder kunna blomstra och där kärleken till vårt fria och självständiga Sverige kan växa sig allt starkare. I detta syfte kräva vi utveckling och förstärkning av den sociala omvårdnaden, i detta syfte kräva vi en ekonomisk demokrati, som tager till vara alla goda krafter för ett rikare produktivt liv och medför en rättvisare fördelning av arbetets frukter. Våra avsikter ha vi aldrig sökt förhemliga och de måste vid det här laget vara kända även av våra motståndare. Härefter borde ligga en garanti mot allsköns förvrängning och vantolkning. Vi borde ha kommit så långt i politisk kultur, att okret på okunnigheten och dumheten kunde upphöra och meningsbrytningarna präglas av den gamla svenska hederligheten. Tycker icke ni detsamma, herr statsminister och högerledare? I så fall ha vi åtminstone en gemensam utgångspunkt, men också ett gemensamt intresse att försöka förhindra ett upprepande av sådana ting, som onödigt förgiftade 1928 års valrörelse och som, om de upprepas, komma att fullständigt förgifta hela den politiska atmosfären och förstöra alla möjligheter till samarbete.

Att även där åsikter och intressen stå starkt emot varandra man kan åstadkomma förhandling och samverkan, därpå har den nuvarande regeringen skaffat oss ett praktiskt exempel genom sitt initiativ till den s. k. arbetsfredskonferensen, ett initiativ som nästan allmänt hälsades med uppriktig glädje. Redan vid följande års remissdebatt förde jag fram tanken på ett regeringsinitiativ till samförståndsdiskussion mellan företagare och arbetare. Det hade varit en av de naturliga saker i världen, om den regering, som då satt och som representerade just de partier, från vilkas sida det predikas mest om social fred, tagit upp tanken och förverkligat densamma. Men herr Ekman och hans män behärskades alltför mycket av falska prestigesympunkter för att kunna lyssna till ett gott råd. De drevo i stället fram den avtalslagstiftning, som alltjämt starkt irriterar stämningen bland de organiserade arbetarna och som, trots den från fackför-eningsrörelsen visade lojaliteten, kan bli anledning till onödiga konflikter. Det gläder mig uppriktigt, att i denna punkt regeringsskiftet tillfört landets styrelse mera förstånd.

Regeringen och i första hand socialministern är att lyckönska till sitt initiativ. Konferensen var en obestridd framgång. Socialministern lyckades avvägbringa det begränsade resultat, som han åstundade. Om den närmaste fortsättningen icke blir lika löftesrik, kan knappast socialministern lastas härför. De anmärkningar, som kunna framställas mot sammansättningen av den för fullföljande av konferensens arbete tillsatta delegationen, drabba icke honom. Det bör emellertid sägas, att valet av arbetsgivarrepresentanter mycket starkt minskat förhoppningarna, även hos de mest optimistiska, om positiva resultat. Men även om för tillfället det praktiska resultatet blir ringa, minskas därmed icke själva initiativets betydelse. Det är mycket vunnet redan därmed att diskussionen verkligen kommit i gång. Det ligger klart i social-

ministerns intresse att försöka uppehålla den i samma anda som den började och försöka få ut av densamma någonting praktiskt. För övrigt sörjer nog utvecklingen själv för en del av det önskvärda och nödvändiga på detta område.

Att jag sålunda oförbehållsamt uttalat min glädje över en av regeringens första positiva åtgärder innebär ingalunda, att jag ens på detta särskilda område anser denna regering äga förutsättningar för att ävågabringa en tillfredsställande lösning. I själva verket har socialministern nöjt sig med endast ett avsnitt av det stora hela. Den begränsning, som han försökte men icke alldeles lyckades giva diskussionen här i denna sal, visar att han icke alls djärvt tänka tanken om den industriella demokratin. Vad han vill uppnå är endast undanröjandet av en del friktionsanledningar på arbetsplatsen, ett förtroeligare samråd om arbetsförhållanden och dylikt. Men så vitt jag fattat honom rätt, vill han icke rubba någonting i själva det autokratiska systemet inom industrien, icke släppa fram de arbetande inom företagen till verkligt inflytande på ledning och skötsel. Naturligtvis är det gott och värdefullt i och för sig, om friktionerna i det dagliga arbetet kunna minskas och tvister avvecklas genom förhandling, men vill man komma fram till en verkligt ny ordning, då får man radikalt gripa sig an med hela problemet. Den industriella demokratin förutsätter, att alla i produktionen sysselsatta erhålla rimligt inflytande på företagets skötsel och rättmätig andel i avkastningen.

Naturligtvis kan socialministern, om han vill, göra det påpekandet, att redan hans begränsade program ställer så stora krav på vederbörande parters goda vilja till samförstånd, att det skulle vara oklokt att ytterligare fresta denna. Invändningen är tyvärr befogad. Men detta kan icke hindra oss, som tro på den industriella demokratin välsignelser, att peka på det verkligen nödvändiga. Den föreställningen bör icke få uppkomma, att någon bland de organiserade arbetarna skulle anse allting vara gott och väl med endast en liten utökning av verkstadsclubbarnas inflytande. All varaktig fred måste byggas på likaberättigande och rättvisa. Så ock den industriella och sociala freden. Hela föreställningen om den stora arbetande massan såsom enbart tjänande under ett mindretal, som betraktar sig såsom ensamt skickat att äga och leda, måste brytas. Först då kan man komma till verkligt betydelsefulla resultat av samförståndssträvandet.

Medan jag talar om fred och lovvärt regeringsinitiativ vill jag taga tillfället i akt att uttrycka min tillfredsställelse över att denna regering ämnar utåt fortsätta sina företrädares freds- och samförståndspolitik. Något annat hade icke varit möjligt. Det övervägande flertalet av vårt folk betraktar det otvivelaktigt såsom en förpliktelse för vårt land att positivt medverka till allt, som kan vara ägnat att minska motsättningarna mellan nationerna och trygga freden. Den partigränserna söndersprängande dyrkan, som ägnades Hjalmar Branting, var i hög grad en hyllning till det oförtrutna och modiga fredsarbetsman. Hans strävanden måste även herr Trygger på utrikesministerposten fullfölja. De bebådade förslagen om Sveriges anslutning till Kelloggspakten och till den av Nationernas förbunds församling förordade allmänna förliknings- och skiljedomstraktaten äro vittnesbörd härom. Det fortsatta arbetet på utbyggandet av våra ekonomiska förbindelser med främmande länder ett annat. Såsom ett tredje skulle jag vilja hälsa underlåtenheten att rubba på våra avtal och förbindelser med Sovjet-Ryssland. Det är otvivelaktigt till båtнад för ett gott förhållande även österut, att efter herr Tryggers övertagande av utrikesministerns ansvar den irriterande hetsen mot Sovjet-Ryssland i högerpressen upphörde. Det råder icke på vår kant mer än en mening därom, att det goda förhållandet måste bygga på ömsesidigt gott uppförande och att varje försök till missbruk av en främmande makts särskilda förmåner hos oss bör utan tvekan stävjas. Men det räcker med en bestämd föresats härom. Ett ständigt

Vid
remiss av
statsverke-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

gnat är icke något gott uppfostringsmedel. Varom naturligtvis icke *excellensen* Trygger behöver erinras, men varom han själv kanske någon gång kan behöva erinra oppositionsledaren Trygger och honom närstående tidningar.

Men vad jag sagt om initiativet till arbetsfredskonferensen och de utrikespolitiska ärendena har jag, tyvärr, uttömt allt gott som jag här har att säga om den sittande regeringen. Naturligtvis finns det ärenden av mindre omfattning, som den handlagt på berömvärd sätt, och särskilt vid behandlingen av ett uppmärksammat benädningsärende visades gott hjärta och human syn. Å andra sidan har t. ex. regeringens utnämningsspolitik lämnat rum för anmärkningar. Utnämningen av chef för skolöverstyrelsen hade en stark smak av partibelöning. Utan att bestrida den utnämndes förtjänster torde man dock våga bestämt påstå, att han icke skulle ha segrat i konkurrensen, därest han råkat välja ett annat politiskt hemvist än högerns. Det måste också väcka betänkligheter, att den nya landshövdingen i Örebro togs från regeringsrätten. Naturligtvis icke alls på grund av personvalet. Men det var säkerligen icke riksdagens mening, när den gick att förstärka regeringsrätten, att genom regeringens åtgärder tillströmningen av nya ledamöter skulle ytterligare ökas. Men allt detta är saker som måhända hellre böra tagas upp i en dechargedebatt än i dag. Jag återgår alltså till trontal och statsverksproposition.

Förgäves letar man där efter ett verkligt bevis på reformintresse och framstegsvilja hos regeringen. Särskilt magert är det på de sociala omsorgernas område. Det enda tecknet i trontalet på att regeringen har någon aning om ett socialt reformbehov, är bebadandet av förslag i syfte att bereda lantarbetare ökade möjligheter att arrendera jord. Otvivelaktigt utgöra lantarbetarna en av de grupper, som allra bäst behöva lättnader i betrycket, och ur den synpunkten får man vara glad åt att regeringen åtminstone observerat, att de finnas och kunna behöva hjälp. Den kännedom, man hittills kan äga om vad regeringen kommer att föreslå, gör emellertid att det icke är med någon synnerligen glad förväntan man motser förslaget. Något krafttag för att förhjälpa lantarbetarna till en dräglig och fri tillvaro är det icke fråga om, och det är tvivelaktigt om åtgärden över huvud får någon praktisk betydelse. Det blir, när allt kommer omkring, kanske blott en gest, liksom över huvud regeringens låtsade intresse för social reform.

Det är med särskild beklämning man konstaterar, att även i år lösningen av det länge aktuella spörsmålet om en arbetslöshetsförsäkring kommer att undanskjutas. Socialministern hänvisar till att alla yttranden över arbetslöshetsförsäkringssakkunnigas förslag ännu icke inkommit, trots det att de begärts till den 1 oktober 1928. Att svenska arbetsgivarföreningen drar ut på tiden, är kanske förklarligt, men att tvenne ämbetsverk, socialstyrelsen och kommerskollegium, icke blivit färdiga, tyder väl ändå på att i socialdepartementet icke funnits något verkligt intresse av att få saken klar för regerings- och riksdagsbehandling. Sitter den nuvarande socialministern kvar till nästa riksdag kan han emellertid icke gärna längre krypa bakom fördröjda remissvar. Men alltid finns det väl en annan undanflykt. Högern har ju ständigt dokumenterat sin ovilja att i denna sak göra någonting annat än att säga nej. Vårt lands efterblivenhet på området tycks rent av för högern vara en tillfredsställelse. Jag kan dock icke underlåta att erinra om att obligatorisk arbetslöshetsförsäkring redan är införd i Bulgarien, England, Italien, Polen, Tyskland och Österrike samt frivillig försäkring i Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Holland, Norge, Schweiz, Spanien och Tjeckoslovakien. Bland de gamla nationerna i Europa stå vi alltså i denna punkt ganska isolerade och isolerade på ett allt annat än hedrande sätt. Det kunde tyckas, som om en i mångt och mycket så klarsynt man som den nuvarande socialministern skulle förstå, att denna isolering är i längden ohållbar. Något ord, som tyder härfpå,

har han emellertid icke velat kosta på sig i propositionen. Förmodligen lider han av den allmänna högerförstockningen i denna punkt.

Med hänsyn till riksdagens sammansättning borde emellertid en lösning kunna åvägabringas, oberoende av hur regeringen ställer sig. De frissnade ha här ett näraliggande fält för att visa, om det finns någon kärna i den senaste tidens deklarationer om social reformvilja från det hållet. Men ännu vet faktiskt ingen utomstående och måhända icke ens de frissnade själva, vad de vilja i denna fråga. I fjol gjorde jag i riksdagen fruktlösa försök att få ett besked från herr Ekman. Kanske har han sedan dess blivit mera meddelssam, och jag använder tillfället i dag att upprepa fjolårets frågor om de frissnades ställning i arbetslöshetsfrågan. Jag gör det så mycket ivrigare som jag sedan förra riksdagen gjort en liten upptäckt. Jag fann nämligen i ett uttalande från de frissnade, vilket jag som väljare fick mottaga i höstas, följande programpunkt: »Arbetslöshetens bekämpande. Rationell lösning av frågan om arbetsförmedling och försäkring mot oförvällad arbetslöshet.» På detta program blev herr C. G. Ekman vald till andra kammaren, och min fråga är nu, huruvida programmet gäller även efter valet. Blir svaret jakande borde här kunna öppna sig möjligheter till en lösning av en fråga, som redan alltför länge skjutits undan och som särskilt under de senaste åren varit ett ödesdigert irritationsmoment i svensk politik.

Att frågan om förbättringen av pensionsförsäkringen icke kan tagas upp, är klart. Den nya kommittén måste ju först medhinna sitt arbete. Däremot kan man med skäl fråga, om det verkligen skall vara nödvändigt att ytterligare utreda sjukkasfrågan. Det borde räcka med all den utredning som finns och litet god vilja å ömse håll. Men något att vänta från regeringen ha vi inte. Det värsta är, att man måste tvivla på att regeringen över huvud vill göra något i dessa frågor. Den bör emellertid icke invagga sig i den föreställningen, att man icke löper någon risk, då man ingenting gör. Det kan bli nödvändigt att bryta även ett passivt motstånd. I all synnerhet om detta sker under former, som tyda på lust att även för framtiden försvåra det sociala reformarbetet.

En sådan lust synes mig lysa fram ur sättet för budgetens uppgörande. Finansministern anser, att »när möjlighet till skattelindring yppar sig, bör denna sorgfälligt tillvaratagas» och han tillägger: »Risken för ånyo ökad skatteböroda utgör det bästa skyddet mot nya icke oundgängligen nödvändiga anslagskrav». Förmodligen tycka många, att detta är en synnerligen klok och riktig synpunkt. Jag kan emellertid icke dela den. Detta innebär naturligtvis icke, att jag anser att »onödiga» utgifter skola göras. Tvärtom gillar jag varmt all sund sparsamhet och betraktar det som både regeringens och riksdagens skyldighet att tillse, att ingenting förslösas och att medborgarna icke påläggas andra offer till det allmänna än sådana, som äro väl motiverade. Men möjligheten till skattelindring bör ses i förhållande icke blott till det närmaste budgetsårets behov utan också till behov, som måste framdeles tillgodoses. Annars skapar man svårigheter för vidtagandet av även sådant som är oundgängligen nödvändigt. Om t. ex. en av de flesta som nödvändig erkänd förbättring av pensionsförsäkringen skulle kräva 20 miljoner om året under de närmaste åren, kan det då vara klokt och sunt att försvåra reformen genom att ställa det så, att ökad skatt kanske behöver uttagas? Klokare är väl att just med hänsyn till sådana nya behov iakttaga försiktighet vid minskning av statsinkomsterna. Men kanske finansministern och regeringen mena, att det inte är oundgängligen nödvändigt att giva en anständig försörjning åt de gamla, som gjort sitt livsverk och icke längre förmå att tjäna sitt dagliga bröd?

Det är lätt att förstå, att regeringen icke kunnat motstå frestelsen att skaffa sig en billig popularitet genom skattelindringar. Det har varit så mycket lät-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

tare att falla för frestelsen, som det ju icke krävts några ansträngningar att även med sänkta skattesatser få det kommande årets budget att gå ihop. De ökade inkomsterna ha möjliggjort både tillgodoseendet av växande anslagsbehov och önskningarna om lägre skatter. Budgetens slutsumma är den största på sju år. Någon ovanlig återhållsamhet präglar icke densamma. Regeringens åra är mycket måttlig.

Redan vid fjolårets riksdag opponerade sig den socialdemokratiska gruppen mot en sänkning av inkomst- och förmögenhetsskatten och krävde, att hela skattelindringen skulle läggas på konsumtionsskatterna. Vi ha dubbel anledning att i år vidhålla vår opposition. Medan den förra regeringen försökte åtminstone jämnt fördela skattelindringen på den direkta och indirekta skatten, så lägger den nuvarande regeringen nästan hela lindringen på den direkta skatten. Detta innebär, att de som bäst behöva lindring i sitt betryck få ringa eller ingen sådan. Det är för de gynnsammast ställda man i första hand sörjer, till de fattiga kastar man ett ben eller skall jag kanske med tanke på frukttullarna säga ett bananskal. Karakteristiskt för regeringens metoder att lindra är för övrigt arrangemanget med slopad sockerskatt och höjd sockertull, där man alltså med ena handen omedelbart tar tillbaka från konsumenterna vad man givit dem med den andra.

Om man närmare granskar inkomstsidan, finner man för övrigt, att det med skäl kan påstås, att minskningen av den direkta skatten finansieras genom ökad inkomst av tullar, d. v. s. av konsumtionsskatter. Lägger man vid sidan av regeringens budgetförslag de två senaste av riksdagen fastställda statsbudgeterna finner man, att inkomst- och förmögenhetsskatten beräknades ge för 1927—1928 147 miljoner kronor, för 1928—1929 142 miljoner och för 1929—1930 136 miljoner kronor, alltså en fortgående minskning på tillsammans 11 miljoner. Motsvarande siffror för inkomsten av tullmedel äro 124 miljoner, 139 miljoner och 157 miljoner kronor, d. v. s. en ökning med 33 miljoner kronor. Även om man minskar denna ökning med de 14½ miljoner kronor, varmed inkomsten av sockerskatten gått ned, får man en ökad inkomst av konsumtionsskatter på 18 miljoner kronor mot 11 miljoners minskning på inkomstskatten. Lägger man tillsammans hela inkomsten av tullar och acciser, får man vid jämförelse mellan budgeterna 1927 och 1929 en ökning av 27 miljoner kronor. Man finner härav att det är tullarna som sörja för de tillgångar, varmed man kan finansiera skattesänkningarna. Detta är från våra synpunkter en abnorm utveckling. I stället för en jämnare fördelning av skattetungan efter bärkraften lägger man på detta sätt en ständigt större andel av tungan på de svagare. Det kan icke nog kraftigt reageras häremot, och det skall bli av intresse att se, huruvida verkligen regeringen skall kunna i riksdagen samla majoritet för sin allt annat än folkliga skattepolitik.

Går man till utgiftssidan är det främst två saker man stannar vid, anslaget till tillfällig löneförbättring för lärare och fjärde huvudtiteln på nytt sväljande siffror. På grund av det beräkningssätt, som användes såväl inom försvarsrevisionen som 1925 vid jämförelserna mellan olika försvarsorganisationer, kommer försvarsbudgetens slutsumma under de närmaste åren att förefalla ännu orimligare än den i sig själv är. Varje år glömmar man vid jämförelserna mellan vad som föreslås och vad som 1925 ställdes i utsikt att taga hänsyn till övergångskostnader, dyrtidstillägg och sådant. Den nu föreliggande budgeten upptar övergångskostnader till ett belopp av 9½ miljoner kronor och dyrtidstillägg på 7½ miljoner kronor. Lägger man därtill de fyra miljonerna för flottbyggnader, blir den riktiga jämförelsesiffran med 1925 117 miljoner kronor i stället för 138 miljoner kronor. Men skillnaden mellan det

beräknade och det, som nu begäres, är dock tillräckligt stor för att väcka de allvarligaste betänkligheter. Om de äskade ökade anslagen avsett en anskaffning, som mera tillfälligt belastat budgeten, kunde de ha tagits med större ro än nu. Men det är uppenbart, att man vill leda oss in på en väg, som för bort från 1925 icke minst beträffande kostnadsramen. Slutsumman för flygvapnet vittnar högt härom och ännu högre vittna flygstyrelsens beräkningar och krav.

Det är icke min avsikt att här i dag upptaga någon diskussion om de särskilda anslagsäskandena och icke heller om avvägningen mellan de olika försvarsgrenarna. Men jag vill så kraftigt som möjligt understryka, att vid uppgörandet av 1925 års förslag kostnadsminskningen spelade en mycket stor roll. När från det socialdemokratiska partiets sida man kunde medverka till bibehållande av militära anstalter av så pass stor omfattning som i 1925 års försvarsordning, så var det emedan man ansåg sig ändock kunna komma till mycket avsevärda kostnadsbesparingar, icke blott genom förhindrande av ökning, som, om 1914 års ram bibehållits, skulle bli ofrånkomliga, utan också genom klar minskning av de verkligt utgående kostnaderna. Vad som redan vunnits är visst icke att förakta, men det tillfredsställer icke. Hopa sig svårigheter för vinnande av det 1925 avsedda resultatet, blir följden ett oemotståndligt krav på en ny undersökning av vårt behov av militära försvarsanstalter, ett krav, som inom vissa kretsar fått särskild näring genom den diskussion om krigets nya former, som under ett par år pågått här hemma.

De riktlinjer, som den socialdemokratiska politiken i försvarsfrågan kommer att följa, angavos av fjolårets socialdemokratiska partikongress. Vid denna konstaterades fullständig enighet såväl rörande slutmålet, den fullständiga avrustningen, som ock beträffande de praktiska mål, på vilka partiet under den närmaste tiden vill inrikta sina ansträngningar. Dessa komma i första hand att gå ut på avvisande av alla försök till utökningar i 1925 års försvarsordning och energiska ansträngningar att hålla kostnaderna inom den beräknade summan. Samtidigt kommer partiet att fortsätta sitt arbete för fortsatt nedrustning. »Utan meningsskiljaktighet kan det socialdemokratiska partiet», heter det i vår kongress' uttalande, »under de närmaste åren inrikta sina ansträngningar på att vinna en övervägande folkmajoritet för sin uppfattning, att de militära bördorna kunna ytterligare och väsentligt nedbringas. I fråga om tidpunkten för ett sådant nytt steg och om formen för detsamma anser sig kongressen icke böra lämna närmare direktiv. Kongressen finner emellertid, att den moderna militärtekniska utvecklingen i luft- och gaskrigets tecken skapar nya problem, om vilkas fruktansvärda perspektiv hela världen måste göras medveten och som böra föranleda en snar förnyad omprövning om hela vårt militärväsendes ändamålsenlighet.»

Detta är ett klart besked om bestämt motstånd från vårt håll mot de försök, som nu börjat göras, att pressa kostnaderna i höjden. Men det är samtidigt en deklaration om villighet att deltaga i en ny undersökning. På denna punkt sammanfalla delvis de socialdemokratiska kraven med högerns. I högerns valprogram ingick nämligen kravet på »ny utredning av vårt försvarsproblem». Hittills har man emellertid icke sparat någon lust hos regeringen att förverkliga sitt partis valprogram i detta stycke. Men kanske faller lusten på en dag och vi få måhända tillfälle att hälsa ett beslut av regeringen med tillfredsställelse. Detta är dock helt och hållet beroende på, hur utredningen anlägges. Skulle regeringen lyssna till de dåliga råd, som den fått i sin partipress, att göra endast en rent militär utredning, då är det bättre, att den icke gör något alls. Med all respekt för den duglighet, som finns bland militärerna, så kommer aldrig riksdagen eller allmänheten att låta sig nöja med en under-

Vid
remiss av
statssekre-
tariatspropositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

sökning, varifrån utestängts de icke militära synpunkterna. Det måste bestämt krävas, att en sådan ny undersökning blir allsidig. I avvaktan på den kan riksdagen med gott samvete pruta på försvarsministerns äskanden.

Jag har redan karakteriserat regeringen såsom en högerregering, som icke kan föra högerpolitik. Därmed är naturligtvis icke sagt, att den icke kommer att försöka. Åtskilligt i den föreliggande statsverkspropositionen är små högerpolitiska framstötter. Så t. ex. anordnandet av skattelindringarna, så ock kraven på ökade militära anslag. Det vore missbruk av ord att kalla försöken för utmanande. I förhållande till högerns framstötter i oppositionsställning är det ju tvärtom nästan någonting blygt över försöken. Men de böra ändock icke få lyckas. Majoriteten av vårt folk önskar icke högerpolitik, därom lämnade även de senaste valen besked. Vi böra här i riksdagen bekräfta detta besked.

Herr Ekman: Herr talman! Innan jag ingår på frågan om innebörden av det framlagda riksstatsförslaget och det nyss hållna trontalet, ber jag att få säga några ord om de skiftande förhållanden, ur vilka ett riksstatsförslag växer fram.

Om en regering, som är i färd med att utarbeta en budget, vill på förhand göra sig underkunnig om, hur det ekonomiska läget egentligen ligger till och med vilka förutsättningar den har att räkna, kan den företaga sina undersökningar på olika sätt. En enkel — man kan kalla den primitiv — men i alla fall ganska god metod användes under den tid jag hade anledning att i regeringen deltaga i detta arbete.

Om man tar den löpande budgetens samlade utgiftssiffra, från denna siffra räknar bort alla de anslag, som äro av mera temporär natur, och som man vet komma att bortfalla i den nya budgeten, och så till den kvarstående siffran lägger det man förutser får läggas till på grund av automatiska förhöjningar, kommer man till ett inkomstbehov, som kan betraktas som ofrånkomligt i den nya budgeten; man kommer fram till en siffra, som jag vill beteckna som den nya budgetsperiodens normala behov, fixerat vid minimigränsen.

Å andra sidan för att vinna en uppfattning om, hur det förhåller sig med inkomsterna, möter man, som känt, en presentation därav i riksräkenskapsverkets inkomstberäkningar. Väl kan det hända, att dessa beräkningar på en eller annan punkt komma att underkastas jämkning eller att man på vissa punkter drar andra slutsatser än dem, som myndigheten i fråga stannat för. Men som grund för bedömandet av den tillgång man vid det nya budgetsförslagets uppgörande har att räkna med är kalkylen alldeles givet användbar. När man då konfronterar mot varandra de båda facit man erhållit på de vägar jag angivit, så ser man ungefär på förhand — även om det departementala arbetet icke fortskridit så långt — hur det hela ställer sig. Och då kommer man att erfar, att i vissa fall täcka dessa båda belopp något så när varandra. I något fall befinnes det, att inkomstberäkningens belopp överstiger budgetsperiodens normalbehov. I andra åter befinnes det, att det uppstår en brist, större eller mindre.

Nåja, det nu berörda förhållandet torde nog vara bekant för litet var. Men vad kanske icke så många tänka på, är, att skillnaden vid den undersökningen kan bli så oerhört stor, som fallet är. Jag skall, för att belysa detta mitt sista påstående, taga upp till jämförelse det budgetsarbete, som pågick hösten 1926, och det som pågick hösten 1928. Det finnes anledning att taga dessa båda fall till jämförelse, därför att de ha flera likheter, bland annat, att de uppgjordes av nytillträdande regeringar. Och dessutom var den formella utgångspunkten i båda dessa fall mycket nära sammanfallande. Riksstaten för 1926—1927, som fick användas som utgångspunkt av den då-

varande regeringen, slutade på 745,800,000 kronor. Den riksstat, med vilken man i år haft vid budgetsarbetet att räkna, slutar på ett belopp av 744,800,000 kronor, i båda fallen i runda tal. De kalkyler, som jag nämnt, och som lika bra kunna appliceras på samma material, då detta oförändrat ännu i dag föreligger, gävo, enligt de kalkyler jag försökte uppställa, vid 1926 års budgetsberedning ett inkomstbehov av 710 miljoner kronor. Däri ingingo då också vissa överföringar mellan olika statens verk och myndigheter. Och vid årets budgetsberäkning uppgick motsvarande summa till 720 miljoner kronor. Sålunda, det faktiska behovet skilde sig, trots den icke större formella olikheten i utgångspunkten, på 10 miljoner kronor. Av inkomstberäkningen hade sålunda de båda årens finansministrar att hoppas på belopp av 710, respektive 720 miljoner kronor. Skulle dessa förhoppningar infrias, vore särskilda svårigheter ej i någotdera fallet förbundna med budgetens uppgörande.

Vad mötte då dessa båda finansministrar sedermera i riksräkenskapsverkets inkomstkalkyler? Jo finansministern av 1926 mötte en inkomstberäkning, upptagande omkring 650 eller, närmare bestämt, 653 miljoner kronor, sålunda en tillgång, som med omkring 57 miljoner kronor *understeg* det faktiskt föreliggande »normalbehovet». 1928 års finansminister åter mötte efter enahanda bearbetning av det föreliggande materialet en inkomst på omkring 745 miljoner kronor, eller 25 miljoner kronor *mera* än »normalbehovet» i detta fall angav vara erforderligt.

Jag vill ej här närmare ingå på de olika arbetsuppgifter, som i dessa fall sålunda förelades de båda finansministrarna. Men det kunna vi vara överens om, att hela den svårighet, som ligger i, bland annat, att avgöra, om man nödgas räkna med ett mera bestående deficit, och alltså hur man bör inrikta sig, när det gällde att skapa nya inkomster — vilket var fallet 1926 — då man måste söka skatteobjekt på lång sikt, eller om det endast vore fråga om en mera smidig anpassning efter övergående behov — hela detta övervägande bortföll för den senare finansministern. Frågan hur man behövde trycka ned utgifterna för att undgå nya skatter, alltså, frågan huru man skulle kunna lösa hela den svårighet, som ligger i att minska utgifterna och öka inkomsterna existerade år 1928 icke. Med ett ord, de olika uppgifterna kunna i korthet karakteriseras så, att den ena finansministern måste bringa upp inkomsterna och sänka utgifterna, medan den andre kunde ägna sig åt den mycket behagligare uppgiften att nedskryva inkomsterna och höja utgifterna.

Jag ber herrarna observera, att i båda fallen ingendera regeringen kunnat på förhand influera på inkomsterna, annat än i den mån regeringens ledamöter tidigare deltagit i riksdagsarbetet och därigenom kunnat inverka på riksdagens beslut i den ena eller den andra riktningen. Endast i det avseendet hade de ägt tillfälle påverka inkomstläget. Som regeringsledamöter betraktade stodo de ovidkommande inför de inkomstresultat, som mötte vid budgetsberäkningen.

Det är sålunda endast då brist föreligger och det gäller att med omedelbara insatser öka inkomsterna, som en nytillträdande regering kan utöva inflytande på denna del av budgeten. Om brist ej föreligger, komma visserligen verkningar av inriktningen av budgetsarbetet icke att saknas. Men dessa verkningar komma att göra sig gällande först vid den *inkomstberäkning*, som riksräkenskapsverket har att avgiva två år senare. Verkningarna av det nuvarande budgetsarbetet i nu berört avseende komma alltså att visa sig först år 1930. Varför icke år 1929 kommer att influeras i detta avseende av de vidtagna åtgärderna, beror därpå, att den budget vi nu ha att fastställa, och som träder i tillämpning den 1 juli i år, ej mer än två månader ägt

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

tillämpning, då riksräkenskapsverket på hösten 1929 har att uppgöra inkomstberäkningen för budgetåret 1930—1931. Verkningarna ha sålunda då icke hunnit mer än delvis göra sig kännbara. Först år 1930 blir det alltså, som budgetsarbetets inriktning, ej återspeglad i siffror, kommer att taga sig uttryck i en då uppgjord inkomstberäkning.

Jag har haft anledning att säga detta, därför att det förefaller, som om man på vissa håll avsiktligt sökt fördölja det faktiska förhållande, som här påvisats. Obestridligt är nämligen, att man emellanåt, när man haft att bedöma budgeten, ej vidgått den verklighet, som här föreligger. När jag exempelvis läste häromdagen i en tidning, att det »utmärkta ekonomiska inkomstflödet vore ett resultat av skickliga insatser från den nuvarande regeringens sida», förmodar jag, att den, som satt ut det som ett observandum för sina läsare, icke varit fullt på det klara med, att om och i den mån det nuvarande inkomstläget, utöver det ekonomiska livets egen utveckling, rönt inflytande av någon regerings föranstaltningar, så hänför detta sig tyvärr till dispositioner, vidtagna före den nuvarande regeringens tillkomst. Hade vederbörande haft detta klart för sig, hade de nämligen ej heller kunnat undgå att i samma mån tillgodoräkna det glädjande i läget en regim, som man annars ofta påstår ha utmärkt sig för »oreda», »brist på framsynthet, företagsamhet, målmedvetenhet och handlingskraft».

Sålunda, regeringen kan icke göras ansvarig för inkomstställningen på annat sätt, än att den naturligen, liksom alla regeringar, haft att pröva riksräkenskapsverkets inkomstberäkning. Däremot har den fått ifrågasätta, om på vissa punkter nedskärningar skulle kunna ske, till lättnad för budgeten. Och uppenbart är, att där har man anledning undersöka, vad som från regeringens sida i detta avseende åtgjorts.

Då vill jag först säga, att beträffande prövningen av hållbarheten i riksräkenskapsverkets inkomstberäkning har jag endast på en enda punkt ett frågetecken att sätta. Jag tror, att regeringen och finansministern gjort klokt, när de så gott som undantagslöst följt riksräkenskapsverkets beräkningar och lagt dem till grund för inkomsträkningen i budgetförslaget. Den punkt, på vilken jag hyser en viss tvekan, är den stora uppräknings av tullarna, som skett. Jag tvivlar visserligen ej på, att under vissa förhållanden tullmedel kunna komma att uppgå till det beräknade beloppet, om nämligen en misslyckad skörd erhålles eller om det inträffar, att vi i övrigt ha goda konjunkturer hos oss, medan det råder mindre goda konjunkturer på andra håll. I det fall sålunda, att det alltjämt finnes förutsättningar för stor import till landet, kan man nog komma till den siffran, med vilken propositionen räknar. Men om man i stället utgår från andra förutsättningar, om man tänker sig det ungefär motsatta, d. v. s. tänker på förhållandena sådana de gestaltat sig i detta avseende under de senare åren, förefaller det mig, som om siffran på tullinkomsten låge i överkanten. Men även om uppräkningsen ej kan betraktas som tillräddig och hållbar, torde, med hänsyn till kalkylerna i övrigt, någon större risk ej vara för handen. Jag har dock ej kunnat dölja att jag för min del finner, att man på denna punkt kalkylerat på ett sätt, som ej verkar fullt övertygande.

Går jag däremot över till det sätt, varpå i ett par fall nedskärningar i tillgängliga inkomster skett och den lättnad som därigenom beretts skattedragarna — framför allt genom sänkning av inkomst- och förmögenhetsskatten — så förefaller det, som om man hade anledning sätta ett större frågetecken. Icke därför att ej i och för sig en sänkning av jämväl de direkta skatterna skulle vara önskvärd och för landet i dess helhet gynnsam. Men därför att det synes som om det denna gång varit lämpligt att upptaga till prövning ett annat, stort, och vida mera trängande skatteproblem — det egentligen olösta skatte-

problemet, såsom jag ser saken. Genom föranstaltningar från statens sida ha nämligen skatter i stor omfattning upphörligen skjutits över på det kommunala området. Och dessa skatter förekomma i så hög grad i de orter, där den mindre skattekraften föreligger, att det förefaller mig, som om man denna gång — i det ögonblick man fann sig ha att räkna med ett överskott att disponera på något håll — bort upptaga till behandling frågan, huruvida man icke i den föreliggande budgeten kunde genom en om också isolerad åtgärd komma de på nyss antytt sätt skatteträngda till hjälp. Ty vad vi än göra med inkomst- och förmögenhetsskatten, så får folket i de bygder, där de svaga skatteobjekten finnas, nästan orubbad behålla den i proportion till bärkraften svåraste skattetyngden. Det är detta förhållande, som utövar en sådan förödande inverkan på landets struktur i dess helhet. Det befördrar avfolkningen från dessa bygder till de stora samhällen, där kapitalkoncentrationen sker. En på hela samhällets bästa inriktad skattepolitik borde därför, synes det, i det ögonblick man hade att räkna med ett övermål av inkomster av den omfattning, som förelegat vid detta tillfälle, ha skyndat att upptaga den nämnda frågan till behandling. Ty såsom jag ser saken möta vi här det överhängande, svåra och stora skatteproblemet. Men av några insikter i det hänseendet förnimmer man i den kungl. propositionen icke en aning. Jag går sedan över till de lättnader i tullhänseende, som utöva inflytande på budgetens inkomstsiffror — jag skall senare återkomma till det förslag om *ökning* av tullarna, som på ett visst område gjorts, icke i syfte att åstadkomma stegrade inkomster utan som haft ett speciellt ändamål och varom vi få tala i ett annat sammanhang. Jag tänker däremot här på de tullnedsättningar, som äro av beskaffenhet att påverka budgeten i inkomstminskande riktning. Jag ber då att i det hänseendet få fråga: hur förhåller det sig i själva verket med högerens tulltro? Vid fjol-årets riksdag väcktes en motion med yrkande om höjning av denna tull jag nu syftar på, frukttullen, ett yrkande som, såvitt jag erinrar mig, även tidigare oavbrutet understötts från högerens sida. I denna motion läser man följande: »Nu måste vi se till att inom Sveriges gränser hålla vårt näringsliv uppe och bereda vårt folk utkomstmöjlighet, så att den levnadsstandard, till vilken vi kommit, om möjligt hålles uppe. För att detta må kunna ske, måste vi som andra större folk skydda oss själva från att bli överflyglade allt för mycket av utländska produkter och varor, som trycka ned priserna för våra egna företagare ända därhän, att denna näring icke alls bär sig. Även om en lämplig skyddstull, som visar sig vara nödvändig, skulle höja den vara, som tullen avser, några ören per dag eller vecka för köparna, så är detta dock billigt, om Sveriges företagare därigenom beredas möjlighet att existera och utveckla sin näring och svenskt arbete kan hållas uppe. Ty vad hjälper oss i längden att utifrån kunna köpa det ena och det andra något billigare, om samtidigt svenskt arbete och näringsliv försvagas och förtynnar? Icke kunna vi i längden hålla oss uppe med växande anslag till de växande arbetslösa. Om det som vi behöva köpa måste köpas något dyrare här, så är detta en utgift för oss. Men om Sveriges näringsliv och arbete därigenom kan hållas uppe, så att våra inkomster icke sina, så är det i alla fall en vinning för oss, i stort sett.» — Jag förmodar, att ers excellens känner igen tongångarna!

Jag kan i detta sammanhang icke underlåta återge en liten erfarenhet jag gjorde i höstas under valrörelsen. Jag kom till ett samhälle i södra Sverige, och där mötte mig en mindre jordbrukare, som kanske också kunde kalla sig trädgårdsodlare. Han nämnde, att någon dag förut hade en av högerens kända män varit där och talat — men icke om politik i allmänhet utan egentligen om frukttullen. Han hade skildrat de frisinnades ovilja mot svenskt jordbruk, något som visade sig bl. a. i att de icke ville vara med om en höjning av frukttullen. Och min man förklarade, att detta grep människorna i trakten så, att

Vid
remiss av
statsverk-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

det inte skulle hjälpa hur jag än resonerade om frågor på andra områden — man komme att rösta med högern i alla fall. Ja, man röstade också med högern! Men nu får man av regeringen svaret på sin tilltro till högerens politik.

Det förefaller väl dock, att när det så sent som i fjol fanns i denna fråga fyra reservanter från högerhåll här i kammaren (herrar Henrikson, Lithander och två andra ledamöter), vilka påkallade högre tull på frukt, det kommer att bli svårt för partiets djupa led att förstå, att frågan så förändrat läge sedan fjolåret. I beträffningen kommer man ju också ännu med precis samma resonemang, som framfördes i nämnda motion men som herrarna beträffande fruktullen nu underkänna. Man får väl ändå göra klart för sig, att i längden måste sådant vingleri — om också förhållandena äro något olika för olika fall — demoralisera tron på att det skulle vara tullar, som stimulera, uppehålla och skydda svenskt näringsliv.

Innan jag lämnar frågan om skattelättnader, ber jag till regeringen få framställa spörsmålet, huruvida man tänker tillsätta den kommitté, som riksdagen i fjol, när kommunalskattebeslutet fattades i skatteutjämnings syfte, begärde, och huruvida man vid tillsättandet vill beakta objektivt alla olika synpunkter, så att även de för riksdagsmajoritetens mening intresserade bli i tillfälle att i den utredningen med kraft hävda sin mening? Det rör sig också här, såsom jag för en stund sedan antydde, obestriddligen om en flik av det stora skatteproblem, som för närvarande undanskjutits.

I statsverkspropositionen förekommer, som vi veta — saken är ju mycket omstridd — ett förslag om att högre tull skall åsättas sockret, en operation som ju sker i syfte att lämna hjälp åt betodlingen och betrygga dess fortvaro här i landet. Tillika föreslår man sänkning av sockerskatten. Jag måste säga, att detta försök till sammankoppling av frågan om sockerskatten och frågan om sockertullen omöjlig kan anses vara sympatiskt. Sänkningen av sockerskatten måste ju anses representera den del av den föreslagna skattelättnaden, som skulle komma bärarna av de indirekta skatterna till del. Att i samma ögonblick som man åstadkommer en sådan fördelning på lättnader på skatteområdet — och liksom i skuggan härav — företaga en åtgärd, varigenom det väsentliga av lättnaden för de indirekta skatternas bärare skulle falla bort och dessa ensamma komme att såsom konsumenter få bära bördan av det mer eller mindre provisoriska bidrag, som man vill lämna till ifrågavarande hantlings skydd — det är en manipulation, som jag tycker icke är, vare sig lämplig eller tilltalande. Det förefaller över huvud, som om den statskonst, som för närvarande följes, egentligen består däri, att man i viss omfattning på punkt efter punkt tar upp vad man tror att de med regeringen politiskt olikänkande vilja få genomfört, därvid man beräknar och hoppas, att, under intrycket av de sålunda från regeringens sida gjorda eftergifterna, det skall lyckas denna att på andra punkter smussla igenom vad regeringen själv önskar. Men har man att göra med motståndare, som klarvakat acceptera det som regeringen självvilligt erbjuder men som säga resolut nej på områden, där man så att säga söker skaffa sig betalningen för tillmötesgåendet, hur blir det då? Jo — för att hålla sig till frukterna — fruktfördelningen av en sådan statskonst blir naturligtvis den, att herrarna i regeringen få de höga rubrikerna i tidningarna och *vi* andra det reella resultatet. Och jag vill säga, att med den fördelningen ha vi på vår sida anledning att känna oss tillfredsställda.

I sammanhang med frågan om det förslag till lösning av sockerspörsmålet, som regeringen nu framlagt, skulle jag vilja fråga, huruvida regeringen själv tror på sina uttalanden, exempelvis sådana som dessa: »Den föreslagna åtgärden till sockerbetodlingens tryggande är av tillfällig natur», enär »den svenska sockernärings bör kunna väl hävda sin ställning gentemot andra länder, där betsockerproduktion bedrives.» Är detta ett omdöme, som rege-

ringen på detta sätt känner sig solidarisk med, att det uttrycker vad regeringen förmenar motsvara det verkliga läget på området i detta ögonblick? För min del — det måste jag bestämt säga, även om jag har den bestämdaste önskan att främja den svenska sockerbetodlingen — skulle jag icke vilja ikläda mig ansvar för ett sådant uttalande.

Ser man nu på den lösning av frågan, som föreslagits i den kungl. propositionen, och söker man bedöma rättvisan i förslaget att låta konsumenterna betala den insats som skall göras för att bistå betodlingen — under det alla andra ekonomiska krafter skulle komma undan sådan förpliktelse — måste jag säga, att en dylik anordning förefaller mig vara fullkomligt oantaglig. Jag har visserligen meningsfränder — och särskilt sådana, som ha lokal kännedom om vad hela denna näring betyder — vilka gärna önska att på något sätt gå in för åtgärder på detta område. Men jag är övertygad om, att även de finna den av regeringen föreslagna vägen vara den som *sist* bör ifrågakomma.

Jag skall nu, sedan jag sysslat med det föreliggande budgetförslagets *in-komst*förhållanden, be att få gå över till åtskilligt, vilket sammanhänger med den departementala behandlingen av budgeten och som i regel hänför sig till utgiftssidan. Jag vill då i första hand rikta mig mot herr utrikesministern. Han är ju icke här närvarande, men jag önskar i alla fall säga några ord om ett ärende, som står i samband med hans ämbetsutövning. Den 9 september förra året inlämnades till den förutvarande regeringen en framställning om att åtgärder omedelbart måtte vidtagas för uppsägandet av det ryska handelsavtalet. Man förklarade sig i framställningen vara representanter för många förtvivlade människor som med oerhörd ängslan sågo, hurusom den dåvarande regeringen underlät att på detta område tillgodose, tillvarata och främja landets intressen. Det fanns som bekant vid den tidpunkten många som instämde i dessa synpunkter. Och i den offentliga diskussionen förekommo talrika angrepp mot regeringen därför att den icke företog åtgärder som skulle föra till uppsägning av det ryska handelsavtalet. Bland dem, som i detta avseende gjorde positiva uttalanden, fanns den man, som nu bekläder utrikesministerposten. Jag vill icke förebrå honom för att han senare icke vidtagit en sådan åtgärd härvidlag — det kan icke falla mig in. Men det förefaller mig, som om han borde känna behov av att inför landet klargöra, vilka förhållanden det är, som föranlett honom till ett ställningstagande liknande det som han så starkt på sin tid klandrade. Det synes mig, som om han borde ha behov av att meddela antingen att de av honom själv hysta misstankarna mot delegationen voro obefogade eller också att de åtgärder, som företagits av den förutvarande regeringen — d. v. s. det aktgivande på förhållandena, som från dess sida förekom — voro tillräckliga. Det förefaller, som om man på denna punkt borde kunna vänta något uttalande, som förklarade, varför det i denna fråga på en enda gång blivit så tyst, bl. a. i pressen, sedan den nuvarande regeringen tillträtt. Ja, här ha vi verkligen ett utmärkt skolexempel på, varför »en sådan oro» rådde i landet, så länge det satt en frisinnad regering, och varför det blev ett sådant lugn och en sådan ro och varför man kände en sådan trygghet, sedan högerregeringen tillkommit.

Jag kan icke tänka mig att man vill invända, att detta är en sak, som icke är lämplig att diskutera i riksdagen. Om det är lämpligt att kasta in frågan i valstriden — om det är lämpligt att göra den till föremål för diskussion inför stora i ärendet helt obevandrade valmansförsamlingar, som givetvis ha mindre möjlighet än riksdagen att behandla ärendet sakligt — så måste det även vara lämpligt, att frågan föres på tal och klarlägges inför den senare.

Jag ber nu att få säga några ord om fjärde huvudtiteln och de förslag, som

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

i det hänseendet föreligga. Den föregående talaren anförde några siffror på detta område, som jag också tänkt påvisa men som jag nu icke behöver återropa. Jag vill endast påpeka, hurusom de sista årens utgifter på det militära området te sig på följande sätt: 1925—26 147,500,000 kronor (i runt tal), 1926—27 140 miljoner kronor, 1927—28 138,042,000 kronor, 1928—29 133,800,000 kronor och nu i den framlagda propositionen 138,115,000 kronor. Att icke denna senare siffra är ett uttryck för en konsekvent tillämpning av det beslut, som fattades 1925 och som för nästa budgetår förutsätter åtminstone en successiv minskning, jämförlig med den som de föregående årens statsverkspropositioner återspegla, är en sak varom man icke behöver tvista. Det är uppenbart, att förslaget utgör ett avbrott på denna punkt och att det representerar tendenser, som icke sammanfalla med beslutet av år 1925.

Jag skall icke i detta sammanhang gå in på en detaljkritik av nämnda huvudtitel. Jag skall endast tillåta mig några principiella anmärkningar. Beslutet av år 1925 måste, såvitt jag förstår, uppfattas så, att det innebar uppdragandet av en icke blott organisatorisk utan även en — i förhållande därtill — ekonomisk ram. Kan man inom denna ram vinna ökad effekt genom förändrad användning av de till buds stående medlen, förefaller det mig, att ingen bör ha något däremot. Ty det är klart, att var och en önskar, att de medel, som förbrukas, skola ge största möjliga försvarseffekt. Jag vill emellertid tillägga, att går man utanför denna ram, då möter man jämväl oss såsom motståndare. Såvitt jag förstår, har ingenting inträffat — trots att påståenden i den riktningen ofta göras — som måste medföra, att de, som voro med om 1925 års försvarsbeslut, icke alltjämt skulle vidhålla, att konsekvenserna av detta beslut böra få gälla även i fortsättningen.

Nu kanske någon kommer och säger, att »vad får då försvaret för roll, vad blir vårt försvarsväsendes uppgift?» Jag vill svara, att detta försvarsväsende ger i fortsättningen ett klart uttryck för vår vilja att leva i fred och okränkthet. Det ger enligt mitt förmenande också ett uttryck för att jämväl med denna försvarsram en angripares offer måste — när bakom står ett folk, som vill försvara sin frihet — bli så betydande att däri ligger ett verkligt frihets- och självständighetskydd. Längre kunde vi för övrigt, mina herrar, icke nå. Talet om att man med våra ekonomiska krafter skall kunna uppnå ett *betryggande* försvar, det talet borde man, förefaller det mig, aldrig föra. Tyskland i sin allra starkaste gestaltning kunde icke åstadkomma för sig en under alla förhållanden *betryggad* ställning. Vi kunna det ännu mindre.

Jag var nere i Danmark för några dagar sedan och åhörde i folketinget en diskussion om Danmarks ställning till försvarsväsendet. Den militära sakkunskapen därstädes ansåg, att om man finge räkna med ett 55-miljonersprogram för försvarsväsendet, så innebar det ett resultat, som Danmarks försvarsvänner betecknade såsom det för sig uppställda målet. Man tvistade i Danmark om ett försvar på antingen 30, 37 eller 55 miljoner kronorsplanet. Det var där som här ett *relativt* skydd, man ville ernå. Och längre kan man, som sagt, såvitt jag förstår, icke komma. Det vill förefalla mig, som om man med den knapphet i fråga om de ekonomiska resurserna, som — även om man för tillfället kan ha det litet gynnsammare ställt — dock i fortsättningen förvisso även hos oss kommer att göra sig gällande, därvid icke bör sträcka sig längre än vad försvarsbeslutet av år 1925 innebär.

Herr Hansson yttrade, om jag uppfattade honom rätt, att han för sin del ansåg, att den nuvarande högerministären och dess militära försvarsminister i avseende å det internationella fredsarbetet representerade en klar fortsättning av vad som hos oss därutinnan existerat under senare tid. Jag tror också — det vill jag uppriktigt säga — att herrarna på regeringsbanken givetvis varmt avsluta sig till fredstanken som princip. Men högerregeringens tillvaro är ett

uttryck för en tendens — det visar fjärde huvudtiteln sådan den föreligger — rakt motsatt den, som det internationella fredsarbetet syftar till.

Jag övergår nu till att säga några ord i fråga om femte huvudtiteln. Departementschefen har inledningsvis yttrat sig om den betydande ökning, som också i år förekommer på denna huvudtitel. Det är rätt underligt att se, att, under det att vid varje remissdebatt, så långt jag minns, hans excellens statsministern alldeles särskilt reagerat emot de utgiftsökningar, som förekommit på femte och åttonde huvudtitlarna, på den sociala och den ecklesiastiska huvudtiteln, så förete dessa båda huvudtitlar i år nästan en större ökning än vad som eljest varit vanligt. Det kan ju sammanhånga med den rikligare tillgången av medel — det vill jag visst icke bestrida — men jag har det oaktat så oerhört svårt att kunna förena de tidigare uttalandena om, att det gått mycket för fort med ökningen av utgifterna på dessa båda huvudtitlar, med den ökning, som man nu själv föreslår. Kanske var det icke så alldeles helt med den opposition, som herrarna tidigare förde gentemot den utveckling, som försiggick på detta område. Någon annan slutsats kan jag knappast komma till, eftersom jag naturligtvis icke vill dra den slutsatsen, att en »stark och målmedveten regering» lägger fram förslag, som den själv icke i själ och hjärta skulle vilja rekommendera och genomföra.

I herr socialministerns yttrande i femte huvudtitelns ingress förekommer emellertid en liten passus, som jag skulle vilja återge. Efter det att han talat om att den allmänna utgiftsstegringen under en viss tidsperiod utgjort 19 procent och att socialbudgeten under samma tid uppvisat 38 procents ökning — sålunda det dubbla — för han ett resonemang, som jag förmodar skall utgöra en tröstgrund närmast för hans egna meningsfränder. Han hävdar nämligen där, att »individens självverksamhet och vilja att i det längsta sörja för sig själv är — för det allmänna såväl som för den enskilde — en tillgång, som icke får sättas på spel genom aldrig så välmenande statliga åtgärder». Jag förmodar, att genom detta uttryckssätt blir herr socialministern på den punkten för åtskilliga en fullkomligt ny bekantskap att göra. Det låter rätt så underligt, när just han med satirisk biton talar om »välmenande» statliga åtgärder.

Eftersom ett spørsmål, som förut varit på tal och omnämmts även i trontalet, kommit upp också här — herr Hansson var i sitt anförande tillika inne på de frisinnades ställning till den saken — finner jag anledning att nu säga några ord även härom, ehuru jag hade tänkt gå förbi det i detta sammanhang. Under den diskussion, som ägt rum om den samförstånds-konferens, som nu i höst hållits i Stockholm, har man på sina håll sökt göra gällande, att de frisinnade skulle se dessa samförståndssträvanden utan förståelse och med ovilja. Jag frågar: Varför skulle vi göra det? Finns det någon mening i att vi skulle intaga en dylik ståndpunkt, vi som tidigare varit de ivrigaste anhängarna exempelvis av förlikningsmannainstitutionens införande och — jag säger det fortfarande, och erfarenheten, herr Hansson, kommer att bekräfta det — jämväl av avtalslagens genomförande, som — det är min mening — kommer att en dag bliva ett erkänt fredsinstrument i högre grad än man på vissa håll i detta ögonblick vill medgiva? Vi ha ju hela tiden förutsatt, att både förlikningsmannainstitutionen och avtalslagen skulle träda i funktion, först när försöken att enskilt ena parterna och träffa direkta överenskommelser icke gått i lås. Vi ha, såvitt jag förstår, aldrig fört fram något förslag, som icke räknat med att de enskilda samförståndssträvandena på arbetsplatserna och i direkt förhandling mellan de olika organisationerna skulle få ett fullkomligt obegränsat utrymme att göra sig gällande. Vad vi ha velat är att skapa organ, som, när de enskilda förhandlingarna parterna emellan och försöken att, utan hjälp utifrån, träffa överenskommelser icke lyckats, skulle träda i funktion. Vad

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

skulle vi exempelvis ur vår politiska synpunkt, om jag får yttra mig därom, kunna ha något emot, om till exempel herr Thorberg skulle vilja avsvära all delaktighet i herr Engbergs »utsugningsteorier» såsom ett uttryck för förhållandet mellan arbetsgivare och arbetare? Det var ju en hemställan, som vid konferensen gjordes från arbetsgivarsidan. Vi skulle väl knappast heller kunna ha något emot, därest en förändring i arbetsgivarnas ställning till exempelvis den bekanta § 23 kunde komma till stånd. Däremot förmodar jag, att man på en del andra håll kommer att finna det underligt, att resultatet av valstriden och många konservativa arbetsgivares oerhörda och energiska ansträngningar i det sammanhanget skulle bliva, att vissa deras egna positioner, som förut betecknats såsom orubbliga, nu skola under påtryckning från högerregeringen i viss mån uppmjukas och övergivas; men icke kan det vara någon anledning för oss frisinnaade att särskilt reagera på den punkten.

Jag skulle därför vilja säga, att det icke för oss föreligger någon som helst anledning annat än önska, att dessa strävanden, som ju angivas gå ut på att åstadkomma bättre samförstånd redan på det första stadiet av förhandlingar mellan arbetare och arbetsgivare, måtte få största möjliga framgång.

I ett avseende måste jag dock säga, att jag icke riktigt förstått det resonemang, som förts. Man har nämligen på sina håll velat göra gällande, att denna »samförståndskonferens» med vad därmed följer icke skulle innebära ett utvidgat statligt ingripande i förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare utan att den tvärtom skulle representera en utveckling, där parterna själva skulle på ett helt annat sätt än tidigare taga sina egna angelägenheter om hand. Jag kan icke riktigt förstå detta. För mig ter det sig tvärtom så, att, när frågor sådana som förhållandet mellan parterna under arbetet och på arbetsplatserna och arbetsledarnas ställning m. m. göras till föremål för behandling i en statligt ordnad och bekostad delegation, styrd och ledd av direktiv tillkomna under medverkan från regeringens sida, innebär detta, såvitt jag kan se, att det statliga regleringsintresset tränger in på ett nytt område, där staten förut icke varit engagerad, men där den uppenbarligen nu vill söka utöva ett större inflytande än förut.

Nu kan kanske herr socialministern svara, att det icke är meningen att *påtvunga* parterna något beslut. De vore i det avseendet fullt fria, ty de kunde själva bestämma vad de ville vara med om. Vad de icke ville godkänna komme ingen att söka tvinga dem till. — Det är nog sant, att det förhåller sig så. Men i vilken ställning kommer låt oss säga den arbetargrupp, som skulle vilja uppträda mot ett förfaringssätt, som deras egna representanter i detta samarbete godtagit såsom riktigt. Vilken ställning får den arbetsgivare, som förklarar, att de riktlinjer som anbefallts av delegationen, vore för honom oantagliga? Det tryck på parterna vilket jag förmodar blir ett resultat, som kommer att kvarstå, sedan förhandlingen avslutats, och som otvivelaktigt ligger i ett dylikt gemensamt ståndpunktstagande, kommer nog att göra sig gällande med ungefär samma kraft, som om det varit formulerat i något slags i paragrafer och beslut uppdelat dokument. Jag kan därför icke förstå det resonemang om ökat oberoende, som i denna del föres från en del talesmän på båda sidorna.

Jag tror emellertid tillika, att det i fortsättningen som hittills blir så, att parterna var och en komma att söka taga ut för sig vad som är möjligt ur den allmänna produktionsprocessen. Däri har säkerligen denna konferens icke åstadkommit någon ändring. Om emellertid vid den dragkampen en sinnesstämning kan skapas, som underlättar uppgörelser, är som sagt ingenting däremot att erinra.

Jag ber så att få säga några ord om herr finansministerns departementala insatser på ett par områden. Det är ju så, att man från vissa håll inom det

nuvarande regeringspartiet uppställt såsom riktlinje för regeringen, att den icke skall »reformera utan endast regera». Jag får väl därför anse, att dessa departementala ingripanden äro ett uttryck för just önskan att »regera». Herr finansministern har som bekant vidtagit åtskilliga åtgärder på de statliga utredningarnas område. Och dessa åtgärder ha på många håll blivit betecknade dels såsom ett förbilligande av kommittéväsendet, dels också såsom innebärande en förstärkning av detta utredningsarbete.

Jag måste säga, att jag har svårt att följa dessa omdömen på den punkten. Jag tror tvärtom, att verkningarna av de vidtagna åtgärderna i längden icke komma att innebära en gynnsam utveckling av det statliga utredningsarbetet. Då herr Thorsson på sin tid förelade en hel del utredningskommittéer, att de skulle slutföra sitt arbete inom viss tid, vidtogs denna åtgärd dels med hänsyn till nödvändigheten att då undanröja varje kostnad, som i det ögonblicket kunde avlägsnas, dels också såsom ett uttryck för vissheten om, att de reformer, som utredningarna i regel syftade till, i varje fall icke av hänsyn till kostnaderna under den närmaste tiden kunde genomföras. Även om man fortsatte utredningsarbetet, skulle, ansåg man, de olika omläggningar och reformer, som utredningsarbetet siktade på, icke komma till stånd. Och detta var då uppenbarligen det avgörande momentet.

Även om jag starkt senterar önskan om att åstadkomma sparsamhet i alla möjliga avseenden, kan jag icke tänka mig, att detta senare moment i den Thorssonska motivkretsen skulle kunna utgöra grunden för herr finansministerns nu företagna åtgärd.

Jag måste vidare säga, att den del av förfaringssättet, som bestått däri, att man frågat kommittéer på olika områden, inom vilken tid de trodde sig kunna avsluta sina arbeten, och, sedan man fått veta detta, de erhållit ett föreläggande att sluta inom denna tid, förefaller mig vara en ceremoni, kanske i och för sig rätt så oskadlig, men i alla fall icke erforderlig eller eljest så starkt motiverad. Såvitt jag vet, gällde detta flertalet av de denna gång berörda kommittéerna.

Övriga kommittéer fingo av herr finansministern ett föreläggande att sluta inom viss tid, ehuru de enligt deras egen mening med normal arbetstakt icke beräknats bliva färdiga inom den utsatta tiden. Jag är mycket tveksam huruvida dylika förelägganden, när man summerar det ena till det andra, egentligen medföra någon ekonomisk besparing. De kunna naturligtvis icke innebära några garanti för ett bättre arbetsresultat. Och de medföra knappast heller någon garanti för besparing. Ty ett forcerat arbete, exempelvis där, trots att sekretariatet icke hinner noggrant utföra sitt arbete, kommittéledamöterna likväl måste vara samlade för att på allt sätt påskynda arbetet, blir i längden knappast billigare än om man utan dylikt föreläggande söker påskynda slutförandet. Jag kan icke heller tänka mig, att bakom åtgärden skulle kunna ligga någon misstanke om att icke från kommittéernas sida skulle göras gällande allt det intresse, som vore önskvärt. När jag exempelvis läser om att en kommitté, rörande Sveriges representation i Syd- och Mellanamerika, där kommittéledamöterna utgjordes av herrar Wohlin och Nylander, fått föreläggande att avsluta sitt arbete inom viss tid, kan det ju omöjligt vara ett uttryck för misstro eller för en farhåga, att utan ett dylikt föreläggande arbetet icke skulle komma att bedrivas på det för staten lämpligaste sättet. Om detta gäller för denna kommitté, har jag litet svårt att förstå, hur ett annat resonemang kan göras gällande för andra liknande kommittéer.

Dessutom är det ju så, att man även vad speciellt beträffar sammanhanget mellan kommittéernas sammansättning och prisbillighet nog kan sätta ett frågetecken för den åtgärd som i detta fall vidtagits. Jag talar här icke alls för min sjuka mor, ty jag har ingen som helst egen kommitté under arbete.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Jag har dock deltagit i rätt mycket utredningar, och jag tror, att mina kamrater kunna vitsorda, att vi där sökt arbeta undan det fortast möjliga. När man nu ser, att den utveckling, som man på sina håll trots innebära en besparing, i flera fall består uti, att man ersätter exempelvis en vanlig tremannakommitté med en verkschef, som ensam skall utföra arbetet, måste jag fråga, om man riktigt tänkt igenom de därmed förbundna följderna? Är det meningen att denne verkschef skall utföra arbetet samtidigt med uppehållandet av sin befattning som verkschef? Skall det ske med hjälp av ett särskilt anställt sekretariat? Eller skall han, för att få fart och kraft i arbetet, tillfälligtvis lämna sin chefsställning och uteslutande ägna sig åt detta utredningsarbete? Eftersom i det senare fallet kommittéanslaget skall ersätta honom för hela den löneförlust, han lider, blir resultatet, att den verkschef, som skall ägna sig åt en sådan uppgift, kommer att ensam kosta ungefär 60 kronor om dagen, oberoende de utgifter för verket som vikariatsförordnanden kunna medföra. En byråchef kommer på samma sätt att kosta ungefär 50 kronor om dagen och en notarie 30 à 35 kronor, under det att från annat håll tillkallade sakkunniga enligt kommittébestämmelserna erhålla högst 18 kronor om dagen, alltså mindre än en tredjedel av den kostnad, som utgår för en verkschef. Tror man vidare verkligen, att man med enmanssystemet skall uppnå bättre resultat? Jag tror det icke. Jag tror tvärtom, att erfarenheten skall visa, att vad man på det området när kommer att bli en föga givande paus i det statliga utredningsarbetet, men med ungefär samma kostnad som förut. Det är verkligen ingen oväsentlig sak detta.

Man löser enligt min mening denna fråga bäst genom att uppställa för sig följande principer: så få ledamöter som möjligt, men likaväl tillräckligt många för frågans allsidiga belysning, och så de kunnigaste och arbetsdugligaste ledamöter, som det är möjligt att få. Sådana får man sannerligen icke, därest de finna sig vara misstänkta för att icke vilja i alla avseenden fullgöra sina plikter. Redan nu föreligga vid kommittétillsättning de största svårigheter att få de mest lämpade och kunniga, som man helst vill skola åtaga sig uppdraget. Det är uppenbart, att denna omständighet på många håll försvårar och försämrar kommittéarbetet. Jag tror, att vederbörlig hänsyn till dessa förhållanden knappast tagits vid de nu gjorda dispositionerna.

Jag skulle i detta sammanhang — jag har hållit på tillräckligt länge och har med hänsyn därtill varit nödsakad att hoppa över åtskilligt av vad jag eljest tänkt säga — vilja yttra några ord om socialiseringsnämnden och om den uppgörelse, som angående denna träffats. Den tedde sig för mången som en framgång, särskilt ur de synpunkter, som jag förmodar att herr finansministern i ett dylikt fall kände sig företräda. Emellertid är det nu så, att efter denna treårsperiods utgång den regering, som då sitter, är fullkomligt oförhindrad att ge nämnden tillstånd att fortsätta sitt arbete antingen på samma sätt som hittills — vilket dock är mindre troligt — eller också så, att den styckevis får upptaga till behandling de olika ämnesområden, som nämnden nu haft åt sig upplåtna för obegränsad behandling. Vad blir då resultatet av ett dylikt förskottsavtal rörande nämndens arbete, vilket avtal, kan man säga, i viss mån i vår praxis utgör en nyhet? Det innebär, såvitt jag förstår, ingenting annat, än att socialiseringsnämnden fått tre års garanti för att den icke skall oroas under denna tid, vare sig av diskussioner i tidningarna eller av någon erinran från regering eller emot densamma kritiskt inställda riksdagspartier. Därför kan jag icke se annat än att, om man — som högern gjort — betraktar tillvaron av socialiseringsnämnden såsom stridande mot det allmännas intresse, det är en ytterst tvetydig om ens någon vinst, som herr finansministern inhöstat genom denna överenskommelse. Jag har haft anledning att framhålla detta, därför att frågan om socialiseringsnämndens kvarstannan-

de eller icke på många håll utgjorde ett ofta nyttjat argument i valstriden, därvid man gjorde gällande att vår mening, att nämnden borde få fortsätta så länge den kunde påvisa att arbetet hade ett förnuftigt ändamål och att klart fixerade uppgifter till viss del ännu voro obearbetade, skulle vara en ur det helas synpunkt klandervärd hållning.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

I fråga om herr ecklesiastikministerns huvudtitel skall jag icke stanna vid detaljerna, ty de äro för många, och det finns tillfälle att senare återkomma till dem. Jag skall icke heller gå in på den åtgärd, som utgör det mest markanta när det gäller ökningen på denna huvudtitel, nämligen löftet om ett provisoriskt lönetillskott åt olika läraregrupper. Det var ju uppenbart, att i den situation, som nu föreligger, nämligen att det finns så rika överskottsmedel, kunde det gamla skälet om mera dyrbara förslags utförbarhet på grund av bristande tillgångar icke längre göras gällande. Men nog antar jag, att man på många håll förvånar sig över, att på detta lönepolitiska område regeringens intresse så klart ådagalagts. Man hade förut en motsatt uppfattning om högerns ståndpunkt i denna fråga. Vad jag nu vill säga är blott, att jag hoppas vårt förbättrade ekonomiska läge icke skall inverka förryckande på den differentieringssynpunkt, som i denna lönefråga icke utan skäl gjorts gällande.

Vidare måste jag beteckna det som en egendomlighet, att herr statsrådet i år vidtagit den åtgärden att draga in ett anslag, som infördes i fjol, nämligen anslaget till de s. k. skolstugorna. På den punkten gick man ju in för att underlätta för de allra svagaste kommunerna deras skyldighet att åstadkomma lokaler åt skolbarnen, en skyldighet, som till sina ekonomiska konsekvenser var för de i detta fall åsyftade bygderna särdeles betungande. Att herr ecklesiastikministern inriktat sin sparsamhet på denna punkt, måste jag anse vara en malplacerad försiktighet. Och jag hoppas, att riksdagen i det avseendet blir i tillfälle att korrigera vad som skett i ecklesiastikdepartementet.

Jag skall blott säga ett par ord om en sak, som jag sparat till sist, ehuru den rätteligen borde ha tagits upp i samband med herr finansministerns åtgöranden i övrigt. Det gäller nämligen det meddelande, som vi fått i dag genom tidningarna, att utredningen om de båda monopolbolagen icke kommer att föreläggas den nuvarande riksdagen. Jag måste säga, att det är förvånande, att icke herr finansministern känt det angeläget att möjliggöra för riksdagen att på så tidigt stadium som möjligt uttala sig om åtskilliga med monopolutredningen förknäppade omständigheter. Det förefaller mig, som om det bort vara möjligt att hinna med detta även om — vilket jag icke vill bestrida — det varit svårt att till denna riksdag slutföra behandlingen av dessa ärenden. Jag tror, att det skulle varit både ytterligt önskvärt och ur olika synpunkter riktigt, om en ansträngning hade gjorts så, att årets riksdag blivit satt i tillfälle att yttra sig om vad som i detta sammanhang bör göras från statsmakternas sida.

Herr statsministern yttrade för en tid sedan, när han ville framkalla en känsla av allmän solidaritet — en mycket erkännansvärd handling —: »Vi sitta alla i samma båt.» Om också icke detta yttrande var så originellt och nytt, innehöll det ostridigt en sanning. Vi sitta alla i samma båt. Och därför är det naturligt, att vi alla inrikta våra intressen på, huru det kan tänkas gå med den båtens fortsatta färd. Jag kan emellertid icke värja mig för den känslan, att kommandot på båten tänker i första rummet på flaggspelet, på nymålning och salut — ty det är ju ett bevärat fartyg, det gäller — kanske också i viss mån på rangordningen ombord. Jag tror emellertid, att icke mindre intresse bör ägnas åt maskineriets och rodrethets hållbarhet och effektivitet samt åt manskapets allmänna välbefinnande. Jag är övertygad om att riksdagen icke kommer att sätta sistnämnda synpunkter i andra rummet.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Och det är i den övertygelsen, som jag anbefaller statsverkspropositionen till behandling hos vederbörande utskott.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Det är en erfarenhet, som jag gjort åtskilliga gånger under min riksdagsmannatid, nämligen att remissdebatten vid den första riksdagen efter varje nyval till andra kammaren har en annan karaktär, än den får, sedan vi mer arbetat tillsammans och gnuggats in i de gamla spåren. Redan de två första anförandena, som här hållits, visa alltför tydligt, att så är förhållandet även denna gång. Det är tydligt, att åtskilligt från valstriden lämnat minnen, kastat skugga, och då kan det icke undgås, att dessa minnen något tagas upp i sammanhang med vad som yttras vid remissdebatten. Jag skall försöka taga med så litet som möjligt av den varan, men kan givetvis jag, som de andra, icke alldeles undgå att medtaga något.

Innan jag inlåter mig på de särskilda önskemål, som vi från vår grupp vilja framföra till regeringen, vill jag blott framhålla en sak, en personlig sak i samband med vad som anfördes av herr Hansson i Stockholm, då han talade om min upphøjelse. Att jag blivit utsedd till ordförande i bondeförbundsgruppen det har jag ansett innebära, att jag därigenom åtog mig en pliktuppfyllelse gent emot mina kamrater och den samhällsgrupp, jag tillhör, men har icke alls sett det som någon upphøjelse. Jag tror, att det kan bli ganska kinkigt för en ordförande, om han tar det såsom en upphøjelse, ty då kan han råka på att få sitta såsom en kyrktupp eller såsom en kringskuren kung. Detta beror emellertid kanske på herr Hanssons och min olika personliga uppfattning i detta stycke.

Jag skall nu omedelbart övergå till några särskilda oss bondeförbundare mycket intresserande saker, och sedan skall jag övergå till att uttala mig en smula om statsverkspropositionen i allmänhet.

En fråga, som åstadkom tämligen mycket buller i fjol och särskilt drogs in mycket i valstriden, var frågan om köttullen och bestämmelserna vid import av kött. Jag skall då först taga upp den sista delen av frågan. Det inträffade, när vi hade ärendet till behandling i kammaren, det rätt så ovanliga — jag kan säga, att jag minns nästan icke, att något liknande inträffat förut — att alla partier och meningsriktningar förenade sig om ett uttalande i den näringsfrågan. Det är sannerligen icke var dag så sker. Och de gjorde detta i form av en skrivelse till Kungl. Maj:t. Nå, i tidens fullbordan tog Kungl. Maj:t upp ärendet, men skar bort enligt min mening synnerligen viktiga delar av de av riksdagen gemensamt uttalade önskemålen. Jag har icke kunnat begripa skälet för att Kungl. Maj:t gått till väga på så sätt. Är det ett uttryck för en särskild parlamentarism, förstår jag det icke, men är det så, så är det väl en särskild avart av svensk parlamentarism, då till och med det parti, som kallades regeringspartiet, icke hade någon invändning att framföra mot det beslut, som vi fattade här i kammaren och som gick igenom utan votering i första kammaren. Det skulle vara mycket intressant att få höra det verkliga skälet till att riksdagens beslut icke kunnat av Kungl. Maj:t i allo godkännas.

Ja, vi hade också i samband med denna fråga en annan, som delvis tangerar denna på ett annat område, och det var frågan om tull på kött. Den frågan har förekommit mycket i valstriden, och framför allt ha vi bondeförbundare, vilka på skäl, som vi angåvo i diskussionen, icke ansågo oss böra gå med på den linjen, blivit särskilt hårt angripna. Ja, vi tåla nog stötarna. Jag har kanske tagit fel, men om till äventyrs ställningen varit sådan i riksdagen, att tullen på kött höjts och att riksdagen även tagit bestämmelserna om restriktioner vid import, hade det då varit lättare att komma till rätta med Finland? Hade det

icke möjligen haft till följd, att svenska regeringen fått skicka två expeditioner, när den nu ansåg sig tvungen att skicka en expedition, fastän det blott gällde en blygsam bestämmelse, som till och med var magrare, än man hade i andra länder, som hade klara och tydliga bestämmelser i fråga om import av denna vara.

Jag vill nu framhålla och understryka, att vad som var anledningen till att jag icke kunde godkänna eller reflektera på högerns motion om höjd kötttull, var just den skrivelse, som avläts till Kungl. Maj:t vid riksdagen året förut, med begäran om att det skulle tillsättas en kommitté för utredning av tullarnas verkningar på industri och jordbruk, detta på grund av det resultat, vartill tull- och traktatkommittén kommit, och som jag här icke skall upprepa. Jag ser nu till min tillfredsställelse, att denna nya tullkommitté icke hör till dem, som fingo föreläggande att sluta genast. Vi hava sett mycket litet av denna kommittés verksamhet, och det har stått tämligen oklart för oss, om den verkligen forcerat sitt arbete. Jag vill därför rikta en vördsam vädjan till regeringen, att den måtte tillse, att denna kommittés arbete i möjligaste mån påskyndas — det är en mycket viktig sak, den har sig förelagd — så att vi kunna få visshet om huru det förhåller sig med tullskyddets verkningar på industri och hantverk, å ena sidan, samt på jordbruket, å den andra. Jag har nämligen, såsom förhållandena nu utvecklats sig på senare tid, börjat tro, att det ställer sig ogynnsammare för jordbruket, än vad som framgår av tull- och traktatkommitténs betänkande. I fall hans excellens statsministern skulle komma på den tanken att höja kötttullen, kan hans excellens vara övertygad om, att vi icke komma att göra minsta svårigheter därvidlag. Jag vill icke gå emot jordbrukarna på det sättet, men om det på andra områden visar sig vara nödvändigt, att något göres för att få en större jämnhet i tullbördan, har jag velat hålla dessa möjligheter öppna. Vi få ju hjälpas åt att dra oss fram.

Jag har verkligen gjort en erfarenhet, som jag anser mig böra uttala inför kammaren. Jag har tyckt det vara ganska egendomligt, att när det i vårt förhållande till utländska makter gäller handelsutbyte och man kommer in på den gren av handelsutbytet, som gäller jordens produkter, har jag funnit, att alla senare tiders regeringar handlat nästan absolut lika. Jag kan icke göra någon skillnad på dem. Vi bondeförbundare ha ju icke varit engagerade i någon av dessa regeringar, vi kunna därför se på dessa frågor alldeles objektivt. — Jag kan peka på den tyska handelstraktaten, jag kan peka på den hemställen, som jag gjorde till dåvarande handelsministern, när normmännen höjde tullen på kött från nominellt 25 till 30 öre, och jag fick det svaret: »Jag har rådgjort med experter på området, och de ha förklarat, att det betyder ingenting.» Om jag icke är fel underrättad, utgår i Norge nu ett guld tillägg med 50 %, det blir således faktiskt 45 öre i tull.

Huru skulle det vara, om den svenska regeringen försökte något liknande, som Finland och Tyskland försökt visavi Sverige? Jag bara frågar. Det är ju möjligt, att ett sådant försök gentemot Tyskland vore alldeles lönlöst. Jag undrar ändå, om jag icke har en smula rätt i att göra det uttalandet, att så fort det gäller handelsutbyte med utlandet, vare sig det gäller frågan om import eller export av jordbruksprodukter, uppträda våra svenska statsmakter så älskvärda, eleganta och förbindliga mot de utländska. Jag tror, att man i vanligt tal skulle kunna säga, att det vittnar om en viss valhänthet på detta område. På industriens fält ser jag tydligt, att man åstadkommer något, men så fort det gäller jordbruket, är det alldeles, som om man icke kunde röra sig ur fläcken.

Den siste talaren var en liten smula inne på frågan om Kungl. Maj:ts förslag om lärarnas tillfälliga löneförhöjning. Jag vill då först säga, att vi bondeförbundare blevo rätt så överraskade över den förra regeringens beslut att tillsätta en löne regleringskommitté — så tror jag man kan kalla den. Vi hade ju denna fråga uppe vid fjolårets riksdag, och den var även före vid 1927 års riks-

*Fid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

dag. Bägge gångerna stannade riksdagen vid att den ansåg tiden icke vara inne för att komma fram med något förslag och för ögonblicket göra något. Och varför? Jo, vi ansågo, att förhållandena på det ekonomiska området i vårt land icke voro stabiliserade. Nu förvånar det mig visst icke, om den, som är bosatt i Stockholm, överhuvud icke sysselsätter sig så mycket med förhållandena ute på landsbygden utan tycker, att här är det tämligen stabilt och här flödar det av rikedom. Här ser det icke farligt ut, menar man. Men så är det icke i hela landet. Jag skall verkligen upprepa de ord, som jag yttrade i statsutskottet, att är det så, att man med skäl kan säga, att förhållandena äro stabiliserade, så är detta för de yngre jordbrukarna här i landet en ekonomisk dödsdom utan återvändo. Så illa ligger det till på detta område. Jag skall icke upprepa, hur indextalen ligga till för oss, men läget är till ytterlighet förtvivlat för jordbrukarna, för vilka indextalet står vid 100, när andra grupper fått sina inkomster höjda till ett indextal av 200 och däröver. Detta system är helt enkelt ohållbart.

Men nu har denna apparat igångsatts. Jag förstår visserligen att den dåvarande statsministern var utomordentligt intresserad av att saken kom till stånd. Men vad som förvånar mig är, att den nu sittande regeringen — trots att eljest, när en utredning igångsatts medelst tillsättande av en kommitté, det icke varit brukligt, att innan utredningen slutförts, föreslå nya anslag och dylikt utan att ett verkligt tvångsläge förefunnits — i alla fall kommit med detta förslag. Som sagt, eljest är det ju det vanliga sättet, att medan en utredning pågår, så gör man ingenting, innan utredningen är klar. Jag skall verkligen rikta den frågan till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet: Vad var det egentligen för ett tvångsläge, som dikterade det förslag, som han annonserade, innan utredningen kunnat vara klar på området? Jag skall icke gå in på frågorna om löneställning eller dylikt utan blott på denna enda punkt fråga: Vad var det, som nödvändiggjorde denna brådska?

Det har varit synnerligen glädjande att konstatera, att de olika partiernas män kommit till en viss insikt om att förhållandena i fråga om jordbruket för närvarande äro synnerligen tryckta. Till och med herr Hansson i Stockholm var indirekt inne på denna sak, när han sade, att lantarbetarna hade det svårast. Däri ger jag honom absolut rätt. Men skaffa fram den trollkarl, som kan visa något sätt att åstadkomma förbättringar på detta område, då lantbruket icke är bärgigt. Därpå hava vi tusen exempel. Man har klara papper på vad det verkligen avkastar. Det går icke att få förräntning på de penningar, som man nödgats nedlägga däri.

Sälunda, frågan är: Vad skall man då göra? Jo, såvitt jag kan förstå, får man naturligtvis se till, vad man kan göra för att hjälpa upp inkomsterna. Men det är även av stor betydelse, att man ser till, vad som från det allmännas sida kan göras för att minska utgifterna. Det är således ett mycket omfattande område. Jag menar icke, att det ej skulle vara till någon nytta att sticka till med speciella anslag på exempelvis 100,000 kronor här och där, ty det gör, gubevars, gott, där det träffar, men det verkar icke på näringens bärighet i det hela. Det är i stället verkligen behöfligt, att någonting åtgöres, då hela världen lider av överproduktion på livsmedel. Det är denna sak, som vi tryckas av mest. Men vad man skall göra mot detta är verkligen mycket svårt att säga. Men naturligtvis får icke jordbruket tryckas av sådana saker, som vi i någon mån kunna råda bot för.

Herrarna tycka nog, att det är litet trist och trivialt, om jag för ett ögonblick tar upp kommunalskattefrågan. Jag förmodar, att många hava för sig, att denna är riktigt död och begravnen efter alla bekymmer, vi hava haft med densamma. Jag tror i alla fall icke, att frågan är slutligen löst. Jag vill åtminstone erinra hans excellens herr statsministern därom, att vid riksdagens avgörande av frågan i fjol följde en skrivelse. Nu har ju den nya regeringen

redan satt i gång med åtskilliga utredningar, där det gäller de mest olika saker, men jag har icke sett så mycket som ett spår av denna skrivelse. Är det verkligen meningen att lägga den till handlingarna? Eller skall frågan tagas upp till ny behandling? Jag har vissa skäl att framställa denna fråga, då hans excellens särskilt apostroferade mig, när jag vid debatten i fjol sade, att denna skrivelse vore det bästa i majoritetens förslag. Så tycktes emellertid icke hans excellens se saken.

Det är klart, att vi jordbrukare icke gärna kunna nöja oss med att säga, att det är mycket väl beställt, såsom det verkligen blev. Det bör nog kunna göras åtskilligt, som kan bringa lättnader för jordbruket. Jag behöver bara påpeka det förhållandet, att exempelvis landstingsskatten utgår efter samma grund som kommunalskatten. Även om jag skulle kunna acceptera herrarnas skäl för att kommunalskatten skall utgå på det sätt, som sker, så behöves icke rimligen landstingsskatten utgå på samma vis. Att landstingsskatten blivit en allt allvarligare börda och befinner sig i starkt stigande, behöva vi icke hysa något tvivel om. I det landsting, som jag har äran tillhöra, äro vi på en mycket stark frammarsch mot en högre beskattning. Den majoritet, som vi haft i vårt landsting, har på några få år orkat höja vår skuld med cirka 8,000,000 kronor, men vi hava ju motsvarande fina inrättningar, vilka dock icke giva några inkomster åt landstinget. När man nu kan räkna ut, hur förhållandena komma att gestalta sig, varför då icke söka få någon rätsida på frågan, hur skatten skall läggas?

Nu har direktör Nannesson i Sveriges allmänna lantbrukssällskap klargjort, att genomsnittsavkastningen, som han beräknar för ett jordbruk, kan sättas till 3.7 procent om året. Med vissa avdrag, vartill han icke tagit hänsyn, anser jag, att avkastningen i genomsnitt icke bör beräknas till högre än 3 procent för år. Men, om vi på samma sätt taga förhållandena i genomsnitt under några få år, få därunder jordbrukarna, åtminstone kollektivt sett, betala skatt för minst den dubbla inkomsten. Jag tycker, att detta är verkligen en sak, som man en gång borde tänka på, och att man borde försöka komma till botten rörande dessa skatteförhållanden. Jag försäkrar herrarna, att vi inom bondeförbundet komma alls icke att giva oss till tåls med de bestående förhållandena, utan vi komma om och om igen att erinra herrarna om den saken. Jag vill säga eder, att vi stå fullt eniga på den punkten, trots allt tal om annat. Vi splittra oss kanske litet i fråga om metoderna men icke på denna punkt.

Att jag ändå har en liten smula hopp om, att denna fråga skall tagas upp av regeringen, är delvis beroende därpå, att på samma gång som vi, några från bondeförbundet, väckte motion i kommunalskattefrågan 1927, så väcktes även en motion i samma fråga av nuvarande herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. Våra meningar skilde sig visserligen något i fråga om den teoretiska läggningen, om jag får kalla det så, av kommunalskatten, men de utmynnade båda i ett yrkande om avslag å den föreliggande propositionen och en utredning, som ginge till djupet med frågan. Därför har jag, som sagt, en liten smula hopp, att denna fråga tagas upp till allvarligt övervägande av den nu sittande regeringen.

Medan jag är inne på skattefrågor, kan jag övergå till vägskatten. Där hava vi fört en jämn strid mot den ekonomiska vidskepelsen, bestående däri, att man trodde, att vägunderhållet blev lekande lätt, så fort bara väggkassorna övertogs vägarna till underhåll. Jag stred för att de skulle övertaga blott huvudvägarna, men jag tappade givetvis. Det gjorde sig ju icke lika bra. Jag kan säga, att i det väghållningsdistrikt, som jag tillhör, var det en kommunalstämma, som strax före jul anmälde vägstyrelsen och dess vägentreprenör till Konungens befallningshavande för olämpligt vägunderhåll. Det kan

Vid
remiss av
stateverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

vara en tidsbild så god som någon, men det lämnar jag åsido. Det hela beror på, att det skett en revolution på detta område. Vi veta alla, att det är automobilerna, som åstadkommit denna. Jag tycker då, att det är någonting så oerhört konservativt, när man ställer sig så mycket man kan på den gamla grunden från 1891, det vill säga, att de väghållningsskyldiga ytterst skola bära vägtungan. Det är på dem, denna ytterst skall vila, och de få inom sig slåss om hur man skall fördela en orättfärdig börda. Jag har hört icke så få uttalanden från socialdemokratiskt håll, där man ansett den ändring orättfärdig, som för två år sedan gjordes beträffande vägskattens utgående.

Ja, hur står det i verkligheten till med vägskatten och vägstämorna? Jo, det säges, att man får stora lindringar genom bilskattemedel. Det är riktigt så till vida, som staten har fått det lindrigare, i det den passat på att komma undan med halva statsbidraget, så att dess verkliga bidrag numera är blott 15 procent. Det andra utgår av bilskattemedel.

Hur går det för övrigt med dessa medel? Jag följer noga med, hur det ställer sig för de olika väghållningsdistrikten i Malmöhus län, vid deras vägstämor. Det är särskilt två väghållningsdistrikt, som jag fäst mig vid. Dessa distrikts upptagna stater för vägunderhåll — märk väl, blott för vägunderhåll — voro ungefär respektive 310,000 och 315,000 kronor. De voro alltså nästan överensstämmande. Av dessa båda distrikts förslag till uppbörd av vägskatt gick det ena till ett par, tre tusen kronor mer än hela vägunderhållet för detta distrikt. I det andra distriktet upptog förslaget till uppbörd ett par, tre tusen kronor mindre än vägunderhållet för samma distrikt. Hur skulle det ställa sig, om man sloge ihop dessa vägdistrikt? Jo, vägskatten skulle bli lika hög som hela vägunderhållet. Faktiskt är, att de väghållningsskyldiga icke fått ett öres lindring trots de 30 procent, som staten nominellt ger, och trots de 20 procenten av bilskattemedel. Ja, se herrarna, det är det konstiga. Men, säger någon, det kan icke vara rätt. Jo, det är rätt. Det är just byggnadsfrågan, byggandet av bilvägarna med deras dyra vägbanor, som sluka så mycket pengar, att den del, som väghållningsdistrikten skola betala, konsumerar hela bidraget. Vidare är det amortering och räntebetaling, så att det hela blir helt enkelt uppätet. När det är på det sättet, måste man säga, att det är icke rimligt att längre hålla på de gamla linjerna i denna fråga, då faktiskt bara själva underhållet är så ojämförligt mycket dyrare än under de förhållanden, som rådde, då 1891 års lag antogs.

Man kan krypa bakom det där gamla talet: Gamla skatter äro goda skatter. Men de skatter, som det nu gäller, hava visserligen de gamla namnen kvar men hava i själva verket en helt annan innebörd. När nu vägskatten håller på att bli vår största skatt, varför då i all rimlighets namn icke gå fram på ett sådant sätt, att man verkligen lättar bördan för de väghållningsskyldiga? Det är, när man nu ser, vad som synes komma, så, att man skulle hava 5 procent högre lättnad, d. v. s. flytta upp procenttalet från 25 till 30. Nu är detta också en orättvisa mot de väghållningsdistrikt, där vägunderhållet fullgöres i natura, att de icke få bidrag, om de icke hava övertagit alla vägar till underhåll medelst vägstämorna. Det är en orättvisa mot dem, som icke övertagit vägarna och sköta dem så, som herrarna vilja. Då nu regeringen synes ämnat föreslå 30 % bidrag av bilskattemedel till vägunderhållet undrar jag, om icke herrarna äro litet grand för sena i vändningen, och vi få nog fordra betydligt mer i fråga om underhållet, om det skall bli lättnader, än herrarna förutsatt. Man har sagt mig, att man sannolikt kan räkna med en ökning av bilskattemedlen med 10 miljoner kronor på det sista året. Jag räknar det något lägre, men det är säkert icke räknat för högt med 6 miljoner kronor, som utdelas till väghållningsdistrikten. Det är jag absolut säker på. Nå, hur ställer det sig då, om man ökar bidraget till de väghållningsskyldiga med 5 procent? Jo, så

vitt jag vet, gäller det 2 miljoner kronor. De andra 4 miljonerna gå naturligtvis till att iordningställa vägar som bilvägar. Det vanliga är, att väghållningsdistrikten betala en tredjedel och att två tredjedelar täckas av bilskattemedel. Man sökte ett tag pressa väghållarna så, att staten bara skulle betala hälften, men det stannade av sig självt. Så långt hade icke något väghållningsdistrikt kunnat pressas. Det förbjöd sig självt.

Men skola de 4 miljonerna förbrukas, få väghållningsdistrikten lägga till 2 miljoner. Då har man givit lättnader med den ena handen men indirekt tagit 2 miljoner kronor med den andra handen. Herrarna få allt öka på siffran betydligt för detta underhåll. Det skulle vara glädjande, om det verkligen gjordes, innan propositionen kommer. Ty striden här i föl, då både grundlagarna och mycket annat slungades oss väghållningsskyldiga i huvudet, har jag icke lust att upprepa, om det icke är absolut nödvändigt.

Det är en liten detalj, som jag vill uppmana regeringen att taga itu med. Det är alls icke någon stor sak. Här har varit en rätt stark strid vid våra andelslakterier om veterinärfrågan. De av kammarens ledamöter, som hava varit här de två föregående åren, känna alltför väl till den där historien. Striden slutade ju så, att riksdagen beslöt att skriva till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t skulle klara upp saken själv och reglera denna fråga om dessa veterinärers pensioner o. d. — vilka man tyckte hade huggits till alltför orimligt. Jag har mig icke bekant, om så skett från Kungl. Maj:ts sida. Man har sagt mig, att medicinalstyrelsen nu härjar med andelsslakterierna och deras veterinärers löner och pensioner. Jag hoppas, att saken klaras upp tämligen fort och att Kungl. Maj:t tar hand om denna fråga själv. Ty vi jordbrukare hysa just icke så mycket förtroende för medicinalstyrelsens åtgärder.

Det uttalades under den gångna tiden vid nästan varje riksdag åtskilligt i vår jordfråga, d. v. s. hur vi skola lösa eller bäst tillgodose spörsmålet, hur vårt fattiga folk skall hava möjligheter att få sig en liten jordbit att bruka och även givetvis hur de, som bruka jorden nu, skola hava möjligheter att bliva kvar vid jordbruket.

Det är icke den minsta tvekan om att vi alla äro intresserade av att det skall finnas ett fritt jordbrukarstånd här i landet. Jag kan icke misstaga mig härvidlag. Slår jag upp tidningarna, så finner jag, att det i dessa dagar talas så mycket om jordbruket och uttalas så mycket intresse för jordbruket. Och under valtiden flödade givetvis omtankarna om det svenska jordbruket i oerhörd hög grad, och det uttalades från rätt framskjutet håll, att bondeförbundet icke skötte sig, som det borde, när det gällde att tillvarataga jordbrukets intressen, utan att de andra partierna kunde göra det bättre. Jag försäkrar herrarna, att om ni verkligen i gärning ville visa omtanke om jordbruket och om dem som stå för jordbruket, skulle jag icke känna den minsta jalousi, om vi i bondeförbundet komme en eller annan hästlängd efter herrarna. Jag tror att det skulle vara nyttigt och enbart glädjande, om herrarna visade, att edra uttalanden följdes av gärningar, och om ni på detta område verkligen gjorde något, som hade betydelse, och icke endast sporadiskt komme med ett litet anslag hit och ett litet anslag dit. Det heter, att tron utan gärningar är död. Jag skulle vilja säga, om jag vågar tillåta mig en sådan jämförelse, att tal utan motsvarande gärningar är — jag vill icke säga död, och jag skall icke använda det ord, som det förtjänar, ty jag är rädd för talmannens klubba. Herrarna få själva tillägga det. När nu jordbruket efter valstriden att döma har så många betydande vänner, fränder och kämpar, så tycker jag, att det skulle vara ett synnerligen stort nöje att samarbeta med herrarna, vilket parti, ni än tillhöra. Jag har icke försvurit mig vare sig hit eller dit. Sakligt kan jag samarbeta med alla. Men det skall vara allvar. Her-

*Fid
remiss av
statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

rarna skola sätta handling bakom ordet. Då först erkänner jag, att ni kanske äro bättre än bondeförbundet, annars icke.

Under en lång tid ägnade jag mitt arbete och min tanke åt en sak, som mest runnit bort i sanden. Det var under de bortåt fyra år, jag hade äran att tillhöra jordkommissionen. Denna kommission eller kommitté, vilket man vill kalla den, tillsattes, när alla förhoppningar voro mycket spända och mycket gick i det blå och allt var oro. Det är solklart, att själva tidsintrycket och allt verkade så, att åtminstone de radikala medlemmarna i denna kommission gingo rätt mycket i det blå med sina förslag, och vi andra, som icke kunde se det så i rosenrött, blevo då betydligt efter. När jag sedermera följt ledamöternas inom denna kommission verksamhet, har jag funnit, att såvitt jag kan förstå, är det endast borgmästare Lindhagen och jag själv, som var och en på sitt håll konsekvent stått på den ståndpunkt — om än i det mesta diametralt motsatt mot varandra — vi i denna kommitté intogo, eller åtminstone bra nära följt den. Jag har funnit, att de andra ändrat sig synnerligen mycket. Men kanske det är mera skenbart än verkligt, och kanske en ärad kamrat, som jag hade där, i verkligheten icke står så förskräckligt långt ifrån den ståndpunkt, han intog i jordkommissionen.

Bland det lilla som kan sägas verkligen ha fallit som en frukt av denna kommissions verksamhet finnas några lagar, som icke betyda så mycket. Var och en vet, att t. ex. med arrendelagen är det icke mycket bevänt. Men en lag blev någorlunda i stort sett sådan, som man avsåg, att den skulle vara. Det är den s. k. bulvanlagen. Denna lag avsåg ju att förhindra, att jord genom bulvaner skulle komma över i deras händer, som icke ha rätt att köpa den, d. v. s. bolag och vissa ekonomiska föreningar. Inom jordkommissionen stod jag alltid en smula tveksam om huruvida man verkligen kunde nå målet. Jag var dock beträffande själva sakförhållandet fullt enig med mina ärade kamrater i kommissionen. När denna lag äntligen togs, jag tror 1925, då lades initiativet för att hålla denna lag uppe i länsstyrelsernas händer. Det ansågs nämligen, att det icke kunde lämnas till vanliga åklagare. Det är klart, att jag också instämde i detta. Jag tyckte, att det var mycket bra gjort.

Nu är det uppenbart, att när man sysselsatt sig så mycket med en sak, som jag i detta fall gjort, så har man med intresse följt, hur det ställt sig med verkningarna av själva lagen. Jag har då kommit underfund med att i ett län verkligen något åtgjorts, där har man försökt något i denna lags riktning; men i ett annat län har man icke gjort någonting alls, icke det minsta, oaktat det är fullkomligt klart, att i detta län finnes tillräckligt med objekt, lika mycket som i det andra länet. Det är naturligtvis icke riktigt lämpligt, att länsgränsen är avgörande för hur en lag skall tillämpas. Det är det första. Och för det andra är det alltid en mycket tråkig och för rättskänslan otrevlig historia, när en lag blott blir en lag på papperet, och för oss jordbrukare blir det i dubbel mätto tråkigt. Denna lag skulle ju vara en skyddslag för oss bönder gentemot bolagen. Om man nu blundar för att bondejorden går bort till bolag bulvanvägen, då reagera vi däremot. Vi se, att även små ansatser gjorts i andra län för inköp av jord genom bulvaner, förutom i de norrländska.

Jag skulle nu vördsamt vilja rikta en uppmaning till regeringen att verkligen söka på lämpligaste sätt verka för att lagen göres så effektiv som möjligt inom alla län. Det lämpar sig icke att tala om, på vad sätt det skall ske, men jag vet alltför väl, att om en regering vill en sak, finner den alltid ett sätt, på vilket den kan gå tillväga. Handlar regeringen, så gör den verkligen oss en tjänst, och det tillmötesgående, som visas mot bondetanken, det bliva vi herrarna tacksamma för.

Jag vågar icke längre upptaga tiden utan vill nu blott uttala mig något om budgeten i allmänhet. Jag har lagt märke till, att det blivit ett överskott. Jag vill icke rikta någon kritik mot det sätt, varpå detta överskott kommit till. Jag har ingen personlig ära däri, jag tar det endast som ett enkelt faktum.

Vid
remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts)

Den ekonomiska ställningen för staten, vad inkomster och utgifter beträffar, är lysande. Då man har det bra ställt med ekonomien och har portmonnän fylld, är det klart, att man reflekterar över, vad man skall göra med pengarna. Så har man, om jag icke minns fel, reflekterat inom föregående regering, och med undantag av talarna från fjolårets regeringsparti var jag då den ende, som ställde mig bakom de principer, enligt vilka fjolårets regering ville använda pengarna, nämligen till att lätta litet på de direkta skatterna och litet på de indirekta skatterna. Detta sätt fann icke nåd vare sig hos herr Hansson i Stockholm eller hos nuvarande statsministern. De ville ha lättnaderna på annat sätt. Jag befinner mig i det lyckliga läget, att vad jag tyckte var bra i fjol, det tycker jag är bra i år, och herr Hansson är också i det lyckliga läget, att vad han tyckte var dåligt i fjol, det säger han är dåligt i år. Det enda som inträffat är, att hans excellens är i det olyckliga läget, att det, han tyckte var dåligt i fjol, det säger han är litet bättre i år. Det är möjligt, att det är så med svensk parlamentarism, att man som riksdagsman ser frågorna ur en annan synvinkel än när man är statsråd. Det ha nog alla politiker gjort, som blivit statsråd under hela den tid, jag varit riksdagsman, och det är fåfängt att tro på bättring på detta område. Jag har åtminstone mycket svårt för att tro det. Här gäller just att iakttaga återhållsamhet, mina herrar, så att man icke ger så stora löften i valstridens hetta och går så långt, blott för att man skall visa sig vara den bäste och stå främst i konkurrensen.

På ett område har jag en viss fruktan för herrarna i de andra partierna, och det gäller förestående löneökningar. Jag fruktar nämligen en kapplöpning mellan de tre partierna i fråga om vilket parti som kan bjuda mest. Det är kanske en onödig fruktan. Jag tror emellertid, att om herrarna ville taga litet mindre för sig, när det gäller val eller strid, så vore det nog bättre för det hela, och man kunde då behålla samma mening som statsråd som man hade som blott riksdagsman. Jag förstår mycket väl, att det är lättare för mig att uttala den mening, ty det är ingen fara för att någon bondeförbundare blir statsråd.

Om jag nu uttalar mitt gillande av den fördelning av detta överskott, som man verkställt, så har jag därmed icke velat godkänna varje punkt för sig utan blott själva idén. Det är egentligen bara en punkt, som jag icke kan godkänna, men jag skall icke uppehålla tiden därmed nu. Däremot är det en annan punkt, som jag verkligen godkänner, nämligen avskaffandet av lastpengarna. Det var en gammal skatt av precis samma olyckliga beskaffenhet för sjöfartsnäringen som grundskatterna för oss jordbrukare. Det var en gammal god skatt helt enkelt, som det heter. Men jag kallar den en gammal dum skatt.

Jag vill göra ännu en liten anmärkning. Jag tror, att finansministern och regeringen ha varit litet väl optimistiska. Det är nämligen så, att goda och dåliga tider omväxla. För den enskilde är det under de goda åren en mycket betänklig sak att binda sig vid en ökad levnadsstandard, och vad som gäller för den enskildes levnadsstandard, det gäller för statens utgiftsstandard. Det är icke så länge sedan vi mot riksdagens slut fingo votera en höjning av kaffetullen på 38 öre per kilogram, för att ämbetsmännen skulle få sina dyrtidstillägg. Det kan hända, att om herrarna binda utgifterna, och inkomsterna sedan gå tillbaka, ni lätt kunna komma än en gång i ett dylikt läge, och

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

det är mycket obehagligt. Jag tror, att det varit önskvärt, att herrarna hållit sig litet mera på den säkra sidan, än ni gjort i den kungl. propositionen. Jag vill säga, att hade jag själv som bonde gått fram på detta sätt och skaffat mig stora utgifter under goda tider, hade det gått ekonomiskt gallet för mig för länge sedan. Jag kan icke hjälpa, att mitt omdöme är, att denna budget är väl optimistisk, om man ser på framtiden, och det skulle vara mig mycket kärt, om vederbörande utskott såge på samma sätt som jag och gjorde en liten rättelse i fråga om den väl stora optimismen. Det är den allmänna uppfattning jag fått om budgetförslaget.

Det är så för oss alla, att vi söka sträva framåt både för vår enskilda person, för den grupp som vi tillhöra och för hela landet. Vi mötas ändå alla på den punkten. Nu ha alla, åtminstone indirekt, medgivit, att den näring, jag representerar, har det förskräckligt svårt, att den blivit efter genom världsprisförhållandena och åtskilligt annat. Jag vill icke säga, att herrarnas direkta åtgöranden, men herrarnas underlåtenhet att vidtaga åtgärder har gjort, att vi kommit långt på efterkälken. Jag har svårt att se någon utväg, om inte herrarna vilja hjälpa till litet grand med en utjämning. Det behöver icke från min sida vara egoism, det vågar jag påstå, och för herrarna behöver det icke vara stora uppoffringar. Vi jordbrukare äro emellertid så många i vårt land, att om nu det hela skall gå framåt, så kommer det i alla fall att bliva en betänkligt stor skara, som blir efter, och därigenom blir herrarnas frammarsch högst avsevärt förhindrad. Detta gör, att jag har något hopp, då jag påkallar herrarnas uppmärksamhet och uttalar den önskan, att herrarna måtte litet mer än blott platoniskt ägna sig åt frågan, hur vårt jordbruk och den jordbrukande befolkningen skall få sin ekonomi ordnad litet mer i överensstämmelse med vad som är förhållandet med andra näringar. Vi vilja verka, vi jordbrukare, för framåtskridande för landet, för dess ära och välfärd. Man må kalla oss egoister så mycket som helst, men vi vilja, varhelst vårt lands ekonomiska livsintressen påkalla det, göra vår plikt till det allra yttersta.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Jag tror icke, att jag gör mig skyldig till någon överdrift, om jag säger, att det föreliggande budgetförslaget har mottagits med stor tillfredsställelse över hela landet. Att det likväl under remissdebatten blir föremål för kritik, är ganska naturligt. Det är naturligt redan på den grund, att partierna bedöma det från så olika utgångspunkter. Till stor del ligger förklaringen till kritiken häri. Det största oppositionspartiets strävan går ju ut på att i största möjliga utsträckning tillgodose de sociala kraven. Om nu regeringen anser, att en viss begränsning i kostnaden bör göras även på detta område, så att icke skattedragarna alltför mycket belastas, så uppstår härigenom en motsättning. Det är dylika motsättningar, som göra, att det icke är möjligt för någon regering — den må ha stöd från vilket parti som helst — att uppgöra ett budgetförslag, som undgår kritik av oppositionen. Jag har icke för avsikt att ingå på någon detaljdiskussion om det föreliggande budgetförslaget. I den mån de framförda erinringarna mot detsamma kräva svar är jag säker på, att sådant kommer att lämnas från regeringsbänken på ett mycket vederhäftigare sätt, än vad jag skulle kunna göra. Men det är vissa allmänpolitiska uttalanden, som jag skall be att i allra största korthet få snudda vid.

Jag fäste mig då först vid några ord, som yttrades av herr Hansson i Stockholm, däruti han gjorde gällande, att ifrån det parti, som jag tillhör, skulle man under valstriden hava begagnat sig av olämpliga agitationsmetoder. Här-

till vill jag endast svara, att vilket parti som helst kan göra sig skyldigt till överord, och i det hänseendet äro vi icke bättre än andra. Men jag vill tillika uttala den bestämda uppfattningen, att vi icke heller gjort oss skyldiga till större synder än andra politiska partier. Med avseende på det klander, herr Hansson anförde emot de s. k. valaffischerna, har jag icke anledning där-om yttra annat, än vad jag känner till, och det är, att i det län, som jag har äran representera och vilket jag genomreste kors och tvärs under valstriden, såg jag icke uppsatt någon enda av de av herr Hansson påtalade valaffischer-na. Jag tror därför att de icke haft någon vidare spridning. Jag skulle av den iakttagelse jag gjort vilja dra den slutsatsen, att spridningen varit rätt så obetydlig. För övrigt får jag för min personliga del säga att jag anser detta sätt att agitera icke vara sympatiskt; det vill jag gärna medge. Emellertid tror jag, att vad som har föranlett herr Hansson att nu upptaga kritik på denna punkt torde vara den omständigheten, att resultatet av valstriden för herr Hanssons och hans partis vidkommande icke blev det väntade och önskade. Hade så blivit, förmodar jag, att herr Hansson knappast aktat nödigt att taga upp denna sak i remissdebatten. Emellertid: valstriden är slut, och det vore icke lämpligt, om vi fortsatte den här i kammaren.

Med avseende på den mycket beryktade motionen om arvsskatten behöfve den visst icke på något sätt förvanskas. Sjelva det föga genomtänkta innehållet i densamma var alldeles tillräckligt för att valmännen skulle reagera mot den.

Herr Hansson uttalade ett klander emot regeringen därför att den föreslagit skattelindring och gjorde gällande, att detta steg icke vore välbetänkt. Jag har i det avseendet en alldeles diametralt motsatt mening. Om det finns förutsättningar för att åvägabrunga en sådan skattelindring som den nu bebådade, tycker jag, att det är fullkomligt riktigt, att den också kommer till genomförande. Jag har nämligen den uppfattningen, att om det icke sker, så komma dessa 25 miljoner att plottras bort på mer eller mindre onödiga uppgifter. Det finns både i denna kammare och i medkammaren så många uppfinningsrika hjärnor, att de nog skulle finna utvägar, varigenom dessa miljoner säkerligen kunde föras bort. Om det i stället kan ordnas så, att skattebetalarna beredas en lättnad i sina pålagor, tycker jag, att det är en åtgärd, som regeringen är förtjänt av att få ett erkännande för. Jag vill alltså säga, att jag icke kan dela den ärade talarens uppfattning i berörda avseende.

Den nästföljande talaren, herr Ekman, uppehöll sig vid budgetens tekniska sida, och jag förutsätter, som jag redan nämnt, att det svar, som kräves med anledning av hans erinringar i det avseendet, kommer att givas från statsrådsbänken. Men herr Ekman gjorde även vissa uttalanden med anledning av innehållet i den kungliga propositionen angående upprätthållande av betodlingen, uttalanden, som jag måste säga på mig gjorde ett ganska beklämande intryck. Jag kunde icke riktigt uppfatta, om herr Ekman uttalade sin egen mening, eller om det var ett citat av någon annans uppfattning han anförde, då han sade, att den av regeringen föreslagna utvägen till sockerfrågans lösning är den, som sist borde ifrågakomma. Men jag kan ju förstå, att detta uttalande står i överensstämmelse med herr Ekmans egen uppfattning i denna sak. Jag beklagar emellertid, om detta skulle vara av definitiv karaktär. För sakens egen skull vill jag hoppas, att så icke är förhållandet. För egen del har jag icke ämnat att, åtminstone för närvarande, gå in på skälen för och emot den kungl. propositionen.

Jag ber nu i stället att med några ord få vända mig till min ärade vän och yrkesbroder, herr Olsson i Kullenbergstorp. Herr Olsson säger, att egentligen finns det ingen skillnad på regeringarna; från vilket parti de än härleda sig, äro de likadana. Och han yttrade, att de i vissa fall göra sig skyldiga

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

till valhänthet; han använde just detta uttryck. Jag vill med avseende på detta yttrande ändå i all vänlighet erinra herr Olof Olsson, att det i höstas gjordes ett erbjudande till hans parti liksom till de övriga borgerliga partierna att medverka till lösningen av regeringsfrågan. Om han då icke hade tillbakavisat den framsträckta handen, kunde ju nu till äventyrs han själv eller någon annan framstående ledamot av bondeförbundet suttit såsom jordbrukets talesman vid Kongungens rådsbord och framfört de önskingar och behov för jordbrukets vidkommande, som han funnit behöfliga. Ehuru herr Olof Olsson tillbakavisade den utsträckta handen, så bär han icke desto mindre ansvar, ty han kunde ju, som sagt, om han mottagit den, därigenom givit en annan karaktär åt den regering, som nu sitter, en karaktär, som han för sin del synes finna önskvärd. Jag tycker därför, att herr Olof Olssons klander under sådana förhållanden knappast är befogat.

Herr talman! När jag för några dagar sedan lät anteckna mig på talarlistan, var det icke för att säga detta — jag visste ju icke då, vad som kunde komma att sägas av föregående talare — utan det var för att beröra ett par punkter i den föreliggande statsverkspropositionen. Jag skall också tillåta mig att göra detta. Men jag ber att först få göra några reflexioner av mera allmänpolitisk innebörd.

De förra hösten till denna kammare förrättade valen medförde en förskjutning i kammarens partipolitiska sammansättning. De borgerliga partierna gingo, som vi veta, förstärkta ut ur valstriden, och de flesta vinsterna tillföll högern, det parti, som enligt min mening mest konsekvent företräder de borgerliga väljarnas grundåskådning. Det är sant och riktigt, att det förefinnes skiljaktigheter mellan de olika borgerliga partiernas uppfattning. Men därutinnan äro dock dessa partier ense, att vår samhälleliga utveckling måste grundas på respekt för *den enskilda äganderätten* och på *den fria företagsamheten*. Vi skulle på högernsida gärna se, att vi vore i stånd att i alla detaljer förverkliga vårt program. Men vi förbise och underskatta ingalunda värdet av samverkan mellan alla bärande och gagnande samhällsintressen, som äro förenade genom en väsentligt likartad samhällsåskådning. Ja, vi anse det önskvärt, att denna samverkan utsträcker så långt det är möjligt och i varje fall så långt icke principiella motsatser i själva grundåskådningen uppresas oöverstigliga hinder härför. Det hade därför efter vår uppfattning varit naturligt, att ur valen i höstas framgått en borgerlig regering med stöd av samtliga borgerliga partier. Då en sådan lösning av regeringsfrågan, sedan den frisinade regeringen ställt sina platser till förfogande, icke visade sig vara möjlig att ernå, åtog sig ledaren för lantmanna- och borgarepartiet i andra kammaren uppdraget att bilda den nya regeringen.

Bland dem, som på närmare håll följt tillkomsten av denna regering, kan omöjliggen hysas någon misstanke, att den nye regeringschefen skulle ha lidit av någon oemotståndlig åtrå efter makten. Man kan nog säga, att denna misstanke är raka motsatsen till verkligheten. De uppgifter av motsatt innebörd, som härom återgivits i pressen, äro utan grund. Det var först sedan det visat sig, att möjligheten att bilda en borgerlig samlingsregering var utesluten och bondeförbundet vägrat att medverka i en borgerlig regering, som icke ägde anslutning från samtliga borgerliga partier, som ledaren för det parti, som vid valen vunnit den största ökningen i röster och mandat, åtog sig att bliva regeringschef.

Partiställningen i riksdagen liksom valresultatet anvisar emellertid regeringen att söka föra en borgerlig samlingspolitik. Det är min förvisning, att regeringen kommer att lösa sin uppgift genom en samlande praktisk politik, genom att söka främja ett gott och förtroendefullt samarbete mellan alla goda samhällskrafter både inom och utom riksdagen. En god början till en sådan

samlade praktisk politik synes mig regeringen ha gjort genom den i höstas hållna arbetsfredskonferensen. Den gav på ett lyckligt sätt uttryck för den samlingssträvan, som det påtagligen är regeringens avsikt att främja. Det är att hoppas, att detta behjärtansvärda initiativ skall utgöra inledningen till ett fortsatt framgångsrikt och fruktbarande arbete i samma syfte. De avtalsuppgörelser, som träffats mellan arbetsgivare och arbetare före årsskiftet, synas mig visa, att det på båda sidor finnes en god vilja att undvika dyrbara, uppslitande strider och att jämna vägen för en praktisk samverkan, som kan lända både parterna och samhället till gagn.

Med uppriktig glädje ha vi tagit del av den nu föreliggande statsverkspropositionen. Vi äro förvissade om att denna glädje delas av det stora flertalet ute bland folket. Inkomstberäkningarna, som förefalla vara uppgjorda med vederhäftigt och kritiskt omdöme, vittna om ett högre mått av stadga och styrka i vårt ekonomiska liv, än vi tidigare vågat räkna med. Att en regering kunnat föreslå att med icke mindre än 25 miljoner kronor lätta de pålagor, som tynga medborgarna, är åtminstone i min riksdagsmannaaerfarenhet en enastående händelse. Olika meningar kunna råda om lämpligheten av uppdelningen av dessa lättnader. I stort sett synes den dock vara väl avvägd och lyckligt funnen. Alldeles särskilt välkommen är sänkningen av skatteprocenten. Det är att hoppas och önska, att dessa lättnader i pålagorna skola verksamt bidra till att främja företagsamheten och därigenom mildra den arbetslöshet, som beklagligen alltjämt råder här i landet.

Det är vår uppfattning, att man endast genom att skapa sådana villkor för företagsamheten, att den blir i stånd att i största möjliga utsträckning bereda arbete för den övertaliga arbetskraften, kan ännu mer reducera arbetslösheten, än som förlidet år blev fallet. Av så mycket större vikt är det därför, att statsmakterna ägna uppmärksamhet åt det allvarliga och svåra betryck, vari vår jordbruksnäring nu befinner sig, ett betryck, som framträder icke mindre beklagligt mot bakgrunden av de förbättrade konjunkturerna i övrigt i vårt ekonomiska liv. Vårt jordbruk är alltjämt modernnäringen, som icke kan undvaras. Och skulle utvecklingen inom industrien genom fortsatt rationalisering leda till det resultat, att industrien för framtiden visar sig oförmögen att sysselsätta hela den övertaliga arbetskraften, så torde icke någon annan utväg finnas för lösandet av arbetslöshetsproblemet än att söka bereda ökat utrymme för den uppväxande arbetarungdomen vid vårt jordbruk. Men under sådana förhållanden bli våra jordbruksfrågor icke allenast ekonomiska frågor av stor betydelse för jordbruksnäringens nuvarande utöware utan också riksintressen av utomordentlig nationalekonomisk och social innebörd för hela vårt folk.

Men är det riktigt, att vi för framtiden sannolikt måste inrikta oss på att öka arbetstillfällena vid jordbruket, så bör det vara en icke mindre riktig strävan, att vi söka bevara de arbetstillfällena, som jordbruket redan är i stånd att bereda. Det är ur denna synpunkt vi med varm tacksamhet hälsa regeringens snabba och beslutsamma ingripande för tryggande av betodlingen. Denna fråga giver ett belysande exempel på hur nära jordbruksfrågorna och de sociala frågorna äro inbördes förbundna. Som den av regeringen tillkallade kommissionen för betodlingsfrågans utredning framhåller, skulle en avsevärt nedsatt sockerbetsodling mera kännbart drabba arbetarna på betfälten och vid sockerfabrikerne än odlarna och sockerbolagen. Då regeringen lagt sitt förslag till skydd så, att det i realiteten icke medför någon ökning i sockerpriset för konsumenterna, som alltjämt få sitt socker till mycket billigt pris, så synes det mig, som om klokhet och billighet skulle tala för ett bifall till regeringens förslag. Det parti, som kallar sig böndernas eget, torde icke vägra sitt stöd för lösningen av denna viktiga jordbruksfråga. Men det vill synas mig åtminstone, som om även arbetarepartiet borde lämna sin medverkan till lösningen av denna fråga. Ty det

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

är dock, såsom i propositionen framhållits, mera en arbetarfråga än en fråga, som gäller jordbruket. Den har mycket större betydelse för de vid industrin sysselsatta arbetarskarorna, än den har för jordens brukare, som ju givetvis kunna, om det befinnes av ekonomiska skäl nödvändigt, genom ändring i sin cirkulation utesluta betorna ur densamma.

Jag skall nu endast i förbigående beröra statsverkspropositionens utgiftssida. Det är ju naturligt, att meningarna skola bryta sig på många punkter. Men det är min förhoppning, att budgeten skall framgå ur riksdagens granskning i ett sådant skick, att den fast sammanfogade byggnaden i regeringsförslaget icke rubbas. Bland de förhöjda utgifterna märkas förslag till höjning av folkskollärarnas löner. Jag vill beträffande detta förslag allenast göra den erinran, att regeringen därmed i själva verket endast infriar ett av riksdagen tidigare givet löfte, att denna löntagargrupp skulle erhålla förbättring, så snart statsfinanserna tillåte det. Löneförbättringen för folkskollärarna betecknas som tillfällig. Jag förmodar, att den tillfälliga karaktären sammanhänger med den omständigheten, att denna fråga är föremål för prövning av 1928 års stora lönekommitté. Det torde vara anledning förvänta, att denna kommittés utredning i ärendet skall leda till att riksdagen må kunna fastställa den föreslagna tillfälliga löneförbättringen som slutgiltig.

Herr talman! Jag vill till sist uttala den förhoppning, att det av regeringen framlagda budgetförslaget skall kunna bli grundvalen för ett nyttigt och gagnande arbete under innevarande års riksdag. Samtidigt tillåter jag mig vädja till de övriga partierna att icke vägra sitt stöd åt det förslag till stärkande av vårt försvar, som regeringen framlagt, och som håller sig inom ramen av 1925 års försvarsordning.

Det kan hända, att partierna kunna bli nödsakade att jämka på sina särkrav. Sådana jämkningar kunna bli en nödvändig följd av att intet parti ensamt har majoriteten och sålunda är i stånd att helt förverkliga sina egna speciella önskemål. Vi ha fått väljarnas förtroende för att driva en politik, som kan lända land och folk till gagn. Meningarna om den politik, som är bäst ägnad att förverkliga detta syfte, äro ofta skiljaktiga. Men jag tror, att om vi ledas av ett gott och ärligt uppsåt att gagna och en redlig vilja att förstå varandra och gå varandra till mötes för att främja allas väl, då föreligga förvisso möjligheter att uppnå goda och nyttiga resultat. Det parlamentariska läget hänvisar partierna till samverkan. Vi kunna omöjligen uträtta något, om vi endast bita oss fast vid gamla ståndpunkter och motsättningar. Men om man släpper detta, tror jag, att det föreligger möjligheter att åstadkomma ett gott resultat. Jag vill därför uttala, att vi böra söka jämna vägen för en god lösning av föreliggande spörsmål, så att ett fritt och självständigt Sverige kan bereda möjlighet att ge arbete och bärgning åt alla sina arbetsvilliga söner och döttrar. För en medverkan att vinna detta höga mål skall andra kammarens lantman- och borgareparti alltid vara redo.

Hans excellens herr statsministern **Lindman**: Herr talman! Nu hava ledarna för oppositionspartierna haft ordet, och det kan ju då vara lämpligt, att det från regeringsbanken säges ett ord med anledning av vad som har förekommit i deras anföranden.

Jag har i dessa yttranden funnit både gott och ont, om jag så får säga. Åtskilliga välvilliga saker riktades mot regeringen, men naturligen också, vilket är obligatoriskt i en remissdebatt från oppositionens sida, åtskilligt, som var av något skarpare innebörd, mer eller mindre beroende kanske på de olika talarnas naturell och den uppfattning, som de hava om den situationen, i vilken de befinna sig såsom varande oppositionspartier.

Herr Hansson på Stockholmsbanken sade, att olikheten mellan borgerlig och

socialdemokratisk samhällssyn består och kommer att bestå, och han fällde ett yttrande om att majoriteten av Sveriges folk vill icke hava högerpolitik. — Vad vill då majoriteten av Sveriges folk hava för politik? Vill den hava socialdemokratisk eller vill den hava frisinnad? Eller vill den hava borgerlig politik i egentlig mening, i motsats till socialdemokratisk? — Jag kan icke finna annat, herr talman, än att det gångna årets valrörelse, som den tett sig för mig, ganska starkt visar hän på, att majoriteten av det svenska folket har uttalat sig genom röstsedlarna, att det skall föras en borgerlig politik för närvarande. Det har åtminstone icke givit något stöd för den uppfattningen, att man vill ändra på den bestående samhällsordningen i riktning mot en socialdemokratisk. Man vill icke utbyta den, i varje fall icke för det närvarande. Är det icke med andra ord sålunda rätt påfallande, att vi som tala för den borgerliga samhällsordningen hava stöd hos väljarna — jag menar då naturligen för den grundsyn som de borgerliga partierna hava på de föreliggande samhällsspörsmålen, med frånseende naturligtvis från olika detaljsynpunkter, som alltid göra sig gällande mellan olika partier, vilka tillhöra en gemensam huvudriktning, och som också understundom kunna göra sig gällande inom ett och samma parti.

Denna utgång av valet har varit och är det grundläggande faktum, efter vilket regeringen har inriktat sitt handlande, och i den kommunicé som utfärdades vid regeringens tillträde framhölls också som en bjudande nödvändighet samförstånd mellan alla dem, som ville upprätthålla den nuvarande samhällsordningen. Enligt mitt sätt att se hade det varit en ganska naturlig sak, om därvid hade kunnat åstadkommas en borgerlig samlingsregering, jag säger det rent ut, och jag tänkte mig att möjlighet skulle hava förefunnits att åstadkomma en sådan. Men de bemödanden, som gjordes i denna riktning, visade sig som beaktansvärd fruktlösa.

Under sådana förhållanden har regeringen ansett sig böra föra en politik, som kunde utlösa den största möjliga samverkan i de angivna syftena, och den har därvid satt som en av sina förnämsta uppgifter att arbeta för näringslivets främjande och för underlättandet av den produktiva verksamheten. Denna tanke genomgår och uppstår vid regeringen hittills har åstadkommit, och den ligger som grund för den föreliggande statsverkspropositionen och Kungl. Maj:ts tal vid riksdagens öppnande.

Vi äro sålunda fullt på det klara med, att det är en mycket angelägen sak att söka lätta näringslivets bördor. På denna väg kan man ju åstadkomma icke så litet. I främsta rummet ter sig för mig det nuvarande läget så, att man bör lätta på de skattebördor, som åvila olika näringsgrenar, och detta har varit anledningen till att man har iakttagit en verklig sparsamhet med statens utgifter. Vi hava nämligen ansett, att det varit påkallat i allra högsta grad, och det har iakttagits vid uppgörandet av budgeten och vid genomgåendet av alla dessa utgiftstitlar, som förekomma på de olika departementen. När man vid de förberedande arbetena för budgetens uppgörande i den del, som avser bestämmandet av utgifterna, går igenom denna oändliga mängd av anslag, som förekomma på de olika departementen, frapperas man naturligen därav att det är en hel mängd anslag, som man finner vara så angelägna och kunna vara så nyttiga och så befogade, att man tycker, att dem skulle man så gärna vilja vara med om. Men när man sedan börjar på att addera och lägga tillsammans siffrorna, så finner man, att om man vill göra verklighet av ordet sparsamhet, så måste man ålägga sig moderation. Det finnes ingen möjlighet att undvika, att man måste stryka ett streck över en hel del av dessa kanske många gånger ganska berättigade anslagskrav, som komma från olika håll. Det är helt enkelt nödvändigt att göra på det sättet. Och om man tar i betraktande vad som här är gjort, så undrar jag om man icke skulle vilja giva det erkännandet, att man verkligen iakttagit sparsamhet. Det måste därvid tagas i betraktande, att man

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

här haft att dragas med en ganska tung barlast på ett visst sätt, nämligen de ofta omtalade automatiska anslagsökningarna, automatiska ökningar av förslagsanslag på åtskilliga miljoner kronor. Och jag kan icke hjälpa, att jag kommer in på detta, som jag många gånger uttalat mig om i oppositionsställning, nämligen den fruktan man måste hysa för ansvällning av budgeten på grund av den automatiska anslagsökningen. Ty om det icke lyckas att verkligen göra något på det området, så komma blivande budgeter att få dragas med anslagsökningar undan för undan, år för år, som komma att lägga det allra största hinder i vägen för möjligheten att åstadkomma anslag för annars behövliga utgifter och ändamål.

De anslagsberäkningar, som gjorts beträffande utgifterna, vågar jag säga äro försiktigt hållna, och jag vågar tillägga, att anslagen också böra kunna anses vara riktigt upptagna. Ty på förslagsanslagen hava uppräknningar verkställt, som stå i överensstämmelse med vad utgifterna verkligen gå till. Utan att på något sätt uttala något klander mot dem, som äro mina företrädare på denna plats, skulle jag dock vilja säga, att jag tror, att aldrig har upptagandet av förslagsanslagen gjorts så säkert som i den föreliggande budgeten. Därmed menar jag, att man sökt sörja för att utgifterna på de årliga anslagen icke skola behöva överskridas.

Då jag sedan kommer till frågan om inkomsterna, har jag den uppfattningen, som jag hörde att herr Ekman också i stort sett delade, att inkomstberäkningarna böra vara betryggande. Det är en strävan i varje budget att söka se till, att om utgifterna äro rätt räknade, så skola inkomsterna också vara det, så att överraskningar så vitt möjligt förebyggas, att inkomsterna icke bliva mindre, än man tänkt, och utgifterna icke större.

Herr Olsson i Kullenbergstorp sade, att budgeten var optimistisk. Jag har icke den uppfattningen. Jag tror icke den är optimistisk. Jag tror, att budgeten är det sannast möjliga uttrycket beträffande inkomster och utgifter. Naturligtvis kan ingen människa i det fallet vara ofelbar, när man har att bedöma framtiden, d. v. s. förhållandena under ett år som börjar den 1 juli 1929 och slutar ett år senare; det är alldeles uppenbart. Överraskningar kunna komma, händelser kunna inträffa, som man icke kan förutse, men såvitt det står i mänsklig makt att bedöma, tror jag, att man måste medge, att dessa inkomster och utgifter äro riktiga.

Sedan nu detta har blivit gjort, har man fått fram ett överskott, och det är en synnerligen angelägen sak beträffande överskottet att använda det på det förnuftigaste och bästa sättet. Jag hörde, att herr Ekman uttalade, att den regering som nu sitter har icke kunnat inverka något på den gynnsamma ställningen, och det är alldeles riktigt, jag har aldrig pretenderat detta beträffande de inkomstberäkningar som gjorts för kommande budgetår. Herr Ekman menade, att i den mån någon inverkan kunnat ske, så bör den tillskrivas den förutvarande regeringen. Jag skall icke uttala mig därom, men jag tyckte nästan det lät så, att herr Ekman ville liksom framhålla, att har det varit något i den vägen, så är det herr Ekman, som vi hava att tacka för det goda ekonomiska läget i den föreliggande budgeten, och jag skall då till honom framföra mitt varmaste tack, och jag är övertygad om, att om jag någon gång kan tala på hela svenska folkets vägnar, så har jag det med mig i framförandet av detta tack.

Beträffande användningen av överskottet hava vi, i full överensstämmelse med den uppfattning jag givit uttryck åt, nämligen att man skulle söka lätta bördorna för det produktiva arbetet och näringslivet, sett det så, att vi borde åstadkomma skattelindringar, och därvid hava vi följt höga föredömen både från frisinnade och socialdemokratiska regeringar att sätta ned inkomst- och förmögenhetsskattetalet. Vi hava satt ned det, som synes, med 10 enheter.

Herr Hansson sade nu, att vi genom att använda överskottet så hava, som han uttryckte sig, skaffat oss en billig popularitet. — Ja, är det populärt, det vi komma med, så är det väl bra, och då bör väl också herr Hansson vara nöjd. Ty det är ju mycket glädjande, om det man kommer med blir uppskattat av den stora allmänheten. Men herr Hansson tyckte dock icke om nedsättningen i den direkta skatten.

Herr Ekman åter uttalade om skattenedsättningen, att den är i och för sig bra, men den borde i stället använts så, att den kommit fattiga kommuner till del, och att man borde hava tagit hänsyn till den saken. Jag vill beträffande den frågan säga, för att nu sticka emellan med det, att herr Ekmans finansminister, herr Lyberg, satte, vill jag minnas, för budgetåret 1928—1929 ned denna skatt, men jag minns icke, om han därvid gjorde något särskilt uttalande om, att han gjorde det i trots av att denna fråga väl låg regeringen om hjärtat, nämligen att kunna åstadkomma en skatteutjämning. — Detta kommunala skatteproblem kan icke, herr talman, en regering lägga upp på några få månader, och med det hänger förresten ihop den kommunala självstyrelsens problem. Om jag icke missminner mig, satte också herr Wigforss som finansminister ned denna skatt. Då vet jag icke, varför vi skola uppbära klander, för att vi fortsätta på samma väg.

För övrigt vill jag om nedsättningen av inkomst- och förmögenhetsskatten säga, att huru vi vända på problemet, kommer nedsättningen av denna skatt folket direkt eller indirekt till godo. Det går icke an att säga, att det är en lindring bara för den förmögne och rike, det är en lindring för näringslivet, och en lindring för näringslivet kommer alla till godo i en eller annan form, utom det att denna direkta skatt drabbar ganska långt i de breda samhällslagren.

Sedan kommer jag till de andra skattenedsättningarna, de indirekta. Det gäller bl. a. sockret. Jag skall be att få uppskjuta detta. Jag skall ta det något mera ingående i ett senare sammanhang, ty det har talats åtskilligt därom, och det förtjänar att få sitt eget kapitel i detta anförande. Men beträffande de andra nedsättningarna som man berört, frukttullen och tullen på torkad frukt o. s. v., så fäste jag mig vid, att herr Ekman gjorde sig mycket lustig över denna sak och fick skrattarna på sin sida — vilket visar, att även om man har orätt, kan man få skrattarna med sig, bara man lägger upp det så, att det blir lustigt och trevligt. Han talade om, att det från högerhåll motionerats om höjda frukttullar och förstod rakt icke, huru detta kunde stå i sammanhang med att man nu föreslår borttagande av frukttullen under en viss period av året, från årets början och till 1 augusti. Men detta är helt naturligt, ty det betyder ingenting om man tager bort frukttullen under denna tid. Regeringen har gjort den noggrannaste undersökning med den mest framstående experten på detta område, och vi ha kommit till den alldeles bestämda uppfattningen, att det ingenting gör att på detta sätt borttaga frukttullen viss del av året. Då skall jag väl icke vara så dogmatisk i min uppfattning, att jag icke är med att taga bort denna tullsats, då detta kan verka till nytta för stora, breda folklager, och då dess bibehållande icke gör något gagn för den svenska fruktodlingen.

Vi ha beträffande vår svenska fruktodling andra tankar om hur man möjligen skall kunna hjälpa densamma och göra detta på ett bättre sätt, t. ex. genom fraktlindringar och andra åtgärder för att åstadkomma en bättre försäljning av frukten. Ty däri ligger den allra största svårigheten för fruktodlarna i vårt land, att de icke ha möjlighet att få någon spridning av sin frukt under höstmånaderna till olika delar av landet.

Detta om den saken. Jag har, herr talman, den uppfattningen, att vad som är gjort i detta fall, beträffande såväl de direkta som de indirekta skattelind-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

ringarna, det kommer att verka mer eller mindre men alltid dock att verka så, att det främjar och stimulerar företagsamheten och ökar tillförsikten hos dem, som arbeta i det svenska näringslivet. Det kommer, om jag så får säga, att stegra deras verksamhetslust, och det är uppenbart, att verksamhetslusten på näringslivets område — det må gälla industrien eller jordbruket — måste stegras i vårt land, om man skall komma ifrån arbetslösheten. Och alla dessa skattelindringar verka därhän att mer eller mindre öka välståndet, höja köpkraften och därmed komma landet till nytta.

Sedan ha vi utöver detta kommit med en del andra förslag. Det är bland annat järnvägstaxornas nedsättning. Det är icke något nytt i och för sig. Det har föregående regering varit inne på, fast den av omständigheter, som voro oöverkomliga, icke då kunde realiserats. Nu ha vi emellertid sett oss i stånd att kunna åstadkomma detta. Man kan tyvärr icke göra det förrän vid den tidpunkt, som är utlovad i den kungl. propositionen. Det beror helt enkelt på tekniska utredningsspörsmål beträffande frakttaxornas nedsättning. Man kan som sagt icke göra det förr, men vi hoppas, att det skall kunna ske vid den tiden. Det kommer naturligtvis också att verka i nu antydd riktning och vara välgörande för näringslivet. På samma sätt förhåller det sig med lastpenningarnas avskaffande.

Slutligen vill jag påpeka ännu en omständighet i denna budget, som ju kan betraktas som en skattelättnad, om man så vill, d. v. s. en skattelättnad åtminstone för vissa. Det är förslaget om höjning av bidraget till vägunderhållet med 5 % upp till de 30 %, om vilka vi talade i fjol. Detta bör ju också bli till nytta för landet.

Allt detta, som jag talat om, står emellertid i klar överensstämmelse med den åskådning, som regeringen hyser. Man kunde ju, om man ville vara fullständig, tillägga ganska mycket. Vi skulle kunna tillägga de ökade anslagen, som komma att utgå för nyodlingar och utdikning av skogsmark o. s. v., men jag endast nämner dem i förbigående. Jag vill dock påpeka, och detta riktat då särskilt till ledaren av bondeförbundet, herr Olsson i Kulenbergstorp, att regeringen har sin uppmärksamhet starkt fästad på näringslivets gagnande. Det är, som jag sagt, nödvändigt, att näringslivets utövere få känna på sig, att de av statsmakterna få röna omhuldande och icke motsatsen, ty det bidrager till att stärka dem i deras landsgagnande verksamhet. Och jag vill tillägga, att socialt sett verka alla dessa åtgärder till nytta. De bli till hjälp vid arbetet på att förminska arbetslösheten. Det lär man väl icke kunna komma ifrån, att det enda möjliga sättet att i längden få bort arbetslösheten, det är att skapa ökad produktion, det må vara jordbrukets område, på det industriella området eller på något annat. Det gäller att få folk sysselsatta i verkligt produktivt arbete och icke i nödhjälpsarbete eller såsom uppbärare av arbetslöshetsunderstöd.

Nu får jag säga, att när herr Hansson i Stockholm talar om, att regeringen mer är en privilegievårdande än en samhällsvårdande regering, står det i strid med de intentioner regeringen har, intentioner, som äro framlagda i de dokument, som riksdagen har att taga ställning till och nu har att behandla.

Herr Hansson fällde ett yttrande om att ett gott samarbete skulle etableras, och det vill jag säga, att han skall från mig få ett ärligt handslag, om vi kunna åstadkomma ett dylikt samarbete. Det skall icke fattas tillmötesgående i det fallet. Under valpolitiken i somras ha vågorna gått höga, det kan icke förnekas. Men när herr Hansson klagar så bittert över det, skall herr Hansson vara vänlig att ock taga hänsyn till, att det parti, för vilket han står såsom ledare och ordförande, dock hade vidtagit ett par åtgärder, som i synnerlig hög grad bidragit till att det blev en storm på valhavet i

somras. Det var nämligen socialdemokraternas arvsindragningsmotion, som ju väckte en mycket stor ängslan i stora breda lager av borgerligt folk för att icke säga även bland socialdemokrater. Och det var vidare samgåendet mellan det socialdemokratiska och det kommunistiska partiet. Jag vågar säga herr Hansson, att så länge det ordet står kvar, att herr Hansson hellre vill se en kommunist vald i riksdagens andra kammare än en högerman, så länge kommer det att bliva storm på valhavet vid alla de tillfällen vi gå till val. Det kan icke hjälpas. Ty vår inriktning, vår högeruppfattning, säger oss, att vi icke kunna vara med utan att på det kraftigaste reagera emot och bekämpa den riktning, som företrädes av det kommunistiska partiet. Det blir strid, och det kan icke hjälpas. Men oberoende av detta böra vi nu, sedan valstridens vågor lagt sig, kunna samarbeta. Och jag tager gärna fasta på den tankegång, som herr Hansson utvecklade därutinnan.

Att regeringen icke skulle ha något socialt intresse, som herr Hansson yttrade, är icke riktigt. Jag skulle kunna här omtala åtskilliga saker, utöver vad jag redan sagt, som visa, att så ingalunda är förhållandet. Men jag skall be att få överlåta detta till min kollega, statsrådet och chefen för socialdepartementet, som säkerligen är angelägen att få yttra sig på detta hans speciella område. Och det tjänar ju ingenting till att två upprepa samma sak efter varandra från statsrådsbänken.

Herr Olsson i Kullenbergstorp ordade om jordbrukets betryckta läge. Nu har jag alltid haft den uppfattningen, att när oppositionen talar i remissdebatten, talar den till regeringen. Men jag kan icke taga åt mig herr Olssons ord i detta fall, utan jag har förstått honom så, att han talade till oppositionspartierna i övrigt; allt detta klander över att ingenting göres för jordbruket, det riktade han emot våra gemensamma motståndare, emot socialdemokraterna med herr Hansson och emot de frisinnade med herr Ekman, mot de senare i något mindre mån, men dock i alla fall. Men varför han skulle framställa denna anmärkning till mig, det förstår jag icke. Att jordbruket har det svårt, att jordbruket befinner sig i ett betryckt läge, det vet jag lika väl som herr Olsson i Kullenbergstorp, och jag kommer att göra lika mycket som herr Olsson för att hindra en utveckling i skadlig riktning. Jag ber honom att vara övertygad därom. Och om vi i detta fall inom lantmannan- och borgarepartiet och inom bondeförbundet kunde etablera en fruktbarande samverkan, tror jag icke alls det skulle skada. Jag tror tvärtom, att båda partierna skulle ha den allra största nytta av detta, ty där finnes möjlighet för en sådan samverkan. Huruvida vi även kunna övertyga de andra politiska meningsriktningarna i kammaren att följa oss, det blir en annan sak, om vilken jag icke yttrar mig i detta sammanhang.

Inom parentes vill jag nämna till herr Olsson i Kullenbergstorp eftersom han talade om bulvansystemet, att detta system har ingen vän i mig. Vad som kan göras för att motarbeta detsamma, det är riktigt. Att man icke följer en lag, som är stiftad av statsmakterna, det är förkastligt, och därför har hela detta bulvansystem varit något obehagligt och oriktigt.

Herr Olsson i Kullenbergstorp var inne på frågan om köttet. Han frågade, varför man icke vid traktatförhandlingar tagit mera hänsyn till jordbrukets förhållanden. Jag har, när dessa frågor varit före, t. ex. vid de tyska traktatförhandlingarna sagt alldeles detsamma som han. Jag har varit av alldeles samma mening. Men om herr Olsson i Kullenbergstorp skulle vilja vara vänlig att vid tillfälle göra en resa och avlägga besök hos de finska agrarerna och hos lantbrukarna i Preussen, skulle herr Olsson finna, att det icke är lätt att åstadkomma någonting gentemot dessa. Han säger, att ingenting göres. Men jag kan svara, att det har under höstens lopp gjorts kraftiga ansträngningar både beträffande Norge

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

och Tyskland, fast det icke är lätt att åstadkomma något på den grund, att i de länderna finnas precis samma intressen, som hos jordbrukarna här i Sverige. Det är naturligtvis beklagligt, att det finnes en överproduktion av animaliska produkter, men i detta fall söka andra länder att skydda sig på samma sätt, som vi vilja skydda oss. Härutinnan skall man naturligtvis söka vinna förbättring, såvitt det står i människomakt att kunna åstadkomma något. Men man har icke rätt att uttala klander över att det icke är gjort någonting för att hjälpa. Jag vill blott nämna för honom, att det har man verkligen gjort.

Jag går härifrån över till den omtalade sockerpropositionen, som regeringen naturligtvis väntat skulle komma att bliva en stötesten och en förargelseklippa i riksdagen på en del håll. Det var ju intet annat att vänta, men vad jag icke kan förstå, det är, när herr Ekman klandrar sammanställningen mellan sockertullen och nedsättningen av sockerskatten såsom något, som icke skulle vara riktigt fint gjort, icke riktigt gentlemanlike, om jag så får säga. Jag vill säga herr Ekman, att jag tycker alldeles tvärtom. Jag tycker det är den naturliggaste sak i världen, att man, samtidigt som man av viss anledning anser sig böra framlägga förslag om tullförhöjning, gör en skattelättnad, som verkar i motsatt riktning för konsumenterna. Det synes mig vara den naturliggaste sak i världen, så att det klandret bär jag med yttersta jämnmod.

Men nu vill det förefalla, som om herr Ekman, och därmed kanske en stor del av hans parti, skulle anse, att det är oantagligt, detta förslag till lösning av frågan, som regeringen i sin proposition lämnat. Han uttalar, att den av regeringen föreslagna vägen är den, som sist kan komma i fråga. Nåja, det kanske icke är värt att i remissdebatten upptaga tiden med att orda om denna speciella fråga angående sockertullen. Den kommer nog att stötas och blötas i bevillningsutskottet, innan den ånyo hamnar på kammarens bord. Min uppfattning om saken är, att den väg, som regeringen beträtt, är den, som på det lättaste, lindrigaste och lyckligaste sättet leder till målet, och det målet är att skapa möjlighet till att upprätthålla betodlingen i full utsträckning. Och jag kan icke för min del förstå dem, som klandra, att man vill göra någonting för att upprätthålla denna odling. Jag känner så väl till detta tal om att det är det feta Skåne, som skall ha förtjänsten, och det fattiga Norrland och Mellan-Sverige, som skall betala fiolerna. Men det är icke på det sättet. Det är ett landsintresse, att sockerbetsodlingen upprätthålles, ur många synpunkter, och såsom denna kungl. proposition blivit lagd, trodde jag verkligen att den skulle kunna passera igenom i riksdagen, och jag vågar hysa det hoppet alltjämt, sedan man väl börjat närmare studera frågan. Vi skola komma ihåg att betodlingen hjälper betodlarna att hålla sin odling uppe. Det är sant, att det är en hjälp, men det pris, som här bestämts, kommer icke att bereda betodlarna en sådan förtjänst, att de komma att skära några pipor i vassen. Den förtjänst, som de få, den är skuren jäms efter ryggen och är lagd uteslutande på den del av odlingen, för vilken de icke äro kontraktensligt bundna. Den berör icke den första hälften av arealen, utan endast den andra, där de av sockerbolaget erhålla garanti för priset. Sockerbolaget kommer aldrig att förtjäna någonting genom detta förslag. Sockerbolaget skall av den tull, som är åsatt, inleverera alltsammans. Sockerbolaget åtager sig däremot garanti för att betala detta högre pris, och detta även om sockerpriset skulle komma att falla under det år, som det gäller.

Vad innebär då förslaget? Det innebär, att man skall åsätta en tull, vilken kommer att under fyra månader av nu löpande budgetår höja sockerpriset med 3 öre, men innebär vidare, att man efter budgetårets utgång, nämligen efter den 1 juli 1929 sju månader framåt, kommer att få en nedsättning av sockerpriset med fyra öre genom sockeraccisens bortfallande och en höjning av det-

samma med tre öre genom tullen, alltså en lindring av ett öre. Och det kommer att betyda, att om tullen helt bortfaller efter den tiden, blir det en lindring i sockerpriset på 4 öre.

Summerar man ihop alltsammans kommer det att betyda — om jag räknar med en sockerkonsumtion av 200,000 ton, vilket i stort sett torde vara riktigt — att för innevarande år konsumenterna på sockerpriset förlora 2 miljoner kronor men på kommande budgetår vinna 4 1/2 miljon kronor. Om under ett helt år skatten vore borttagen och tullen icke funnes, skulle det betyda 8 1/2 miljoner kronors förlust för staten och motsvarande vinst för konsumenterna. Men enligt min mening kommer man här in på en social fråga av det mest betydande slag. Man kommer in på arbetslöshetsproblemet, som är så upplösligt förbundet med hela sockerbetsodlingen, man kommer in på frågan om användandet av dessa till 30,000 beräknade arbetare som få sysselsättning på betfälten. De komma från fattiga bygder i Småland och delar av Kristianstads-län för att få arbete och uppbära för detta arbetslöner på tillsammans 5 miljoner kronor. Problemet hänger tillsammans med driften vid råsockerfabrikerna, där man kan säga såsom ganska bestämt, att ett inställande av driften till hälften skulle betyda en förlorad arbetsförtjänst på 3 miljoner kronor. Det hänger tillsammans med järnvägarnas verksamhet. Fraktinkomsterna beräknas för dessa järnvägar, som i stor omfattning byggts och baserats på sockerproduktionen, till 2 miljoner kronor. Och så kommer jag till det, som jag anser vara från vår synpunkt viktigast av allt. Det är, att man icke går och kastar bort ifrån sig möjligheten till produktion av en vara inom vårt land, därför att man nere på Java, långt nere i södern, med användande av infödingar såsom arbetskraft — vilka naturligtvis utföra sitt arbete till oerhört mycket billigare pris, därför att alla deras förnödenheter, kläder, födoämnen och allting erhållas till ett lågt pris — kan framställa socker så billigt. Därför att de kunna framställa det billigare, skola vi väl icke onödigtvis offra vår industri. Jag förstår icke den tankegången och kan icke vara med om den. Uppehållandet av sockerproduktionen i vårt land står för mig såsom en utomordentligt viktig sak, vilken jag menar, att en norrlänning eller »mellansvensk» skulle kunna vara med om, på sätt, som är föreslaget i den kungl. propositionen. Jag har emellertid, herr talman, icke något att tillägga i denna sak.

Jag skall be att få övergå till en annan fråga, som föranlett en del anmärkningar mot den kungl. propositionen, nämligen försvarsfrågan. Jag var på förhand övertygad om att oppositionen skulle komma med kritik i denna fråga.

Både herr Hansson i Stockholm och herr Ekman ha varit inne på den saken. För herr Hansson spelar beträffande 1925 års förslag kostnadsfrågan huvudrollen. Det avgörande är vad det kostar. Själva organisationen får man pruta av på. Ökas kostnaden för anskaffande av materiel eller annat, så är det bara att draga in på själva organisationen. Jag har för min del haft den uppfattningen — att vänsterpartierna, när de löste försvarsfrågan 1925, verkligen menade — att den organisation, som då åstadkoms, var en organisation, som de åtminstone ville stå för och garantera att den skulle bli bestående. Jag hade ingenting att göra med och har icke haft något inflytande på de prisberäkningar, som företogs av den socialdemokratiska regeringen, och som lågo till grund för denna regerings proposition. Vi hade problemet om dessa beräkningars hållbarhet uppe till bedömande vid förra riksdagen, och jag tillät mig då påvisa, att beräkningarna voro felaktiga. Jag har ingen anledning att taga tillbaka, vad jag då yttrade, men jag vill framhålla, att går man den väg, som herr Hansson nu antytt, kommer man naturligtvis att slita sönder den organisation, som man 1925 beslöt, detta emedan priserna på en del förnödenheter och materiel stigit.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.

(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Jag vill i detta sammanhang tillägga, att, när denna regering tillkom i början av oktober, tvingades den av omständigheternas makt att inrätta sig företrädesvis på vissa arbeten. När en regering tillträder på hösten — vilket jag inom parentes skulle vilja tillråda blivande regeringsbildare att undvika, ty det är mycket bättre att tillträda på våren (jag ger det rådet till herr Olsson i Kullenbergstorp, som ännu icke varit i regeringen och som följaktligen icke har några vallöften att i denna egenskap infria) — har var och en händerna fulla med arbete. Där ligger ett otal med framställningar, där ligger alla myndigheternas förslag, där ligger löpande ärenden i stor utsträckning! Allt detta skall behandlas. Företrädesvis måste man då koncentrera sig dels på detta och dels på den statsverksproposition, som skall föreläggas den kommande riksdagen, samt på hela budgetfrågan. Tyvärr är det så, att tiden går ganska fort, och jag vågar säga herrarna, att tre månader är inte så värst lång tid. Därför ha vi ansett oss nödsakade göra så, att vi beträffande vår utredning i försvarsfrågan koncentrerat oss på det som skulle fram till riksdagen. Man stötte då i första hand på den stora frågan om den högsta ledningen av försvaret, som vi ansågo skulle upptagas, och för vilket ändamål i departementet tillkallade sakkunniga varit sysselsatta. Högern har för sin del icke gått ifrån det program, som högern har i försvarsfrågan. Detta program går ut på utredning och effektivitet »inom ramen». Effektiviteten »inom ramen» ha vi ansett oss kunna åstadkomma till en viss grad med det förslag, som föreligger i statsverkspropositionen, och om herrarna vilja studera det, så skola ni finna, att det går ut på tre väsentliga saker, nämligen: Ett bättre ordnande av handräckningstjänsten — med andra ord ett bättre uttagande av »linjetjänstarnes» övningstid; vidare på luftförsvaret, där det är uppenbart, att kostnaderna, om man överhuvud taget skall kunna hålla sig till den materiel, som 1925 års proposition förutsatte, komma att bli betydligt högre än som då förutsattes; slutligen på undersökningar beträffande fältartillerimaterielen. Vad den sistnämnda frågan beträffar vill jag säga — vi talade om det här i kammaren i fjol — att den är av sådan betydelse, att ingen regering kan komma ifrån att göra en undersökning, huruvida vårt gamla fältartilleri måste ersättas med nytt eller om det kan moderniseras. För utredning om den saken begära vi ett anslag, och det vore underligt om det skulle resas motstånd häremot.

Men, herr talman, om man granskar fjärde huvudtiteln i statsverkspropositionen, skall man visserligen finna, att en ökning ägt rum, rent siffermässigt sett, men därvid måste man taga hänsyn till åtskilliga omständigheter. Först får man då observera att en uppräknig av förslagsanslagen ägt rum. Denna ökning råar jag icke för. Förslagsanslagen ha varit otillfredsställande beräknade under de gångna åren. Vidare måste man taga hänsyn till i vad mån den föregående försvarsministern hade tillgång till reservationer, och granskar man den saken, skall man finna, att han hade tillgång till ganska betydande sådana. Men framför allt ligger det på luftförsvaret, där anskaffningen av materiel kommer att kräva väsentligt ökade kostnader. Det är ofrånkomligt, om man verkligen vill ha materiel till det nyuppsatta luftförsvaret. Det har varit regeringens mening ända från första början att sedan man först koncentrerat sitt arbete på det, som jag nu talat om, skulle man inrikta sig på den andra delen av problemet, nämligen utredningsfrågan. Vår tanke har varit att först tillgodose effektivitetens höjande hos nuvarande försvarsanstalter för att därefter taga upp utredningsfrågan och därvid med biträde av sakkunniga i departementet ingå på de organisatoriska spörsmålen. För att på ett riktigt sätt kunna bedöma dessa är det enligt min mening oundgängligt att frågorna ses mot bakgrunden av vårt försvarsväsendes uppgift i stort och de krav, som vid olika krigsfall eller olika politiska lägen ställas på våra stridskrafter. En sådan utredning är desto nödvändigare som det politiska läget kring Östersjön efter

kriget ju undergått väsentliga förändringar, vilka nu kunna säkrare överskådas än vid förarbetena till 1925 års försvarsorganisation, varförutom flygvapnets utveckling ävenledes måste betinga ändringar i tidigare planer. Herr Ekman har nu ansett det fullkomligt uppenbart, att siffrorna i fjärde huvudtiteln icke representera de tendenser, som uppbyros av 1925 års beslut. Jag skall bedja herr Ekman vara så vänlig att ägna ett grundligt studium åt det, som jag här har talat om, och göra en noggrann jämförelse med sitt eget verk i föl. Herr Ekman uttalade även han, att 1925 års förslag var icke bara en organisatorisk anordning utan även en ekonomisk, och kan man, säger han, inom dess ram vinna förbättringar, så har han ingenting däremot. Om man skall behålla 1925 års organisationsram, så måste jag säga till både herr Hansson och herr Ekman, att det kan icke ske inom den nuvarande kostnadsramen, om man nämligen vill, att det skall finnas materiel, och om det skall vara något allvar med de ord, som uttalades, att man ville ha en effektiv försvarsordning. Och hur är det, frågar jag den av herrarna, herr Ekman, som talade om effektiviteten inom ramen, är det mening, följaktligen, att man skall låta bli att anskaffa den flygmateriel, de flygmaskiner med motorer, som förutsattes i härordningen, och är det meningen, att man skall åsidosätta även annan materielanskaffning?

Jag fäste mig slutligen vid ett yttrande av herr Ekman, som jag inte kan underlåta att uppehålla mig vid ett ögonblick. Herr Ekman vände sig helt patetiskt mot mig och mina kolleger på statsrådsbänken och sade, att vår tillvaro innebär en tendens *mot* det internationella fredsarbetet. Ja, nog använder herr Ekman ofta i sina tal mycket konstiga uttryck, men något mera underligt och konstbesynnerligt än detta har jag icke hört honom fälla, och jag vill icke taga åt mig någonting av det. Jag låter det stå för herr Ekmans räkning. Herr Ekman kan icke med fog påstå, att den nuvarande regeringen brister i fredsvilja och följaktligen icke heller, att vår blotta tillvaro skulle strida mot några fredstendenser.

Nu, herr talman — jag höll på att säga »till sist», men det är litet farligt att göra det, ty det händer, att det hämnar sig — måste jag återkomma till en fråga, som jag kanske skulle ha talat om förut, och det är frågan om »vallöftena». Herr Olsson i Kullenbergstorp har ju, som jag nämnde, den fördelen, att han kan kasta kardborrar på regeringen, därför att han har icke varit i regeringsställning själv, men kanske herr Olsson kommer i regeringsställning själv en gång, och då skall herr Olsson i Kullenbergstorp få se, att även han kan bli utsatt för detta. För min del har jag nu fått uppbära förebråelser från de båda oppositionsledarna, från herr Hansson och herr Ekman. Ja, jag tillåter mig att ge herrarna litet igen i det fallet. Det är ju möjligt, att jag skulle kunna ur mitt minne leta fram ett och annat, som gör att edra anmärkningar icke väga så förfärligt tungt. Jag erinrar mig t. ex. hur socialdemokraterna en gång i oppositionsställning — det var vid 1924 års riksdag — lade fram ett lagförslag — icke en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning utan ett formulerat lagförslag — om statsbidrag till arbetslöshetskassor. Året därpå satt det en socialdemokratisk regering — och man hörde aldrig ett dugg om hela saken! Det var nu bara ett enda exempel. Jag vill icke upptaga tiden med att taga fram flera, även om jag skulle kunna göra det. Jag skall även ge herr Ekman ett, som ju kan vara av ett visst intresse. Jag tror, att man även där skulle kunna leta fram flera. Det var ett frisinnat parti, som gärna ville ha en ändring i bestämmelserna om val till riksdagens andra kammare. Det till-sattes en utredning, och man fick ett sakkunnigbetänkande, som innehöll vissa förslag om huru det skulle ordnas. Så kom den frisinnade regeringen till stånd — och man hörde icke en smul av det. Jo, man hörde visserligen ett eko av regeringen: herr Mosesson på stockholmsbänken motionerade, men den som skulle ha stött i basun, nämligen herr Ekman, hördes icke alls av!

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Jag har kommit till slutet av mitt anförande, herr talman, och jag skall icke uppehålla kammarens tid längre. Herr Hansson talade, som jag sade redan i början, om möjligheten av en viss samförståndspolitik. Jag läste ett litet yttrande av herr Hansson, som han skrivit i sin tidning därnere i Göteborg, uti vilket han talade om, att »partierna böra reformera och tukta sig själva» och att det gäller att lära dem att »förena tjänandet av särskilda intressen med hänsyn till ett allmänt samhällsgagnande». Det har min fulla anslutning detta yttrande. Ett sådant program är jag fullkomligt med på, och jag skulle vilja återropa ännu ett citat — ett citat av mig själv — i något så när samma riktning. Det är hämtat från den förkättrade valrörelsen i somras. Jag yttrade: »Skulle det icke vara en naturligare sak, att man sökte skapa samförstånd mellan olika intressen i stället för att egga upp dem mot varandra, att man undersökte vad som kan åstadkommas och hur det skall ske.» Det synes mig vara en god politik, och jag tror, att man därmed skulle kunna åstadkomma en viss avspänning mellan partierna. Om man ville samverka framförallt till sådana åtgärder för näringslivets och produktionens främjande, som jag talade om i början av mitt anförande, så kunde måhända även en högerregering, låt vara att den sitter på ett minoritetsunderlag i riksdagen, vara till gagn i svensk politik.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman, jag skall icke inlåta mig på storpolitik, utan tillåta mig föra in debatten på mera praktiska spörsmål och även beröra några av de spörsmål, som statsministern varit inne på. Herr andre vice talmannen framhöll, att regeringens förslag till budget emottogs av landet med den allra största tillfredsställelse. Jag vågar bestrida detta uttalande, ty jag är övertygad om att landsbygdens folk ser med rätt stor besvikelse på detta budgetförslag, som visar, att regeringen har bra litet förståelse för dess intressen. Det viktigaste spörsmålet för landsbygden i närvarande stund är att få lättnader i det skattetryck, under vilket landsbygden dignar, och det sätt, varpå regeringen här använder överskottsmedlen, tillgodoser endast i ringa mån landsbygdens folk. Lantbrukarna äro ju rätt så nära förenade med landsbygden i sin helhet, och det kan icke väcka annat än förvåning att se en regering, utgången från ett parti, som på sin partibeteckning sätter »lantmän och borgare», ha så liten förståelse för vår landsbygd.

Varje skattelindring mottages ju alltid med den största tillfredsställelse, den är alltid välkommen. Men av den som hyllar den grundsatsen, att skatterna skola läggas efter vars och ens förmåga att bära desamma, kan det ifrågasättas, huruvida icke herr finansministern är inne på avvägar, då han föreslår en lindring i inkomst- och förmögenhetsskatten. Härtill kanske man svarar mig, att er egen regering var inne på samma linjer. Jag vill erinra herrarna, att jag opponerade mig även då. Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag innebär ju en lindring för de stora förmögenheterna och de stora inkomsterna, men lättar ingalunda bördan för de ekonomiskt svaga skattebetalarna. Statsministern yttrade, att denna lindring sträcker sig långt ned i de djupa leden. Nej, herr statsminister, för en inkomst av 2,000 kr. kan den föreslagna skattelindringen räknas i några öre, och för en inkomst av 4,000 kronor i blott ett fåtal kronor. Men däremot, när man kommer upp till sådana inkomster, som kunna räknas med 6-siffriga tal, då är skattelindringen av stor betydelse. De 70 % av Sveriges folk, som bebo vår landsbygd erhålla av de 9 miljoner kronor, som skattelindringen avser, icke mer än ungefär 20 % men däremot de 8 % därav, huvudsakligen de förmögna i vår huvudstad — således en ringa del av vår befolkning kan man säga — de få mer än 40 % därav. Man frågar sig då: skulle icke herr finansministern kunna med överskottet av inkomsterna lätta skattebördan, där den trycker hårdast. Jag ber

att få erinra herrarna om att enligt en utredning, som bilades en i kam-maren väckt motion förlidet år, skatten på vår landsbygd i medeltal utgjorde — inkomst- och förmögenhetsskatt undantagen — 13 % och i vissa län, t. ex. Blekinge län, 17 %, under det att huvudstadens folk icke hade större mot-svarande direkta skatter än 6 %.

Hade det då icke varit skäl att lyfta av dessa skatter för dem som digna under dem, småfolket, de små inkomsttagarna, i stället för att lindra skatterna för miljonärerna, som kunnö bära dem?

Riksdagen har begärt en utredning rörande en skatteutjämning på det kom-munala området, men utredningen har icke kommit till stånd. Men varför har den icke kommit till stånd? Det är en vital fråga, den bör icke åsido-sättas; och jag förmodar att herr finansministern icke kommer att under-låta att ställa sig riksdagens önsknings till efterrättelse att få denna ut-redning snarast möjligt. Orättvis beskattning skall man söka häva så fort möjlighet därtill finnes.

Regeringen föreslår också en tullnedsättning. Men är det också någonting att komma med, en tullnedsättning på frukt. Hur många av de små inkomst-tagarna äta denna utländska frukt? Ja, möjligen sker det här i huvudstaden. Men för dem, som vilja verka för att våra arbetarbostäder på landet om-givas av ett område av några tusen kvadratmeter, vara arbetaren och hans familj under lediga stunder skulle kunna idka trädgårdsskötsel även till för-säljning, för dem är icke detta förslag välkommet. Nu kan man från re-geringsbanken svara, att tullnedsättningen gäller blott vissa vintermånader. Ack, i allmänhet är den frukt som odlas i vårt land vinterfrukt, och den är färdig och kommer i marknaden från våra småbrukare först vid den tid, då tullnedsättningen skulle gälla.

Jag håller herr kommunikationsministern räkning för att han höjt det an-slag av bilskattemedel, som avses för vägunderhållet. Men om bilskatten skall kunna fylla sin uppgift att hindra den stegring i vägunderhållet, som hittills varit rådande, så räcker det icke längre med dessa 30 procent. År 1919 beräknades i dåvarande budgeten vägunderhållet till 9 miljoner kronor, i år beräknas detta vägunderhåll till 36 miljoner kronor, däri jämväl vinter-underhållet är inberäknat. Hittills ha bilskattemedlen icke bidragit till att nedbringa dessa kostnader, ty den del av bilskattemedlen, som anslagits för underhållet, den har åtgått för att täcka den tredjedel, som staten fordrar för att de två andra tredjedelarna skola komma till vägdistriktens förfogande för vägbyggnader. Sålunda har riksdagens tanke, att bilskatten skulle lindra vägunderhållet, icke gått i fullbord, utan hittills har det genom biltrafiken ökade underhållet, som fyrdubblats, i det närmaste eller i åtskilliga vägdistrikt uteslutande burits av de skattskyldiga.

Det är upprörande att tänka sig, att då 50 procent av landets bilar äro städernas bilar — huvudsakligen de förmögna —, dess befolkning skall gå fullständigt fri från vägunderhållsbördan, då man ser vilken vägskatt t. ex. ett hembiträde på landsbygden får betala. Två sådana ha visat mig sina kronodebetsedlar. Det ena hade en vägskatt på 18 kronor och det andra på 20 kronor, då miljonärerna inte ha någonting. En lantarbetare hade på sin debetsedel vägskatten uppförd med 40 kronor, en småbrukare hade en dylik skatt på 100 kronor. Kan sådant i längden få fortgå? Nej, bilskattemedlen böra uteslutande tagas till vägunderhållet, och vägförbättringarna böra läg-gas på landet i dess helhet, de förmögna böra bidraga därtill och medlen läm-nas av statsanslag.

Jag tillåter mig också med ett par ord vända mig till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet. Till regeringens förfogande stå mellan 5 å 6 miljoner kronor av de s. k. lotterimedlen att användas till kulturella ända-

Vid
remiss af
statsverk-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

mål. Hittills ha dessa medel nära nog uteslutande stannat hos storstäderna; men jag kan försäkra herrarna, att landsorten, och dit bör ju räknas landsortens städer, hungrar efter kulturföda, och de ha samma rätt som storstäderna att få del av dessa medel. Nu erkänner jag, att den sista utdelningen av lotterimedel även kommit landsorten till godo. Men jag vill bara erinra om att landsortens befolkning utgör ungefär 85 procent av hela landets folk, och dessa 85 procent ha rätt till 85 procent av lotterimedlen; men det dröjer nog länge, innan man kommer dithän.

Jag beklagar, att regeringen i sitt budgetförslag visat så ringa förståelse för landsbygdens intressen. Och det hjälper föga, om hans excellens statsministern betygar, att högern är det parti, som framför allt vill främja lantmännens intressen; och jag förmodar, att däri ligger inbegripet hela landsbygdens. Det hjälper dock föga med vackra ord, det hjälper endast med handling.

Herr **Flyg**: Herr talman! Om man vill göra en sammanfattning av den debatt, till vilken vi i dag lyssnat här i kammaren, så kan man dra den slutsatsen, att den starkaste oppositionen mot den nu sittande regeringen företräts av de folkfrisinnade, utav herr Carl Gustaf Ekman. Herr Per Albin Hanssons opposition fick enligt min uppfattning något av kraft och indignation i sig först då det rörde sig om några valaffischer, alltså en av detaljerna ifrån sommarens valstrid. Herr Ekman däremot gick till hårda angrepp och anmälde energiskt en avvikande mening.

Varför vill jag här i dag inledningsvis ägna min uppmärksamhet häråt? Jo, av det enkla skälet, att jag tror, att denna uppdelning, denna gradering så att säga av oppositionen, i viss mån avspeglar det nuvarande läget, i viss mån visar oss, hurudan situationen ter sig bakom orden, då det gäller de verkliga förhållandena och de verkliga fakta.

Utgående därifrån vill jag för mitt vidkommande fästa uppmärksamheten på tvenne eller kanske trenne olika problem — avsnitt av den föreliggande statsverkspropositionen samt i viss mån också av årets trontal.

Såväl i trontalet som i statsverkspropositionen, i den del av densamma, som heter allmänna förutsättningar, ett i fråga om formuleringsskicklighet rätt så intressant dokument, uttalar man sin glädje och tillfredsställelse först och främst över den s. k. arbetsfredskonferensen, den nuvarande regeringens första stora positiva insats, skulle jag vilja säga. Och i trontalet säger man bland annat följande: »Med glädje har jag därför hälsat det allmänna intresset för de strävanden, som inletts med den nyligen hållna arbetsfredskonferensen.» I statsverkspropositionen går man vidare på samma linje. Man säger, att det är glädjande med den senaste tidens samförståndsvilja, vars första praktiska utslag, d. v. s. arbetsfredskonferensens första praktiska resultat, är de långa avtalsperioderna för järn- och metallarbetarna samt sågverksarbetarna. Detta har nu givit regeringen vissa förhoppningar om en liknande fortsättning för framtiden.

Jag skulle tro, att man, utan att göra sig skyldig till någon felbedömning eller felsägning, kan påstå, att sådana uttalanden ifrån den nu sittande regeringen borde göra de arbetare, vilka den dag som är tro att man på samarbetets väg kan komma till positiva resultat, alltså stå sympatiserande och avvaktande inför den politik, som man slagit in på, mycket betänksamma. Och detta så väl mot initiativtagarna till arbetsfredskonferensen och mot den samförstånds- och samarbetspolitik överhuvud taget, som man här vill föra fram, som ock mot de män inom arbetarleden, mot de ledande representanterna för socialdemokratien både på det fackliga och politiska området, som t. o. m. här i dag uttalat sin tillfredsställelse med och välsignelse över denna politik. Ty de

herrar, som i dag äro initiativtagare på detta område, de herrar, som sitta i den nuvarande regeringen, de äro samma män, som tidigare framförde en helt annorlunda beskaffad politik, tidigare talade ett helt annat språk. Samma män, som klistrade upp de mycket omtalade affischer, över vilka herr Per Albin Hansson var så uppretad, eller som i varje fall sågo till att de utarbetades och blevo spridda, samma män är det, som i dag uppträda eller ante det klokt att uppträda med arbetarvänlig mask och avgiva denna förkunelse, som vi hittills hört en hel del uttryck av under den hittills förda debatten.

Det är på sin plats och icke ett ögonblick för tidigt att säga, att dessa initiativtagare till arbetsfredskonferensen, dessa herrar på regeringsbänken i dag med herr socialminister Lybeck i spetsen, i samma moment som de upptäckta, att de på den vägen icke komma fram till det positiva resultat, som de vill vinna, i samma moment som de komma underfund med att den vägen icke är framkomlig, så komma de att utan tvekan kasta denna mask och de vackra orden samt åter använda ett språk, som man på det hållet tidigare använt sig av.

Varför har icke den frågan framställts tidigare här i dag: vart vill man komma? Vad är programmet? Man talar om samförstånd och att man skall försöka gå samförståndsvägen. Det är mycket vackert, men vart vill man komma? Finnes det icke något resultat, några positiva uppgifter, som man vill ernå? Den frågan förtjänar framställas. Jag har tänkt mig följande mycket elementära, mycket gamla och mycket berättigade arbetarkrav. Vill man på samförståndets väg verka för och sätta in sin kraft såsom regering för att få dessa berättigade krav genomförda i arbetsfredens tecken? Jag tar såsom exempel — trots att jag vet att den saken varit före till behandling på arbetsfredskonferensen — sloandet av § 23, ett gammalt berättigat och allmänt arbetarkrav. Vill man på arbetsfredens väg föra bort detta ur stridslinjen? Vill man gå in för att i arbetsfredens tecken få en tillfredsställande lösning av arbetstidslagstiftningen, en lösning av den, som gör, att den kommer att omfatta arbetargrupper, som i dag äro lämnade utanför densamma? Vill man på arbetsfredens väg gå in för en förkortning av arbetstiden för gruvarbetarna, d. v. s. de människor, som året om äro sysselsatta med och utföra sitt tunga arbete nere i gruvhålen, ett synnerligen hälsofarligt arbete? Vill man gå in för en förkortning av arbetstiden för ungdomen inom industrien och även för arbetare inom de hälsofarliga yrkena? Som man finner är detta berättigade spörsmål, berättigade frågor? Vill man genom samarbetspolitiken förhindra att rationaliseringens verkningar ej i framtiden kommer att gå ut över arbetarna i form av arbetslöshet och i form av ökad utsugning av dem, som stå kvar på arbetsplatserna? Jag tror icke det skall vara många av dem, som här stigit upp och uttalat sin tillfredsställelse med denna form av politik, som vilja säga: detta är vår mening, så tänka vi, och vi vilja uppnå resultatet just på denna väg. Man kan vara på det klara med, att vad initiativtagarna ämna förverkliga, vad man här i samförståndets tecken ämnar genomföra är ingenting nytt, det är endast arbetsgivarnas, arbetsköparnas gamla program. Det är programmet från valrörelsen, det program, som herrarna på regeringsbänken voro ute och förkunnade. Det gällde kravet på utsträckt arbetstid. Den svenska industrien, sade man, kan icke bestå med den nuvarande begränsade arbetstiden. Det är nödvändigt att utsträcka den. Man har också redan kringgått lagen genom att begagna sig av möjlighet till övertid — siffror, som publicerades här om dagen i detta fall tala sitt tydliga språk. Man håller icke blott på att åttatimmarslagen skall vara provisorisk, utan man vill annullera den för en tid framåt. Det kommer man på samarbetspolitikens väg att vilja genomföra. Man vill få arbetarna att förstå, att de i fosterlandets och industriens intresse böra gå med på lägre löner o. s. v. Hela detta vackra program, detta klara

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

klassprogram är det, som man bakom den vackra masken, bakom de vackra fraserna vill genomföra och förverkliga. Den saken kan icke överskyllas och skjutas å sido genom aldrig så vackra fraser från den konferens, som här hölls, det är tomma ord och ingenting annat. Detsamma gäller vad som yttrades vid sammankomsten och samvaron på Gillet. Den roll, som herrar socialdemokrater härvidlag spelat, är ingalunda vacker. Det är icke heller nödvändigt att offra ord på att söka bedöma den; det ger sig självt, om man ser saken på det sätt jag härmed gjort.

Jag har saknat såväl i statsverkspropositionen som i debatten här i dag ett enda ord om grundorsakerna till denna mondistiska politik. För varje reflekterande människa står den fråga öppen, det är spörsmålet, som möter oss i dag, då vi komma till tals med arbetarna ute i landet, nämligen hur skall man förstå denna politikens uppkomst? Varför kommer den nu? Härrör den ifrån ett nytt sinne- och hur då förklara detsamma? Jag ber att få erinra om att denna mondistiska politik eller denna samarbetspolitik, som den kallas här i Sverige, den har under senare år uppstått i ett land, där den kapitalistiska utvecklingen gått väsentligen längre och nått till skarpare former än som skett här i landet, nämligen England. Det är visserligen riktigt att i denna samarbetspolitik kan man spåra de revisionistiska teoriernas grundlinjer, deras förverkligande, deras yttersta konsekvenser och frukter. Men det förtjänar pekats på, under vilka förhållanden de första trevande praktiska försöken till denna politik gjorts. Det var endast för några år sedan, omedelbart efter den väldiga kraftmätning inom engelskt samhällsliv, som tog sig form av den generalstrejk, vilken proklamerades i och med den stora kolstrejkens utbrott. Omedelbart efter det denna strid avblåsts finner man, hur från de revisionistiska och reformistiska fackföreningsledningarnas sida ett första trevande försök toges till en dylik samarbetspolitik. Detta är ingenting annat än ett uttryck för att dessa herrar kommit underfund med, att man vid den tidpunkten hunnit så långt i England, i detta speciella avsnitt av den kapitalistiska världen, att man uppnått en sådan skärpning av motsatserna mellan klasserna, att det framstår såsom ett antingen-eller, d. v. s. en avgörande kraftmätning mellan arbetarklassen och dess berättigade intressen å ena sidan och den borgerliga klassen med dess reaktionära regering och klassintressen å den andra sidan. Det var detta, som generalstrejken visade. Hade denna fortsatt ytterligare ett par veckor, hade den lett fram till synnerligen våldsamma sammanstötningar. I samma moment den avblåstes tog man alltså från de reformistiska ledarnas sida de första trevande försöken till samarbetspolitik, en politik, som sedan utvecklats sig i olika skeden fram till dagens mondism, ett namn, som denna rörelse fått av den man, som framför andra trädde i förgrunden, nämligen sir Mond, vilken betecknande nog är en ledande man för Englands största krigsindustrikoncern.

Nu vill jag inte alls ha sagt, att vi här i Sverige nått fram till en liknande skärpning i klassmotsatserna, att vi här ha samma utgångspunkt för den samarbetspolitik, som man slagit in på. Jag vill tvärtom klart ha sagt ut från denna plats, att den svenska arbetarklassen i jämförelse med arbetarna i andra länder har det *relativt* gott — därmed har jag icke påstått att den har det gott och bra. Jag skulle också kunna förklara *varför* det är så och be-lysa, hurusom vi dels i landets neutralitet under krigsåren, dels i det förhållandet att den kapitalistiska utvecklingen nått hit på ett senare stadium kunna söka förklaringsgrunderna härtill — plus en hel del andra omständigheter. Och jag vill erinra om det läge, vari vissa stora och betydelsefulla arbetargrupper dock befinna sig. Jag fäster först uppmärksamheten på skogsarbetarna, som enligt den officiella statistiken — statistisk årsbok för år 1926 — hade en mindre reallön nämnda år än 1913. Jag tänker också på lantarbetar-

nas ställning. Det har talats så mycket om jordbrukets svåra läge här i dag, och jag vill då rikta uppmärksamheten på den jordbruksarbetande befolkningens synnerliga bekymmersamma förhållanden. Jag ber att få erinra om de fakta, som blottades i en del av landet, i Skåne, av den grupp unga Clartéstudenter, som under den senaste valrörelsen voro ute och arbetade för det socialdemokratiska partiet och som i tidningen »Arbetet» i Malmö gävo en blyxtbelysning av den jordbruksarbetande befolkningens läge där nere. Jag ber också att få erinra om de bilder i text och teckningar, som beträffande samma arbetargrupper levnadsförhållanden lämnades här i Stockholm av bland annat »Socialdemokraten», såsom ett led i valpropagandan från detta håll.

Så ha vi vidare den ställning, som vissa industrigrupper inom textil- och tändsticksindustrierna — märk väl Kreugerkoncernens arbetare — intaga, för att icke tala om den stora järn- och metallarbetarkåren. Överallt möter man ekonomiska förhållanden, som sannerligen icke ge anledning att påstå, att dessa arbetargrupper äro för högt avlönade, de stå icke på någon hög lönenivå utan befinna sig i synnerligen svåra förhållanden. Jag har velat understryka detta, därför att det visar att även i detta land, trots vad jag tidigare sade om skillnaden med t. ex. England, framträder som en självklar utgångspunkt för samarbetspolitiken och för arbetsfredskonferensen det svåra läget för det arbetande folket. Därmed äro de skärpta klassmotsatserna givna som bakgrund för den arbetsfredspolitik, som man från regeringens sida slagit in på.

Jag kan dessutom i detta sammanhang erinra om att det socialdemokratiska partiets huvudorgan endast för någon tid sedan — helt säkert av opportunistiska skäl — fann sig ha anledning att påminna om klasskampens existens, men hurusom samma huvudorgan och dess redaktör sedan fick den rätt nonchalanta tillrättavisningen av partiordföranden, att »någon» behagat erinra om klasskampen. Om den saken hade man icke ett ord på arbetsfredskonferensen.

Herr Per Albin Hansson sökte indirekt finna en motsättning mellan samarbetspolitiken och den av föregående års riksdag så mycket diskuterade och antagna s. k. tvångslagen. Detta är nog något felaktigt. Ja, det är icke bara något felaktigt utan fullständigt felaktigt att söka en motsättning mellan dessa två slag av politik. Jag tror, att båda arterna åsyfta att komplettera varandra. Och herrar socialdemokraternas vilja till motstånd mot nämnda lag få vi tillfälle att pröva närmare under riksdagens fortsättning, då det väl ges möjlighet att taga ställning till förslag om lagens upphävande. En ledande socialdemokratisk fackföreningsman, nämligen förtroendeman Ekman i järn- och metallarbetareförbundet, talade nyligen om för sina partivänner och förbundskamrater på en plats ute i landet, att om de i dag vore motståndare till denna tvångslag, så vore det därför att de icke förstode sig på densamma! Om två år skulle de komma att älska lagen! Jag vet icke, varför partiets ordförande skall behöva rikta någon bannstråle mot initiativtagarna till en lag, som arbetarna om två år komma att älska, och varför man måste sätta den i motsättning till den samförståndspolitik, som begynt och som ingenting annat är än en komplettering av nämnda lagstiftning.

I själva verket sysslar regeringen i sin proposition icke med annat än företeelser i periferien: den sysslar icke med själva sakläget, med kärnfrågan, med bakgrunden till arbetsfredspolitik. Samma sätt att argumentera, samma fraser eller ord i det blå med uppgift att skyla över fakta som man icke kan undgå att tala om, konstaterar jag då det gäller det utrikespolitiska läget och dess inverkan på förhållandena här i landet. Jag fäster herrarnas uppmärksamhet på vad som säges i statsverkspropositionens allmänna inledning på sidan 4 i andra stycket beträffande Förenta Staterna. Man är bekymrad över

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

att börsspekulationerna drivas för långt och säger att en fara för ett kraftigt bakslag föreligger, men bortsett härifrån tyckas förhållandena, förklarar man, äga den sundhet och styrka, att det hela kan väntas fortsätta i samma lyckliga utvecklingsbana som under de senare åren. Utan att vara alltför stor expert på förhållandena i andra länder går jag ut ifrån att den man, som formulerat dessa satser, skrivit mot bättre vetande. Om han icke gjort detta, så är det betänkligt illa ställt med regeringens sakkunskap på området. Det är riktigt som man säger, att förhållandena i nämnda land i viss mån äro utslagsgivande för läget i Sverige. Men oavsett om man kallar sig högerman eller bolsjevik, måste man i det hänseendet komma till en annan uppfattning, än den som man här givit uttryck åt. I samma avsnitt yttrar man för övrigt något om vad man kallat skadeståndsfrågan. Man säger, att den omständigheten, att ett försök nu göres att komma till en effektiv lösning av skadeståndsfrågan måste i och för sig anses som ett mycket tillfredsställande moment. Även i detta avseende anser jag emellertid, att man rör sig med ord, som icke röra det verkliga sakförhållandet. Här finns icke i sammanhang med talet om Förenta staterna eller om skadeståndsfrågan ett ord nämnt om något som heter *krigsfara* och som i dag är ett av de mest aktuella problemen för dem som vilja på allvar syssla med icke blott svensk politik utan politik över huvud. Jag förmodar, att man nu icke längre vill avfärda denna sak med sådana slagord, som herr Engberg använde för några månader sedan då han sade, att vi kommunister behöva en krigsfara för att få till stånd vår efterlängtdade revolution! I dag vill man väl icke längre resonera så lättvindigt om detta problem; man har ju på åtskilliga håll i olika pressorgan här hemma med mycket allvar uttalat sig om dessa förhållanden, som utan någon som helst överdrift kunna betecknas som inneslutande en reell krigsfara. Jag erinrar som hastigast om det kraftiga språket från ledande kretsar i Amerika, omedelbart efter det senaste presidentvalet. Och jag erinrar om vad detta presidentval självt och dragkampen mellan de två konkurrerande kandidaterna innebar. Jag påminner om avslutandet av den hemliga överenskommelsen mellan England och Frankrike, som riktade sin spets dels mot den stora makten på andra sidan Atlanten och dels mot Sovjetunionen. Jag tror att vi här ha så att säga de *pilar*, som peka på två stora problem, två avsnitt av vad vi kalla krigsfara: å ena sidan motsättningen mellan Amerika och England, å andra sidan motsättning mellan England och Frankrike samt Sovjetunionen. Jag kan inte förstå, att statsverkspropositionens författare i detta sammanhang kan totalt glömma bort dessa förhållanden. Ty om det är så — och det är riktigt — att de utrikespolitiska förhållandena inverka på det inrikespolitiska läget, så fattar jag sannerligen icke, att herrarna så fullständigt kunna bortse ifrån nämnda allvarliga företeelse och icke syssla med den på något sätt.

Man har rätt att ställa den frågan: känna herrarna på regeringsbänken icke till dessa spørsmål? Har man ingen aning om att det existerar dylika allvarliga motsättningar? Förnekar man detta — all right — då är saken klar på sitt sätt. Men regeringen kan icke vara okunnig härvidlag. Vi ha en hel rad intressanta exempel här i landet, som visa att man på detta håll, från regeringens sida, är fullt medveten om de allvarliga företeelser, som jag här i allra största korthet ansett mig böra peka på. De ökade anslag till militära ändamål, som såväl herr Per Albin Hansson som herr Ekman varit upprörda över, ge vid handen, att man säkert är medveten om det allvarliga läget. Jag förmodar att vad herrarna på högerkanten sade under sommarens valrörelse icke bara var slagord utan uttryck för en allvarlig uppfattning. Ett annat uttryck för samma sak är den skärpta och energiska ton, som ledande militärer just i dagarna använda mot den av oss kommunister inom armén bedrivna antimilitaristiska propagandan. De mycket bestämda — om också typiskt

militärt enfaldiga -- uttalanden, som i det hänseendet göras, äro ett uttryck för att man är på det klara med vad frågan gäller.

Jag kan också peka på något som ligger före denna regerings tillkomst och som försiggått under de senare åren och som haft sitt bestämda syfte. Jag tänker här på de visiter och växelvisiter, som förekommit från statsöverhuvudenas sida mellan de s. k. randstaterna och vårt land liksom motsvarande företeelser i andra länder. Detta är icke endast några oskyldiga artighetsvisiter -- det veta vi allihop. Det gäller här icke bara vackra ord, utan syftet har klart utsagts, och det är att knyta Sverige fast i det block av stater, som i närvarande stund hålla på att organiseras och mobiliseras för den förestående kampen mot Sovjetunionen. Jag fäster herrarnas uppmärksamhet på den propaganda, som bedrivits och just nu bedrivs i så gott som hela den borgerliga pressen för Polen, samtidigt som diskussionen pågår mellan den polska regeringen och sovjetregeringen med anledning av den senares fredsförslag. Samtidigt som man från Polens sida söker med fraser och maskerade ord slingra sig undan ifrån nämnda praktiska och påtagliga fredsförslag, samtidigt pågår en säkerligen icke tillfällig utan väl organiserad presspropaganda här i landet för Polen, en propaganda som är avsedd att verka för att det svenska folket skall få sina sympatier på den rätta sidan. Jag erinrar i detta sammanhang om herr Järtes bestämda proklamationer i det fallet på högers valmöte i somras. Detta hör till saken i dag. Herr Järte tillhör visserligen icke regeringen, men han tillhör den reaktionära reserv, som ligger i bakgrunden och väntar sin tid. Ingen skall kunna påstå, att detta var lösa ord från herr Järtes sida. Och än i dag har något avståndstagande från högers ledande män icke tagits till denna allvarliga deklaration, som kom som ett resultat av en förberedd interpellation på ett officiellt och öppet valmöte, arrangerat av högerpartiet i Stockholm. Jag erinrar om hans älskvärda ord, att man borde röka ut den rävla, som den ryska handelsdelegationen är, och jag erinrar om vad herr Järte behagade utlova, nämligen att om det svenska folket följer högern, så skulle den veta att med kraft och klokhet tillvarataga Sveriges ära. I detta sammanhang behöver man icke på något sätt missförstå herr Järte. Med den roll, som den mannen spelar i det politiska livet, måste den av honom uttalade positiva uppfattningen vara av stor betydelse. Den har naturligt nog dock icke på något sätt kommit till uttryck i det dokument, som här föreligger.

Även jag vill erinra om de valaffischer, som tidigare varit på tal här i dag. Avsikten med dessa affischer var nog inte bara att skrämja fram folk till valurnorna. Vid sidan härav hade affischerna tydligen till uppgift att i likhet med de texter och bilder i samma stil, som förekommit under senare år, ideologiskt förbereda massorna här i landet på de aktioner, de väpnade aktioner, som man mycket målmedvetet förberett och alltjämt förbereder mot Sovjetunionen.

Alltså, om detta, som ger oss anledning till att tala om en krigsfara, saknar man fullständigt varje som helst uttryck. Ingen har överhuvud taget sysslat med dessa allvarliga problem. I stället kommer man med följande oskuldssats i det för övrigt i sin helhet mycket magra trontalet. »Jag har för avsikt att förelägga Eder förslag om Sveriges anslutning till den i Paris avslutade allmänna traktaten om avstående från krig såsom verktyg i den nationella politikens tjänst ävensom till den av Nationernas förbunds sista församling förordade allmänna förliknings- och skiljedomstraktaten.»

Jag skulle tro, att den behandling, som denna Kelloggspakt har fått från de ledande makternas sida under den tid paktens varit föremål för diskussioner och dryftanden, icke just har förhöjt dess värde och knappast torde kunna anföras som något skäl varför Sveriges riksdag skulle för vårt lands vidkom-

Vid
remiss av
staterverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

mande gå med på att skänka sin anslutning till pakten. Just i dessa dagar, efter det trontalet hållits och statsverkspropositionen tryckts, har detta dokument — jag åsyftar Kelloggspakten — behandlats i amerikanska senaten, och jag ber att få rikta herrarnas uppmärksamhet på den behandling, som det där har fått. Även i det land, vars utrikesminister är paktens initiativtagare, har man förbehållit sig rätten till vissa undantag för sitt eget lands vidkommande. d. v. s. pakten som sådan skulle icke gälla det land, som sätter sitt namn under dokumentet, men möjligen de övriga länderna. För övrigt har England gjort anspråk på samma undantag för sin del och Frankrike har gjort det samma. Bägge de länder, som spela de ledande rollerna i Nationernas förbund, ha tecknat under, javisst, men med den reservationen att pakten icke skulle gälla för vederbörande länder själva.

Nu har det meddelats oss vid denna riksdags öppnande, att vi skulle få det där värdefulla dokumentet oss förelagt till undertecknande och dessutom ett annat dokument från Nationernas förbunds rådsförsamling. Jag måste säga, att var det detta herr P. A. Hansson avsåg, då han uttalade sin glädje över att man från den nuvarande regeringens sida ämnade fortsätta den förut förda fredspolitik, då är det verkligen icke mycket att uttala sin glädje över. Mycket mera glädjande hade det varit, om man haft mera av fakta att hålla sig till, men det var ju inte att vänta från dessa män, från denna regering, som i närvarande stund sitter här i landet. Jag skulle tro, att det är i det svenska folkets intresse och i varje fall ett de svenska arbetarnas intresse, att denna Kelloggspakt icke undertecknas eller att om så skulle ske, den avslöjas till sitt rätta värde, till ett papper avsett att dölja initiativtagarens krigsförberedelser. Jag skulle också tro, att det är på tiden, att man med större allvar tränger in i och diskuterar dessa saker och att man också i handling och gärning går in för att bryta förbindelserna med den organisation, som kallar sig Nationernas förbund. Jag förmodar, att det i dag icke är någon, som på allvar vill påstå, att detta förbund såsom sådant är en fredsorganisation av någon som helst betydelse. Det är icke ens till namnet en fredsorganisation, utan en organisation, vars vanmakt just i detta avseende framträtt klart och tydligt gång på gång, en organisation, som fastmera visat sig vara en organisation för krigets organiserande och för att spinna vissa planer och intriger än en organisation, som på något sätt skulle kunna vara ett värn för freden och garantera densamma.

Innan jag går att avsluta mitt anförande, vill jag till sist fästa uppmärksamheten på en åtgärd, som i all sin obetydlighet dock är ett uttryck för den nuvarande regeringens kynne och karaktär. Vad är det för en åtgärd? Jo, det gjordes för några månader sedan en framställning om att en rysk teatertrupp, känd under namnet »Blå blusen», skulle få tillstånd att resa hit för att här i landet giva några uppvisningar på vissa i förväg bestämda platser. Denna trupp, »Blå blusen», har fått de mest entusiastiska lovord av teatermän — alltså av kännare och experter på området — i de för övrigt mest olikartade tidskrifter. »Blå blusen» har haft inresetillstånd till Japan, Amerika och andra länder, men när truppen ville till kulturlandet Sverige, då sade man nej. Den nuvarande regeringen stängde dörren för den farliga »Blå blusen», och man upplyste oss, för all del mycket älskvärt, om att »man kan ju icke veta, det kan ju vara propaganda». Man har verkligen, det måste jag säga, ett högst olika sätt att uppträda vid olika tillfällen, då det gäller inresetillstånd. Jag vill erinra om — den nuvarande regeringen är oskyldig i det fallet — att det var en herre, som för några år sedan reste här i direkt politiskt propagandasyfte, en herre vid namn Tseretelli. Han fick inresetillstånd, men när en trupp arbetareskådespelare, representerande en helt ny konststart och med det neutrala och beskedliga namnet »Blå blusen», vill komma hit, då stänges porten.

Jag tror, att denna handling i all sin enkelhet är belysande för det verkliga kynne, som döljer sig bakom det vackra talet om samförstånd och arbetsfred.

Herr Per Albin Hansson formade mot slutet av sitt anförande den satsen, att vi ha en högerregering, som icke kan föra högerpolitik. Det är ganska förklarligt att han säger så, ty det talesättet kan i viss mån användas såsom en sköld för honom mot envisa arbetare, som komma och fråga honom om hans inställning till denna regering, men mer är det icke. Den nuvarande regeringen har visat prov på att den kan på ett mycket skickligt sätt under arbetarvänlig mask — och regeringen kommer också i fortsättningen att göra det — föra en mycket klok högerpolitik och en mycket konsekvent klasspolitik. Det hittills synliga uppträdandet från representanterna för det socialdemokratiska partiet är därför mycket bestyrkande för vårt påstående om socialdemokratins som ett borgerligt arbetarparti.

Hans excellens statsministern yttrade till herr Per Albin Hansson i anledning av att denne hade klagat över den obarnhäftiga behandling i affischer och annat, som socialdemokraterna fått röna under valrörelsen, att den behandlingen ha ni, herr Hansson, fått, tack vare att ni voro ute i sällskap med kommunisterna. Herr Lindman begärde till yttermera visso, att herr Hansson inför andra kammarens forum skulle taga tillbaka påståendet att han hellre säg en kommunist vald än en högerman. Jag tycker, att denna framställning från herr Lindmans sida är obarnhäftig. Har man icke från det socialdemokratiska partiets sida efter valens slut och även under desamma gång på gång givit uttryck åt ett ur högerns synpunkt sett mycket rättrådigt sinnelag? Har man icke just i utskottsvalen härom dagen klart demonstrerat sin isolering från de farliga kommunisterna? Har man icke uppe i Norrbotten vid de nyligen förrättade kommunala valen gått in för gemensam partibeteckning med herr Lindmans parti för att utestänga kommunisterna från de poster i det kommunala, varom ifrågasvarande val rörde sig? Då man på detta sätt i handling deklarerat sin ståndpunkt i detta avseende, varför då efterlysa och kräva muntligt avsvärjande av ett kanske i förhastande fällt uttalande? Jag anser det, som sagt, obarnhäftigt gjort. Vad oss kommunister beträffar, så se vi i herr Lindmans deklaration i detta fall endast en ära. Så vilja vi betraktas från den svenska högerns sida, från bolagsföreträdarnas sida, från bankintressenas företrädare, och så länge man har den synen på oss, ha vi där det bästa beviset för att vi förstå att tala för och tillvarataga arbetarklassens intressen. Dessa intressen är det väsentliga och främsta för oss.

Hans excellens herr statsministern kunde gärna litet grand ha exemplifierat sitt uttalande. Han kunde gärna ha erinrat om — jag förmodar, att man har kvar klichéerna och matriserna — uttryck sådana som »Moskvas lakejer» och »fosterlandslösa sällar» och allt det andra vackra, som man använder i den offentliga propagandan. Det är för all del inte bara högern, inte bara regeringspartiet, som bedriver dylik propaganda. Även på andra håll till och med inom arbetarrörelsen använder man precis samma fraser. Nåja, jag vill säga, att alla de där kraftorden bekymra oss föga. Jag vill erinra om en man, vars dödsdag arbetarna fira just i dagarna, den man, som kämpade en tapper kamp för vår sak i Tyskland under de första krigsåren, nämligen Liebknecht, som sade till sina domare, då han stod anklagad för landsförräderi, att en internationell socialist har intet fosterland, som han kan förråda, han har en fiende, och det är den internationella bourgeoisien, och den bekämpar han inom det egna landet i samförstånd och solidaritet med den internationella arbetarklassen. Edra anklagelser bekymra oss alltså inte alls.

Till sist vill jag säga, att herr Lindmans parti icke skall göra sig till patienterad innehavare av beteckningen fosterlandsvän, detta parti, som representerar storbolagens och bankernas intressen, i vars praktiska verksamhets spår

Vid
ronis av
statsverks-
propositionen.
Forts.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

det ligger tusende skövlade gårdar, som arbetsamma och mödosamt knogande människor drivits från, detta parti, som har den största skulden till den arbetslöshet, som härjar och rasar i vårt land, och till fattigdomen bland arbetarna i övrigt, ni herrar, representanter för det partiet böra icke taga patent på namnet: fosterlandsvän. Fastmer tror jag, att vi kommunister med större rätt skola kunna anamma den benämningen såsom representanter för de fattiga massornas kamp mot er.

Som tiden nu var långt framskriden och många talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare debatten rörande förevarande proposition till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 4.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Björkman m. fl.*, nr 28, om anslag till understödjande av skididrotten bland ungdomen;

herr *Andersson* i Igelboda *m. fl.*, nr 29, om vissa ändringar i kungörelsen angående statsbidrag åt sjukkassor;

herr *Brännberg m. fl.*, nr 30, angående skyddshemsinspektörens arvode;

herr *Hedvall m. fl.*, nr 31, om avslag å Kungl. Maj:ts förslag rörande inrättande av en ny professur vid tekniska högskolan;

herr *Herou m. fl.*, nr 32, om avslag å Kungl. Maj:ts proposition, nr 7, angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande;

herr *Mårtensson*, nr 33, om pension eller årligt understöd åt förre soldaten och handräckningskarlen Johan Albin Wadman; och

herr *Weijne m. fl.*, nr 34, angående rätt för skoldistrikt att under viss förutsättning medgiva befrielse från fortsättningsskolans undervisning.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.31 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Torsdagen den 17 januari.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde, att debatten rörande Kungl. Maj:ts proposition, nr 1. angående statsverkets tillstånd och behov nu komme att fortsättas; och lämnades enligt förut skedd anteckning ordet till

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Herr **Wigforss**, som anförde: Herr talman! När kammarens ledamöter fingo denna statsverksproposition i händerna och samtidigt fingo läsa en del uttalanden i pressen så — det kan jag mycket väl föreställa mig — grepos de av en ganska stor nyfikenhet. För att få fram en statsverksproposition och en budget, som av anhängarna i pressen kallas för skattebetalarnas budget men om vilken å andra sidan säges, att den strör guld med fulla händer åt girigt väntande människor, för att i den ena tidningen få höra, att det är en sund budget, och i den andra, att den är ett konststycke, så är det ganska naturligt, om man undrar hur detta barn kan se ut. Jag kan icke förneka att det var med ganska stor nyfikenhet jag gick till studiet av denna statsverksproposition. Resultatet av detta studium är, kan man säga, inte så alldeles överraskande. Det hade varit överraskande om denna budget kunnat se mycket annorlunda ut än tidigare års budgeter. Det gör den i grund och botten inte heller. Man kan säga, att det starkaste intryck man har, när man har gått igenom, visserligen ganska flyktigt, hela denna statsverksproposition, såväl vad rör inkomster som utgifter, är, att den ansluter sig kanske i förväntande grad till de tidigare budgeter som blivit framlagda under de sista uppgångsåren. Ty det är alldeles riktigt som den nuvarande statsministern yttrade vid remissdebatten 1926, att vi tyckas med åren 1924—1925 ha kommit till en vändpunkt i vårt budgetsarbete. Förut, sade han, försökte man ständigt och jämt skära ned och spara, men från och med 1924—1925, då vi fingo den sista socialdemokratiska regeringen, var det liksom en omvänd hand. Det var inte längre tal om att skära ned; det var i stället tal om att gå uppför. d. v. s. i herr Lindmans dåvarande språkbruk detsamma som att gå utför. Den vägen utför fortsattes 1927—1928 och 1928—1929 av den då sittande frisinnade regeringen och dess finansminister. Det man med viss nyfikenhet väntade på, då denna budget blev framlagd, var naturligtvis, om den nya högerregeringen verkligen skulle ha förmåga att vända om i den kursen uppför eller utför i fråga om utgifterna, eller om den skulle taga konsekvenserna av det förbättrade ekonomiska läget och följa med strömmen. Utan allt tvivel har den nuvarande finansministern följt med strömmen. Jag säger detta inte alls i någon dålig bemärkelse. Jag skulle tro, att om han i detta givna läge, med de möjligheter till inkomster som finnas och med de i många hänseenden trängande utgiftskrav som finnas, om han i detta ögonblick hade försökt och satt som sin ärelystnad att efterlikna de finansministrar, som hade att göra upp utgifterna 1922—1923, 1923—1924 och 1924—1925, så skulle han säkerligen ha

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

missuppfattat läget. Det kunde man inte med kännedom om herr Wohlins person misstänka att han skulle göra, men att han i så stor utsträckning skulle ha, jag skulle vilja säga, frigjort sig från allt det gamla högertalet om sparsamhetens nödvändighet och skulle, om jag så får säga, så fritt och öppet ställt sig på den intagna ståndpunkten, gentemot allt det myckna populära talet om att högern är sparsammare än alla andra partier, hade man kanske inte väntat sig. Jag vill uttala mitt oförbehållsamma erkännande åt herr Wohlin för att han icke i denna budget försökt ge sig sken av att vidmakthålla dessa populära föreställningar om en högerregering som sparsam på ett helt annat sätt än tidigare regeringar.

Herr Wohlin har råkat ut för den olycka, som vi litet var äro utsatta för, när vi äro partimän och ha goda vänner och fränder i pressen, nämligen att bli så mycket berömd, att en del av dem, som stå på en annan ståndpunkt, tycka, att det är skäligen att blanda litet malört i glädjebägaren. Det är alldeles uppenbart, att herr Wohlin själv helst skulle ha sett, att lovorden från egna meningsfränder icke varit fullt så blomstrande som de nu varit, något som han ju inte rör för, fast jag inte tvivlar på att herr Wohlin i själ och hjärta tycker, att det är en ganska bra budget. Jag skulle vilja säga att i många hänseenden är den också det.

Jag skall nu börja en liten teknisk granskning, som inte skall bli alltför lång, med den sida av saken, där jag tror att finansministern har kanske ådagalagt sitt mest energiska och mest framgångsrika arbete, nämligen uppräknandet av utgifterna till de riktiga beloppen. Jag hade icke behövt säga någonting mer i det sammanhanget, om icke herr statsministern i förmiddags hade försökt att även på den punkten ändock vidmakthålla föreställningen, att denna regering och dess finansminister är av en annan kaliber än de tidigare. Han ville nämligen påstå, att i det fallet denna budgets uppräkningsarbete hade skett både säkrare och kraftigare än tidigare budgeters. Jag skall inte gå längre tillbaka än till budgeten 1927—1928 och budgeten 1928—1929, d. v. s. de två senaste. Om man går igenom de siffror för uppräkningarna, som där finnas, kan man inte märka någon skillnad mellan dem och de nu framlagda, men att de siffror, som herr Wohlin nu framlägger i fråga om utgifterna, sannolikt eller kanske säkert komma att visa bättre överensstämmelse med de verkliga utgifterna än de tidigare årens budgeter, tror jag inte heller man kan tvivla på, helt enkelt därför att han kommit ett stycke närmare målet, d. v. s. någorlunda exakta beräkningar.

Jag har vid en hastig genomgång av vissa kritiska utgiftsposter endast på ett par punkter kunnat sätta frågetecken.

Det gäller först anslaget till den fria rättegången, vilket kommer att vara beroende på åtgärder från regeringens sida för att faktiskt nedbringa utgifterna. Det är annars uppenbart, att det anslaget, på 300,000 kronor, som överskridits tidigare med mer än 200,000 kronor, skulle vara otillräckligt, om det bibehölles, som nu skett, vid beloppet 300,000.

På nionde huvudtiteln finns det ett besvärligt anslag nämligen i fråga om bidrag till utflyttning vid jorddelning. Jag misstänker, att det anslaget fortfarande icke är tillräckligt uppräknat. Fastän jag icke vågar uttala mig med någon som helst bestämdhet, kan jag inte dölja en misstanke, att det besvärliga anslaget på fjärde huvudtiteln rörande inskrivnings-, mönstrings- och färdkostnader, som nu hålles nere vid samma siffra som i fjol och som i sista budgetsredovisningen visade ett överskridande på en halv miljon kronor, trots den reducering av armén och därmed följande reducering av omkostnaderna som skett, kanske även i denna budget blir överskridet.

Det är i grund och botten småsaker. Som bevis för hur grundligt herr finansministern gått till väga, när han skrivit upp och räknat upp förslagsansla-

gen, kan jag nämna, att lotsstyrelsen, som visserligen alltid visat tendens att vara sparsam, nämligen på papperet, fått sina egna beräkningar korrigerade av finansministern, som räknat anslaget högre än verket självt. Det är, kan man säga, ett sådant utslag av en verklig och målmedveten vilja att komma till de riktiga siffrorna, som man inte kan låta bli att skänka sitt erkännande åt. När man vet, hur frestande det är att, när man har formell täckning av ett officiellt verk, inte bry sig om att gå längre.

För övrigt om man skall hålla sig till utgiftssidan, så är det mycket svårt att få ett intryck av hur pass sparsamt en regering verkligen har gått fram. Det är icke möjligt att gå igenom den ena posten efter den andra och säga: Är det riktigt, att denna blivit höjd? Är det oriktigt? — Man får nöja sig där med ett allmänt intryck, man får jämföra de olika huvudtitlarna. Jag kan inte se i stort sett annat än att sådana nya utgifter kommit med, som väl antagligen vilken regering som helst, vilken hade suttit, skulle ha känt sig föranlåten att komma med. Det finns ingen möjlighet att bara titta på huvudtitlarna och säga: här är det sänkt med så och så många tiotusen, hundratusen eller t. o. m. en halv miljon; men här har det stigit med så många tiotusen eller hundratusen — och att därav draga slutsatser angående regeringens sparsamhet.

Om man t. ex. ser på en huvudtitel, en liten, den tredje huvudtiteln, så finner man, att 26/27-budgeten var 7—800,000 kronor högre än 27/28, 28/29 och 29/30, som råkat bli lika höga. Det var tydligt, säger någon kanske, att den socialdemokratiska regeringen hade icke förmåga att spara på tredje huvudtiteln. Då behöver man bara se efter och finna, att det då var ett stort anslag på 350,000 kronor, rent tillfälligt, till svenskar som förlorat egendom i Ryssland. Det fanns det året; det kunde icke följa sedan. Det var nödvändigt att taga upp det; sedan försvann det. Det var också ett anslag till beskickningshus å 470,000 kronor; det var helt naturligt att det togs upp. När förra årets budget hade ett anslag till beskickningshus i Brüssel på 150,000 kronor men regeringen i år inte behövt räkna med mer än 30,000 till motsvarande ändamål i Köpenhamn, så är det ju sådana saker, över vilka en regering icke kan bestämma, där den får finna sig i omständigheterna, där den alltså kan få utseende av att vara sparsam eller slösaktig utan egen förskyllan.

Om jag efter en hastig genomläsning skulle kunna peka på någon enda punkt, där det verkligen förefaller som om sparsamheten i den nu föreliggande budgeten är något större än i en tidigare, så skulle det antagligen vara under sjätte huvudtiteln och gälla en del byggnadsanslag. Det förefaller som om en del av, jag höll på att säga landshövdingarna hade fått mindre i denna budget till sina bostäder och dylikt än de fingo under det förflutna året. Den sjätte huvudtiteln har regeringen ju faktiskt i realiteten fått ned, fastän den på papperet stigit så starkt genom utsvällningen av bilmedlen. Jag kan inte i hela denna fråga upptaga tiden med mer än ett litet exempel, för att i alla händelser erinra om eller försöka visa, att det icke är några andra sparsamhetsprinciper som tagit sig uttryck i denna regeringens budget mot tidigare budgeter. Jag skall anknyta till den stora aktion för besparingar, som finansministern har företagit i fråga om kommittéväsendet. Jag vill icke på något sätt vare sig uttala råd eller försöka säga något personligt. Om emellertid hela denna aktion med föreläggande av tid, då dessa kommittéer skola sluta, om allt detta hade skett fullständigt i tysthet, vilket utan tvivel hade kunnat ske, så hade man inte funnit ringaste anledning att här yttra sig om saken. Men det kan inte hjälpas, att man utåt fått det intrycket, att på denna punkt har den nuvarande regeringen och dess finansminister gjort en verkligt betydande insats. Nu har man huggit det andra huvudet av den kommittéhydra, som herr Thorsson lyckades kapa det första huvudet av. Jag vill återigen erinra om.

Vid
trädes av
statsverks-
propositionen.
Forts.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

att den nuvarande finansministern icke på något vis har något ansvar för vad folk skriver till hans beröm i pressen, men när man efter allt det beröm, som förekommit i pressen, ser efter hur mycket som sparats på kommittéanslaget och finner, om jag inte adderat fel, att från förra årets 1,075,000 kronor man kommit ned till 1,055,000 kronor, alltså åstadkommit en besparing på hela 20,000 kronor, så tycker man ju inte, att det är alldeles överväldigande. Anledningarna till att besparingarna inte kunnat bli större äro naturligtvis uppenbara. Det har nämligen väsentligen varit så, att man sagt: så och så lång tid får den och den kommittén hålla på, därefter skall den sluta. Men herr finansministern försöker sig på en annan förklaring, som jag tror inte innehåller riktigt hela sanningen, när han säger: »Anledningen till att en större nedskärning ej kunnat genomföras ligger dels däri, att, mot vad tidigare varit fallet, några mera betydande reservationer ej kunnat beräknas förefintliga å kommittéanslagen vid innevarande budgetårs utgång, dels ock i det förhållandet, att vissa stora kommittéer, som draga betydande kostnader, beräknas kvarstå under hela eller åtminstone avsevärd del av nästkommande budgetår.» — Ja, det är alldeles klart, om man slagit ihjäl kommittéerna på det sättet att de inte sluta utan fortsätta sin verksamhet. Det är en alldeles tillräcklig förklaring, men den andra, att här skulle varit mindre medel tillgängliga från reservationer än vid föregående budgetårs ingång, det förefaller icke vara riktigt överensstämmande med verkligheten.

Jag skulle nästan kunna säga, att finansdepartementet har gjort sig skyldigt till ett visst förbiseende vid genomgången av de övriga huvudtitlarna och yttrandena där. Helt oskyldigt säger nämligen chefen för ecklesiastikdepartementet, när han kommer till sitt kommittéanslag, som han lyckats sänka från 175,000 till 150,000 kronor: Detta har lyckats tack vare att det fanns så stor reservation kvar vid föregående budgetårs början, annars hade det helt enkelt inte varit möjligt. Även på sjätte huvudtiteln har man lyckats pressa ned med 10,000 kronor. Det förefaller som anledningen väsentligen varit, att det fanns ungefär så mycket över vid detta budgetårs ingång. När justitieministern mycket kort och knapp säger, att han föreslår att anslaget sänkes från 200,000 till 170,000 kronor, så visar det sig, om man ser efter i årets budgetredovisning, att det fanns där en betydande reservation, vilken helt och hållet kan förklara möjligheten att sänka det anslaget. Sålunda, går man igenom reservationerna på de gamla kommittéanslagen, så finner man, att det budgetår, som nu löper, vid sin början icke hade att räkna med några större överskott utan i vissa fall t. o. m. brister, utom på dessa ställen jag nu omnämnt, men när man då t. ex. ser, att jordbruksministern, som på flera ställen talar om vilket betydelsefullt verksamhetsområde han har framför sig, säger att det, för att det skall kunna skötas, är nödvändigt att få öka ut kommittéanslaget med 15,000 kronor, så har man ju intet ont att säga därom, men det står knappast i överensstämmelse med den föreställningen, att regeringen skulle kraftigt ha hindrat utökningen av dessa anslag. Det antyddes också, att man tidigare har kunnat reda sig därför att, när dessa kommittéanslag blivit otillräckliga, man hade kunnat tillgripa penningar som funnos på anslaget för extra utgifter. Det är alldeles riktigt, det har man nog gjort, men det förefaller ju som om en regering, om den verkligen hade velat tillämpa en mycket stark sparsamhet, kanske just skulle ha sett till att dessa extra utgifter hölle sig inom litet trängre gränser. Man får ändå komma ihåg, att dessa extra utgifter, som stå till departementschefens förfogande, äro ungefär vad man i en familj skulle kunna kalla för familjemedlemmarnas fickpengar. Om det inträffar ett ögonblick, då man känner sig vara skyldig att genomföra en sträng sparsamhet, så förefaller det som om man just på den punkten skulle kunna kapa av ganska väsentligt. Det få vi väl ändå anse, att de utgifter, som inte tagas upp i riksstaten för resten

utan som få vara beroende helt och hållet på det enskilda statsrådets fria prövning, inte äro av den viktiga natur som de andra. Då möter man emellertid till sin förvåning det faktum, att denna mycket sparsamma regering lyckats öka ut anslaget för dessa utgifter med ungefär 150.000 kronor. Jag skulle tro, att aldrig ha anslagen till extra utgifter, d. v. s. till statsrådets fickpengar, varit så rikliga som detta år. Man ser sålunda, att det har sina sidor med sparsamhet. Jag vill inte sluta detta tal om sparsamheten utan att framhäva, att detta har jag sagt endast för att så kraftigt som möjligt understryka, att hela det där talet, om att det är klok politik att bara kapa ned, är en alldeles för enkel syn på saken, och likaså för att understryka, att man kunde kanske vara framme vid den tidpunkt, då man från högerhåll i detta land upphörde att tala om högerpartiet såsom mera sparsamt än något annat parti, t. o. m. mera sparsamt än den frisinnade vänstern och naturligtvis mycket mer sparsamt än de som bekant ytterst slösaktiga socialdemokraterna. Jag tror, att hela diskussionen om vår budget, våra utgifter, skulle föras på ett litet högre plan, om vi komme ifrån detta, jag skulle nästan vilja säga hycklande talesätt.

För att belysa det skall jag taga ett anslag, som finansministern har på sin egen huvudtitel och som han funnit skäligt höja med icke mindre än, jag skulle tro, en halv miljon kronor, nämligen anslaget till taxeringsutgifter. Det har rört sig under förflutna år om 3 miljoner kronor. Det sänktes dock, jag tror förra året, till 2.8 miljoner. Man hade snarast förhoppning om att det skulle kunna nedsättas ytterligare genom att, om jag så får säga, man pressade på taxeringsnämndernas ordförande och på länsstyrelserna att inte betala så mycket till folk som utförde detta taxeringsarbete. Nu har inträffat något nytt genom den nya kommunalskatten, genom överförandet av vissa uppgifter till dessa myndigheter, men under alla förhållanden, om herr finansministern resonerat så, att detta är ett anslag, där man inte kan skära ned, därför att det är möjligt att jag får in många miljoner just därigenom att jag ger ut bara några hundra tusen till folk som granska deklarationerna, så är det ett sunt ekonomiskt resonemang. Jag skulle bara önska, att man på högerhåll ville tillämpa det resonemanget oftare, när det gäller utgifter till människor i samhället, som, om de kunna få en viss hjälp av samhället, kunna bli mycket mer effektiva i sitt arbete än annars är fallet. Jag vill erinra t. ex. om dessa ständiga strider om hur man skall hjälpa de arbetslösa, om arbetslöshetsförsäkringen. Om man på högerhåll kunde tillämpa samma grundsats, vore det mycket möjligt att man skulle få igen mer än man giver ut, om man låte de arbetslösa hållas litet mer över vattnet, så att deras arbetsförmåga icke förfores. Om vi ville tillämpa samma sunda grundsats, som finansministern tillämpar, då han säger att det icke är värt att spara på taxeringsanslaget, så skulle vi återigen kanske komma bättre till tals med varandra. Det var egentligen vad jag hade att säga om utgiftssidan.

Sedan är man över på inkomstsidan. Nu ha vi hans excellens herr statsministern här närvarande. Jag undrar egentligen med vilka känslor han satt och hörde herr Olsson i Kullenbergstorp tala i dag. Herr Olsson i Kullenbergstorp var det enda kvardröjande ekot av allt det som brukat sägas från högern i oppositionsställning, åtminstone gentemot socialdemokraterna, nämligen »denna brist på sparsamhet». »Det finns inte ett spår av en målmedveten sparsamhet», som herr Lindman sade 1926. Jag har inte något nöje av att upprepa sådana gamla historier, men det är beklagligt, som just herr Lindman antydde, att inte också herr Olsson i Kullenbergstorp skulle kunna komma i den ställningen, att han en gång skall få göra upp en budget och se, att det kanske inte är lika lätt i den ställningen att hålla igen på alla utgifter, som han trott.

Det var som ett minne ur det förflutna, när jag hörde hans excellens herr statsministern tala med tydlig övertygelse i rösten om den verkliga bestämda sparsamhetsvilja, som utmärkte denna regering. Det är alldeles riktigt. När

Vid
omgående av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

man kommit i den ställningen att man har framför sig eller emot sig denna ström av anslagskrav, som kommer, och man inte gör någonting annat än hugger av grenar här och där, då får man en oerhört stark subjektiv känsla av sparsamhet. Det är denna subjektiva känsla som utmärker varenda regering och som gör, att man med viss förvåning och viss ovilja hör denna ovetande opposition, som sedan kommer och talar om att man inte har lyckats spara. Jag tror, att fastän det fanns litet kvar av de tongångarna i hans excellens yttrande, även han själv under denna sin sejour vid regeringsbordet kanske kommer att inhämta så mycket, att han i en kommande oppositionsställning en liten smula modererar de tonfallen av järnhård beslutsamhet att skära ned utgifter, som vi äro vana vid att höra från hans läppar.

Herr Olssons i Kullenbergstorp anförande var också en återklang av en gammal kritik. Han vågade yttra, att det fanns verklig optimism. Det finns ingenting som är värre för en man i regeringsställning än att visa optimism. Det säges visserligen inom affärslivet, att det är en nödvändighet, att människor äro optimistiska, och att den optimistiska stämningen inom affärslivet faktiskt föder goda tider. Därmed må vara hur som helst. Det har emellertid på många håll ansetts, att det finns ingen svårare beskyllning att rikta emot en finansminister än den, att han varit för optimistisk i sin beräkning av t. ex. inkomsterna. Optimism är ungefär detsamma som naivism. Dess förekomst vittnar om kortsynthet, vittnar om att man inte kan klart och nyktert bedöma möjligheterna för framtiden. Säkert är, att om denna budget med dess inkomstberäkningar, eller rättade sagt, om dessa inkomstberäkningar blivit framlagda lät mig säga t. ex. 1926, så hade kritiken för denna lättsinniga optimism säkerligen varit lika stark som den var då. Jag vill för min del inte säga, att jag finner någonting direkt befogat i den. Finansministern har räknat upp inkomsterna på ett sätt som väsentligt överensstämmer med vad ämbetsverken och särskilt riksräkenskapsverket funnit rimligt. Man kan visserligen säga, som herr Ekman, att det är osäkert hur det kan gå med tullarna, det är alldeles riktigt. Den enda invändning jag skulle vilja rikta mot finansministern i fråga om inkomstberäkningarna är en helt generell invändning, den invändningen att han bedömer hela det nuvarande ekonomiska läget och det nuvarande, lät mig säga under de sista åren försiggångna ekonomiska utvecklingen, genom att kalla det uttrycket för ett normalt framskridande folkhushålls inkomst. Ja, när jag läste det uttrycket — det kommer igen på flera ställen i denna budget och på finansplanen — så kunde jag inte låta bli att erinra mig en svensk mycket känd och för övrigt långt utanför Sveriges gränser känd nationalekonom, som nog inte är herr Wohlin obekant, nämligen professor Cassel, vilken ständigt och jämt brukar tala om denna vissa procent som uttryck för ett folkhushålls allmänt fortskridande utveckling. Om den utveckling vi upplevat under de sista åren och som vi hoppas få se fortsatt under de närmaste, vore just ett uttryck för en sådan normalt fortskridande utveckling, så är säkerligen ingenting att säga om finansministerns inkomstberäkningar. De torde ge vad han beräknat. Men här finns den möjligheten — man kan inte dölja den för sig — att denna utveckling, lät mig säga från 23/24 och 24/25 upp till nu, som skett, man kan nästan säga språngvis i fråga om en hel del inkomstitlar, möjligen eller kanske sannolikt är i stället för att vara denna sekulära långsamma utveckling av folkhushållet den uppåtskridande grenen på en konjunkturkurva. Hur lång den uppåtskridande grenen och konjunkturkurvan kan bli, när den kommer att plattas till och eventuellt vänder ned, därom veta vi i detta ögonblick intet.

Om det skulle visa sig, att det är en sådan konjunkturkurva, så är det inte alls omöjligt, att en del av finansministerns inkomster komma att slå fel. Jag vill inte säga med bestämdhet, att man måste räkna med det eller att man borde ha räknat med det. Men där ligger i varje fall, såvitt jag kan finna, en verklig

risk i fråga om dessa inkomstberäkningar. Om det nu inte finns någon annan. Det finns naturligtvis en hel del. Utanför de vanliga konjunkturena falla, såsom vi veta, jordbrukskonjunkturena. Om vi skulle, vilket också herr Wohlin säkerligen hoppas, få en glänsande skörd i höst, så är det tämligen visst, att tullinkomsterna komma att minska med ett par tre miljoner kronor. Om det skulle bli en liten avmattnings på vissa områden, där det nu är stark import, så kunna tullinkomsterna ganska lätt bli ett par tre miljoner kronor lägre. Jag förmodar, att herr Wohlin inte önskar, att svenska folket skall dricka så mycket kaffe, som här förutsättes. Han har ju nämligen satt inkomsterna av kaffetullen till 19 miljoner kronor, alltså högre än de varit något föregående år. I alla händelser finns det på denna punkt en hel del osäkerhet. Och på samma sätt, om det skulle inträffa en viss avmattnings, en vändning i den ekonomiska konjunkturen, så är det mycket möjligt, att järnvägarna inte komma att ge det stora överskott, som här förutsättes. Det är ändå litet oroande, att så många tidigare finansministrar blivit lurade på järnvägsinkomsterna. Jag erinrar om att i den budget, som riksdagen fastställde, då herr Beskow var finansminister, järnvägsinkomsterna upptogs till 36 miljoner kronor, men överskottet uppgick i själva verket inte till mer än litet över 30 miljoner kronor. När herr Lyberg räknade med 34 miljoner kronor, så fick han bara 30.7 miljoner kronor. Och när jag följde järnvägsstyrelsen och satte siffran till 39.4 miljoner kronor, så fick jag inte mer än 31.2 miljoner kronor, d. v. s. hela 8 miljoner kronor mindre. Om nu herr Wohlin, som räknat med 40.5 miljoner kronor, ehuru sedan 3.5 miljoner kronor åtgå till taxesänkningen, skulle bli lurad på bara hälften så mycket som jag, så betyder det en ganska väsentlig rubbning i beräkningarna. Vidare är det domänverkets inkomster, som äro ytterligt känsliga för träprisernas fluktuationer. Det kan ofantligt lätt där bli en avvikelse på ett par miljoner kronor åt ena eller andra sidan. Nu är det alldeles riktigt, att det är mycket försiktigt räknat, när dessa inkomster upptagas till 12 miljoner kronor, då den sista budgeten gav 14 miljoner kronor. Men i vilket fall som helst råder också där en viss osäkerhet. Beträffande riksbanksvinsten så kom nog den saken för de flesta, som inte kände till förhållandena, högst överraskande. Där råder ju icke den ringaste osäkerhet vad den nu framlagda budgeten beträffar, men för framtiden kommer den saken att vara oklar. Stämpelmedlen skulle man kanske också kunna säga några ord om. Där har herr Wohlin för en gångs skull gått ifrån även riksräkenskapsverket, som ju under sin nye chef tydligen försöker räkna utan säkerhetsmarginal i den riktiga föreställningen att man skall försöka räkna med så mycket, som man tror att det skall bli. Riksräkenskapsverket har icke upptagit stämpelmedlen till mer än 56 miljoner kronor, men herr Wohlin har höjt siffran till 58 miljoner kronor. Det är mycket möjligt, att det är rätt, och jag tror, att om den saken gäller detsamma, som jag sagt rörande konjunkturena över huvud. Det är bara en liten modifikation. Och det är det förhållandet att, såsom herr Wohlin känner lika bra som jag, så bruka, när det blir en vändning i konjunkturen, aktievärdena ofta dala tidigare än många andra kurvor, som man ritar upp för konjunkturutvecklingen. Alltså, även om näringslivet i övrigt hålles i gång i tämligen oförändrad eller t. o. m. stigande omfattning, så är det inte omöjligt att förhållandena på börsen ställa sig annorlunda, att det där blir en stagnation och att alltså en kraftig minskning i inkomsterna av stämpelmedel skulle kunna inträda. Detta är som sagt vad man kan säga om inkomsterna. Det hänger i grund och botten helt och hållet tillsammans med det som påpekades av herr Olsson i Kullenbergstorp, när han sade, att här räknar man med en jämnt framskridande utveckling, men vi äro vana att räkna med ibland goda år och ibland dåliga år. Han räknar ju med jordbruket, som svänger fram och tillbaka från det ena året till det andra. Det tror jag nu inte man har skäl att göra när det gäller statens inkomster. Men

Vid
remiss av
statsverke-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statveks-
propositionen.
(Forts.)

där måste man ju dock räkna med dessa konjunkturväxlingar, om vilka vi efter den stora krisen i själva verket veta ytterst litet.

Om man sålunda kan ha viss anledning att på denna punkt vara något osäker, så kan man göra en liten sammanräkning av vad som skulle kunna hända, om olyckan vore framme, när herr Wohlin nästa gång skall göra upp budgeten. Först och främst skall han skaffa 5 miljoner kronor till taxesänkningen vid järnvägarna utöver de 3.5 miljoner kronor, som nu upptagits, och vilka ju endast äro en del av de 8.5 miljoner kronor, med vilka taxorna vid järnvägarna skola sänkas. Vidare har han nu en inkomst på 5 miljoner kronor i tobaksskatt, som han inte kan påräkna följande år. Den inkomsten har han ju skaffat sig genom att räkna med 13 månader på året. Han har i det fallet följt många föregångare, och det finns intet ont att säga därom. Emellertid antyder herr Wohlin, att de pengarna också användas till en rent tillfällig utgift, nämligen till att täcka bristen i kreditkassan. Ja, det är riktigt och det är t. o. m. riktigt, att han tagit upp 5 miljoner kronor, fastän kreditkassans styrelse sagt, att den inte konstaterat en så stor förlust som 5 miljoner kronor. Men det vore nog utan tvivel alltför optimistiskt att tro, att kreditkassan inte ett följande år skall uppvisa nya förluster. Jag tror, att det skulle vara en överdriven optimism att hoppas, att med de nu gjorda avsättningarna alla framtida förluster där skulle vara täckta. Kanhända behöver man räkna med ytterligare 10 miljoner kronor, i varje fall mycket väl med 5 miljoner. Åtminstone ett år till får man i alla händelser utan tvivel räkna med att skaffa fram 5 miljoner kronor till detta ändamål. Då ha vi alltså tillsammans 10 miljoner kronor, som herr Wohlin får skaffa nästa gång från något håll, som han inte i detta ögonblick kan ange. Så är det den tillfälliga inkomsten av sockertullen på 1.6 miljoner kronor som faller bort. Det kan hända, att riksbanksvinsten kan bli någon miljon lägre. Det kan hända, att tullarna bli, låt mig säga, 5 miljoner kronor mindre ett följande år. Det kan hända, att man också i fråga om en del andra poster får räkna med, låt mig säga, ytterligare 5 miljoner kronor. Det är inte någon svårighet att komma fram till en summa på 25 miljoner kronor, som finns i denna budget och som inte med säkerhet kan påräknas i en följande. Nu skulle kanske någon i oppositionsställning vilja säga, att det får väl herr Wohlins efterträdare skaffa rätt på och att den nuvarande finansministern har räknat, som om han inte mycket bekymrade sig om hur det går för efterträdaren. Men jag är för min del övertygad om att herr Wohlin räknar med att själv få göra upp även nästa års budget, och jag tror säkerligen att han då också räknat med att han skall kunna klara det kommande årets utgifter på ett eller annat sätt.

Om detta vore allt, som vore att säga om den nu föreliggande budgeten, så skulle i grund och botten kritiken inte kunna vara synnerligen stark. Det skulle tvärtom inte vara mycket annat att göra än att lyckönska herr Wohlin till att ha haft så pass goda konjunkturer att handskas med, och man skulle gärna vilja tillägga, att det är inte så mycket lättare att röra sig med mycket pengar än att ha litet att röra sig med. Man måste visa lika stort ekonomiskt förstånd, när man har rikliga tillgångar som när man har knappa. Detta gäller kanske inte alltid för den enskilde, men det gäller utan tvivel, då man skall göra upp en riksbudget. Jag tror inte, att det är så ofantligt mycket svårare, när man har mindre tillgångar till sitt förfogande än när man har större. Det är bara det att man i det förra fallet av den hårda nöden tvingas att låta bli utgifter, som man annars inte skulle vilja låta bli.

Men det finns en sida som jag inte kan låta bli att beröra, fastän den redan förut berörts, och det är själva användningen av dessa medel. Jag tänker närmast på användningen av medlen till skattesänkningar. I fråga om de medel, som herr Wohlin använder till ökade utgifter — om jag bortser från fjärde

huvudtiteln, där säkerligen finansministern känner min ståndpunkt — har jag inga invändningar att göra. Jag skulle också i detta sammanhang gärna vilja ge honom ett erkännande för de 6 miljoner kronornas höjning av lärarlönerna. Ty jag förmodar, att han därvidlag varit den drivande kraften, och i alla händelser har ju förslaget tillkommit i fullt samförstånd med honom. Det är en sak, som inte vilken finansminister som helst skulle gjort. Jag vill inte säga, att det fordrades så ofantligt stort mod att komma med detta förslag. Det skulle fordrats större mod, om det kommit från en socialdemokratisk regering, ty då kunna vi vara övertygade om, att högerns jordbrukarrepresentanter i denna kammare icke skulle ha mottagit det med samma, som det tycks, blida eller likgiltiga min, som de nu gjort. Men även för en högerfinansminister skulle jag vilja säga att det vittnar om en viss djärvhet att på denna punkt taga konsekvenser, som ändå förr eller senare måste tagas. Han har tydligen i det fallet räknat med att själv få göra upp även nästa budget och inte handlat som om han tänkte lämna den saken åt en efterträdare, och därför är han förtjänt av ett oförbehållsamt erkännande.

Men sedan komma vi till användningen av medlen till skattesänkningar. Jag skall inte här upprepa vad därom redan många gånger sagts. Det är en gammal strid om fördelningen av skattesänkningarna mellan konsumtionsskatterna och inkomstskatten. Men jag kan inte låta bli att bemöta det argument, som i förmiddags framfördes av hans excellens statsministern. Ty hans excellens tycks inte kunna fatta den kritik, som på denna punkt riktats mot budgeten och där man antytt att regeringens förslag skulle verka — jag tror inte någon sagt mindre gentlemanlike — men i alla fall en smula kortkonster. Han säger, att det är väl ingenting märkvärdigt att man, när man höjer sockertullen, samtidigt säger, att nu skola ni inte behöva köpa sockret dyrare, och därför slopa vi skatten. Det är väl inte annat än ett fullständigt öppet språk. Ja, det är alldeles riktigt, om nämligen saken verkligen ligger till på det sättet, att regeringen sett sig föranlåten att höja sockertullen för att hjälpa betodlingen och för att göra denna sockertullhöjning någorlunda acceptabel för folket sagt, att nu tar vi i stället bort sockerskatten. Men kammaren förstår, att detta innebär, att om denna höjning av tullen på socker inte hade kommit, om sålunda regeringen inte funnit sig föranlåten att föreslå denna förhöjning av sockertullen, så antyder således hans excellens, att det aldrig skulle blivit något slopande av sockerskatten. Annars är argumentet ingenting värt. Om han säger, att vi i alla händelser skulle slopat sockerskatten, då står ju kritiken kvar, de äro dessa 3 öres sockertull en ny pålaga, som annars inte varit att räkna med. Och vi ha verkligen utgått från, att när den nuvarande regeringen i så stor utsträckning anpassat sig efter de parlamentariska förhållandena, som i andra fall skett, den även i fråga om fördelningen av direkta och indirekta skatter skulle ha följt de linjer, som de föregående riksdagarna följt och som visserligen ej helt tillfredsställa oss socialdemokrater, men som tyckas ha majoritet inom riksdagen, så att icke endast inkomstskatten sänkts utan även sockerskatten. Om det är så, kvarstår kritiken mot den höjning av sockertullen, som propositionen innebär. Jag skall icke alls bli långvarig på den punkten, men jag vill klara upp ett missförstånd, som på många håll tycks föreligga.

Det är, som om man på vissa håll trodde, att den motvilja mot sänkning av inkomstskatten och den förkärlek för sänkning av konsumtionsskatterna, som särskilt socialdemokraterna lägga i dagen, skulle hänga samman med någon förkärlek för en viss skatteform och bero på, att den ena tages ut i form av direkt och den andra i form av indirekt skatt, att vi vilja bli kvitt den ena sorten och ha kvar den andra. Det är icke fallet. Om man kunde finna en form, genom vilken konsumtionsskatterna kunde tagas ut på samma sätt som inkomstskatten nu tages ut med progressiv skala, då skulle vi socialdemokrater ej ha något att invända mot konsumtionsskatter eller indirekta skatter överhuvud

Följ
remiss av
statsverke-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

taget, utan det är endast det förhållandet, att konsumtionsskatterna hårdare drabba de mindre bemedlade än dem, som äro bättre ställda, det är det, som gör, att vi vilja behålla inkomstskatten och sänka på konsumtionsskatterna. Det är ett argument, som nu framförts i propositionen, att det är nyttigt att sänka medborgarnas skattebördor, så snart man kan det, både för de enskilda och för näringslivet. Ja, om det gäller de enskilda, är det någon människa här, som skulle kunna svara på den frågan: varför gagnas de enskilda mera av att man sänker inkomstskatten, än att man sänker exempelvis sockerskatten eller kaffetullen eller dylikt? De enskilda få ju i varje fall sina miljoner kvar i fickorna, vare sig de få en sänkning på det ena eller det andra sättet. Hur kan näringslivet gagnas mera på den ena vägen än på den andra? Jo, man sänker ju också för bolagen. De få sänkt inkomstskatt. Jag undrar, om herr Lindman, när han talar om näringslivet, verkligen tänkt på vad denna sänkning betyder för bolagen. Om man sänker med 9 miljoner kronor, betyder det, att litet mer än en fjärdedel faller på bolagen, något över 2 miljoner kronor. Vad det kan betyda för företagsamheten inom bolagen är svårt att förstå. Att det skulle hava någon betydelse för bolagens möjlighet att samla reserver och att konsolidera sig, är svårt att förstå. Om ett bolag har 100,000 kronor i vinst och betalar 7,500 kronor i skatt, hur stor minskning skulle det få? Jo, en femtondel, d. v. s. 500 kronor. Vad äro 500 kronor för ett sådant bolag? Och ett bolag med en vinst på en miljon kronor får låt oss säga 5,000 kronor, är det någon, som tror, att detta har någon egentlig betydelse för näringslivet? Detta är icke fallet ens om man räknar med de lindringar på inalles 30 enheter, som skett under de sista åren. Man har kommit in i en tvångsföreställning om vad dessa skatter betyda för det svenska näringslivet. Om man vill nyktert se vad det kan betyda för möjligheterna att spara, blir man närmast häpen över, huru litet det innebär. Nu sade hans excellens: Ja, men den socialdemokratiska regeringen föreslog en sänkning och den frisinnaade har föreslagit en sänkning, och det finnes ej något att invända mot att även en högerregering föreslår detsamma. Naturligtvis icke. Men låt mig säga: här gäller det ju att göra distinktioner. Och jag tror, att herr Lindman förstår, att man kan föreslå en sänkning till 160 från 170 utan att man därför behöver föreslå en sänkning till 140 från 150. Jag är säker på, att sådana distinktioner skulle herr Lindman i andra fall vara den förste att göra.

Får jag säga ett enda litet ord till om dessa konsumtionsskatter. Det har gjorts många beräkningar, som många av de närvarande äro skeptiska emot. Men en sänkning med 10 enheter av inkomstskatten betyder för en inkomsttagare, som har ett par tusen kronor i inkomst, under vissa förhållanden 50 öre och om man går upp till inkomsttagare på 4,000 kronor, endast 4 kronor; det är ett faktum. Men det förefaller mig vara ett lika obestriddigt faktum, att om man sänker sockerskatten med vissa ören, kan man räkna ut vad det betyder för ett hushåll. Och även om man sänker kaffetullen med 9 miljoner eller till hälften av den nu utgående, så tror jag, att man någorlunda kan räkna ut, vad det betyder för ett svenskt hushåll. En lantarbetare kan, om han får denna sänkning på kaffetullen, få en utgiftsminskning på 5 kronor, men får han en sänkning på inkomstskatten, så betyder det för honom intet, därför att han icke betalar någon inkomstskatt. Om det alltså gäller att välja mellan de båda olika sänkningarna, så är det ju rimligt, att stora folklager anse det bättre, att det sänkes på konsumtionsskatterna. Man kan fråga: vad betyda dessa 5 kronor? Det kan hända, att lantarbetaren icke kunnat hålla sig med en tidning, men att, om han finge den där femman, han kan hålla sig med en tidning. Jag undrar, om ej även finansministern måste anse, att det finnes vissa skäl att sänka på den punkten och ej på andra. När det här så ofta och med sådan bestämdhet talas om, att den verkligen

nödställda och fattiga delen av svenska folket för närvarande är landsbygdens stora jordbrukarbefolkning, så hade det ändå varit ganska naturligt, att man från den nuvarande regeringens sida — om den verkligen, som den säger, har ett stort intresse för denna stora jordbrukande befolkning — tänkt på möjligheten att just genom denna sänkning av skatten kunna bereda lättnad i främsta rummet för den jordbrukande befolkningen. Vi veta, att man talar om, att den svenska industriarbetarklassen snart är en medelklass, som det ej är mycket att sympatisera för. Om en svensk, mycket väl betalad industriarbetare kan förtjäna 4 eller 5 tusen kronor i enstaka fall, är denna arbetare redan på den gräns, där han kan säga, att han har lika stor nytta av en högerregering, som sänker inkomstskatten, som av en frisinnad eller socialdemokratisk regering. Men alla de, som ligga där nedanför — och finansministern betvivlar väl ej, att den övervägande delen av de svenska jordbrukarna icke ha den inkomsten, deklarerad och taxerad, på 4 eller 5 tusen kronor — alltså den övervägande delen av den svenska jordbrukande befolkningen, vare sig den består av självägande eller av lantarbetare, har större fördel av konsumtionsskatternas sänkning än av att inkomstskatten sänkes. Och är det även icke så, att dessa utgöra delar av det svenska näringslivet? Är det så, att det svenska näringslivet väsentligen representeras av industrien och dess relativt väl betalade tjänstemän och arbetare och även i motsvarande grad dit skall räknas handeln, så är det även så, att den stora jordbrukande befolkningen får räknas till det svenska näringslivet. Och ingen kan påstå, att den jordbrukande befolkningen har något direkt intresse av att inkomstskatten sänkes. Man kan säga, att dessa ha intresse av att näringarna blomstra och att industrien blomstrar. Då är man tillbaka där. Tror verkligen den nuvarande regeringen eller är den någorlunda säker på, att om man minskar på inkomstskatten med 9 miljoner kronor, en stor del av dessa 9 miljoner komma näringslivet till godo i form av sparade medel, i form av kapitalbildning, att dessa inkomsttagare, som få skatten minskad med dessa enheter, verkligen komma att lägga undan någon väsentlig del av dessa 9 miljoner? För en stor del eller den stora massan av svenska folket skulle det betyda så litet, om det finge denna minskning av inkomsten, att jag är tveksam, om det är rimligt att på den punkten tillmötesgå regeringen.

Jag vill ej här gå in på allmänna politiska diskussioner. I anknytning emellertid till denna skattefråga skall jag be att med några slutord få peka på, att när det gäller frågan om skatterna och fördelningen av lättnader i skattebördan, har man ej från samma regerings sida visat sådant intresse som när det gäller industrien och förhållandet mellan dess arbetare och dess arbetsgivare. Det stora problemet är icke att övertyga arbetarna eller övertyga industriens övriga folk om, att det är av produktionen vi leva. När hans excellens talar så varmt för produktionens utveckling, för näringslivets utveckling precis som om han talade till en församling som ej förstode detta, så gör han sig onödigt bekymmer. Vi känna detta och erkänna det. Och på samma sätt ha arbetarna inom industrien klart för sig, att det är av industriens avkastning som de leva och få sina löner. Men striden kommer, när man nu lyckats höja avkastningen, att stå om vinstens fördelning. Men på samma sätt, som när statens affärer visa bättre ställning man kan lindra på skatterna genom att en del av denna avkastning går därtill, blir frågan, hur skall man fördela dem, och det är där intressena skära varandra. Och om man icke från högerhåll, från den nuvarande regeringens sida vill förstå, att man där måste gå de breda folklagren till mötes mera än hittills, tror jag ej, att regeringen kommer att lyckas med sin samförståndspolitik. Den samförståndspolitiken är jag en bestämd anhängare av, men jag har ej något intryck av, att denna budget utgör ett steg framåt för den utan tvärtom ett steg tillbaka.

Vidare yttrade:

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Wohlin**: Herr talman, mina herrar! Jag har i dag före middagen i första kammaren utvecklat en del synpunkter på det framlagda budgetförslaget och därvid rätt utförligt uppehållit mig vid vissa budgettekniska frågor, som i år blivit särskilt aktuella. Dessa hava emellertid icke blivit berörda under debatten i denna kammare, och jag kan därför nu uraktlåta att upprepa vad jag härom yttrat i första kammaren.

Jag går i stället omedelbart över till det ämne, som här varit föremål för åtskilliga talares erinringar, nämligen inkomst- och utgiftsberäkningarna samt det framlagda förslaget till taxe- och skattelättnader. En ärad talare framhöll under förmiddagens debatt de svårigheter, som för två år sedan mötte den dåvarande finansministern vid budgetarbetet, och han jämförde härmed de relativt gynnsamma förhållanden, varunder budgetsarbetet denna gång kunnat bedrivas. Med anledning av denna hans jämförelse får jag anföras, att jag har försökt kontrollera de siffror han nämnde, och jag kan ej förstå annat, än att han jämförde de båda budgeternas totala omslutningssiffror med varandra, vilket uppenbart ej är rättvisande, eftersom budgeten sammansattes av en skattebudget och en lånebudget och jämförelsen mellan budgeternas slutbelopp sålunda ingenting visar i fråga om svårigheterna att få skattebudgeten att gå ihop. Det må emellertid förhålla sig huru som helst med de anförda siffrorna, det är rätt likgiltigt. Jag skall gärna erkänna, att vad herr Ekman påpekade äger sin riktighet, ty för två år sedan var budgetsarbetet obestriddigen betydligt svårare än denna gången och det bl. a. av den anledningen, att den finansminister, som hade uppgjort den budget, som föregick den, om vilken herr Ekman talade, nämligen den nästföregående talaren nu i debatten, hade finansierat sin budget med ianspråktagande av medel ur kassafonden till mycket betydande belopp, en finanspolitik, som jag i likhet med min närmaste företrädare icke velat fullfölja. Jag har i stället tillämpat samma principer i detta avseende som den sistnämnde. För övrigt vill jag säga, att det ej alls är min mening att göra en jämförelse mellan olika finansministrars större eller mindre kapacitet att utarbeta ett budgetsförslag. Jag svarar därför herr Ekman, att jag för min del till fullo uppskattar min närmaste företrädarens arbete vid de två sista budgeternas uppgörande, så mycket mera som jag har haft tillfälle att se de goda initiativ, som herr Lyberg tagit, både då det gällt budgetens formella förbättring och då det gällt ett sunt budgetarbete i allmänhet.

Med avseende å inkomstberäkningarna i det föreliggande budgetförslaget har jag i likhet med varje annan, som sysslat med sådant arbete, måst utgå från en viss allmän uppfattning om konjunkturen och konjunkturernas utveckling. Det har väl ej från något håll bestritts, att man vid en budgets uppgörande måste ha en sådan allmän utgångspunkt. Jag får då erinra om, huru som jag efter diskussion av åtskilliga företeelser inom det internationella ekonomiska livet, såsom ställningen på New York-börsen, skadeståndsfrågans läge m. m., kommit till den slutsatsen, att man under den tid, varom nu är fråga, även med iakttagande av nödig försiktighet bör kunna räkna med en i huvudsak normal utveckling av den svenska folkhushållningen. Herr Wigforss utvecklade nu i sitt anförande åtskilliga synpunkter, som enligt hans mening skulle vara ägnade att ställa denna min allmänna uppfattning i en något annan dager. Han framkastade möjligheten av en konjunkturförsämring, som skulle kunna reducera inkomstbeloppen på ett sätt, som jag ej förutsett. Sålunda talade han t. ex. om att taxereduktionen senare kommer att reducera statsbanornas överskott med hela 8.5 miljoner etc. Jag får då framhålla, att herr Wigforss, såvitt jag förstår, sammanblandade det budgetår, med vilket vi nu ha att göra, med det, som följer därefter. Mina beräkningar hänföra sig ju till det, som nu före-

står, medan jag rörande det därefter följande försiktigtvis icke gjort några uttalanden. Det skulle ju också vara ganska ovanligt och icke fullt överensstämmande med vid budgetsbehandling tillämpad praxis, om man inläte sig i mer eller mindre bestämda omdömen om konjunkturutvecklingen längre fram i tiden än det budgetår, varmed man har att räkna. Men det oaktat skall jag senare nämna även några ord om denna fråga.

Vad nu de inkomstberäkningar angår, som jag lagt till grund för den framlagda budgeten, får jag hävda, att dessa inkomstberäkningar ha verkställts med iakttagande av försiktighet, och att jag anser dessa beräkningar hållbara.

Med avseende å inkomst- och förmögenhetsskatten är ju dennas avkastning under nästkommande budgetår beroende på konjunkturerna under sistförflutet år 1928. Alla i denna kammare kända, med vilken förfinad matematisk precision vi numera kunna beräkna inkomstskattens sannolika utfall. Det är förunderligt att se, huru nära siffrorna i de sista årens budgetredovisningar sammanfallit med dem som beräknats. Genom det sätt, på vilket vi här i landet uppgöra beräkningarna för inkomst- och förmögenhetsskatten, komma vi längre i noggrannhet än vad i många andra länder brukar vara fallet. Inkomst- och förmögenhetsskatten kan redan under löpande budgetår beräknas komma att inbringa ett belopp av 146.7 miljoner kronor, försävt icke genom regeringsrättens utslag i målet mellan Svenska handelsbanken och kronan och kammarrättens väntade utslag i restitutionsmålen vissa stora restitutioner äro att förvänta, som torde medföra en avbränning å det löpande årets inkomst- och förmögenhetsskatt å 2.3 miljoner kronor. Men denna speciella omständighet är föranledd av förhållanden flera år tidigare och har intet samband med konjunkturläget. Man kan därför säga, att jag för nästkommande budgetår räknat med ungefär samma utfall av inkomst- och förmögenhetsskatten som för det löpande, och detta kan med hänsyn till den ekonomiska utvecklingen icke anses vara oförsiktigt kalkylerat.

Det är icke heller på den punkten, som anmärkningar framställts, utan dessa ha företrädesvis gällt stämpelmedlen, som herr Wigforss berörde, och tullmedlen, vilka såväl herr Ekman som herr Wigforss stannade vid. Med avseende å tullmedlen förhåller det sig emellertid så, att generaltullstyrelsen tidigare brukat uppskatta tullmedlen utan någon närmare motivering och — enligt vad budgetredovisningarna giva vid handen — brukat uppskatta dem för lågt, under det att styrelsen nu för första gången kommit med en ingående motivering för sin beräkning av denna inkomstpost. I denna beräkning har styrelsen specificerat de större och viktigare posterna i vår import och efter diskussion av varje särskild post kommit till siffror, som jag funnit hållbara. Att tullmedlen äro riktigt beräknade är så mycket mera sannolikt, som dessa medel redan under löpande budgetår torde komma att stiga vida utöver det i riksstaten upptagna beloppet av 145 miljoner kronor. Under de fem första månaderna av löpande budgetår ha — efter avdrag för restitutioner — sammanlagt influtit 66.4 miljoner kronor i tullmedel, mot 62.5 miljoner under motsvarande månader nästföregående budgetår; det är sålunda en ökning på nära 4 miljoner under fem månader. Även om man endast skulle räkna med denna ökning, komme man vid en jämförelse med budgetåret 1927/1928 upp till 156 miljoner, ty tullinkomsterna efter avdrag för restitutioner utgjorde under sistnämnda budgetår 152.5 miljoner. Det föreligger sålunda den största sannolikhet för att tullinkomsterna redan under löpande budgetår skola komma att närma sig den av mig för nästkommande budgetår beräknade siffran, 160 miljoner. Med avseende å stämpelmedlen har jag verkligen gjort en ändring i riksräkenskapsverkets beräkning, i det jag funnit att tillbakagången i stämpelmedel under senare delen av 1928, jämfört med senare delen av 1927, icke är större än som motsvaras av den differens, som föranletts av vissa extraordinära stämpelinkomster

Vi
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

under det tidigare budgetåret. Räkna jag med den så att säga normala upp-
börden, torde det hava influtit ungefär lika mycket under båda åren. Med hän-
syn ytterligare till lotterivinstskatten, som beräknats inbringa 1.6 miljoner,
har jag, under förutsättning av oförändrade stämpelavgifter, ansett mig kunna
uppräknat stämpelmedlen till 58 miljoner.

Beträffande de övriga inkomstposterna — utom riksbanksvinsten och reser-
vationerna, där siffrorna äro klara — kan jag i korthet sammanfatta saken så,
att verkens egna inkomstberäkningar blivit i huvudsak följda redan av riks-
räkenskapsverket, och att, där så icke skett, allenast obetydliga höjningar i
dessa beräkningar företagits av detta för sin försiktighet kända ämbetsverk.
Jag har här följt riksräkenskapsverkets beräkningar. Jag får i fråga om sta-
tens järnvägar särskilt anmärka, att järnvägsstyrelsen nu anser sig kunna be-
räkna inkomstöverskottet för år 1928 för den del av järnvägstrafiken, som icke
har samband med malmtrafiken, till 27.5 miljoner. Styrelsen utgår sedan för
år 1929 från en ökning i denna siffra med allenast några hundratal tusen kron-
or, nämligen till 27.8 miljoner. Med avseende å malmtrafiken håller sig sty-
relsen på ganska säker mark, eftersom den kan beräkna inkomsterna av denna
trafik på grund av den plan för utfraktning av malm, som lämnats av malmbo-
laget. Överskottet för denna trafik uppskattas till 12.7 miljoner kronor. Läg-
ges denna siffra till 27.8 miljoner kronor, så blir det 40.5 miljoner kronor. Slut-
ligen räknar styrelsen icke med någon konjunkturförbättring under det första
halvåret 1930 jämfört med första halvåret 1929 utan stannar vid 40.5 miljoner
kronor såsom beräknad inkomst för nästkommande budgetår. Jag tror, att om
man med objektivitet vill granska de inkomstberäkningar, som jag godtagit,
man skall som allmänt slutomdöme kunna säga, att inkomsterna äro försiktigt
beräknade, ehuru de så vitt möjligt uppräknats i överensstämmelse med de in-
komster, som verkligen kunna antagas komma att inflyta. Ehuru kassafon-
den är ganska stor och vid ingången av nästkommande budgetår kan beräknas
vara ännu större, har jag icke tagit någon hänsyn till denna omständighet vid
inkomsternas fastställande. Jag vågar sålunda göra gällande, att budgeten
beträffande inkomstsiffrorna är en hållfast budget.

Den enda post bland inkomsterna, på vilken jag själv i detta sammanhang
vill fästa uppmärksamheten, är den engångsinkomst på 5 miljoner kronor i to-
baksskatt, som detta år stått till förfogande på grund av de ändrade leverans-
terminer för tobaksskatten, som monopolet förklarar sig villigt genomföra. Jag
betonar, att denna engångsinkomst — den enda egentliga engångsinkomst, med
vilken det föreliggande budgetförslaget räknar — rätteligen icke bör användas
för löpande utgifter utan för kapitalökningsändamål eller för avskrivning av
förluster. I överensstämmelse härmed har jag föreslagit en avsättning av 5
miljoner till fonden för mötande av förluster vid kreditkassans verksamhet,
ehuru väl kassans styrelse på senhösten förklarar sig kunna för nästkommande
budgetår åtnöjas med 3.6 miljoner kronor. Nu kan det hända, att någon invän-
der: men varför icke gå ännu längre, varför icke till samma fond avsätta —
utöver de 3.6 miljoner, som kreditkassan begärt — ytterligare de 5 miljonerna
engångsinkomst från tobaken, och sålunda till ifrågavarande fond avsätta 8.6
miljoner? Ja, hade det varit ett enskilt företag och hade man varit bestämman-
de över budgeten och statsregleringen, så hade måhända en dylik väsentligt
större avsättning kunnat vara motiverad. Men så väl känner man riksdagen,
att den icke brukar under visst budgetår för en dylik fond avsätta nämnvärt
mera än som faktiskt under samma budgetår behöves. Med exemplet för ett
par år tillbaka för ögonen, då riksdagen på vårsidan nedsatte ett av Kungl.
Maj:t föreslaget anslag till samma fond med 2 miljoner kronor hade jag kunnat
i hög grad riskera, att riksdagen tagit bort igen de 5 miljoner, som jag skulle
lagt till de 3.6, och använt dem för syften, som måhända icke varit i allo tillta-

lande. Med andra ord: jag tror jag gått så långt i konsoliderande riktning med avseende å denna engångsinkomst, som möjligt varit.

Går jag därefter till utgiftssidan, har den siste ärade talaren erkänt min strävan att även få utgiftsberäkningarna i det föreliggande budgetförslaget så rättvisande som möjligt. Jag har redan förut i första kammaren framhållit, huru detta allenast innebär ett fullföljande av de ansträngningar de föregående finansministrarna gjort under de gångna åren. De ha nämligen alla försökt få förslagsanslagen uppräknade så, att alltför stora merbelastningar på kassafonden måtte kunna undvikas. Redan herr Beskow på sin tid uppräknade förslagsanslagen, herr Wigforss fortsatte och herr Lyberg gjorde härom året en verklig kraftansträngning, då han till stor nytta för den budget, han då framlade, mycket kraftigt uppräknade förslagsanslagen. Att jag gått vidare på samma väg är självklart, och jag har haft så mycket större anledning att göra detta som jag befunnit mig i ett jämförelsevis gynnsamt läge, eftersom jag haft ett relativt stort inkomstöverskott att röra mig med. För att för kammaren klargöra, huru pass mycket jag ansträngt mig att göra jämväl budgetens utgiftssida möjligast rättvisande, vill jag meddela, att sedan finansberedningarna för de olika departementen avslutats, order utgick till statssekreterarna i samtliga departement att inkomma med nya uppgifter angående de belopp, till vilka de olika förslagsanslagen borde uppräknas för att enligt respektive statssekreterares mening mera avsevärda merbelastningar skulle kunna undvikas. Genom denna efter de egentliga finansberedningarnas slut vidtagna åtgärd ökades utgiftssidan med ytterligare 2 å 3 miljoner kronor, fördelade på de olika departementen, allt i syfte att göra budgeten hållfast jämväl beträffande utgifterna. Herr Wigforss gjorde några reflexioner på enstaka punkter och satte därvid i fråga, huruvida uppräknningen av förslagsanslagen likväl blivit tillräckligt omfattande. Särskilt beträffande ett anslag under fjärde huvudtiteln undrade han om icke detta anslag skulle komma att visa en merbelastning. Detta ger mig anledning säga, att han så till vida torde ha rätt, att i fråga om en del anslag under fjärde huvudtiteln, trots vad som åtgjorts, åtskilligt återstår för att få utgifterna rättvisande. Det har beträffande fjärde huvudtiteln varit mycket svårt att i lika hög grad som på andra huvudtitlar fullfölja det tillämpade förfarandet. Vi befinna oss ju i en övergångsfas till en ny härordning, och de militära experterna ha i många fall svårt att säga, huruvida en viss iakttagen merbelastning på ett anslag under fjärde huvudtiteln är beroende på en automatisk utgiftsökning eller har sin grund i särskilda, med övergången till den nya härordningen sammanhängande omständigheter. Detta gör, att beträffande en del anslag på fjärde huvudtiteln beräknar jag alltjämt en merbelastning. För att emellertid antyda, att jag även på fjärde huvudtiteln sökt så gott sig göra låter tillämpa den angivna principen kan jag nämna, att de stora avlöningsanslagen till lant- och sjöförsvaret denna gång blivit förhöjda till följd av de merbelastningar, som iakttagits vid den sista budgetredovisningen. Man har sålunda från regeringens sida — ehuru man varit beredd på den misstämning, som från stora grupper inom riksdagen var att vänta på grund av den ökade totala utgiftssumman på fjärde huvudtiteln — ändock velat i rättvisans och uppriktighetens intresse söka beräkna förslagsanslagen jämväl på denna huvudtitel någorlunda rättvisande.

Sammanfattar jag det sagda tror jag man skall erkänna, att det framlagda budgetförslaget såväl beträffande inkomsterna som utgifterna är hållbart, jag vågar t. o. m. säga, att det är ganska starkt. Vad herr Wigforss uttryckte sin oro över hänför sig egentligen till ett därefter följande budgetår, rörande vilket jag i slutet av mitt anförande skall säga några ord.

Dessförinnan vill jag emellertid redovisa det sätt, på vilket jag använt det

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

inkomstöverskott, som detta år stått till förfogande. Jag behöver väl icke då för kammarens ledamöter framhålla, att en jämförelse mellan den föreliggande budgetens och den löpande budgetens totala slutsummor självfallet icke säger någonting, eftersom denna slutsumma sammansättes av skattebudgetens och lånebudgetens slutsummor. När man alltså finner, att det föreliggande budgetförslaget slutsumma med 28.2 miljoner överstiger det löpande budgetårets motsvarande siffra, så beror detta på att skattebudgeten visar en ökning av 43.1 miljoner kronor, medan lånebudgeten visar en minskning av 14.9 miljoner. Det är uppenbart, att resultatet av dylika förändringar icke ger någon som helst vägledning för omdömet. För att i stället ange en siffra, som bereder kammarens ledamöter den största klarheten, ber jag att få nämna, huru mycket inkomstberäkningarna för det kommande budgetåret under förutsättning av oförändrade taxor vid statens järnvägar och oförändrade skattesatser överstiga nu löpande budgetårs riksstatssiffra. Det är en siffra, som uppgår till 68.2 miljoner kronor. Med 68.2 miljoner överstiga sålunda den av mig framlagda budgetens inkomster det nu löpande budgetårets riksstatssiffra. Jag har nu sett i några tidningar under de gångna dagarna, hurusom man trott, att hela detta överskott av 68.2 miljoner stått till disposition för ökade eller nya utgifter samt för skatte- och taxesänkningar. Men jag behöver väl icke för kammaren utveckla, varför detta är en grundlig missuppfattning. I dessa 68.2 miljoner ingå ju nämligen vissa inkomstposter, som äro bundna på grund av gällande författningar eller andra bestämmelser. Först och främst får man erinra sig att automobilskattemedlen för nästkommande budgetår beräknas till 42 miljoner jämfört med 30 miljoner i löpande riksstat. Denna merinkomst av bilskattemedel på 12 miljoner går ju direkt till vägväsendet och står alltså icke till disposition för de ändamål, varom här är fråga. Ytterligare bör erinras om att inkomsterna av rusdryckshanteringen beräknas 3 miljoner högre än siffran i löpande riksstat. Men än vidare skall man enligt gällande bestämmelser för dessa medel därifrån draga 2 miljoner, som icke tillföras budgeten, utan som skola gå till statsskuldens amortering. Sålunda skola sammanlagt 5 miljoner kronor i rusdrycksmedel dragas ifrån de 68.2 miljoner, om vilka jag nyss talade. Ytterligare skola från samma belopp dragas 1.8 miljoner, utgörande den del av statens inkomst från Luossavara—Kirunavara Aktiebolag, som enligt mitt förslag skall gå till amortering å statsskulden. Slutligen tillkommer en liten post på 0.6 miljoner. Adderar jag dessa olika bundna merinkomster får jag en siffra av 19.4 miljoner, som skall dragas från de 68.2 miljonerna, och skillnaden är 48.8 miljoner, vilken är den siffra, som man skall hålla sig till, när man skall bedöma det sätt, på vilket jag föreslagit att inkomstöverskottet skall disponeras.

Med 48,8 miljoners inkomstöverskott har jag alltså haft att räkna. Utan att någon oresonlig sparsamhet förekommit — vilket icke hade varit lyckligt eller lämpligt — vill jag dock framhålla att vid utgiftsanslagens fastställande stor återhållsamhet iakttagits över hela linjen beträffande de olika departementen. Med stor återhållsamhet kan man ju mena något olika, allt efter sin läggning, men för min del menar jag härmed en sparsamhetspolitik, som från budgeten avför en hel rad av de krav på stegrade eller nya utgifter, som framställas under höstarna, som gallrar bland dessa krav på ett kraftigt sätt, och som på de olika huvudtitlarna endast släpper fram det, som man anser vara mest pressant och till det största gagnet för landet i dess helhet. Följande denna princip har jag emellertid icke kunnat undgå att räkna med omkring 11 miljoner kronors automatiska utgiftsökningar på förslagsanslagen. Beräkningen av detta belopp överensstämmer icke fullt med den av min företrädare i ämbetet föranstaltade beräkningen av de automatiska utgiftsökningarna. Medan han gjorde ett försök att beräkna dessa utgiftsökningar på såväl förslags- som reservationsan-

slagen, ha mina experter ansett det nödigt att begränsa beräkningarna till allenast förslagsanslagen, emedan det är ytterst svårt, för att icke säga omöjligt, att med någon säkerhet bedöma vad som är automatisk ökning på ett reservationsanslag. Utöver ifrågavarande miljoner ha så på de olika huvudtitlarna tagits upp en hel del önskemål och krav, allt med iakttagande av den sparsamhet, varom jag nyss talade, och jag kom därmed till en början upp till en siffra av omkring 17.3 miljoner kronor, som alltså representerade ökningen av utgifterna, jämfört med den löpande riksstaten. Om man drar detta belopp av 17.3 miljoner kronor från 48.8 miljoner kronor, återstår ett belopp av omkring 31.5 miljoner kronor. Man hade då, för att nu så att säga fullfölja den historiska gången av budgetsarbetet, att överväga, om detta sålunda återstående belopp helt och hållet borde användas för skattesänkningar och taxelindringar. Detta ansågs av olika skäl icke klokt, och därav kom sig att regeringen gick in för den provisoriska löneförhöjning för vissa lärarekategorier, som kostar 6.3 miljoner och som väckt en viss uppmärksamhet. Såsom framhålles i finansplanen anser jag mig hava stärkt utgångsläget vid kommande statsregleringars uppgörande genom att nu i budgeten upptaga denna utgift. Efter denna ytterligare utgift har ett belopp av omkring 25 miljoner kronor stått till förfogande för taxe- och skattelättnader.

Jag har under förmiddagen fått höra olika uppfattningar om i vilken omfattning man rimligen bör föreslå och skrida till skattesänkningar och taxelindringar. Från somliga håll och senast från den siste ärade talarens sida, om jag förstod honom rätt, har det sagts, att skattenedsättningar icke ha den betydelse, som man å vår sida anser och som jag tror, att han själv under sin finansministertid också tycktes anse. Han förmenade nu, att i varje fall det förslag, som här framlagts till sänkning av den direkta skatten, icke har någon större betydelse för de svenska skattedragarna. Jag har för min del i det fallet resonerat som så, att den direkta beskattningens nedbringande här i landet, oavsett vad herr Wigforss uttalat, av naturliga skäl är ett önskemål för hela det produktiva näringslivet inklusive den stora grupp av medborgare, som ha sin näringsutövning inom jordbruket. Jag tror mig av föregående års behandling av denna fråga våga draga den slutsatsen, att jordbrukarnas egna representanter i riksdagen varit intresserade för den direkta beskattningens nedbringande, så mycket mera som de positivt medverkat härtill, och att denna min iakttagelse väger mera än herr Wigforss spekulationer över vad lantbefolkningen skulle föredraga i valet mellan å ena sidan en sänkning av den direkta beskattningen och å den andra ett lättande av konsumtionsskatterna. Jag har endast fullföljt herr Lybergs och herr Wigforss eget tidigare förslag, när jag nu föreslagit en nedsättning av det procenttal, efter vilket inkomst- och förmögenhetsskatten utgår, med tio enheter. Till ytterligare stöd för det lämpliga i denna åtgärd kan jag, om så skulle anses nödigt, åberopa en finansminister, som nog herr Wigforss liksom för övrigt alla andra hade stort förtroende för, nämligen herr Thorsson. Denne utvecklade på sin tid ungefär den synpunkten, att den direkta beskattningen är att betrakta såsom en utdebitering, som man höjer, när så är nödvändigt, men som man också bör sänka, när så befinnes möjligt. Man bör alltså försöka att rätta utdebiteringen efter omständigheterna, och när nu omständigheterna möjliggöra en lägre utdebitering, så står det i överensstämmelse med herr Thorssons gamla goda sats, att man tillvaratar denna möjlighet.

Det är väl också så, att den direkta beskattningen för alla dem, som icke på grund av de skattefria avdragen ha ringa kännning av densamma, spelar en viss roll, och att denna roll ökas allteftersom man kommer till inkomsttagare och företag, som känna beskattningstrycket svårt och hårt. Det är väl ganska naturligt, att det svenska näringslivet, vilket som alla veta i stor omfattning be-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

drives i form av stora företag, behöver en dylik lättnad för att få luft under vingarna och för att med större förtröstan kunna se mot framtiden. Det förhåller sig väl också så, att möjligheten att tillgodose sparandets synpunkter, att lägga åsido vinst för startande av nya företagsamhetsgrenar och nya uppgifter, ökas i den mån det rådande mycket höga skattetrycket minskas. Det normala direkta skattetrycket mätes med procenttalet 100, och procenttalet 140, som här föreslås, befinner sig alltså alltså ganska långt ovanför den normala siffran. Det kan icke anses orimligt att, när man alltså befinner sig så högt över den normala siffran, gå vidare på den väg, som redan har beträffats av herr Thorsson på sin tid, av herr Wigforss själv på sin tid och senast av herr Lyberg. Jag har mycket svårt att förstå den distinktion, som herr Wigforss ville göra, då han talade om att en dylik skattesänkning har betydelse, när man går från 170 till 160, men icke samma betydelse eller ens någon nämnvärd betydelse, när man rör sig från 150 till 140. Denna distinktion var väl ändå rätt svagt grundad.

För att även eljest fullfölja riksdagens förfaringssätt att fördela skattelindringarna på den direkta beskattningen och konsumtionsskatterna har jag — utan att vilja upptaga någon principiell strid om den direkta och den »indirekta» beskattningens lämpligaste inbördes avvägning — jämväl föreslagit nedsättning av vissa konsumtionsskatter. Därvidlag har jag, som naturligt är, liksom skett under tidigare år, i första hand tänkt på sockerskatten, varav efter tidigare gjorda reduktioner alltså återstår 4 öre, och föreslagit denna skatts totala avskaffande. Detta förslag innebär, att sockerskatten, som beräknas till 8.5 miljoner kronor per år, för framtiden skall komma att fullständigt bortfalla, och denna skattesänkning skall framdeles helt och hållet komma konsumenterna av socker till godo. Då emellertid under det första budgetåret, när sockerskatten är avskaffad, en viss del inflyter i efteruppbörd, kan man beräkna, att 1.6 miljoner likväl komma att inflyta i sockerskatt, och därför stannar inkomstminskningen för staten för detta budgetårs vidkommande vid 6.9 eller i runt tal 7 miljoner kronor. Nu säger man: samtidigt med förslaget om sockerskattens borttagande har det framlagts en tullproposition i sockerfrågan, som tager tillbaka den fördel, som sockerskattens upphävande beräknas medföra för konsumenterna. Ja, därom förhåller sig på följande sätt, som jag tror, att herr statsministern redan tidigare i dag utvecklat. Om jag utgår från det år, under vilket tullförhöjningen enligt regeringsförslaget skulle komma att bestå — under exempelvis tiden 1 mars i år till 1 mars nästa år — då är det riktigt, att sockertullens höjning med 3 öre ungefär kompensera skattelättnaden, så att resultatet blir ungefär plus minus noll för konsumenterna. Om jag däremot håller mig till nästa budgetår, som börjar den 1 juli 1929, förhåller det sig så: under månaderna fr. o. m. juli 1929 t. o. m. februari 1930 förbilligas sockret genom sockerskattens avskaffande med 4 öre men fördyras genom den högre tullen med 3 öre och förbilligas sålunda i realiteten med allenast 1 öre; under de därefter följande månaderna mars—juni av samma budgetår kommer däremot sockerskattens avskaffande att verka fullt med 4 öre; lägger man tillsammans blir det ett genomsnittligt förbilligande med $2\frac{1}{4}$ öre, motsvarande ett belopp av omkring 4.5 miljoner kronor. Jag erkänner gärna, att herrarna, som efter vad dagens diskussion tycks ha antytt äro motståndare till den föreslagna tullförhöjningen, kunna vara berättigade att räkna med det år, under vilket den höjda sockertullen föreslagits att utgå, och jag har ju också klart sagt ifrån, hur jämförelsen då utfaller. Räkna man åter med nästkommande budgetår, vilket man i en finansplan rimligtvis bör göra, betyda i alla fall de föreslagna åtgärderna tillsammans omkring 4.5 miljoner kronors lindring i denna konsumtionsskatt för svenska folket, alltså ungefär hälften av vad sockerskattens avskaffande skulle ge, ifall tullpropositionen icke bifalles.

För att emellertid ytterligare se till att en rimlig balans upprätthålles mellan sänkningen i den direkta skatten och sänkningen av konsumtionsskatterna har jag föreslagit, att vissa frukttullar skulle borttagas, innebärande en tullminskning av omkring 3 miljoner kronor. Tillsammans med de 4.5 miljonerna blir detta 7.5 miljoner kronor. Skulle tullpropositionen icke vinna riksdagens bifall, komme det med avseende å skattelättnaden att uppstå en betydande övervikt för konsumtionsskatterna i förhållande till den direkta beskattningen. Att jag valt den färska och torkade frukten är därför, att man gärna vill se till att skattelindringarna beröra sådana varor, som ha verklig betydelse för folknäringen och folkhälsan, och att man mindre gärna rör vid artiklar, som icke ha samma betydelse, särskilt för det uppväxande släktet. Nu har det under budgetberedningen av en framstående expert berättats, hurusom konsumtionen av frukt under de sista åren oerhört vuxit även inom de fattigare befolkningslagren. Ofta förekommer att arbetare på väg till fabriken på morgonen gå in i en butik och köpa en påse äpplen. Fruktkonsumtionen har m. a. o. blivit allt allmännare bland de breda lagren, vilket kan vara värt att notera, när man bedömer, varför jag valt artiklar som de ifrågavarande. Vad den torkade frukten angår, har även den numera blivit en stor och viktig artikel i de vanliga svenska hushållen. Borttagandet av tullen på torkade plommon och sviskon, liksom borttagandet av tullen på färsk frukt under de sju första månaderna av året, kommer att betyda en viss lättnad för hushållsbudgeten, även då det gäller de mindre bemedlade i vårt land. Till kammarens jordbruksintresserade ledamöter och representanterna för den svenska fruktodlingen behöver jag väl icke säga, att det mest sorgfälliga övervägande föregått förslaget om frukttullens suspension under de sju första månaderna av året. Den nyssnämnda experten, tillika en stor entusiast för svensk fruktodling, har inför regeringen bestämt förklarat, att tullsatsen under ifrågavarande sju månader icke spelar någon som helst roll för den svenska fruktodlingen, utan att det endast är under månaderna augusti—december, som tullen under goda fruktår fyller en roll såsom skyddstull. Då herr Ekman här satiriserade över de nuvarande regeringsledamöternas förment olika uppträdande vid tidigare tillfällen, så var detta hans resonemang felaktigt. Han nämnde icke ens, att frukttullen enligt vårt förslag skall suspenderas endast under den tid av året, då den icke verkar såsom skyddstull utan praktiskt taget allenast såsom finansstull. Herr Ekmans satir hade därför kunnat sparas till någon annan punkt, där den varit lämpligare placerad.

Må det härefter tillåtas mig att säga några ord om ett förslag, som den Ekmanska regeringen för två år sedan framförde, och som jag då, så gott jag kunde, försökte förmå mina meningsfränder att stödja. Jag syftar på nedläggningen av den abnormt höga fondbörsstämpeln. Man tror måhända inom vissa kretsar av riksdagen, att fondbörsstämpeln allenast har betydelse för jobberi och spekulationer på börsen. Det skulle dock vara en bra naiv finansminister, som ville gå in för en lättnad för sådana former av verksamhet. Förhållandet är ju, att den höga fondbörsstämpeln i Sverige utgör ett allvarligt hinder för de lojala aktietransaktioner på fondbörsen, genom vilka kapital tillföres det svenska näringslivet vid sidan om storbankerna. Den höga fondbörsstämpeln har enligt vad jag erfarit i många fall medfört, att dylik kapitaltillförsel till det svenska näringslivet direkt från de svenska spararnas sida försvårats eller förhindrats. Jag tror, att den Ekmanska regeringens här närvarande ledamöter väl känna detta förhållande, då de ju själva för två år sedan på mycket goda grunder föreslogo en åtgärd i liknande riktning.

Till sist har jag föreslagit avskaffandet av lastpenningarna, en gammal på sjöfarten vilande påлага av irrationell natur, som sjöfartens män länge betrak-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

tat såsom onyttig och skadlig, och som dessutom i någon mån fördyrat sjöfrakterna med åtföljande fördyring även av importvarorna.

Såsom det sista eller måhända första ledet i programmet — jag borde kanske i stället ha nämnt det först — ingår planen att skrida till nedsättning av fraktsatserna på statens järnvägar. Den innebär ju intet nytt utan endast ett fullföljande av den föregående regeringens tankegång. Att man nu stannat vid siffran 8,5 miljoner och icke vid 10 miljoner beror ingalunda på någon ovilja eller något bristande tillmötesgående från regeringens sida. Det hade självfallet varit mycket lätt att ställa 10 miljoner till förfogande för denna taxesänkning. Att beloppet i alla fall stannat vid 8,5 miljoner beror på att järnvägsstyrelsen själv förklarat, att det möter svårigheter att utarbeta den nya samtrafiktaxan på basis av en inkomstminskning, överstigande 8,5 miljoner kronor. Av järnvägstekniska skäl har siffran alltså satts till 8,5 miljoner, och samma skäl förklara också, varför taxesänkningen till allas vår ledsnad kan träda i kraft först den 1 januari 1930.

Jag tror man icke kan säga, att ett taxe- och skattelindringsprogram, lagt på det sätt, jag nu angivit, och som tager i anspråk allenast omkring hälften av det överskott, som stått till förfogande, har gått för långt. Jag tror man måste medgiva, att regeringen här sökt skipa rimlig rättvisa mellan å ena sidan kraven på nya eller stegrade utgifter och å andra sidan de lika berättigade och mycket viktiga kraven på skattesänkningar och taxelindringar för det svenska näringslivet och för det svenska folket överhuvud taget.

Till sist, mina herrar, skall jag be att få tillägga följande. Herr Per Albin Hansson på förmiddagen, herr Wigforss nu på kvällen liksom även herr Möller i första kammaren ha, utan att egentligen kunna sätta säkerheten av mina inkomstberäkningar i fråga, mindre oroat sig för den nu framlagda budgeten än för vad som kan komma därefter, alltså budgeten för året 1930/31 och för ännu längre fram i tiden liggande budgetår. Herr Wigforss' anförande nu senast gav egentligen, som jag inledningsvis anmärkte, uttryck för en viss oro för hur det skall komma att ställa sig under budgetåret 1930/31.

Jag får då anföras, att det väl icke brukat vara en ledande grundsats i statlig finanspolitik att underlåta att föreslå möjliga skattesänkningar och taxelättnader under ett budgetår, då detta är möjligt, sedan man såväl på inkomst- som på utgiftssidan sökt att uppgöra en så hållbar budget som möjligt. Man har väl icke velat avstå från sådana för näringslivet och för folkhushållet i dess helhet gagneliga åtgärder, när man haft tillfälle därtill, på den grund att man under ett därefter följande budgetår eventuellt icke tror sig kunna räkna med att göra en lika stor fortsatt aktion i samma riktning eller överhuvud taget någon fortsatt aktion alls. En sund statlig finanspolitik bör väl gå ut på att såvitt möjligt söka begränsa statens utgifter, så att man får tillfälle till skattesänkningar, d. v. s. att uppgöra en budget med hänsyn till skattedragarnas intresse. Det kan väl icke vara riktigt att uppgöra en budget, som bygger på tankegången, att man utan nödig hänsyn till de skattedragande skall samla mera i statens lador än som är behövt för upprätthållandet av en betryggande säkerhetsmarginal. Då jag nu har framfört mig en kassafond, som är uppe i 43 miljoner kronor och som efter allt att döma vid innevarande budgetårs utgång kommer att ha ytterligare ökats, då skulle det väl ha varit en felaktig finanspolitik att innevarande år avstå från eller reducera de skattesänkningar och taxelindringar, som här ha föreslagits, inför oron att man under ett därpå följande år möjligen icke kommer att kunna gå vidare på samma väg.

Det synes emellertid vara en annan farhåga, som mest behärskar de ärade talare, mot vilka jag nu vänder mig, nämligen att de föreslagna skattesänkningarna skulle kunna komma att hindra upptagandet i kommande budgeter av nödiga utgiftsanslag, därför att erforderligt utrymme för utgiftsökningar

icke längre skulle förefinnas. Om jag förstod herr Hansson liksom även herr Möller i första kammaren rätt, menade de, att om en socialdemokratisk regering eller låt oss säga vilken regering som helst ett kommande år finner nödigt att för tillgodoseendet av vissa sociala syften öka socialbudgetens slutsumma med ett visst antal miljoner, skulle de nu föreslagna skattesänkningarna och taxelindringarna lägga hinder i vägen eller i varje fall försvåra en dylik utgiftsökning. Det var därför som de nu ville varna för att nu gå med på för stora skattesänkningar. Jag skulle vilja fråga, hur herrarna tro, att man rent formellt sett skulle kunna tillgodose ett sådant önskemål. Skall man av det överskott, som nu står till förfogande, lägga av en del och fondera densamma för något bestämt syfte? Skall man överföra den till kassafonden? Skall man kanske bilda en särskild fond för mötande av nya sociala utgifter? Nej, alla dylika operationer hade säkerligen, om de blivit föreslagna, stämpelplats såsom både kortsynta och oriktiga. Man kan icke förfara på det sättet. Därtill kommer emellertid enligt min mening, att dessa skattelättnader bereda det svenska näringslivet vissa förmåner och bereda de konsumerande folklagren vissa förmåner. Även om dessa förmåner icke äro så stora, utgöra de likväl förmåner. Detta medför i sin tur en stimulans för det produktiva arbetet av alla slag här i landet, möjliggörande i fortsättningen en ökad avkastning av det svenska näringslivet och som följd härutav stegrade statsinkomster. En finanspolitikts uppgift bör ju vara att genom skattereduktioner och taxelättnader av olika slag stimulera näringslivet till ökad framryckning och ökad vinstavkastning, så att staten därigenom under de följande budgetåren också får ökade inkomster. Jag hyser för min del — utan att förfalla till någon lätt sinnig optimism, som ingalunda ligger för mitt lynne, men utan att heller förfalla till någon svart pessimism, som icke har sin grund i verkliga förhållanden — den övertygelsen, att därest inga stora kalamiteter inträffa i världen i form av krigiska förvecklingar eller dylikt, det skall vara möjligt att så utveckla den svenska folkhushållningen, att den förmår ge en allt mera ökad avkastning och därmed också tillföra staten de ökade inkomster, som staten behöver för oundgängliga utgifters tillgodoseende. Vad man sedan menar med oundgängliga utgifter, det blir ju alltid föremål för olika uppfattningar. Jag tror emellertid, att man icke behöver hysa alltför stora bekymmer av denna natur. Det svenska näringslivet är ganska sunt. Den svenska statens finanser äro dess bättre ganska goda, och det är ett resultat, icke av olika regeringars eller finansministrars arbete med de olika årens budgeter utan självfallet djupare sett ett resultat av alla produktiva krafters gemensamma samverkan i detta land för det svenska folkhushållets och den svenska nationalhushållningens utveckling.

Lägger man fram en budget som den föreliggande, har man ingalunda någon anledning att räkna sig själv något därav till förtjänst. Bakom det relativt gynnsamma resultatet ligger allenast, att den svenska nationen, trots politiska meningsskiljaktigheter och trots mycket som söndrar, likväl i stort sett är ett arbetsdugligt folk, som under en fredlig politik och under en av alla regeringar av skilda färger systematiskt fortsatt sund finanspolitik kommit upp på det jämförelsevis höga plan, där den nu befinner sig. Under erkännande av alla mina företrädares insatser, tror jag, att man kan acceptera det föreliggande budgetförslaget med dess utgiftsökningar och dess skatte- och taxelindringar utan någon befogad oro för vad därefter skall följa.

Herr Hallén: Herr talman, mina herrar! Envar med det politiska livet förtrogen riksdagsman vet, med vilka svårigheter den får gå till sitt arbete, som skall försöka att vinna kammarens öra, sedan den nu under två timmars tid med spänd uppmärksamhet lyssnat till anföranden sådana som de två sista.

*Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Må det emellertid tillåtas mig, herr talman, att rent inledningsvis få säga, att det kan väl icke anses otillbörligt att vid en riksdag, som man gärna åstundar att kalla en samförståndets, få uttala, att när man har lyssnat till såväl herr Wigforss' lika koncilianta som vederhäftiga kritik av budgetförslaget som till det nyss presterade försvaret för detta förslag, får man helt säkert en känsla utav, att såväl den föregående finansministern, herr Wigforss, som den nuvarande båda lagt i dagen en samvetsgrann noggrannhet, och att en känsla av trygghet och säkerhet förmedlar sig därför åt åhörarna från ganska olika politiska läger. Om jag skulle våga fälla ytterligare ett omdöme, skulle det vara detta, att det sätt, varpå såväl försvaret som kritiken hittills ha skötts i fråga om det föreliggande budgetförslaget, vittnar säkerligen icke ofördelaktigt om det svenska parlamentets allmänna nivå.

Då jag, herr talman, dristat mig till att här i dag taga till orda, är det naturligtvis icke för att ytterligare rikta debatten med några synpunkter angående budgeten och dess uppställning, utan för att i stället begagna mig av den hävdvunna rätten att säga några ord i anknytning till hela den politiska karaktär, varom en föreliggande statsverksproposition alltid bär vittne. Det är klart, att jag därvid såsom en enkel man i ledet självfallet avstår ifrån att deltaga i exempelvis kannstöperierna om partiernas dragkamp och möjliga kombinationer, en sak, som det ju bör tillkomma ledande partimän att ömsom hotande eller gåtfulla som augurer, ömsom lockande med sirentoner ombestyra. Jag skulle i stället vilja upptaga till skärskådande den omständigheten, att representanterna för de medborgare, som ha en socialistisk samhällssyn, ha gått formellt slagna ur den stora folkdrabbning, som man kallar valstriden, och återvända hit såsom en ganska avsevärt reducerad skara.

Vi erinra oss, att man kommenterade vårt så kallade valnederlag i en del av pressen därmed, att här hade man att konstatera ett märkligt varsel om att nu hade den stolta socialistiska furan nått höjdpunkten av sin växtkraft. Ja, det saknades ju icke heller röster, som förmenade, att folkvreden emot den utländska propagandan för inbördes krig hade vuxit sig så stark, att den nu slet bort många grenar ur det socialistiska trädet.

Jag vill, herr talman, i detta ögonblick icke ett ögonblick sälla mig till dem, som söka spela den kränkta oskuldens roll. Det var, det må ju erkännas, säkerligen icke blott den tekniska valsamverkan, som etablerades mellan de borgerliga partierna, som decimerade den socialistiska riksdagsrepresentationen. Icke heller var det väl uteslutande effekten av de gemena och lågsinnade valaffischer, som här i dag ha påtalats, och för vilka glädjande nog hittills icke en skynt av försvar har sökt presteras. Det må i stället gärna erkännas, att intet parti går fritt från valtaktiska missgrepp av allvarlig art eller fritt från brist på förmåga att kunna förstå vissa folkgruppers mentalitet. Det skulle säkerligen vara verklighetsfrämmande att förneka, att till dylika förmyndelser har också det socialdemokratiska partiet lika väl som alla andra partier gjort sig skyldigt. Det må gärna också sägas, att den nuvarande statsministern, her Lindman, har så pass länge för högern i vårt land varit den, som spelat rollen av härfördärvaren Gallas, att denna gång förmodligen konstförfarnare händer än hans skött korten med den framgång, som är allmänt känd. Det må också erkännas, att missgrepp, var de än begås, straffa sig. Det få vi alla erfara.

I bredd med detta dagspolitiska faktum, som man särskilt inför remissdebatten och den förminskade socialistiska uppsättningen vill föra i minne, finns det emellertid också ett annat faktum, som jag tror, herr talman, att det nyttar både land och folk att en smula erinra om, nämligen att *de socialistiska kolonner, som rycka an till kamp mot den bestående ekonomiska strukturen av vårt svenska samhälle, äro i oavbrutet växande.* Trots vår minskade nu-

merär i andra kammaren ha vi med cirka 150,000 man ökat våra kadrer ute bland valmanskåren. Jag vill dessutom säga, att om man skalar av de svenska kommunisterna deras revolutionära dräkt och deras teatermässiga revolutionsåskor och räknar dem såsom åtminstone socialistiskt tänkande medborgare, då sväller dessa skaror ut till en miljonarmé, som är på framryckning, märk väl icke en i striderna hopsmålt utan i striderna vid varje val växande jättearmé. Jag kan gärna erkänna, att bilden av en framträngande miljonarmé lätt skapar suggestionen av en barbarsvärm, som hotar kulturen med ödeläggelse, och vi kunde ju i stället, om det gjorde större nytta, använda en annan bild: en miljonhövdad skara, som är i full fart med arbete över hela vårt land för omläggning av den ekonomiska grunden för hela vårt samhällsskick.

Hur kommer det sig — den frågan kan väl vara värd att i en remissdebatt stanna ett ögonblick inför — att på det sättet skaran av de svenska medborgare, som sluta sig till denna socialistiska inriktning, är i oavbrutet växande? Har det manne sin grund uteslutande i ett materialistiskt lystet tänkande eller är det en skicklig och utomordentligt värtalig agitation, som gör, att ingen kan i vårt land så samla massorna som just den socialistiska förkunnelsen? Nej, det är helt säkert en annan omständighet, och jag begagnar tillfället att vid denna remissdebatt stryka under den saken. Det är den omständigheten, ärade kammarledamöter, att en stor del, snart kanske den större delen av den svenska nationen, har en stark förnimmelse av att vi bygga, trots allt som kan sägas om vårt näringslivs blomstring, på en moraliskt orättfärdig grund. Åsynen av den ekonomiskt orättfärdiga tingens ordning, i vilken vi alla leva, utlöser de idealitetens källsprång, som i skiftande former under seklerna ha skänkt helgd och höghet åt svenskens liv. Vi socialdemokrater höra ingalunda till dem, som ringakta våra hädangångna fäder. Vi veta mycket väl, att dessa vördade fäder, som på sitt sätt drömt om ett himmelskt Jerusalem, och de moderna samhällsbyggare, som draga upp grundlinjerna för ett rättfärdighetens samhälle, äro allesammans i skiftande dräkt barn av samma svenska anda. De ha allesammans stått i samma helgade lunder och sträckt blickarna upp emot de tysta stjärnor, vilkas ljus ha fött deras längtan efter en fullkomlig värld. Det går icke an att underskatta den djupa ideella ström, som bär upp denna rättfärdighetslängtan hos den svenska socialismen. Jag menar, att man har icke rätt att svartmåla och säga, att det bara är en grupp av landsmän, som äro gripna av ett socialt patos och som blivit blinda för vad som verkligen sker och uträttas i detta rike. Visst icke!

Det erkännes gärna, herr talman, att det vore orättrådigt att förneka, att vårt folk i jämförelse med andra kan glädja sig åt ett högre västånd, och att ett komplex av andliga, moraliska och gärna även av den moderna tekniken framskapade krafter samverka framgångsrikt för folkets höjande. Man har icke heller rätt att ens hos den politiska motståndaren förneka den ärliga viljan till allas väl. Jag kan i detta fall med dessa erkännanden stödja mig på ett sådant erkännande, som i dag från det kommunistiska partiets vikarierande ordförande, herr Flyg, kom fram kanske helt oförhappandes, då han sade, att *vårt lands befolkning har i jämförelse med andra länders arbetare och andra inbyggare det relativt bättre*. Huruvida ett sådant erkännande av att icke ens Rysslands arbetare och bönder kunna mäta sig med Sveriges rimmar sig med ett medlemskap i kommunistiska partiet, är ju en sak, som får bli den talarens ensak.

Trots dessa erkännanden av vad som verkligen sker både kulturellt och socialt i vårt land vill jag alltjämt stryka under detta, att den djupaste orsaken till att vi nu äga över en miljon medborgare, som underkänna den ekonomiska ordningen för det nuvarande samhället och kräva en annan, är den, att de anse

*Fid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

alldeles klart och tydligt denna ordning ekonomiskt orättfärdig och att de därför måste gå till kamp emot den.

Jag skall söka helt kort och summariskt, bara i ett par tre punkter, angiva vad det är för en väsensskillnad mellan vår och de borgerligas åskådning. Hur leva vi nu icke mitt uppe i en period av rationalisering icke blott inom industrien utan inom näringslivet överhuvud taget! Vi uppleva också en konsolidering av vårt näringsliv. Finansministern talade nyss några ord om de mäktiga ekonomiska associationerna, som finnas i vårt land. De äro i sanning mäktiga. Jag skulle vilja uttala den till synes kanske kätterska och paradoxala satsen, att det finnes en viss utveckling av näringslivet i kartellens, trustens eller syndikatets form, som vi på sätt och vis ingalunda hälsa ovälkommen. Ty det är klart, att en systematisk organisation av en näringsgren betecknar alltid ett rationellt framsteg i stället för kaos och planlöshet, varmed en sådan näringsgren ofta och hittilldags kunnat arbeta. Men på samma gång är det alldeles uppenbart, att genom den förtröstning, som håller på att karakterisera snart sagt hela näringslivet i vårt land, uppstår en konflikt, en svårartad situation, mellan stora befolkningslager å ena sidan och å andra sidan dessa, som behärska de genom förtröstningen snart allenarådande stora produktiva företagen. Det är alltså icke blott en arbetarfara. Även Sveriges bonde- och allmogebefolkning börjar känna samma allvarliga företeelse rycka sig in på livet. De skapa sig egna organ för att skaffa konstgödning och för att göra sig oberoende av mellanhandssystemet vid avyttring av sina produkter. Detta är alltså ingenting annat än en försvarskamp från stora samhällslagers sida mot dessa, som med monopolställningen eller trusten vilja behärska marknaden och brandskatta stora delar av den svenska nationen. Den nuvarande finansministern har vid tidigare tillfällen gjort värdefulla insatser i fråga om att komma till livs den privata monopol- och trustbildningen i landet. Det är förunderligt, att man varken i statsverkspropositionen eller annorstädes från något av de borgerliga lägren hör något om en samhällelig aktion mot denna förtröstning, som drabbar bönder, arbetare och löntagare, vilka det än må vara, lika farligt och ödesdigert. Jag menar, att detta är en naturlig utvecklingsfas i det kapitalistiska samhället. Man kommer till att de skiftande företagen anse det orimligt och ekonomiskt irrationellt att splittra sin verksamhet; först gör man gemensamma prislister, och sedan skapar man en fastare konsolidering av företagen genom att gemensamt köpa råvaror, då man ernår större kapitalrabatt och annat. Vidare gör man sig av med onödiga verksamhetsformer, standardiserar driften, sänker driftskostnaderna och rationaliserar sina företag i övrigt. Ja, ur samhällelig synpunkt är det en vinst. Men vi se samtidigt, att tendensen är, att när konkurrensen är borta på marknaden, befäster den allenarådande ställningen på ett sätt, som hotar den enskilde löntagarens och andras ekonomi. Vi se också hur inför en sådan samhällsfara de olika medborgargrupperna sammansluta sig till gemensamt värn. Jag vill bara erinra om hur i höstas kooperativa förbundet riktade sin framställning till regeringen, visserligen icke den nu sittande regeringen, att med hjälp av den mycket blygsamma anti-trustlag, som vi hava, observera, hur exempelvis den svenska linoleumtrusten far fram på marknaden, vilka vinster den tillägnar sig, hur den faktiskt tvingar allmänheten att betala det pris, den själv vill åsätta, och hur liknande monopolistiska tendenser förefinnas på snart sagt alla områden inom näringslivet. Jag skulle vilja uttala, att det är gott och väl med samarbete mellan arbetare och företagare. Det kan man icke annat än önska all lycka till. Jag tror icke att man behöver direkt hemfalla åt en av våra nationalekonomers yttrande för en tid sedan, att det kan bli för mycket av samförstånd mellan arbetare och företagare. Men det vore på tiden att också rikta uppmärksam-

heten på en annan företeelse. *Det är den kapitalistiska monopoliserande tendens, som hotar att klavbinda icke blott våra industriarbetare utan varenda svensk jordbrukare eller överhuvud taget alla människor i små ekonomiska förhållanden i landet.* Ett initiativ från det ena eller andra statsrådet i den riktningen skulle hälsas av landets övervägande flertal på samma sympatiska sätt som socialministerns allbekanta initiativ.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Innan jag slutar, herr talman, vill jag säga ett ord om en annan sida av det nuvarande ekonomiska samhällsskicket, som motiverar den växande omfattning, med vilken våra medborgare slutit sig till den socialistiska grundsynen. Det är det, att vi hava trots allt i övrigt berättigat tal om ett växande ekonomiskt och socialt välstånd dock i alla fall massor av oförvitliga och hederliga medborgare, som trots vilja till flit och arbete icke kunna bereda sig en människovärdig existens. För tre veckor sedan samtalande jag med en fattig skogsarbetare från Älgå socken i Värmland, vars uppgifter jag själv verifierat. Den mannen hade sistlidna vinter fått gå i två, tre månader en väglängd genom oländiga skogsmarker av c:a 6 kilometer för att utföra huggningsarbeten. Han hade trots kunnskap och flit aldrig kommit över en dagsinkomst av 4 kronor 60 öre. Han skulle för denna dagsinkomst både hyra en torftig bostad och skaffa bränsle, mat, skodon och kläder åt hustru och fyra eller fem små barn. Det vill säga, han var dömd att lita till den allmänna fattigvården och barmhärtighetsinrättningar av olika slag. Han kände för nästan hela livet den oförtjänta fattigdomen, som förbittrade tillvaron. Han förklarade för mig att han hade röstat kommunistiskt. Det förvånar mig icke. Jag förstår, att hade det funnits ett parti några kilometer till vänster om kommunisterna, hade han naturligtvis röstat med detta parti. Det är naturligt, om dylika människor i hopplöshet och förtvivlan låta locka sig att rösta med ett parti, som med en enkel revolutionär kupp erbjuder sig att lösa alla sociala problem. Det finns tiotusentals människor, som trots flit och vilja till arbete leva i ständigt nödtillstånd. Jag talade för en fjorton dagar sedan med en kommunalarbetare i en mindre svensk stad. Han hade hustru och 6 barn. Han hade icke ned ett öre på onyttigheter. Tre av hans barn hade under en veckas tid icke kunnat lämna bostaden, ty de hade icke några skodon att sätta på fötterna. Den mannen är icke ensam. Tusen och åter tusen få leva på samma sätt. Jag skall be att ur min egen personliga erfarenhet få anföra några andra exempel, som visa upp, att vårt tal om den orättfärdiga ekonomiska grunden är ingalunda demagogiska fraser eller tal, som icke har med nykter realistisk verklighet att skaffa. Jag passerade i somras en kyrka i den mellansvenska landsbygden, där efter gudstjänsten det skulle hållas medaljutdelning till 30 å 40 arbetare vid en medelstor sulfatfabrik. De erhöilo guld- eller silvermedaljer för lång och trogen tjänst. Det hör till historien att detta bruk ägdes av en familj. Det var alltså ett familjebolag. Familjens överhuvud var god för många miljoner kronor. När han fyllde sjuttio år, donerade han till en fond för nygiftas bosättning och understöd åt gamla på ålderdomen 5,000 kronor. Dessa människor erhöilo efter livslångt arbete medaljer av skiftande värde. Det hör också till historien, att detta företag hade under de goda konjunkturåren gjort utomordentliga vinster och kunnat betala större delen av sina inteckningar samt placera sina pengar i de bästa värdepapper. Det hade som sagt gjort utomordentliga vinster. När sedan orderstocken på massan krympte liksom i många andra företag, så stängdes fabriken, för att man skulle slippa tillverka på lager. Man ville icke lägga ut kapital i onödan, som icke förräntade sig. Då kallade man på staten. Då fick dyrtidsanslaget, som vi minnas från 1916 till 1918, och sedermera arbetslöshetsanslaget anlitas. Då hette det inte längre, att statens kalla hand lades på näringen. Då var det en varm- hjärtad handtryckning från statens sida, som familjebolaget uppskattade. Nu frågar jag: Är det orättfärdigt, okristligt och ur allmän ekonomisk synpunkt

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

äventyrligt att kräva en lagstiftning, som ålägger i den ena eller andra formen ett sådan produktivt företag att handla under ansvar mot de där anställda, så att på det ena eller andra sättet man finge fondera de goda årens rikedom icke blott, såsom affärsmännen önska, till utvidgningar av de industriella företagen och annat sådant utan också till arbetslöshetsförsäkring, så att man icke en vacer dag vräker dessa människor, såsom skett i detta fall, och kastar dem på fattigvårdsstyrelsen i socknen, som fått taga hand om några hundra sulfatarbetare. Jag menar, att om vi sålunda kräva en lagstiftning som tvingar ledarna av produktiva företag att, när de yttre möjligheterna så betinga, också känna ansvaret för de där anställda och dela med sig av vinsten, så nog kan detta ske samtidigt som man ger ett praktiskt erkännande åt den principen, att den, som satt in sitt kapital i ett företag, är berättigad till skälig vinst. Men det kastas oss alltid i ansiktet, att en sådan social ansvarighetslagstiftning skulle skrämma bort ägarna av det produktiva kapitalet från att göra insatser i företaget, om han icke får hållas och oansvarigt härja med dessa vinster, som han bäst vill. Jag menar: är det inte i stället en lika kristlig, moralisk och förnuftig princip, att människor skola vara ansvariga för det sätt, varpå de använda de värden, som skapats icke blott av industriledarnas goda huvud utan lika mycket av arbetarnas flit och omsorg. Det är samhällets ekonomiska och tekniska utveckling, som möjliggör sådana vinster, när de över huvud komma. Jag menar att vårt krav på att arbetets frukter skola återbäras till dem, som skapat dem, har sin grund i en fullt moralisk, förnuftig och rättfärdig åskådning, och det finns väl ingen som betvivlar, att icke detta också en dag skall bryta igenom.

Jag skall sluta, herr talman, med att säga, att det finns en ytterligare anledning, varför kampen för den socialistiska omvandlingen av vårt näringsliv och alltså av hela den ekonomiska strukturen av vårt land är i högsta grad nödvändig. Det är det, som gör, att jag, trots den samhälleliga uppgift, jag i det borgerliga livet har, både bekänner mig till socialismen och finner det vara en angelägenhet av största vikt, att den också på rätt sätt kan förverkligas. Det är nämligen så, att socialdemokratien av i dag föresvävar ingalunda ett samhällsideal, där staten vårdar den enskilde från vaggan till graven eller otaliga byråkrater driva oekonomisk statsdrift eller där den enskildes initiativ och flit icke kunna sporras av möjligheterna till högre ersättning. Men vi komma planmässigt att arbeta vidare för en ekonomisk ordning, som berövar den enskilde icke hans sparade slantar eller skäliga lön för mödan, men möjligheterna att tillgodogöra sig en oskälig vinst av andras arbete. Lusten efter arbetsfria inkomster växer i vårt samhälle. Hela den nuvarande ekonomiska organisationen demoraliserar det moraliska tänkesättet, och det inom alla lager. Man talar ibland om vissa fackföreningsfaror och betänkligheterna av fackföreningsmonopol. Hur ofta har det t. ex. icke talats om murarna, som icke voro nöjda med 96 kronor om dagen utan vilja förtjäna 112 kronor om dagen för putsning av en skolfasad i Stockholm. Jag lämnar uppgiften åt sitt värde. Men var dessa tendenser än framtråda, det må vara hos arbetare eller hos spekulanter på börsen, så äro de alla vuxna ur samma rot. Mammonismen är den, som färgar åskådningen och demoraliserar det allmänna tänkandet. Jag vågar påståendet, när man talar om avkristningen i landet, att denna näppeligen har något effektivare redskap än hela denna mammonism, som influerar tänkandet och som den kapitalistiska ordningen helt naturligt främjar. Ty det hör till sakens natur. Det borde alla ha uppfattat, att vi glidit in i en samhällsordning, där människorna förlorat sin förtröstan på att flit, sanning och redbarhet äro tillräckliga garantier för ett bekymmersfritt liv. Det vill säga, tron och förtröstan på det goda i livet rubbas, och man frestas att bygga förtröstan, trygghet och förtroende på innehavet av mammon i dess skiftande gestalter. Att sålunda en alltmer mammonistisk färgad kultur får demoralisera och ödelägga vårt tänkande, är alldeles uppenbart. Det

är mot dessa faror, vi gå till kamp och det är genom att vi anknyta till klara ideella motiv, som vi finna förklaringen till, att vi trots vår numerära minskning i kammaren kunna mönstra alltjämt växande skaror.

Jag slutar med att säga, att det är vår orubbliga tro, att så tänkt och så omformad i vardagens gärning skrider socialismen sin väg framåt oberörd av tillfälliga hinder, och ser ur sitt samhällsbyggande en värld av ordning, förnuft och inbördes tjänande sakta men säkert växa fram genom stridernas dagar och år.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman: Det är med en viss tvekan man tager till orda, då det gäller att behandla finansplanen, ty vanligen gör man den erfarenheten för varje år, att den, som har hand om nycklarna så att säga, är också i stånd att låsa om sig så, att man ingenting kan göra åt det resultat i stort, vartill vederbörande kommit vid uppgörandet av finansplanen. Men då jag det oaktat dristat mig begära ordet, är det därför, att jag kan icke riktigt förlika mig med den innanläsningskonst, som jag tycker, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har lagt i dagen, då han gått att ordna med två saker, dels nedsättningen av taxorna vid statens järnvägar och dels användningen av malmpengarna. Dessa båda saker hänga enligt min mening ihop, och för att det skall bli i någon mån klart, vart jag vill komma, är det kanhända nödvändigt att bringa i erinran, att 1927, då det nya malmavtalet kom till stånd, klagades från järnvägsstyrelsens sida över allt för litet tillmötesgående från förhandlingarna emot järnvägsstyrelsens krav på en enligt styrelsens uppfattning rimlig ersättning för det utförda malmtransportarbetet vid riksgränsbanan. Det visade sig nu, att denna järnvägsstyrelsens uppfattning fick stöd av såväl statskontoret som, om jag icke minns fel, också kommerskollegium. I riksdagen befanns sedan, att den majoritet, som slutligen drev igenom avtalet, hade tagit så starkt intryck av vad som förekommit i yttrandena från de ämbetsverk, som jag här nämnt, nämligen järnvägsstyrelsen, statskontoret och kommerskollegium, att det ansågs nödvändigt att skriva på det sätt, som återfinnes på sid. 62 i statsutskottets utlåtande nr 157 vid 1927 års riksdag. Där säges det ifrån på följande sätt: »I detta sammanhang har utskottet funnit det böra tagas under övervägande, huruvida icke någon del av statens blivande inkomst från malmbolaget bör — utöver de garanterade fraktagifterna — i någon form komma statens järnvägar till godo. Utskottet vill erinra om att utskottet i sitt utlåtande nr 9 vid 1926 års riksdag funnit det framstå såsom en angelägen uppgift att söka åvägabringa en ökad amortering av det i statens affärsverk nedlagda lånekapitalet. Med beaktande av denna synpunkt skulle det enligt utskottets mening vara önskligt, att en avsevärd del av statens inkomster från malmbolaget årligen bleve använd till avbetalning av oräntabla delar av det lånekapital, som är nedlagt i statens järnvägsanläggningar.» Det var alltså statsutskottets — och blev riksdagens — uppfattning. Det var helt enkelt meningen, att man skulle på detta sätt använda en avsevärd del av malminkomsterna, eller inkomsterna på grund av malmavtalet med bolaget kanske man för riktighetens skull bör uttrycka det. Men det var icke meningen från den majoritets sida i statsutskottet, som gjorde denna formulering, att det skulle delas upp på det sätt, som nu skett. Jag tror, att man möter denna nya tolkning första gången i riksräkenskapsverkets yttrande över en av järnvägsstyrelsen i detta syfte hösten 1928 gjord framställning, och det kommer åter fram i det uttalande av herr finansministern, som återfinnes i häftet över utgifter för kapitalökning, sådant det framlagts för 1929 års riksdag. Det var icke meningen att taga hänsyn till något annat än den ökade inkomst

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

utöver den, som fanns vid det tillfälle, då avtalet ingicks. Det tror jag mig kunna garantera, därför att jag råkade vara med som en ibland tyst åhörare men också som en som ville vara med och debattera saken i hela denna stora fråga. Jag måste då för att verifiera min uppfattning också citera, vad en ärad kammarledamot sade vid det tillfälle, då frågan avgjordes i riksdagen. Det är att märka, att det icke var någon av den s. k. vänstern utan att det var en fortfarande mycket rättrogen och aktad högerman, som fäste uppmärksamheten på vad jag just citerat ur statsutskottets utlåtande nr 157. Jag kan gärna säga, att det är min gode vän och kamrat i statsutskottet, herr Persson i Fritorp, som jag ber att i detta fall få citera. Jag ber också att få säga, att vad han gav uttryck åt, det var, vad jag vet att den stora majoriteten vid detta tillfälle ansåg vara riktigt.

Sedan herr Persson dragit fram en del synpunkter på avtalet, som enligt hans mening borde anläggas, säger han till slut följande:

»Det är av ingen bestritt, att genom ett bifall till det förslag, som här föreligger från utskottets sida, staten kommer att ganska snart erhålla ökade inkomster. Och jag vill i detta sammanhang bedja herrarna att, om ni ha betänkan- det framme, läsa på sidan 62 andra stycket, där utskottsmajoriteten uttalar önskemålet, att man icke skall utan vidare använda dessa pengar för budgets- ändamål utan för amortering av det i statens affärsverk nedlagda lånekapita- let. Jag skall icke trötta kammaren med att läsa upp stycket, utan endast i korthet erinra om att vad som där sagts är att man icke skall för löpande ut- gifter använda dessa medel, utan använda dem på nyss anført sätt. Det är ju uppenbart, att 1927 års riksdag icke kan föreskriva, hur kommande riksdagar skola förvalta statens finanser. Jag vill endast här uttala för min ringa del den förhoppningen, att 1927 års statsutskottsmajoritets önskemål i detta avseende måtte beaktas och följas av dem, som under den närmaste framtiden ha att i detta hus avgöra rikets öden. Ty, mina herrar, den tid *kan* komma, då dessa inkomster icke längre i samma omfattning stå till statsmakternas förfogande, och då det vore en riksolycka, om statsbudgeten skulle för en längre eller kortare tid baseras på denna inkomstkälla.»

Vi finna av detta citat, som jag tillåtit mig läsa upp, hurdan uppfattningen var hos dessa, som lag skrev, som man brukar uttrycka det, och dessa, som av- fattade utskottsmajoritetens mening och som skulle motivera och för riksdag- ens del uppgöra malmavtalet, vi finna, säger jag, hur dessa män såg saken, och det är uppenbart, att det därvidlag icke var fråga om att det skulle hänföra sig till *ökade* malmkvantiteter, utan det gällde endast att använda så stor del som möjligt av *vinsten* för framtida produktiva ändamål. Det vill jag vid detta tillfälle slå fast. Det är hög tid att taga upp samma sunda syn på tingen, som kom till uttryck i detta utskottets uttalande, som riksdagen sedan gjorde till sitt.

Jag förstår, att det kommer att sägas från herr statsrådets och chefens för finansdepartementet sida, att formuleringen i 1928 års riksdagsskrivelse, för vilken också utskottsmajoriteten står, den kan ge rum för en annan tydning, men jag får lov att säga, att nog får man anstränga sig ganska duktigt för att mot bakgrunden av vad som förekom vid 1927 års riksdag kunna konstruera fram, att det skall hänföra sig till den ökade *vinsten* på grund av den *ökade* malmbrytningen, och därigenom, om jag får begagna det uttrycket, slingra sig ifrån de klara verba, som sades från utskottets och riksdagens sida vid malm- avtalets antagande av riksdagen. Detta är min uppfattning, och vad som är alldeles säkert, det är, att man icke kan läsa ut, att det finnes den ringaste an- ledning till den tanken, att man, som herr statsrådet och chefen för finansdepar- tementet tycks ifrågasätta, kan vänta med hela denna sak till år 1947, därför att då skall mellanhavandet mellan statsbanorna och malmbolaget ånyo regle-

ras. Jag får säga, att hade de, som stodo för motiveringen 1927, kunnat tänka sig, att det skulle taga så lång tid, innan man verkligen skulle få praktisera, vad som sagts från riksdagens sida, då hade de kommit att uttrycka det på ett helt annat sätt, icke endast i form av en motivering, utan det hade nog jämväl tagits in i klämman, d. v. s. i en särskild eftersats efter huvudklämman, där man av Kungl. Maj:t begärt direkta förslag, som skulle tillgodose dessa synpunkter.

Nu skall jag icke säga så värst mycket mer. Jag vill bara be att få framhålla, att jag icke på något sätt är att räkna som fiende till en nedsättning av taxorna, utan alldeles tvärtom. Jag, som för övrigt råkar att ha min hemvist i så att säga det inre av landet, jag inser mer än väl, att särskilt för dessa trakter, d. v. s. de västra delarna av vårt land och Mellansverige, är det absolut nödvändigt att få så låga transporttaxor till havet som möjligt, ty i annat fall riskerar Mellansverige att få det så ordnat, att alla större företag flytta till kusten, och det skulle enligt min mening vara mycket olyckligt. Men trots att jag har den uppfattningen, kan jag icke komma ifrån att göra den reflexionen, att järnvägsstyrelsen har rätt i detta fall, bl. a. därför att järnvägsstyrelsen hela tiden understötts av andra myndigheter, sakkunniga myndigheter vågar jag säga, i sin begäran att få en avskrivning verkställd på en gång, så att därmed en rationell utgångspunkt för järnvägsstyrelsens taxepolitik erhålles. Det är icke så att det har begärts för mycket, såvitt jag kan förstå, ty man har nu hållit på under 3 å 4 år att verka för en dylik lösning.

Jag har här ett papper, som jag som ledamot av statsutskottet fått och som jag med den samlarmani, jag i vissa fall har, gömt undan. Härav framgår, vilka bandelar man närmast äsyftat, och det är ingen konst för den, som känner till ämnet något, att räkna upp de ytterligare skäl, som tala för att man bör göra denna operation, som flera av myndigheterna förklarar vara rent bokföringsmässig. Frågan har i år avancerat så pass långt från järnvägsstyrelsens sida, att den gjort en ny framställning till Kungl. Maj:t. Denna har remitterats ut till bl. a. även riksgäldskontoret, och jag vill säga, att den tolkning av motiveringen, som statsutskottet och riksdagen ha givit år 1927 och 1928, den har accepterats av riksgäldsfullmäktiges samtliga ledamöter utan en enda reservation. Jag tror, jag vågar säga, att riksgäldsfullmäktige få lov att anses ha åtminstone lika stor kännning med vad riksdagen menat i sådant fall som det ena eller andra ämbetsverket, som på avstånd och med ledning enbart av en kanske mindre lycklig formulering i 1928 års skrivelse lyckats konstruera fram den motsättning, som här kommit till synes.

Jag vill sluta med att säga, att jag hoppas, att det skall finnas utvägar att ordna saken på ett rationellt sätt. Om det icke blir på den kungsväg, som föreslagits av riksgäldskontoret, så är det möjligt man kan finna en annan väg, som är lika rationell och som för till lika gott resultat. Jag vill säga, att skall det vara rationellt, så måste järnvägsstyrelsen ha en nedskrivning av lånekapitalet, så att den kan få en rationell utgångspunkt för sina taxeberäkningar, men det får icke vara så, att den därigenom slipper ifrån kravet på förräntning i någon mån även av det övriga kapitalet. Vi skola försöka hjälpas åt att få ordning på det, och jag för min del tror, att även herr finansministern skall nödgas erkänna, och det har förresten herr finansministern redan gjort, att det ligger nätgångning riktigt i järnvägsstyrelsens framställning liksom i riksgäldskontorets, statskontorets och kommerskollegii uppfattning, sådan den förut uttalats. Det torde därför måhända vara att förvänta ett återupptagande av frågan men icke med det sätt att läsa, som tagit sig uttryck i årets statsverksproposition,

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Lübeck**: Herr förste vice talman! Enligt uttalande i pressen på sista tiden och här i riksdagen vid ett

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

par tillfällen under dagen skulle det sociala reformarbetet i landet hava dämpts upp, som man uttryckt det, av den nuvarande regeringen. Detta uttalande kan ju förefalla rätt egendomligt, i betraktande av att den sociala budgeten i år i jämförelse med förra året uppvisar en ökning från 102 till 107 miljoner kronor, en ökning som föranlett till och med herr Ekman att till regeringen rikta en liten förebråelse för att man från dess sida i strid mot tidigare uttalanden gått in för en miljonrullning på det sociala området, ett uttalande som i förbigående sagt var något oklart, då herr Ekman, som läst inledningen till femte huvudtiteln, där kan konstatera, att de anslag till nya ändamål, som man funnit sig kunna inrymma i denna del av budgeten, blott uppgå till något mer än 80,000 kronor. Det övriga avser, som herr Ekman väl vet, utgifter bundna av tidigare riksdagsbeslut.

Men jag skall gärna, som gammal dammbyggare till yrket, i viss mån acceptera liknelsen att en uppdämning ägt rum, och då vill jag be att få erinra kamraren om, att dammbyggnader och uppdämningsåtgärder är något, som man vidtager icke i negativt utan i positivt syfte. De ha nämligen den viktiga uppgiften att reglera flöden, i detta fall att på ett lämpligt sätt reglera de medel, som man finner sig kunna anvisa för tillgodoseende av sociala ändamål. Just nu tala alldeles särskilda skäl för att man bör taga en andhämtning efter det sociala reformarbete, som pågått de senare åren, och se till, att man bringar verklig ordning och reda i alla de sociala åtgärder, som vidtagits, de må gälla vårdverksamhet eller hjälpverksamhet av olika slag. Det är då icke min mening att med mina ord träffa någon särskild som föreslagit åtgärder, vilka jag betecknat med ett uttryck, som herr Ekman i dag fäst sig vid, nämligen välmenande. I varje fall vill jag icke säga, att de åtgärder, som herr Ekman föreslagit, skulle vara välmenande, i den mening han tog det, nämligen världsfrämmande, ty herr Ekman är en praktisk man, som vill stå på fast mark, när han framlägger ett förslag. Jag menar, såsom utförligt redogjorts i huvudtiteln, att statens sjukvårdande verksamhet nu tydligen behöver en avvägning, och det har riksdagen själv uttalat i fråga om avgränsningen till det arbete på motsvarande områden, som utföres av landstingen och primärkommunerna. I vad angår hjälpverksamhet av skilda slag måste man bringa det därhän, att de hjälpbehövande bättre veta, vart de kunna vända sig, och att de olika hjälporganen lära känna varandra bättre, så att den ena handen vet, vad den andra gör. Jag tror, att denna form av socialt reformarbete bör betraktas som en reform av nog så betydande värde.

Emellertid vill jag göra gällande, att uppfattningen om en uppdämning av det sociala reformarbetet, som man velat antyda, och därom att något nytt av socialt värde icke förekommer i budgeten, att den uppfattningen icke är riktig. Det är dock icke så, att jag hyser den slags ambition, som i en tidning häromdagen prisades, att man i varje budget från olika regeringar kommit med något nytt, år för år. Det kan ju hända ett eller annat år, att man icke behöver föra fram något nytt, som kanske förorsakar nya, betydande utgifter. Men jag skall nu redovisa några punkter, där regeringens positiva intresse för den sociala utvecklingen torde bliva något belyst.

Jag skall därmed först svara på en fråga som riktats till mig i denna kamraren av herr Per Albin Hansson, då han efterlyste regeringens intresse för sjukförsäkringen. På den punkten svaras, att regeringen hyser ett positivt intresse för ett bättre ordnande av sjukförsäkringen, än vad för närvarande är fallet, och att den har för avsikt att redan nästa vecka inleda vissa överläggningar med närmast intresserade parter för att sedan skrida till vidare beredning av denna fråga. Det är icke regeringens avsikt att låta sjukförsäkringen ligga på hyllan, tills pensionsförsäkringskommitténs förslag kommit fram, med vilket förslag ju sjukförsäkringen hänger nära tillsammans, så till vida som

sjukförsäkringen måste samordnas med åtskilligt av det sociala försäkringsarbete, som pensionsförsäkringskommittén har att taga ställning till. Men det finns anledning att hoppas, att den grundläggande uppläggningsen av sjukförsäkringsfrågan, som är nödvändig för att pensionsförsäkringskommittén i sin ordning skall kunna taga ställning till samorganisationen med andra försäkringsgrenar, att denna uppläggning skall kunna fullföljas parallellt med pensionsförsäkringskommitténs arbete.

Vidare kan den, som uppmärksamt har läst igenom femte huvudtiteln, finna åtskilligt annat, som kanske icke kostar så mycket pengar men som dock kan vara av betydande värde. Jag tänker då särskilt på det intresse, som regeringen anser att man i fortsättningen i vidare omfattning bör ägna åt *förebyggande* åtgärder av skilda slag på det sociala området. Pensionsstyrelsen har ju, som kammaren vet, vissa sjukvårdande uppgifter, och det är utan tvivel angeläget att bygga ut detta system även på andra områden. Ett exempel är folk-tandvården, för vilken jag för min del hyser stort intresse, ty i den ser jag en folkhygienisk uppgift av mycket betydande art. Den frågan kommer under närmaste tiden att bliva föremål för övervägande av landstingsförbundet för att man där må kunna pröva vilket samarbete som för uppgiftens fyllande skulle kunna etableras. Vidare föreslås åtgärder för att få bättre ordning på ett nog så viktigt område, nämligen det som rör spädbarnsvård och kontroll över s. k. fosterbarnshem, där man på sista tiden fått några nog så drastiska exempel på missförhållanden. Jag kan i detta sammanhang nämna den utredning som pågår om moderskapsunderstöd, ett förslag som jag för min del finner principiellt mycket behjärtansvärt, och jag hoppas att det må kunna givas en sådan form att det kan leda till någon positiv åtgärd. I sammanhang med detta må också nämnas den mycket betydelsefulla institution för barnavård i landet, som heter Allmänna Barnhuset. Det är att hoppas, att detta under närmaste tiden skall kunna få en i viss mån ändrad organisation för att kunna på mera rationellt sätt främja barnavården i landet. Slutligen må nämnas de åtgärder, som av riksdagen redan äro förutsedda för sinnessjukvården i förebyggande syfte genom upprättande av hjälpverksamhet och henvård i anslutning till hospitalen, försöksvis först tre sådana och sedan kanske en vidare utbyggnad av detta i och för sig sannolikt nog så lämpliga system. På tal om sinnessjukvården och fullföljande av föregående riksdags beslut, som nu förestår i fråga om hospitalsbyggnader, erinrar jag också om det förslag till sinnessjuklagstiftning, som i år har bebådats.

Jag tror, mina damer och herrar, att denna lista icke bör förefalla alltför mager, om man ser till vad som därav kan följa i fortsättningen, även om det icke blir så omedelbara verkningar.

En annan fråga, som efterlysts i dag, är den om arbetslöshetsförsäkringen. Det är icke någon förevändning från regeringens sida i syfte att komma ifrån ett övervägande av de viktiga spörsmål, som sammanhånga med ett mera varaktigt avhjälpande av arbetslösheten i landet, när man i statsverkspropositionen har anfört, att det för närvarande föreligger allvarliga skäl för att icke omedelbart framkomma med förslag på detta område. De remisser, som gjorts på det föreliggande förslaget, hava delvis ännu icke besvarats. Först i senare delen av december månad kom yttrande in från landsorganisationen, från kommerskollegium och socialstyrelsen hava yttranden ännu icke inkommit, och när det framhålles att man skulle kunna raska på dessa, vill jag säga, att det dock är en nog så viktig och allvarlig fråga att överväga, så att en forcering av yttrandena icke synes angelägen. Vad socialstyrelsen angår har det ansetts önskligt att denna när den avger sitt yttrande hade tillgång till mest möjligt av det material, som framkommit i yttranden från skilda håll. Vidare må hänvisas till att arbetslöshetsförsäkringskommittén själv ansåg angeläget att få en

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

grundlig utredning om arbetslöshetens orsaker, en utredning som ännu pågår och kommer att pågå under hela detta år. Slutligen är det sambandet mellan arbetslöshetsförsäkringstanken och den sociala försäkringen i andra grenar, som man har att taga hänsyn till. Allt som allt är det åtskilliga motiv, som göra att man har anledning att icke brådstörtat föra fram denna fråga. Det innebär icke, att man från regeringens sida kommer att gå till prövningen med förutfattad mening, men jag anser mig dock pliktig framhålla, att arbetslöshetsfrågan ligger i en särklass, när det gäller socialförsäkringsverksamhet. Det får icke anses att jag icke behjärtar den utomordentligt stora vikten av att finna former för att söka avhjälpa de missförhållanden, som sammanhånga med arbetslösheten, men jag menar, att det är ytterst angeläget att pröva de olika vägar, som därvidlag kunna tänkas, och där hava vi i Sverige skaffat oss en erfarenhet av alldeles särskilt slag.

På arbetslöshetspolitiken, som någon i dag berört, skall jag nu icke närmare ingå, då denna fråga blir föremål för särskild proposition senare, och det torde vara lämpligare, att frågan i det sammanhanget får diskuteras. Jag skall här endast nämna ett par nog så glädjande siffror, som jag just fått i min hand utvisande, att antalet hjälpsökande den 31 december 1928 beräknades till 17,748 emot 24,200 i december 1927. De av stat och kommuner på ena eller andra sättet understödda utgjorde 6,748 eller 38 % emot 9,310 eller likaledes 38 % förra året. Jag skall för övrigt i detta sammanhang säga, att jag i hög grad behjärtar de bekymmer, som man på en del håll hyser i samband med arbetslöshetskommissionens verksamhet i vissa delar. Man undrar om icke brytandet eller i varje fall försvagandet av kontakten mellan de arbetslösa och de arbetstillfällena, som möjligen kunna erbjudas på den öppna marknaden eller i hemorterna, innebära en olägenhet av sådan art, att man måste så snart sig göra låter söka finna medel att förstärka den kontakten. Det var otvivelaktigt något av denna farhåga som tog sig uttryck då man under den studieresa av riksdagsmän, som nyligen gjordes till arbetslöshetskommissionens arbetsplatser, ovanför en av förläggningarna fann inskriptionen: »I som här inträden, låten hoppet fara.» Det är ett bekymmer, som jag tror att vi litet var hava anledning att dela och söka finna utväg att komma ifrån.

Jag skall till slut endast säga några ord om den s. k. samförståndsfrågan, åtgärderna för ökad arbetsfred, som nyligen varit föremål för övervägande, för vilka herr Flyg i sitt anförande här i dag i så glädjande hög grad har bekymrat sig. Jag ser nämligen däri en viss borgen för att denna samförstånds-tanke skall vinna fortsatt anklång från alla de håll, där man är intresserad för framgången av detta lands produktiva utveckling. Herr Ekman gjorde vissa uttalanden om samförstånds-konferensen och vittnade därvid om att man från honom och hans parti givetvis hade att påräkna ett välvilligt intresse för dessa strävanden. Jag ber för min personliga del att få betyga, att jag aldrig tänkt något annat och jag hoppas, att herr Ekman icke haft någon föreställning av annan innebörd. Då herr Ekman nämnde, jag vet icke om det var avsett som kritik eller ej, att det gällde ett statligt ingripande på detta område, vill jag säga, att initiativet visserligen innebär ett statligt ingripande, därför att man, såsom förhållandena lågo, ansåg, att det var den rätta vägen att på ett effektivt sätt fästa uppmärksamheten vid de många obrukade möjligheter, som föreligga på detta område. Men det har icke varit regeringens mening, att detta statliga ingripande skulle fortsätta längre än att man kunde anse det strängt taget nödvändigt, d. v. s. så långt att de positiva syften, som konferensen skulle främja, av de båda huvudparterna i frågan och andra anammats på sådant sätt, att de själva kunde taga hand om fortsättningen. Denna synpunkt har senast kommit till uttryck i det protokoll, som avfattats i samband med dele-

gationens tillsättande. Direktiven för delegationen, som nu skall taga frågan vidare om hand, äro konferensens egna och icke regeringens.

Nu har här i dag frågats, vad man egentligen vill med denna arbetsfredskonferens. Jag skall i allra största korthet erinra om, att en av de viktigaste frågorna är just den redan berörda rationaliseringen inom näringslivet, vars uppgift har snedvridits på många sätt och även utmålats såsom skapande arbetslöshet. Jag skall icke uppehålla mig vid detta, det står för mig fullkomligt klart, att nödvändiga rationaliseringsåtgärder icke äro i längden ägnade att skapa någon arbetslöshet utan tvärtom åtgärder, som skapa arbetstillfällen i så hög grad som det överhuvud taget är möjligt att skapa sådana. Herr Flyg, som här i dag gav tillkänna att han icke är någon expert på förhållandena i utlandet — ett uttalande för övrigt nog så egendomligt av en person med så internationell läggning — herr Flyg borde verkligen försöka studera sig in i förhållandena i utlandet och vad man där gör i rationaliseringssyfte. Han torde då kanske komma till ändrad uppfattning om vad som för vårt näringsliv är nödvändigt för att icke sacka efter. Gör näringslivet det så torde varje eftertanke klargöra, att det är något som går ut över alla i produktionen sysselsatta och över svenska folket i dess helhet.

En annan uppgift, som jag räknar med att delegationen skall kunna främja, är stärkandet av goda och förtroendefulla personliga förhållanden ute på de olika arbetsplatserna, så att de föredömliga exempel, som på många håll vuxit fram, vinna efterföljd i allt vidare utsträckning. Grunden är därvid, kan man säga, den ökade styrka som fackföreningarna vunnit men också den ömsesidiga respekt, som alltmera framträder mellan de stora parterna ute på arbetsmarknaden. För mig framstår det också som en både nödvändig och synnerligen mänsklig åtgärd, att man i detta avseende söker vinna vad vinnas kan. Sist men icke minst kräves för ändamålet, att man allvarligt ägnar uppmärksamhet åt det problem som heter ökad upplysning överhuvud taget angående de olika företagens betingelser, deras framtidsutsikter o. s. v., så att när man kommer till tals med varandra man gör det med ömsesidigt vidgad kunskap om de betingelser under vilka företagen och deras anställda arbeta.

Herr Per Albin Hansson gjorde i dag det uttalandet, att regeringen icke djärves tänka tanken på industriell demokrati. Jag skall på det be att få svara, att den djärvheten har nog regeringen att tänka på den industriella demokratin, men det synes regeringen vara angelägnast att först klara upp vad som menas därmed, och jag tror icke att någon i denna kammare ute på denna stund, kan ge ett uttömmande svar därpå. Jag tror, att svaret lättare kan ges, sedan arbetsfredsdelegationen sökt omsätta i handling den tanke, som ligger i den nyligen hållna konferensen. Under tiden skall jag be att få ge min fulla anslutning till det uttalande som herr Hansson därpå gjorde, att det är nödvändigt gripa sig an med hela problemet på sådant sätt, att man skapar rimligt inflytande och skäligen andel av avkastningen åt dem som arbeta i företagen, liksom även uttala min anslutning till vad herr Hallén gav uttryck åt, då han nämnde nödvändigheten av att känna ansvar för de i företagen anställda.

Herr talman! Jag har med detta velat beröra något av det som rört sig inom socialdepartementet under de senaste tre månaderna och med detta också velat betyga, att något avsiktligt stillestånd i socialt framstegsarbete icke ingår i den nuvarande regeringens avsikter. Intresse och god vilja för att gagna vad som tillhör en sund socialpolitik finnas inom regeringen. Man kan ju arbeta på olika vägar och hysa olika uppfattningar om medlen. Varje socialminister kan icke hinna med allt som står på en riksdags önskelista, gudskelov, och det måste finnas något kvar för efterträdaren att behandla också. Jag vill emellertid säga såsom ur min synpunkt av största vikt, att jämsides med de sär-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

skilda åtgärder, som i ena eller andra fallet förberedas, har det syntts mig angeläget att söka skapa en fast grund, ekonomiskt och organisatoriskt, för det sociala framstegsarbetet, en grund på vilken man med förtroende kan bygga vidare.

Herr Ström: Herr talman! Det allmänna intryck, som denna statsverksproposition gör, är, att den klart och tydligt återspeglar de framgångar, som högern gjorde under fjolårets val med tillhjälp av de metoder, som herr Hansson redan har påvisat, och vilka metoder voro allt annat än smakliga. Herr Nilsson i Bonarp har visserligen sedan för sin del tagit avstånd från dessa högerns affischer, men det gjorde också unghögern hemma i Göteborg, man nekade till att ha tagit någon befattning med dem, men trots detta distribuerade man ut dem till allmänheten. Men det är ju ändock en lovande utsikt för framtiden, att man skäms för hanteringen i fråga.

Det är klart och tydligt, att detta segerrus har satt sina spår i den statsverksproposition som nu föreligger, åtminstone har det funnits vid tiden för utformandet av denna. Högern har icke glömt sitt gamla jag, även om talesättet är annorlunda och maskeringskonsten utvecklats. Men offren frambaras ännu till de gamla högeravgudarna. Av de 68 miljoner kronor, varmed inkomsterna ökats och av vilka många plågats ut av folket genom tullar, går mycket litet till sociala välfärdsåtgärder, och i de fall där detta förekommit är det fråga om rent automatiska höjningar. Det har hävdats av herr statsrådet Lübeck, att hans huvudtitel ökats med omkring 5 miljoner kronor, men då är det också att hänvisa till just det sakförhållande, som återfinnes i inledningen till nämnda huvudtitel, att det är fråga om rent automatiska förhöjningar. De flesta av dessa miljoner gå till andra ändamål, de gå till ökade militära rustningar m. m. Man förvånar sig över att man i dessa tider kan komma med sådana krav på folket som ökade militära rustningar. Visserligen har herr Winberg i första kammaren i dag spått om ett nytt världskrig, och Nya Dagligt Allehanda har tackat och tagit hand om spådomen och bestått den med stora rubriker i tidningen, och det är också möjligt att hans excellens herr statsministern Lindman, när fjärde huvudtiteln kommer att behandlas, har ansat och vårdat denna spådom, så att den kommer att utgöra ett acceptabelt argument i den diskussion, som då kommer att föras, men det torde ändock vara så, att den allmänna uppfattningen bland det svenska folket är, att det behövs lättnader i utgifterna till de militära rustningarna i stället för ökade sådana, och det försvarsbeslut som fattades år 1925 innebar ju, att utgifterna till försvaret skulle stanna vid omkring 110 miljoner kronor. Det synes i stället som om man nu vore på väg att gå upp igen, och det är då tid att säga stopp i det avseendet, så att man icke får de militära utgifter, som man önskar från visst håll.

Visserligen gör man sedan en stor gest genom att föreslå sockerskattens avskrivande, men det goda intrycket av denna åtgärd försvinner helt i och med regeringens förslag om höjning av sockertullen för att på så sätt giva statsunderstöd — ja, när det gäller att hjälpa de arbetslösa brukar man på borgerligt håll tala om fattigunderstöd, kanske det ordet är riktigare att tillämpa beträffande understödet till de rika godsägarna i Skåne, som bruka den bästa och bördigaste svenska jorden. Kostnaderna för detta skulle således betalas av arbetare, tjänstemän och de jordbrukare, som bruka den sämsta jorden, i form av högre sockerpris än som vore behövt, och icke tullen höjdes. Visserligen har man sagt, att detta endast är en tillfällig åtgärd; den skall avskrivas sedan, när det ändrade läget gör det möjligt. Men den där visan känner man igen. När kaffetullen höjdes år 1922, sade man precis på samma sätt, nämligen att detta bara vore en åtgärd för att tillfälligtvis skaffa staten pengar,

och när det finansiella läget förändrats, så att man icke behövde densamma, skulle den försvinna. Men vi ha den kvar ännu i dag trots det gynnsamma finansiella läge, som nu föreligger, och det är förvånansvärt, att man icke infriat det löfte, som då gavs, att kaffetullen skulle slopas, när sådan finansiell situation inträtt, att man kunde slopa densamma. Visserligen har man också föreslagit frukttullens avskaffande under en del av året. Hans excellens herr statsministern ansåg, att det icke gjorde ett dugg skada, om man tog bort denna tull under den tid regeringen föreslagit. Och det är sant. Men det är endast $\frac{7}{12}$ av sanningen. De övriga $\frac{5}{12}$ är, att det icke skulle göra ett dugg skada, om man tog bort hela frukttullen. Detta är nog ett önskemål, som är rätt allmänt. Men som man ser, tycks det icke infrias av regeringen. Att detta försummande av reformarbetet icke torde vara rätta sättet att skapa samförstånd och god samhällsanda är tydligt och klart för var och en. I valrörelsen talades allt emellanåt om högern som folkpartiet. Den markeringen synes numera vara överflödig, varför den avlagts, varom även dessa förslag vittna.

För att undvika onödiga arbetskonflikter sammankallades ju förra året en arbetsfredskonferens, som fått beröm från skilda håll utom från herr Flyg, vilken ansåg, att den endast innebar, att arbetarledarna skulle binda sig för åttatimmarslagstiftningens avskaffande och för bibehållande av § 23 m. fl. sådana saker. Jag måste säga, att det är oförsynt att komma med dylika påståenden, när man vet, vilken kamp, som förts från fackföreningsrörelsen och från arbetarnas sida överhuvud taget både för att avskaffa dessa paragrafer och för att värna sin ställning i andra avseenden. Men vid denna samförstånds-konferens, som då sammankallades, och som skulle behandla i första hand frågan om de båda parternas ställning till den rationalisering inom det industriella livet i vårt land, som nu pågår, berördes också i diskussionen frågan om de offer, som rationaliseringen kräver i form av arbetslöshet, låt vara att den, som herr Lübeck anförde, möjligen är av tillfällig natur. Det borde väl vara ett samhällsintresse framför andra att, om man vill ha båda parternas medverkan vid denna rationaliseringsprocess, även taga hand om och hjälpa de arbetslösa. Men trots de ökade inkomstmiljonerna, trots det att antalet arbetslösa sjunkit så, som herr Lübeck nyss anförde, att det nu icke längre är möjligt att påstå, att staten icke orkar med bättre hjälp, därför att arbetslösheten är så stor, trots allt detta synes statsmakternas hjälp i stället för att förbättras, som vore naturligt med de förutsättningar, som finnas, bliva mindre och sämre. Fortfarande tillämpas arbetslöshetsdirektiven i deras brutalaste form, fortfarande ödslas miljoner på nyanläggningar och andra arbeten, som icke kunna försvaras i rationaliseringens tidevarv, ja, som överhuvud taget äro att betrakta som oförnuftigt slöseri med penningar och arbetskraft. Jag behöver som bevis för detta endast hänvisa till riksdagens revisorers uttalanden angående arbetslöshetskommissionens nödhjälpsarbeten vid Gullbergs kronopark, väganläggningen Harsprånget—Jokkmokk, Ejratalsvägen m. fl. Jag vill icke upptaga kammarens tid med att uppläsa stycket i fråga, men de, som läst dessa uttalanden, förstå förväl, att det är rena ekonomiska oförnuftet att använda statens pengar på ett sådant sätt, för att nu icke nämna det sista stora arbetet, som är arbetslöshetskommissionens gefundenes Fressen, nämligen Ulricehamnsbanan. Dessutom utföras arbeten, som borde och komma att utföras i öppna marknaden, om icke staten genom sina understöd för arbetenas utförande lade dem under arbetslöshetskommissionen. Tiden är nu bättre än förut lämpad för avskrivning av hela detta arbetslöshetskommissionens nödhjälpsarbetselände, och man hade väntat sig någon insats från regeringens sida i den vägen. Men det spårar man icke i den statsverksproposition, som nu föreligger. Jag kan i det fallet instämma med en skribent i tidningen Arbetet, som behandlar frågan om dessa nödhjälpsarbeten, och som skriver:

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

»Varje människa, som försöker bilda sig en objektiv, på sakliga, samhälls-ekonomiska synpunkter grundad uppfattning om vårt s. k. arbetssystem, måste väl slutligen inse, att ingenting kan vara ekonomiskt oförnuftigare än att med ljus och lykta leta efter mer och mindre onödiga arbetsobjekt för de arbetslösa. Sunda förnuftet säger, att motsatsen är det ur samhällsekonomisk synpunkt enda riktiga, d. v. s. att om det allmänna, staten eller kommunerna, skall bereda de arbetslösa arbetstillfällen, så böra i första hand nödvändiga arbeten komma i åtanke. Ju nödvändigare ett arbete är, desto större skäl finnas för att det skall utföras. Men självklart är, att sådana arbeten böra ställas till den öppna arbetsmarknadens förfogande till för respektive orter gällande avtalsenliga löner.»

Ingen kan påstå annat, än att detta uttalande är riktigt och borde vara vägledande för regeringens göranden och låtanden beträffande de arbetslösa. Men man spårar ingen som helst förändring i detta avseende. Det är nu större möjligheter än förr, tack vare den goda budgetställningen, för statsmakterna att hjälpa de arbetslösa genom kontant understödsverksamhet. Och vill man pröva arbetsvilligheten, som ju varit det egentliga motivet för införandet av dessa nödhjälpsarbeten, kan man göra det genom statsverkens försorg, exempelvis genom att låta väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ordna statliga reservarbeten, vid vilka arbetslönerna böra sättas i överensstämmelse med de avtalsenliga lönerna för dylikt arbete, så att fattigvården icke behöver betala en del av de arbetslösas underhåll.

Det finnes således många vägar att gå och stora möjligheter att hjälpa, men det synes, som om viljan fattades hos regeringen. I årets statsverksproposition anges, att hjälpverksamheten skall ordnas efter samma grunder som förut, och dessa grunder äro både kända och ökända. Dessa grunder äro som bekant fotade på de s. k. arbetslöshetsdirektiven, som ju denna kammare har godkänt. Men man måste säga, att det är en skam för svenskt samhällsliv, att dessa fortfarande finnas. I fråga om anslaget för de arbetslösas hjälp har detta belopp sänkts, och därom vore icke mycket att säga, när det skall gå genom arbetslöshetskommissionen, ifall andra anslag hade beviljats för att hjälpa de arbetslösa på annat sätt. Men det finns icke vare sig i den föreliggande propositionen eller i trontalet någon hoppets stråle i detta avseende. Arbetslöshetens offer skola fortfarande som hittills plågas.

En annan fråga, som sammanhänger just med uppdämningen av den sociala välfärdsverksamheten och som på senaste tiden ganska flitigt har diskuterats och väckt åtskillig uppmärksamhet, icke minst i min hemtrakt Göteborg, är det sätt, varpå arbetareskyddslagstiftningen m. fl. lagar övervakas. Det är icke nog med att stifta lagar, låt vara aldrig så goda, utan det är lika viktigt att vaka över tillämpningen av dessa och se till, att de efterlevas. Yrkesinspektionsmyndigheterna, som ha att vaka över tillämpningen och efterlevnaden av lagen om yrkesskydd, arbetstidslagen, bagerilagen m. fl., ha vid klagomål från fackföreningens i Göteborg sida över den slappa kontrollen meddelat, att deras tid icke medger ett övervakande av arbetstidslagen eller bagerilagen, ja knappast yrkesskyddslagarna. Värdet av denna lagstiftning för arbetarna reduceras därmed betydligt, varför en ändring i detta förhållande snarast möjligt bör företagas. Om vi se på propositionen och vilka anslag, som där äro upptagna, finna vi, att någon höjning av anslaget för denna verksamhet icke är ifrågasatt, därför att de ökade utgifterna uppvägas av de vakanser, som finnas på denna avdelning. Så finnas ju vakanser, efter de uppgifter jag erhållit, för chefen för andra byrån, för en yrkesinspektör och två assistenter o. s. v. Det är så stora vakanser, att man verkligen kan förvåna sig däröver. Och dessutom är det väl på det sättet, att när man utbygger denna del av arbetareskyddslagstiftningen, så borde man också se till att

utbygga de verk, som hava hand om övervakandet och tillsynen av dessa lagars efterlevnad. Vidare föreligger det enligt en uppgift, som jag erhållit, ett reviderat yrkesskyddslagstiftningsförslag. Det var färdigt redan år 1925, och det har meddelats mig, att den förra socialministern hade funderat på att framlägga detsamma. Men trots att man icke kan hänvisa till att någon utredning pågår på detta område, ser man ingenting om denna förbättring av yrkesskyddslagstiftningen vare sig i trontalet eller i propositionen. Det är ju klart, att det är på dessa områden man har företagit uppdämningar. Det har skett en sådan här, som givetvis blir till skada för arbetarklassen, och det är icke vidare uppmuntrande att se, att samförståndets regering börjar sin verksamhet på det sociala området med att på detta sätt dämna upp just det, som skulle vara till arbetarnas fördel.

Man saknar därjämte i regeringens uttalanden utom de saker, som jag nu påpekat, samt de, som tidigare under debatten efterfrågats, många av de sociala reformer, som borde vara mogna för lösning. Men med den allmänna tendens, som återfinnes i regeringens förslag, torde varje hopp om sociala välfärdsåtgärders vidtagande från den nu sittande regeringens sida vara försvunnet. Frågan är nu blott, om denna högerns reformovilja och sociala hjärtlöshet skall godkännas och befinnas vara lämplig grund för en fortsatt borgerlig samling. I så fall kommer det naturligtvis att innebära för arbetareklassens vidkommande en tid, när de reformer, som skulle vara till värde för densamma, komma att åsidosättas. Man kommer i stället att använda statens pengar för andra ändamål, exempelvis ökade militära utgifter, som endast kunna skapa olust i landet.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Borell**: Herr förste vice talman! Som kammaren finner under sjätte huvudtiteln i statsverkspropositionen, bebådas en ändring i förordningen om fördelningen av automobilskattemedlen, gående ut därpå, att den fastställda procentsatsen för landsbygdens vägunderhåll, nu 25 %, skall höjas till 30 %, detta motiverat av den tunga börda, som nu vilar på de väghållningsskyldiga, och med hänsyn tagen till den betydande ökningen av automobilskattemedlen, vilka ju för nästkommande budgetår beräknas giva icke mindre än 42 miljoner kronor. Ett par talare hava under dagens debatt varit inne på denna fråga. Herr Olsson i Kullenbergstorp betonade skarpt det svåra betryck, som nu vilar på de väghållningsskyldiga, och framhöll som sin mening, att den ökning av underhållsprocenten, som är bebådad, icke är tillräcklig, utan att man bör gå längre. Och han uppmanade regeringen att justera sin uppfattning i denna riktning, innan propositionen kommer fram. Herr förste vice talmannen hade samma grunduppfattning, men, om jag fattade honom rätt, gick han betydligt längre. Han ansåg, att hela automobilskatten borde användas till vägunderhållet och — fortfarande om jag fattade honom rätt — att medlen för den förbättring av vägarna, som betingas av den nuvarande och växande automobiltrafiken, skulle anskaffas genom vanlig utdebitering på budgeten.

Man torde väl emellertid knappast kunna antaga, att riksdagen utöver de anslag, som utgå till nybyggnader av vanliga vägar, enkla bygdevägar, ödebygdevägar och andra vägar, skulle vara villig lägga på budgeten utgifterna för de arbeten för rätande och förbättrande av vägar, vilka föranledas av den växande automobiltrafiken och nu bekostas av automobilskattemedel. Är detta riktigt, så gäller det ju nu endast att behandla frågan, om huru mycket man bör taga av automobilskattemedlen till vägförbättringar, och huru mycket man bör disponera till underhållet. För närvarande utgå av automobilskattemedel synnerligen betydande belopp till vägunderhållet, belopp, som äro större, än

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

man kanske i allmänhet har reda på. Av de 42 miljoner kronor, som för det kommande budgetåret beräknas inflyta i automobilskattemedel skulle först och främst utgå 5,400,000 kronor utgörande hälften av anslaget till vägunderhåll enligt 60 § väglagen. Den andra hälften utgår ju av vanliga skattemedel. När man tagit undan detta, så återstå 36,600,000 av automobilskattemedlen. Därav avgå då först städernas 20 %, och sedan den delen är frändragen, återstå av automobilskattemedlen 29,280,000 kronor, som utgöra landsbygdens andel. Därav skall först avsättas till utjämningsandel 15 % med 4,392,000 kronor, och återstoden fördelas så, att till distrikten i ersättning för det verkliga vägunderhållet, vilket nu beräknas uppgå till 36,000,000 kronor, skall utgå — under förutsättning att riksdagen godtager procenttalet 30 — nämnda procenttal därav eller 10,800,000 kronor. Återstoden, som direkt utdelas på de särskilda vägfonderna i förhållande till i varje län inflytande automobilskatt, utgör alltså 14,088,000 kronor. Sammanställer jag nu dessa siffror, så finner jag, att under nästkommande budgetår till vägunderhållet på landsbygden skulle av automobilskattemedel utgå dels 5,400,000 kronor enligt 60 § väglagen, och dels 10,800,000 kronor, eller tillsammans 16,200,000 kronor. Därtill kommer ju, att av vanliga skattemedel utgå ytterligare 5,400,000 kronor till vägunderhållet, eller alltså tillsammans 21,600,000 kronor. Till förbättringar och omläggningar av vägar skulle utgå dels utjämningsanslaget 4,392,000 kronor — jag förbiser här, att en liten del, en halv procent, utgår till vetenskapliga undersökningar och forskningar — och dels länsfondernas medel 14,088,000 kronor eller sammanlagt 18,480,000 kronor. Det blir sålunda till underhållet 16,200,000 kronor och till vägförbättringar i runt tal 18,500,000 kronor.

Nu är det emellertid så, att i själva verket utgår ännu större belopp till vägunderhållet. Som herrarna veta får, enligt § 4 i kungörelsen om automobilskattemedlens fördelning, av dessa medel utgå bidrag till underhåll av sådana av vederbörande vägkassa underhållna vägar och broar, som särskilt äro utsatta för slitning genom automobiltrafiken och har häri ansetts inbegripet även bidrag till kostnaden för anskaffning av för underhållsarbetet erforderliga maskiner. Jag räknar, att på grund av denna bestämmelse kommer att från det belopp, som står till förfogande för vägförbättring, överflyttas i runt tal 2 miljoner kronor, och då kommer jag till den slutsiffran, att utav bilskattemedel för nästkommande budgetår kommer det att till underhåll användas 18,200,000 kronor, och hos vägfonderna finnas disponibla för vägförbättringar, rätning av vägar, borttagande av backar och ombyggande av broar i runt tal 16.5 miljoner kronor. Skulle jag nu öka det belopp, som utgår till vägunderhållet, exempelvis med 5 %, så ökas de 18.2 miljonerna med 1,800,000 kronor. Då kommer man upp till ett underhållsbelopp av 20 miljoner kronor och sänkes det belopp, som står till förfogande för vägförbättringar, med motsvarande summa till 14,480,000 kronor. Jag tänker mig, att de herrar, som vilja ha en förhöjning, vilja åtminstone ha den med 5 %. Även med det belopp, som jag räknat med, således med 30 %, skulle det som av vad förut sagts framgår icke finnas till verkliga vägförbättringar mer än cirka 16.5 miljoner kronor. Detta är mindre än som stått till förfogande under löpande budgetår. I själva verket kan detta belopp fördelat på de olika länen och med tanke på de stora arbeten, som pågå och förestå, och som äro nödvändiga för att vi inom en icke alltför avlägsen framtid skola få våra vägar i sådant skick, att de hålla den stora och tunga biltrafiken, icke betecknas såsom rikligt, och skär man ned det beloppet alltför mycket till förmån för underhållet, så förlänger man den förnyelseperiod, som vi nu äro inne i på vägväsendets område. Ser man saken på litet längre sikt, är, såvitt jag förstår, det bästa sättet att lätta vägunderhållet att så fort ske kan sätta vägarna i sådant skick, att de bära den nuvarande och alltjämt växande trafiken, ty att lägga ned underhåll på dåliga vägar, som

man ständigt och jämt får reparera och som icke hålla ändå, kan ju icke vara ekonomiskt. Man bör enligt min mening lägga ganska stor vikt vid denna synpunkt, då det gäller att bedöma, hur mycket man bör taga till underhållet och hur mycket man bör taga till vägförbättringar, därvid man naturligtvis icke får förbise, att man icke får belasta väghållarna över hövan. Nu vill jag erinra herrarna om att från början var det icke förutsatt, att man av bilskattemedel skulle till vägförbättringar ge större understöd än högst två tredjedelar av kostnaden. Emellertid har det visat sig, att många vägdistrikt med långa vägar och dyrbara broanläggningar icke ha kunnat komma ut med dessa arbeten med så ringa bidrag som två tredjedelar, utan bidragen ha måst ökas till 75 % ja i vissa fall till 90 %. Då emellertid tillgängliga medel icke medgivit så höga bidrag i någon större omfattning, har följden blivit, att åtskilliga vägdistrikt måst ådraga sig betydande skulder. Beskar man ytterligare det belopp, som finns till förfogande för vägförbättringar till förmån för underhållet, är det givet, att man i ännu mindre utsträckning än för närvarande sker kan lämna högre bidrag till vägförbättringsarbeten än som motsvarar två tredjedelar av kostnaden. Då vägförbättringsarbetena icke i någon större omfattning kunna inskränkas — trafiken tränger på och den processen måste ha sin gång — medför en beskäring av tillgängliga medel givetvis ökad skuldsättning för väghållningsdistriktet, och det kommer igen på debetsedlarna. Genom överflyttning av för stora belopp till vägunderhållet kommer man således in i en cirkel, som för till samma resultat: stor ökad tunga för vägunderhållarna med ökad skuldsättning, och därtill kommer, att man mer än skäligt är förlänger den nydaningsprocess, jag talade om. Att man icke går för långt i angivna hänseende är ett särskilt stort intresse för de distrikt, som ha mycket stora väganläggningar och brobyggnader förestående, och alldeles särskilt är det av intresse för Norrland, där vägförbättringsarbetena och i anslutning därtill arbetena med ombyggnad av broar äro synnerligen omfattande och dyrbara. Man måste därför enligt min mening med ganska stor försiktighet avväga fördelningen mellan vägunderhåll och vägförbättringsmedel, och jag tror för min del, att det förslag i detta hänseende, som regeringen tänkt framlägga, är efter nuvarande förhållanden försiktigt och väl avvägt emellan de båda kostnadsposterna, särskilt med hänsyn tagen till att man icke på sätt förut antytts allt för mycket skall flytta fram den tid, då vi en gång kunna få vårt vägväsende något så när i ordning och sålunda få ett minskat vägunderhåll. Det är ju mycket möjligt, att, om bilskattemedlen fortfarande växa på samma sätt, som de gjort hittills, man till nästa år kan taga ytterligare ett steg till förmån för underhållet och så vidare framdeles. När man bedömer denna fråga, får man icke helt bortse från, att, om man får ett mycket stort bidrag till vägunderhållet — det blir ju i själva verket om Kungl. Maj:ts förslag godtages 60 % av verkliga kostnaden, 36 miljoner kronor, plus de belopp man får enligt 4 § bilskatteförordningen — blir det en ganska stor frestelse för väghållningsdistriktet att icke iakttaga nödig sparsamhet. Den frestelsen är större beträffande underhållet än beträffande vägförbättringsarbetena, ty de sistnämnda utföras enligt fastställda planer under helt annan kontroll än vägunderhållsarbetena. När man bedömer den här saken, får man ej heller helt bortse från vad som var förutsättningen, när bilskatten infördes. Man får således ej helt förbise, att de, som betala bilskatten, ha ett berättigat anspråk på att en skälig del av därav inflytande belopp användes för att sätta vägarna i stånd, så att de därigenom kunna nå den av dem avsedda besparing i bensin och slitningskostnader, som varit ett av de skäl, vilka gjort, att de med jämnmot funnit sig i denna beskattning.

Jag har således den uppfattningen, att man bör vidhålla det förslag för nästa budgetår, som nu är bebadat i statsverkspropositionen.

Vid
remisa av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr förste vice talman! Då jag, ehuru nykommen i denna kammare, tillåter mig att i remissdebatten taga kammarens tid i anspråk, så är det närmast för att påtala några ur arbetarklassens synpunkt viktiga frågor.

Innan jag går in på de speciella saker, som jag tänkt påtala här i debatten, skall jag emellertid uppehålla mig ett par ögonblick vid ett replikskifte, som växlats mellan herr Per Albin Hansson och hans excellens statsministern, med anledning av herr Hanssons påtalande av den valpropaganda, som förts från högerpartiet här under valrörelsen och de valaffischer, som herr Hansson här uppvisade för kammaren. I anledning av dessa valaffischer, å vilka arbetarklassen här i landet — de väljare, som röstade under arbetarpartiets beteckning — betecknats såsom kvinnoskändare och boskapstjuvar, avgav herr statsministern från regeringsbanken en förklaring, och denna förklaring innebar, att man hade inrymt det socialdemokratiska partiet, de socialdemokratiska väljarna, under denna beteckning, därför att det socialdemokratiska partiet gick fram under gemensam partibeteckning med kommunisterna. Herr statsministern uttalade sålunda att, om så icke hade varit fallet, så skulle givetvis de socialdemokratiska väljarna icke ha inrymts under den beteckning högerpartiets valaffischer upptog, men beträffande kommunisterna skulle alltså enligt detta uttalande från regeringsbanken dessa beteckningar vara riktiga. Jag tillåter mig att till regeringens representanter ställa den frågan: finns det i regeringens hand sådana dokument, att man har anledning att på regeringsbanken förklara, att sådana uttalanden i valrörelsen beträffande de 150.000 väljare här i landet, som röstade med det kommunistiska partiet, kunna anses vara riktiga? Jag tillåter mig att ställa den frågan. Vi ha från vårt håll i valrörelsen i de politiska debatterna tillåtit oss att hävda, att man i en hel del fall från de speciella bolagsrepresentanternas sida vidtagit åtgärder, som väl skett under legala former men i alla fall ofta medfört sådana verkningar, att arbetare och torpare drivits från hemman, som de under möda ha knogat sig fram på. Vi ha tillåtit oss att göra dessa påståenden, och jag tillåter mig att rikta kammarens uppmärksamhet på att då vid den s. k. arbetsfredskonferensen disponenten Storjohann stod här i kammaren och talade om samförstånd, så var det en ödet ironi, att ungefär samtidigt höll man på att vråka arbetare på de domäner, över vilka han regerade i Värmland. Jag vill icke här sätta benämning eller beteckning på sådana åtgärder. Jag överlåter åt herr Lindman, som tillåtit sig tillkännage, att han icke har något emot denna benämning på det kommunistiska partiet, och de, som röstat med detsamma här i landet, att fälla domen om sådana åtgärder. Det är möjligt att omdömet då blir mildare, än om jag skulle tillåtit mig att fälla det.

Herr Hallén sade här i sitt anförande, att, om man skalade av kommunisterna deras revolutionsromantik, så skulle man sedan kunna inränga dem tillsammans med de socialdemokratiska väljarna och därmed åstadkomma en miljonarmé av väljare, som hade en annan åskådning om samhällsproblemen än de borgerliga samhällsgrupperna. Jag skall icke ge mig in på någon förklaring om huruvida revolutionsromantik existerar eller icke — det överlåter jag åt herr Hallén att bedöma själv — men jag vill säga, att beträffande avskalandet av det kommunistiska partiet, så förefaller det ju rent av, som om valutgången gav vid handen att, om några förändringar skett här i landet av det kommunistiska partiets storlek, så har det icke varit i den riktning, som herr Hallén talade om och troligen önskade.

Regeringen tog här för några månader sedan initiativ till en s. k. arbetsfredskonferens, som det ju har talats om här i debatten åtskilligt. Man har i svaren på trontalet hälsat detta initiativ från regeringens sida med tillfredsställelse. Det hälsades med tillfredsställelse av ordföranden i det socialdemo-

kratiska partiet. Det har sålunda hälsats med tillfredsställelse i rätt vida kretsar. Då vi från det kommunistiska partiets sida tillät oss att rikta kritik mot detta initiativ — att rikta uppmärksamheten på vad initiativet innebär — så skulle jag vilja säga, att det ligger för det första i sakens natur, att det parti och det partis ledande män, som för endast några månader sedan tillät sig att beteckna arbetarväljarna såsom boskapstjuvar och kvinnoskändare, givetvis få hålla till godo med, om det ibland arbetarna finns misstro — och naturlig misstro till och med — mot initiativ tagna ifrån det hållet. Vi ha nämligen den uppfattningen, att vi icke ha så mycket gott att vänta från de ledande männen i tändstickstrusten eller andra bolagsrepresentanter i detta land, när det gäller arbetarklassens speciella intressen.

Herr socialministern framhöll med anledning av ett uttalande av Flyg i denna debatt, att alla de, som voro intresserade för en framgångsrik utveckling av näringslivet i detta land, hälsat konferensen med tillfredsställelse. Ja, jag måste säga, att för mig är det intet nytt. Det har alltid varit så, att högerpartiet, att de borgerliga grupperna överhuvud taget, ha betraktat sina intressen och detta lands intressen såsom varande precis samma sak, och några andra intressen, som höra samman med detta land, har det enligt deras mening icke funnits. Det är alltså icke förvånansvärt, att en socialminister gör detta uttalande, och det kan väl icke betraktas som något särskilt nytt. För dem, som i det dagliga livet komma i kontakt med dem, som representera staten som arbetsköpare i detta land, för dem måste jag säga, att det förefaller en smula lustigt, då regeringen tar initiativ för skapande av samförstånd på andra områden än sådana, där staten bedriver *sin* speciella verksamhet. Det framställdes redan för ett tjugotal år sedan yrkande hos statsmakterna om att man för de arbetsanställda skulle införa en förhandlingsordning, som medgäve dem att inför de personer, som representera staten såsom arbetsköpare, framställa sina yrkanden och, på sätt som man genom fackorganisationerna har pressat sig till på den enskilda marknaden, förhandla om de villkor, som skola gälla för ersättning för det arbete, som utföres åt staten. Riksdagen beslutade, såvitt jag inte missminner mig, en skrivelse till Kungl. Maj:t i denna fråga och detta för ungefär ett tjugotal år sedan. Det verkställdes en utredning av socialstyrelsen, som blev färdig år 1920, och det har sedan vid otaliga tillfällen framställts anspråk från de statsanställda och deras organisationer, att det skulle göras något för denna frågas lösande. Under tiden sedan riksdagsskrivelsen blev till, under tiden sedan socialstyrelsens utredning blev färdig, har det suttit regeringar av olika partifärg, från socialdemokraterna till högern. En del ha underlåtit att göra något, andra ha bestämt vägrat att göra något för att åstadkomma införande av en sådan rättsordning, som finnes på den enskilda marknaden, att gälla även för de statsanställda.

När man då framträder och talar om att skapa samförstånd på den enskilda arbetsmarknaden parterna emellan, men icke annars bekymrar sig så mycket om de domäner, där man själv bestämmer, att man ordnar så pass enkla och naturliga saker, tillåter jag mig säga, att det förefaller mig, som om det låge närmare till hands, att staten ordnade för dem, som äro i statstjänst, innan staten ger sig in på andra områden, och områden, där det visat sig, att man har möjlighet att ordna sina förhållanden utan statsingripande, och där statsingripande icke alltid visat sig vara till fördel. Det uppträdande gentemot arbetarorganisationernas representationer, som förekommer på den statliga verksamhetens område, ger sannerligen icke anledning till påståendet, att staten här skulle vara inställd till skapande av någon samförståndsanda parterna emellan i allmänhet. Jag har varit i tillfälle att på ett område, där kanske den mest utpräglade arbetarfientligheten kommer till uttryck, men i alla fall på ett område, där staten driver en omfattande verksamhet, syssla med dessa

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

angelägenheter, och jag säger, att jag där träffat på sådana tilldragelser, som att när representanter för arbetarorganisationen kommit till vederbörande statsrepresentant för att framföra de yrkanden, som arbetarna framställt, statsrepresentanten bett dem fara — ja, herr talman, jag skall icke citera ordagrant, därför att jag då skulle nödgas använda ett högst oparlamentariskt uttryck, och vilket även skulle bevisa, att det påstående, som framställts i en regeringen närstående Stockholmstidning här om dagen, att man har som regel att icke svära vid flottan, är en sanning med stor modifikation. När man emellertid konstaterar, att sådana förhållanden existera inom de verksamhetsgrenar, som staten själv har, då är det ganska naturligt, att man drager den slutsatsen, att vore det verkligen så, att det här menades, att man skulle skapa samförstånd parterna emellan, när det gäller utförande av arbete, borde man givetvis se till, att den samförståndsandan åtminstone i första hand komme att framträda hos dem, som företräda staten såsom arbetsköpare.

Det har här av socialministern talats om, att det speciella temat på arbetsfredskonferensen, som den allmänt kallas, eller Mondkonferensen, som vi tillåta oss benämna den, var rationaliseringen. När jag tillåter mig tala om denna arbetsfredskonferens såsom en tilldragelse icke ägnad att gagna arbetarklassens intresse, så gör jag det av skäl, som tidigare belysts i denna debatt, och jag skall tillåta mig att göra några korta erinringar beträffande rationaliseringens verkningar. Jag läste en artikel i Dagens Nyheter för några månader sedan, en artikel, skriven av industriförbundets rationaliseringsexpert, jag förmodar sålunda skriven av en sakkunnig. Han redogjorde för vad man här syftar till med rationaliseringen och dess genomförande. Det sades på arbetsfredskonferensen, att man måste räkna med arbetarnas medverkan, då det gäller genomförande av rationalisering och ett effektivt genomförande av densamma. Detta uttalades av några av fackorganisationernas representationer på konferensen. Men när det gäller minskande av råvarulagret, som är en av detaljerna i rationaliseringens genomförande, i syfte att minska företagets ränteutgifter, är det ju en sak, för vilken man icke behöver arbetarnas medverkan. När det gäller placering av material inom de industriella företagen, så att man undviker onödig transport, är det ju också något, för vilket man icke behöver arbetarnas speciella medverkan. Men den tredje detaljen, som det sysslades med i den av mig omtalade artikeln, gällde ackordsättningen, och då behöver man arbetarnas speciella medverkan. Ackorden skola sättas, tiden skall kontrolleras med tidtagarur, och man kan sålunda få fram den kortast möjliga tid, som behöves för ett arbetes utförande. Och då kan man beräkna den högsta tillåtna tiden, och så sätter man ackordspriset med hänsyn till denna.

Rationaliseringsexperten ger då exempel på att man med denna metod för rationaliseringens genomförande i regel kan åstadkomma en uppressning av arbetsprestationen med en tredjedel. Han ger exempel på att man i ett icke rationaliserat företag har ett ackordspris på 1:50 kronor, under det att ackordspriset i ett rationaliserat företag kan bli en krona för samma arbete, utan att dock medföra minskad inkomst för arbetaren.

Men jag tillåter mig det tankeexperimentet, att det skulle vara möjligt att genomföra den rationalisering, som industriförbundets expert talar om inom den mekaniska verkstadsindustrien, att man där skulle kunna pressa upp produktionskapaciteten med en tredjedel. Finnes det då möjligheter att vinna ökad avsättning i samma grad för den rationaliserade industriens produkter? Jag har hittills icke hört någon, som haft möjlighet att i dessa debatter visa på att sådana förutsättningar skulle finnas. De flesta, som talat om problemet på Mondkonferensen, förklara, att det kommer att leda till arbetslöshet, och några sade, att det är samhällets skyldighet att sörja för de arbetslösa. Skulle man lyckas genomföra rationaliseringen på detta sätt, så skulle det givetvis komma

att bliva 15,000 à 20,000 arbetare arbetslösa inom den mekaniska industrien här i landet, som ju sysselsätter i runt tal 50,000 à 60,000 personer.

Då vi förutse, att rationaliseringen utan vidare kommer att medföra verkningar i denna riktning, så ha vi den uppfattningen, att rationaliseringen icke utan vidare är till arbetarklassens fördel. Men den är en ny linje, en ny väg — visserligen enskilt begagnad tidigare, men nu offentligt och officiellt propagerad — på vilken man skaffar sig ökade utsagningsmöjligheter.

När man talar om att samhället skall sörja för de arbetslösa, så är det ju en sak, vilken jag saknar anledning att bestrida. Jag skulle emellertid vilja tillägga, att jag har den uppfattningen, att det också är arbetsköparna, de som taga vinsten, den direkta vinsten på rationaliseringen och den ökade arbetsprestationen, som skola bära detta. Det är även deras skyldighet att sörja för dem, som kastas ut i arbetslöshet. Att dessa icke fullgöra sin plikt mot de arbetslösa är en sak, som ofta är omvittnad, och jag skall tillåta mig att uppehålla mig vid huru samhället sörjer för de arbetslösa.

Jag anser mig kunna göra det så mycket hellre, som jag för några månader sedan på inbjudan av arbetslöshetskommissionen var i tillfälle att se på några av de nödhjälpsanläggningar, som finnas i landet. Resan, som riksdagsmännen på inbjudan av nämnda kommission deltog i, företogs på en ur kommissionens synpunkt mycket gynnsam tid. Man hade då i nödhjälpsarbetena sysselsatta ungefär 1,000 man, under det siffran, då den var som högst, föregående vinter eller vår, var uppe i 5,000, vill jag minnas. Det är ganska naturligt att intrycket av nödhjälpsarbetena, då man ser 3—4 man här och 3—4 man där och en mängd förläggningar stå tomma, icke blir fullt så klart, som om man blir i tillfälle att se hela apparaten i verksamhet. Men det intryck, jag fick från nödhjälpsarbetena, skall jag här i hast rikta kammarens uppmärksamhet på. Jag skall då icke upptaga tiden med en redogörelse för de löner nödhjälpsarbetarna tjäna. Det är en sak, som är omvittnad i så stor utsträckning, att det icke finnes någon anledning till det. Jag skall icke heller ge mig in på frågan, hurudana anläggningarna äro, huru nödhjälpsarbetenas läge är o. s. v. Men vid de arbetsplatser jag besökte, arbetsanläggningarna på Hornsö och Kosta kronoparker, där man gjorde väganläggningar, förklarade jägmästaren, att man åtminstone på barrskogsområdet kunde räkna med att skogens avkastning skulle ökas med 50 procent. Man räknar sålunda med att det är ett särdeles räntabelt företag detta arbete på Hornsö kronopark. Men det skall trots arbetets karaktär utföras som nödhjälpsarbete.

På Kosta kronopark hade man, då besöket gjordes där, upptagit icke mindre än 20 mil diken för att åstadkomma högre skogskultur. Det sades även där, att skogen skulle medge betydligt högre avkastning genom dessa arbetens utförande. Och trots att man har möjlighet att förutsäga, att det här är för staten räntabla arbeten, skola de i allt fall utföras såsom nödhjälpsarbeten. Och dessa stackars människor, som oförskyllt kommit ut i arbetslöshet, skola alltså sälja sitt arbete för billigare pris för att framskapa de värden, som man åstadkommer genom de arbeten, som där bedrivs på kronoparkerna.

Huruvida Kallingevägen i Blekinge är ett räntabelt företag, det har jag icke möjlighet att uttala mig om. Men jag fick det intrycket, att det var en för bygden synnerligen nödvändig väganläggning och alltså ett arbete, som måste utföras inom allra närmaste tiden. Det förefaller också orimligt, att det skall göras såsom nödhjälpsarbete. Och flygfältet på Ljungbyhed, varför det nu skall bedrivs som nödhjälpsarbete, det är åtminstone för mig oförklarligt, då man samtidigt bedriver arbete på flygfältet vid Karlsborg med den öppna arbetsmarknadens löner. Vad är det för skillnad på behovet av flygfält vid Ljungbyhed och vid Karlsborg? Det förefaller ju, som om båda dessa arbetsföretag måste utföras, om bägge dessa militära förläggningar skola finnas, och

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

varför skall man då utföra arbetet på Ljungbyhed såsom nödhjälpsarbete? Naturligtvis därför, att man kan betala dessa arbetslösa en lägre lön än om man utförde arbetet på normalt och naturligt sätt.

Järnvägsbygget vid Hällefors bruk var nästa arbetsplats, som besöktes. Där lämnades åtminstone mig den uppgiften, att då järnvägen blir färdig, skall man för den järnvägsanläggningen få ett minskat frakttillägg på 60,000 kronor per år med nuvarande järnvägsdrift. Även detta arbete bedrivs som nödhjälpsarbete, och det gavs den förklaringen härtill, att staten är engagerad i stor utsträckning med pengar i bolaget och äger en betydande del av aktiekapitalet. Men det kan väl icke utgöra något skäl, varför arbetet skall bedrivas som nödhjälpsarbete. Är det ett nödvändigt och räntabelt arbete, som behöver utföras, skall det väl även, enligt de synpunkter, som man lägger till grund för sitt resonemang i borgerliga läger, icke vara nödhjälpsarbete utan ett arbete i öppna marknaden.

Ett annat arbete, som nu bedrivs som nödhjälpsarbete, är ju järnvägsbygget Ulricehamn—Jönköping. Det är ett nödhjälpsarbete, som i dessa dagar är aktuellt, på grund av den konflikt, som föreligger vid detta järnvägsbygge. Järnvägen skulle ju byggas dels såsom ett nödhjälpsarbete och dels såsom ett arbete i öppna marknaden. När man då bedriver ett arbete och ett, såsom jag kan förstå, nödvändigt sådant under sådana förhållanden, förefaller det ju, som om man utan överdrift skulle ha anledning att säga, att det är ett ockrande på den arbetslöse och den nöd som råder på detta område. Det är ett ockrande på den arbetslöse från samhällets sida, då man bedriver arbeten såsom detta och sådana som de övriga jag talat om såsom nödhjälpsarbeten. De strider, som förekomma vid nödhjälpsarbetena där nere, ha tydligen ganska länge förutsetts av åtminstone någon av kammarens ledamöter. Jag tillät mig titta i protokollet över remissdebatten föregående år, och jag fann där, att herr P. A. Hansson beträffande järnvägsbygget Ulricehamn—Jönköping hade sagt bland annat följande: »Jag kan emellertid icke underlåta att här fästa uppmärksamheten vid en utvidgning av området för nödhjälpsarbetet, som ur olika synpunkter är ägnad att framkalla betänksamhet. Jag syftar på beslutet att ställa arbetslöshetsmedel till förfogande för utförande av en betydande del av arbetet på järnvägen Ulricehamn—Jönköping. Det måste anses högst betänkligt att på detta sätt lägga under nödhjälpsarbetet områden, som uppenbarligen höra till den öppna arbetsmarknaden och där alltså den öppna arbetsmarknadens villkor böra tillämpas. Ett fortsättande på den linjen skulle leda till orimligheter och måste föra till ur alla synpunkter beklagliga och obehagliga konflikter.»

Alltså, redan i remissdebatten föregående år förutsåg herr P. A. Hansson, att det skulle komma att bli en konflikt vid detta järnvägsbygge, för den händelse att det skulle bedrivas som nödhjälpsarbete. Nu ligger det emellertid tydligen till på något annat sätt genom att arbetarna där nere ha tagit den strid, som förutsågs vid remissdebatten föregående år. Det är här tydligen fråga om att samhället med staten och kommunerna skola taga sin hand ifrån alla de arbetslösa, som icke vilja resa ner till Småland och bli blockadbrytare och utföra järnvägsbygget mellan Ulricehamn och Jönköping såsom nödhjälpsarbete. Det ligger nu faktiskt till på det sättet, att ungarlarna i det socialdemokratiskt styrda Stockholm jagas ut från härbärgena ut på gatorna i vinternatten, därför att de icke vilja fara ned till Ulricehamn eller Jönköping och bli blockadbrytare. En sådan arbetslöshetspolitik påminner, herr talman, icke om att vi skulle leva i ett omskrutet demokratiskt samhälle, den påminner i stället om en arbetsköparediktatur, och en sådan av våldigaste slag. Ty det torde vara klart för alla, att vad som förekommer på detta område är något, som icke står i överensstämmelse med arbetarklassens intresse. Men de intressen, som man här konsekvent för kamp för äro arbetarköparintressena. Det är

dessa intressen, jag påstår, att man företräder från samhällets sida, speciellt då det gäller nödhjulsarbetena, och samma intressen framträda i de åtgärder regeringen vidtagit med sitt initiativ till Mondkonferensen. Detta sammanhänger med arbetslöshetsproblemet på ett intimt sätt, och då det icke har signalerats några andra åtgärder, någon annan politik i arbetslöshetsfrågan än denna, måste jag säga mig, att här finnas icke några andra avsikter än att konsekvent med nya medel genomföra, vad man tidigare signalerat och vad man tidigare strävat till.

Vi läsa nu i tidningen Socialdemokraten under rubriken »Bryt blockaden» tillfredsställelse över att det lyckats arbetslöshetskommittén här i staden att — på grund av den nöd som råder bland de arbetslösa och på grund av det hot, som vilar över dem — pressa en eller annan att resa ned till Jönköping eller Ulricehamn och bliva blockadbrytare, resa ned och bryta emot principer, som jag tillåter mig påstå i alla fall varit bärande inom arbetarrörelsen här i landet tidigare, principer, som jag vill påstå varit de, som fört den svenska arbetarklassen fram till de positioner den för närvarande intager i fackligt och politiskt avseende. Jag tillåter mig säga, och jag tillåter mig säga det från denna plats, att det förefaller mig, som om det vore en betänklig tendens, som framträder på detta område. Jag tillåter mig också påstå, att det icke skulle varit möjligt att behandla de arbetslösa på det sätt som nu förekommer, för den händelse det inte också inträffat, att man lyckats förmå en eller annan grupp av arbetare, som under en längre tid haft en någorlunda fast anställning på sin arbetsplats, att stödja de aktioner, som här förekomma från samhällets sida gentemot de arbetslösa.

När det gäller nödhjulsarbetena och kostnaderna för desamma, har man be- träffande denna järnväg talat om att det icke bär sig att utföra den såsom arbete i öppna marknaden. Men statsrevisorerna ha riktat uppmärksamheten på, att när arbetslöshetskommissionen bygger vägar kostar det 27 kronor per längd- meter, medan samma arbete, om det utföres i den öppna marknaden, endast kostar 10 kronor per längdmeter. Och det förefaller mig, som om järnvägen i Jönköping skulle ha de största förutsättningar att bära sig, om man tillsäge att arbetslöshetskommissionen icke finge med den att göra. Ty att den får hand om saken tyder ju icke — om statsrevisorerna ha rätt — på att den kommer att bära sig så, som om den komme att byggas under normala förhållanden.

Den lönepolitik, som bedrivs vid statens nödhjulsarbeten — jag intresserade mig alldeles särskilt för den, då vi tittade på dessa arbetsplatser, som jag talade om — den ligger ju till på det sättet, att man har fastställt någon slags ideal- lön, som arbetaren skall kunna få komma till. Det mest idealiska för arbets- löshetskommissionens vidkommande är, att arbetarna icke på ackordsarbete nå upp till den arbetslönen. Men om de komma något över och nämnvärt över dessa fastställda nödhjulsplöner, då kommer som en bestämd följd av detta, att ackordspriset regleras nedåt. Om det i statens nödhjulsarbeten kommer ut ett duktigt lag rallare, som har möjligheter att även på de långt under det nor- mala liggande ackordspriserna med stor ansträngning pressa sig upp till en förtjänst, som skulle kunna ge dem möjlighet att någorlunda försörja sig och betala kostnaderna för livets uppehälle, medför det, att man sänker de ackords- pris, man sålunda satt för den beräknade slutinkomsten, ner till den nivå, som man tänkt som naturlig för nödhjulsarbeten. Jag måste säga, att en sådan lönepolitik, om den kan vara ägnad att medföra annat än direkt ekonomisk ver- kan, måste demoralisera varje människa, som är sysselsatt i arbete under sådana villkor.

Det förefaller mig, som om man icke ur samhällets synpunkt, även om det är fråga om nödhjulsarbete, borde pressa folk att låta bli att arbeta, för den hän- delse de fått ett arbete, som de kunna tjäna en någorlunda inkomst på. Det är

*Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

emellertid den lönepolitik, som bedrivs vid statens nödhjulsarbeten, och jag måste säga, att för mig förefalla de uppgifter, som statsrevisorerna lämnat, varken omöjliga eller oförklarliga, ty med den stora apparat, som finnes över dessa nödhjulsarbeten, måste det verkliga resultatet bliva sådant det här talas om, även om det ligger så till, att de arbetare, som äro sysselsatta i nödhjulsarbetena, få svälta trots stora ansträngningar.

Nu är det ju icke enbart vid nödhjulsarbetena, som staten sätter löner, som äro orimliga. Även eljest har man ofta anledning att fundera, huruvida det är allvarligt menat att på detta sätt avlöna i statens tjänst anställda befattningshavare. Det kan måhända anses oriktigt att taga kammarens tid i anspråk med att beröra läget för en och annan liten arbetargrupp, men jag anför det som exempel för att bestyrka mitt påstående, att staten icke avlönar personer på ett sätt, som vore den värdigt för den händelse det vore allvar med det tal om samförstånd, som numera förekommer så allmänt. Jag åsyftar de befattningshavare, som äro sysselsatta vid garnisonssjukhuset här i Stockholm. De hade förut i kostpengar 2 kronor om dagen, men på förslag av förre försvarsminister Rosén beslöt man sig för att draga in dessa och i stället ge dem portioner in natura. De fingo då vanliga manskapsportioner, värda 80 öre. Sedan begärde de — vilket var naturligt, då dessa kostpengar voro en direkt löneförmån och de i alla fall icke kommo upp till mer än sammanlagt 100 kronor i månaden — skillnaden mellan vad detta kostade staten och vad de tidigare haft i ersättning. Det gjordes två sådana framställningar till regeringen, men båda avslogos. Man uttog då vid Stockholms rådhusrätt stämning på Kungl. Maj:t och Kronan för att få ut sin rätt, och rådhusrätten fällde för en tid sedan den domen, att de skulle få skillnaden mellan vad portionerna kostade och vad de haft i portionsersättning. Ungefär samtidigt fick man emellertid se, att Kungl. Maj:t — alltså den senaste regeringen — hade fastställt nya bestämmelser, enligt vilka inga kostpengar skulle utgå annat än i särskilda fall och att vederbörande icke skulle vara berättigade till dyrare portioner än vanliga manskapsportioner. Därmed blir det alltså på det sättet, att de berättigade få vad rådhusrätten tillerkänt dem ifrån den tid, då kostpenningarna drogos in och intill dess Konungen utfärdade nya bestämmelser; sedermera få de emellertid nöja sig med vad som därefter blev bestämt. Detta sätt att behandla i statens tjänst anställda löntagare tyder icke på att man menar allvar med de åtgärder och initiativ till samförstånd mellan parterna på arbetsmarknaden, som man här talar om.

Det har skrivits i borgerliga tidningar i landet om åtgärder mot samhällsfarliga strejker. Och skulle dessa stackars kvinnor, som nu få arbeta vid garnisonssjukhuset i Stockholm för en sammanlagd lön av mellan 80 och 100 kronor i månaden att försörja sig på, här i staden lämna sitt arbete och förklara arbetet vid ett av stadens sjukhus i blockad, skulle detta naturligen helt allmänt i samhället betraktas som en vådlig och samhällsfarlig åtgärd. Man tillgriper naturligen icke heller i det allra första taget sådana åtgärder på ett sådant område som sjukhus, men då samhället behandlar löntagarna på det sätt som jag här återgivit, är det nog ändå ganska frestande att tillgripa utomordentliga åtgärder för att vinna den rätt, som man icke på andra vägar lyckats åstadkomma.

Detta var några exempel på den behandling av statsanställda som förekommer. Lönepolitiken vid nödhjulsarbetena och den ståndpunkt, som staten intager när det gäller förhandlingsordning för de statsanställda, liksom uppträdandet av dem som företräda staten som arbetsköpare, allt detta verkar så, att man icke från samhällets sida blir inställd på att på något sätt gagna eller tillgodose arbetarklassens intressen. Man är i själva verket, såsom det tidigare under debatten sagts, ute i helt andra ärenden, och man använder detta

tal om samförstånd som beteckning för de åtgärder i helt annan riktning, som man syftar till att genomföra.

Jag har sålunda tillåtit mig påstå, att klassandan präglar i alldeles särskild grad det samhälle som vi leva i och som en hel del folk betecknar som ytterst demokratiskt. Jag fäster här kammarens uppmärksamhet på en händelse under våren och sommaren, som jag tror vi alla känna till, därför att den betraktades som en speciellt god insats från medlemmar i det svenska samhället. Jag syftar då på den expedition, som skickades från Sverige till Nordpolen för att medverka till räddandet av Italiamännen. Jag tror, att vi allmänt kände tillfredsställelse över vad dessa män lyckades uträtta, men vad som störde denna tillfredsställelse var de meddelanden, som sipprade ut om den tredjeklassbehandling, som tillkom dem som icke befunno sig i officerares och militär ställning såsom deltagare i denna expedition. Det har berättats mig, att när man kom hem från Nordpolen efter förrättat värv buros officerarna i gullstol, under det att underofficerarna och de civila som deltagit fingo taga sitt gepäck under armen och i all tysthet vandra bort och knalla hem. Jag skulle tro, att de icke gjorde anspråk på att bli uppvaktade på något sätt, men jag nämner detta som ett exempel på, att var det förekommer någon tilldragelse i landet, som är ägnad att draga uppmärksamhet åt sig, så är det hela alltid präglad av den speciella klassanda, som kommer till uttryck, då militärerna ha någonting med saken att göra.

Då jag tillåtit mig taga kammarens tid i anspråk för att rikta uppmärksamheten på de saker, som jag nu talat om, har jag gjort det därför att jag betraktar dem som ur arbetarklassens synpunkt viktiga frågor. Jag har velat lämna en förklaring till vår ståndpunkt, vår inställning till Mondkonferensen. Jag har velat visa, att vi ha ur arbetarklassens synpunkt naturliga skäl, då vi förklara oss icke sätta tilltro till det välmenande mot arbetarna i det initiativ, som den nuvarande regeringen tagit. Vi tro nämligen icke, att herr Lindman, från att i september ha varit med om och fört en intensiv kamp mot arbetarklassen i valrörelsen, nu undergått en sinnesändring. Vi tro icke, att det var någon tillfälligt påkommen anda hos herr Lindman under valrörelsen. Vi äro förvissade om att vad som då förekom, var ett uppvisande av det öppna visiret och att det var ett tillkännagivande av det syfte och det program man hade. Då man nu efteråt förklarar sig vara arbetarvänlig, ha vi icke — i motsats till socialdemokraterna — möjlighet att taga detta besked för gott. Vi tro icke, att några gamla stockkonservativa herrar under tre fyra veckor ändrat ståndpunkt, så att de, som man sade under konferensen och sammankomsten på Gillet, äro beredda att taga arbetarna i samma båt som de själva äro i och försöka åstadkomma det bästa möjliga för arbetarklassens vidkommande. Vi tro icke, att detta är ärligt menat, vi anse att syftet är något helt annat och att man har anledning att bekämpa det initiativ, som här tagits. Jag har alltså tillåtit mig att taga kammarens tid i anspråk för att rikta uppmärksamheten på vad syftet i själva verket är med de åtgärder, som företagits från regeringens sida.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Järte**: Herr talman! Kammaren längtar nog nu till slutreplikerna i denna debatt, som artat sig till en för t. o. m. remissdebatter ganska ovanlig långrotning. Det må emellertid vara mig tillåtet att kasta en blick tillbaka på vad som sig i kammaren här i dag tilldragit.

De första anföranden vi hörde inneburo ingen överraskning för den som läst de tal, varmed herr Per Albin Hansson och herr Ekman hälsade sina

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

respektive partier vid riksdagens början. Jag tror icke heller, att regeringen och dess parti väntade sig några västanfläktar eller kärleksförklaringar från dessa håll. Men det kan dock konstateras, att man icke blåste stridsfanfarer i en förnyad vänstersamlings tecken. Ty läget är ju det, som herr Hansson med tillfredsställelse slog fast i förmiddags, att den borgerliga splittringen fortsätter — tyvärr! Å andra sidan vet envar, att den klyfta mellan socialdemokrater och frisinnade, som varit det utmärkande för de två sista årens svenska politik, alltjämt finnes. Den borgerliga söndringen är socialdemokraternas styrka, och ur kylan mellan de gamla kompanjonerna i deras förutvarande »fruktbarande samverkan» kan högern och regeringen hämta motsvarande fördel. Sådant är läget — och vid sidan stå alltjämt bondeförbundarna som teckenförbidande neutrer.

Men, herr talman, hans excellens herr statsministern erinrade bondeförbundarna om vilka likartade utgångspunkter, vilken gemensam grund som förenar dem med den svenska högern. De äro ett konservativt parti; de ha liksom den svenska högerns folkparti en stark förankring hos våra lantmän. Samma erinran gjorde herr andre vice talmannen till de övriga brogerliga partierna, då han påminde dem om att det var för gemensamma borgerliga ideal, som man drog ut i valrörelsen. En appell har sålunda utgått, som manar de borgerliga partierna att försöka i sin mån efterlikna den övning i samförstånd, som skedde på detta rum i december månad mellan de två parter på arbetsmarknaden, vilka eljest äro vana att befinna sig i ständigt krigstillstånd. Det skulle lända hela vårt land till motsvarande fördel, om de borgerliga partierna också kunde öva sig i samverkan och samförstånd.

Från en sådan gemenskap äro socialdemokraterna, trots fjolårets valstrid, ingalunda på förhand uteslutna. Vad som förlänade årets valrörelse sin särskilda häftighet var, att de borgerliga måste förena sig för att avslå en offensiv av socialdemokrater och kommunister i syfte att erövra majoriteten här i kammaren. Denna defensiv från de borgerligas sida lyckades. Men hade så icke skett, utan hade vi nu här mött en majoritet från arbetarpartierna, är jag säker på att all vecklagan över valrörelsens förlopp uteblivit från herr Hansson i Stockholm. Då hade förvisso hans orlovssedel över det svenska folket utfallit på ett helt annat sätt: det hade varit ett moget och ansvarsmedvetet folk, som röstat på sätt som skett. Men nu röstade det på annat vis, och då påstår herr Hansson, att det var högerns fel, beroende på att dess valrörelse var så skickligt lagd, att en massa okunnigt folk skrämdes in i högerns valfällor och därigenom svek socialdemokraternas förväntningar på folkviljans rätta innebörd. Ja, herr Hansson i Stockholm, jag tror verkligen också, att högerns intensiva upplysningsarbete avsatte denna valfrukt. Högern vill numera »ljus över landet», och det synes lända de konservativa idéerna till nytta, att tack vare vår förbättrade folkundervisning den enklaste medborgare nu har möjlighet att läsa och reflektera och genomskåda, att de gamla radikala slagorden inte ha någon motsvarighet i verkligheten. Man börjar komma underfund med vad som också är förklaringen till högerpartiets utväxande till ett stort folkparti att den svenska högern är realiteternas parti, som syftar till menige mans bästa och att det icke bara är »privilegievårdande». Jo, så till vida är högern privilegievårdande, att den håller på den urgamla svenska friheten utåt som inåt — denna det svenska folkets urgamla privilegium — samt håller lika hårt på den enskilda äganderätten såsom själva motorn i den välståndsutveckling, som vi på ett så glädjande sätt bevittna.

Man kan emellertid förstå, att valrörelsens utgång innebar en stor och smärtsam överraskning för socialdemokraterna. Det är ju också märkvärdigt att tänka sig, att tio år efter en författningsrevision, som man trodde skulle öppna vägen för det svenska folket, d. v. s. vänstern, att »bli herre i eget hus»,

valutgången skall visa, att man tagit grundligt fel, då man inbillat sig, att de konservativa idéerna behöfde stöd av censusrösträttens krycka. Det har i stället visat sig, att högern kan, under tecknet av den mest demokratiska valordning, med framgång vädja till valmännen och att partiet växer år efter år. Detta är ett nytt och stort faktum i vårt politiska liv, vilket icke kan bortförklaras, herr Hansson, med talet om mer eller mindre lyckligt illustrerade valplakat. Dessa affischer — det är ju en smaksak hur man skall bedöma dem — tyckte jag för min del voro något överdrivna, men det var ett privat initiativ, som förelåg, och det riktade sig icke, herr Hansson, mot socialdemokraterna. Det riktade sig icke ens, såsom den föregående talaren trodde, mot de svenska kommunisterna, utan mot bolsjevikerna i Ryssland. Affischerna ville säga: så bära bolsjevikerna sig åt i sitt hemland: vill ni ha sådana metoder här också? Det kunde framhållas med full rätt, emedan valkampen hade sin prägel av alliansen mellan socialdemokrater och kommunister. Det var ju så, som jag minns var andemeningen i ett valtal av herr Ekman, att den som vid valet gav sin röst åt socialdemokraterna kunde giva sin röst även åt Moskva. Det var detta, som det var meningen att illustrera, och man kunde mycket väl använt affischerna som bildmaterial vid det anförande mot kommunisterna, som t. ex. herr Engberg höll på Auditorium strax före valet och som innehöll en karakteristik i mustigaste stil av bundsförvanterna.

För övrigt bör man icke från socialdemokratiskt håll beklaga sig så mycket över att högern utvecklade en amerikansk intensitet och amerikanska metoder i sitt valarbete. Ty den har gått i socialdemokraternas skola. Det är de, som började med den moderna valreklamerna i landet, med affischer o. s. v. Men det är klart, att man sagt sig på högerhåll, att om man vill lägga manken till, kan man i fråga om både organisation och kapacitet sköta den saken lika bra som socialdemokraterna. Och detta skedde också vid höstens val. Det kan nu hända, att herr Hansson behöfver dessa affischer som plåster för valsåren, men det är helt och hållet konvalescentens ensak, och jag tycker icke vi böra förlänga valstriden genom att draga in sådana bagateller i remissdebatten.

Det var icke heller uteslutande högerns fel eller förtjänst, att valstriden slutade som den gjorde. Socialdemokraternas politik hade också sin dryga andel däri. Strax efter resultatens bekantgörande fick man också i arbetaretidningarna läsa mycket beaktansvärda symtom på självbesinning efter de föregående årens maktberusning. Man framstammade ett »pater peccavi», som föreföll uppriktigt och tilltalande. Och man sade i dessa syndabekännelser, att det naturligtvis var alliansen med kommunisterna, som vållat det största avbräcket. Detta är även riktigt. Det var på den punkten, som det svenska folket skarpast reagerade. Men det finns ett mycket bra sätt att förebygga ett uppreparande, nämligen att socialdemokraterna i andlig måtto ville lägga samma Bottenhav mellan sig och kommunisterna, som i österled skiljer det västerländska Finland från Bolsjevikien, och att man aktar sig för att alltför livligt främja trafiken över den lilla Systerbäck, som för närvarande i symbolisk mening tyvärr är gränsen mellan socialdemokrater och kommunister här i landet. Nej, upprätta som ni nyss gjorde vid utskottsvalen, en egen, patenterad partibeteckning med privat äganderätt, som icke kan exproprieras. Då ha ni ett brohuvud, som ni kunna förskansa er bakom mot övergrepp från kommunisternas sida. Om så sker, kommer en hälsosam förbättring att äga rum i vårt politiska klimat. Möjligheter finnas också för att socialdemokraterna här i Sverige, som till sin kärna numera äro ett borgerligt parti — ty proletärmärket är borta för längesedan — småningom kunna kasta den gamla marxismen över bord och utveckla sig till ett radikalt folkparti, som i allt väsentligt står på samma grund som de andra borgerliga partierna. Då är förutsättningen

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

given för ett verkligt fruktbarande samarbete mellan de stora politiska partierna här i landet.

Men denna utveckling, som jag tror varje ärlig svensk med glädje skulle hälsa, främjas också av vår nuvarande lyckosamma ekonomiska utveckling. Av föreliggande förslag till riksstat framgår visserligen, hur bra vi ha det ställt. Men de stora genomgripande förändringarna ha vi nu levande mycket svårt att själva konstatera. Vi kunna visserligen komma ihåg från vår barndom, huru man då var klädd, huru folkskolebarnen sågo ut och huru det allmänna livet tedde sig. Men man glömmer sådant så lätt. Man ser icke skogen för idel träd. Förvisso finns det i den svenska skogen åtskilligt att bättra, ty det finns ingenting mänskligt, som icke kan bliva bättre. Det finns möjligheter och skyldigheter att sörja för mera luft och för mera sol, och vi se också på femte och åttonde huvudtitlarna, vilka jättesummor svenska folket numera årligen anvisar för dessa uppgifter. Men tro mig, herr talman, för en djupare blick, som skådar tillbaka, för en historieskrivare eller för en utländsk betraktare ter sig den svenska skogen på ett enhetligare, ståtligare och starkare sätt än vi själva märka, som bo mitt uti den. Det är den utvecklingen, som så småningom kommer att mildra de gamla partimotsättningarna. Det är denna starka expansion, som kommer så småningom att låta varje svensk med alla sitt väsens fibrer växa fast i vårt fosterland.

Det svenska högerpartiet strävar att främja denna glädjande utveckling, och regeringens finansplan får härav sin prägel. Herr Hansson sade riktigt i förmiddags, att det finns den överensstämmelse mellan högeråskådningen och socialistisk samhällssyn, att man vill främja den enskildes väl. Man vill att hela svenska folket skall få det bättre. Javisst, det målet förenar alla de partier, som stå på laglighetens grund. Det är bara i fråga om vägen och metoderna, som man skiljer sig åt. Men då vill jag fråga, om icke härvidlag de borgerliga partierna, enkannerligen högern, stå på en mycket fastare realiteternas grund, då man konstaterar, att just den nuvarande produktionsordningen, när den får ohämmad utveckla sin rikedomsskapande kraft, medför, att det allmänna välståndet allt starkare förbättras. Socialismen har icke samma möjlighet. Tvärtom, det har visat sig i Ryssland till vilka olyckor den ytterst leder. Det är denna den borgerliga politikens samklang med de ekonomiskt värdeskapande faktorerna, som jag tror småningom går upp för våra arbetare och som gör, att de alltmer som privatmänniskor känna sig såsom borgerliga.

Att skapa förutsättningar för en sådan välståndspolitik är givetvis den svenska statskonstens främsta uppgift, då det gäller inrikespolitiken. Men med ökat välstånd följer också nödvändigheten av stegrad värnkraft. Jag är övertygad om — och det veta alla Sveriges försvarsvänner — att på denna punkt kan man lita på att den nuvarande regeringen gör det bästa möjliga. Med stor tillfredsställelse erfor man också i dag hans excellens herr statsministerns uttalande på den punkten.

Herr talman, jag vill bara till sist säga, att remissdebatten i vårt politiska liv är mera en fältmanöver, där det icke gäller livet utan där det skjutes med lösa skott. I en sådan manöver är det lätt för vardera parten att tillskriva sig segern. Men jag är övertygad om, att om det funnes ett objektivi stridsdomarekvarter, skulle det slutomdömet fällas om denna remissdebatt, att såväl statsverkspropositionen som regeringen hittills gått oskadda ur dagens beskjutning.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Den siste ärade talaren sjöng ju en sådan lovsång för högerpartiet, att varje ledamot av detta parti väl fick klart för sig, att det enbart är högern, som kan lösa de stora frågorna. Man

fick det intrycket, när man hörde herr Järte, att han menade: därefter rätter och packer eder! Det är bara vi, menade herr Järte, som regera här i landet, och därefter få ni andra inställa eder.

Vad angår den statsverksproposition, som här i dag diskuterats, är det egentligen på två punkter, där åsikterna skilt sig åt. Å ena sidan gäller det finansministerns sätt att beräkna budgeten, å andra sidan frågan om huru det överskott som uppkommit skall tillgodoföras den svenska nationen. Tidigare har man som bekant gått in för att dels sänka den direkta inkomstskatten, dels också sänka konsumtionsskatterna. Nu har finansministern i år dels föreslagit en sänkning av inkomstskatten med 10 skatteenheter och dels föreslagit en sänkning av konsumtionsskatterna med borttagande av sockerskatten med 4 öre. Men samtidigt har regeringen påyrkat en höjning av sockertullen, något som i själva verket innebär, att en egentlig sänkning av konsumtionsskatterna icke äger rum.

Det har diskuterats under dagens lopp, vilken skattesänkning som är den viktigaste. Herr statsministern har med mycken styrka hävdad, att det är utomordentligt betydelsefullt för näringslivet att sänka de direkta skatterna. Jag skulle däremot anse det rättvisast, att det bör sörjas för att det uppkomna överskottet kommer *hela* folket till godo — i detta avseende håller väl regeringen och finansministern formellt med mig. Men detta kommer i själva verket icke att inträda, om blott inkomst- och förmögenhetsskatten sänkes. Endast de större inkomsttagarna skulle då få en, låt vara obetydlig, förbättring, under det att den stora delen av det svenska folket icke skulle få någon nytta av sänkningen. Herr finansministern har särskilt anfört, att man ute bland de svenska jordbrukarna allmänt är av den uppfattningen, att tullsystemet bör man överhuvud icke rucka på och att skattesänkningen bör avse den direkta inkomstskatten. Men just då herr finansministern talade, fällde en representant av bondeförbundet, som satt bredvid mig, ett yttrande, som visade att han hade en helt annan mening. Jag tror överhuvud icke man skulle få någon majoritet av jordbrukarna att skriva under, att de hade fördel av en sänkning av inkomstskatten i stället för en sänkning av konsumtionsskatterna. Därpå ger för övrigt tull- och traktatkommitténs utredning 1924 ytterligare belägg. Jordbrukare i mellersta Sverige, som ha upp till 8 hektar odlad jord, åtnjuta ingen som helst fördel av vårt tullsystem, och kommer man längre upp i landet måste arealen vara än större, för att någon nytta skall föreligga. Bland de stora jordbrukarna i landet kan man naturligtvis resonera som herr finansministern, att jordbruket har intresse och fördel av tullsystemet. Ökningen av sockertullen från 10 till 13 öre skulle ju ske för att stödja jordbruket och betodlingen. Men de jordbrukare, som stödjas på detta sätt äro de som ha den feta och bördiga jorden i södra Sverige. När det talas om åtgärder i subventionistisk riktning hör man alltid från protektionistiskt håll, att det är jordbrukare nedåt landet, som äro särskilt betryckta. Men för småbrukare på landsbygden liksom för lantarbetare, skogs- och flottningsarbetare o. s. v. skulle en sådan skatteförhöjning — om den också icke är mer än 3 öre per kg. — direkt betraktas som en ytterligare beskattning i en form, som man anser osympatisk och orättfärdig: denna beskattning träffar icke efter inkomsten utan efter huvudtal.

När jag reste upp hit till riksdagen, kommo några bönder till mig — som icke alls tillhörde det socialdemokratiska partiet — och frågade: kan man aldrig någonsin få en revision av tulltaxan, så att man slipper dessa förödande tullar? Jag svarade, att det hela ligger alltjämt under utredning, men jag tillade, att när vi fått en så duktig och klok karl som professor Wohlin till finansminister kunde det tänkas, att han skyndade på utredningen, så att man finge taga ställning till frågan om revision av tulltaxan, innan utredningen av år 1924 anses för gammal.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid fördelningen av överskottet av de ökade statsinkomsterna har detta överskott disponerats på det sättet, att man givit ökade anslag på fjärde huvudtiteln. Regeringen anför som skäl för en sådan disposition, att när försvarsrevisionen genomfördes, förutsågs icke att materialkostnaderna skulle stiga i så hög grad. Jag kan dock icke förstå annat än att försvarsministern varit synnerligen rundhänt och finansministern mer än lovligt släpphänt, när det gällt fjärde huvudtiteln, under det att finansministern beträffande viktiga krav i den sociala budgeten knäppt till pungen.

I dagens debatt har tidigare av socialdemokratiska talare påpekats den konstanta arbetslösheten i landet. Och denna sträcker sig icke bara till industriarbetarna utan långt in i bondefamiljerna. Man har i regel däruppe alltför små jordbruk. Man har icke möjlighet till utkomst på dem; man måste ha biinkomster. Om sådana icke finnas, ha jordbrukarna icke existensmöjlighet.

De antydda jordbruken äro för små att nöjaktigt existera på, men så pass stora, att man med hårt arbete icke svälter ihjäl på dem. Det finns många hundratusentals människor med för små jordbruk, och det vore av en utomordentlig vikt, om man kunde genomföra en reform, som möjliggjorde inrättandet av nya och tillräckligt stora småbruk genom att tillägga behövlig jord från angränsande för stora jordbruk. Nu förstår jag mycket väl, att därest man skulle gå in för en sådan sak, så skulle man stöta på oöverbanneliga svårigheter; det bleve kanske nödvändigt att gå expropriationsvägen, och det vill icke den svenska riksdagen vara med om. Vill riksdagen genomföra lagar som leda till praktiska resultatet i berörda syfte undgår man icke expropriationslagstiftning.

Ett förslag, som torde mottagas med sympati i landet, är det som går ut på att bereda möjlighet till större bidrag för vägändamål, något som möjliggjorts på grund av att bilskattemedlen numera inbringa betydligt mera än förut. Men ändå tacksammare skulle man naturligtvis vara, om det ordinarie väganlaget finge utgå med större bidrag än som föreslagits i statsverkspropositionen.

I stora delar av landet äro avstånden ofta mycket stora och kommunikationerna dåliga. Detta innebär givetvis, att man icke kan utnyttja de möjligheter av olika slag, som finnas där uppe, på samma sätt som om det funnes ordentliga vägar och kommunikationer. Man kunde kanske tänka sig, att dessa landsändar, som äro så hårt betungade till följd av höga skatter och dåliga vägar, finge mera bidrag av bilskattemedlen. Härigenom skulle man också uppnå, att arbetslösheten kunde minskas åtminstone i viss mån, och jordbruket skulle få ett handtag, så att de små jordbrukarna, som leva i bygderna här och var där uppe, finge större förutsättningar att existera än de nu ha.

Herr Järte, som talade här före mig, ordade om staten och den där utmärkta regimen, som man skulle få, när staten ordnade allting på ett så utmärkt sätt. Nåväl, det är en fråga, som i många tusende svenska hem, där man vill, men icke kan bli jordbrukare, alltid rullas upp, när tankarna falla just på staten. Den lantarbetare vi nu för tiden ha här i landet, syftar naturligtvis längre än till att gå som dagkarl i all sin tid. Han tänker: Skall jag icke någon gång bli i tillfälle att få mitt eget lilla jordbruk och ha min utkomst därav? Vill herr Järte och den svenska högern allvarligt gå in för skapande av sådana lantarbetarehem eller hjälpa arrendatorer att få egna jordbruk? Den utökade egenhemsorganisationen är här otillräcklig.

Här påtalade problem ligger säkerligen icke för regeringens röst, den kanske fastmer finner onödigt att diskutera det. Men en regering kommer icke ifrån att förr eller senare taga ställning till detta allvarliga spørsmål. Vill den svenska riksdagen lindra skatterna för dem som hårdast känna skattetrycket, nämligen de små inkomsttagarna och de fattiga, då bör sänkningen vidtagas endast å konsumtionsskatterna genom tullsänkningar o. d.

Herr Hage: Herr talman! Jag har egentligen begärt ordet för att yttra mig om en kommunikationsfråga, som berör min hembygd. Herr kommunikationsministern har i *den* frågan anslutit sig till en ståndpunkt, som väckt mycket stort uppseende i orten.

Innan jag kommer fram till den saken, skall jag emellertid be att få en liten smula uppehålla mig även vid en del andra frågor, som icke blivit berörda i denna remissdebatt.

Jag skall då be att få börja med att berätta en liten historia, som lär vara sann. Det var en gång — det är en del år sedan nu — en tämligen nyvald riksdagsman, som väckte motion om en utredning i en social fråga. Frågan var inte av de största, men den gällde en social skyddslag för de arbetande klasserna, och den där mannen lyckades verkligen få igenom en riksdagsskrivelse i frågan. Så gick det ett år, och så gick det två år, och så gick det tre år, och så gick det fyra och så gick det fem år, men intet hördes av om saken. Det kom inte ens ett yttrande från det verk, som skulle utreda frågan. Då gick mannen upp i det där ämbetsverket och började höra sig för, hur saken låg till, om det inte var något åtgjort i frågan och om inte ämbetsverket snart vore färdigt med ett utlåtande. Han träffade på den tjänsteman, som hade utredningen om hand, och denne gick i sin tur in till byråchefen, som frågade tjänstemannen: »När var det vi fick den här frågan för att yttra oss i den?» »Jo, det är fem år sedan», svarade tjänstemannen. »Vad bråkar riksdagsmannen då för», sade byråchefen, »inte äro vi vana att expediera saker så där fort.» Nu vill jag för min del säga, att jag visst inte vill påstå, att utredningstakten och takten vid avgivande av yttranden i de utredande ämbetsverken nu för tiden är sådan som i denna historia. Men jag vill dock säga, att man alltjämt kan få belägg för, att det går fruktansvärt sakta med utredningar och utarbetanden samt framläggande för riksdagen av förslag här i landet.

Jag har i min hand en redogörelse, som jag tycker mycket bra om att läsa och som jag läser vart år, nämligen justitieombudsmannens ämbetsberättelse. I slutet av denna berättelse finnes en förteckning över de ännu ej expedierade riksdagsskrivelser, som riksdagen avlätit, och dessas öden. Det är inte mindre än 33 sidor med sådana skrivelser, som J. O. redogör för. Där finnas upptagna en hel rad frågor, om vilka riksdagen begärt utredning och eventuellt lagförslag, men som man ännu icke slutexpedierat. En del av dessa riksdagsskrivelser äro *från början av detta århundrade*. Jag har många gånger tänkt att en liten smula fästa uppmärksamheten på denna sak. Det kan nämligen enligt mitt förmenande, finnas skäl till att peka på det faktiska förhållandet, att det går oerhört sakta med utredningar och med lagstiftning i det här landet.

Jag skall taga några exempel ur den här boken, men skall då icke uppehålla mig vid sådana riksdagsskrivelser, som avlätos så sent som under 1928, dock med ett enda undantag. Vi ha här en skrivelse från i fjol, där riksdagen begärde, att man skulle undersöka möjligheterna att åstadkomma fritt fiske främst för *yrkesfiskare* även på ostkusten efter ungefär samma grunder, som vid 1928 års riksdag beslutades för vissa delar av västkusten. Såvitt jag förstår av J. O:s berättelse, är denna fråga icke ens upptagen till behandling av den nu sittande regeringen. Frågan gäller dock en samhällsklass, som för närvarande kämpar med mycket svåra förhållanden på grund av ändrade konjunkturer och sådant. I det sammanhanget vill jag nämna, att det kunde nog finnas skäl för att mycket hastigt taga upp denna fråga till behandling och vidare utredning.

Jag skall emellertid som sagt icke vidare uppehålla mig vid riksdagsskrivelser, som avgivits år 1928. Däremot skall jag uppehålla mig litet vid en del skrivelser, som avlätits *före* 1928, men skall icke heller beträffande des-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

sa bli långrandig. Jag skall heller icke så mycket fästa mig vid en riksdagsfråga, i vilken skrivelse avläts 1905 och som gällde åtgärder för inskränkning i kungörelsens uppläsande i kyrkorna. Den frågan har nu utretts i 24 år. Man tycker verkligen, att den saken skulle vara ganska enkel att expediera och att det knappast skulle behövas 24 år för att utreda densamma. Jag skall icke heller fästa mig vid, att regeringen alldeles avfört från dagordningen en riksdagsskrivelse av 1919, som gick ut på att förhindra, att kringströvande, okynnes hund gav sig in på betesmarker och fördärvade får, som funnes på dessa. Det kan ju hända, att motionen om okynnes hunden också var en okynnesmotion, och eftersom frågan avskrivits, skall jag icke yttra mig vidare om saken; det var kanske lika bra, att det gick som det gick med den skrivelser.

Däremot skall jag uppehålla mig vid några andra riksdagsskrivelser, som röra sociala frågor. — Nu vill jag inom parentes säga, att denna förteckning upptar ungefär 200 riksdagsskrivelser, som ännu icke äro slutexpedierade. — Vad nu angår de sociala frågorna, så möter jag på sid. 343 en skrivelse av den 23 maj 1917 om utredning för genomförandet av en allmän arbetarsemester i vårt land. Det har gått nära 12 år sedan den skrivelser avläts, men den är ännu icke slutexpedierad. Jag möter vidare en riksdagsskrivelse, som avläts 1925, således för snart 4 år sedan och som gällde åstadkommande av förhöjning av livräntor, som utgå enligt olycksfallsförsäkringslagen. Om detta ärende heter det i berättelsen, att det är »beroende på Kungl. Maj:ts prövning». Såvitt jag kan förstå, har det hittills icke gjorts någon som helst utredning i denna sak.

Jag har velat peka på några av dessa saker, därför att man från den nu sittande regeringens sida eller åtminstone från de tidningar, som representera denna regering, har sagt, att det går alldeles för fort med lagstiftningsarbetet här i landet och att det bör göras ett litet uppehåll och inträda en smula lugn i detta arbete. Herr socialministern har ju själv givit uttryck åt den saken, visserligen på ett sympatiskt sätt, då han nämnde, att han tänkte sig, att vissa utredningar i alla fall skulle fullföljas, men också tillade, att nu skulle det dock bli fråga om någon liten *uppdämning* av det där lagstiftningsarbetet.

Jag vill då i det sammanhanget påpeka, att det ju lätt kan hända vid uppdämningar, att människor rent av bli dränkta, ty sådant förekommer verkligen ibland, och för övrigt kan det hända, att en uppdämning från de utgångspunkter, som den nuvarande regeringen fört fram, leder till, att de fattigaste icke få någon glädje av de fördelar, som uppdämningen skulle föra med sig, under det däremot denna uppdämning antagligen kommer att medföra vissa fördelar för storkapitalet och dess ägare.

Men jag skall efter denna lilla avvikning från ämnet gå vidare i texten och beröra några andra saker, som äro omnämnda i denna bok. Här finnes t. ex. på sid. 348 en riksdagsskrivelse av den 7 maj 1924, som gäller åstadkommande av viss ändring i rösträtten vid vägstämma. Det är alltså i det närmaste 5 år, som man sysslat med den saken. Saken påtalades för övrigt för två år sedan, alltså 1927, och det gjordes då ett uttalande från riksdagen om att den saken nu borde kunna klaras. Jag tror för min del att det kunde finnas skäl att nu slutligen framföra den frågan till avgörande. Det är ju faktiskt på det sättet, att den rösträtt, som finnes vid vägstämma, är en kvarleva från den gamla graderade röstskalans tid, och då nu denna röstskala försvunnit på en massa områden, som beröras av kommunalförfattningarna, så lär det väl vara riktigt att taga bort den även på detta område.

Men jag skall gå vidare och taga ytterligare några exempel. Jag har då fäst mig vid ett uttalande, som finnes på sid. 351 och 352 i berättelsen, där

några riksdagsskrivelser av 1920 och 1923 äro omnämnda. Sålunda talas där om en riksdagsskrivelse av 1920, som jag för övrigt själv var med om att genomföra. Jag väckte nämligen en motion med hemställan om beredande av rätt till pension åt sådana änkor och barn efter statstjänare, som enligt nu gällande bestämmelser ej erhålla pension. Senare — år 1923 — avläts en riksdagsskrivelse angående åstadkommande av förbättrad pension eller nytillskapande av pensionsrätt för en del statstjänstemän, d. v. s. tjänstepension. Om bägge dessa pensionsfrågor gjordes erinringar vid 1928 års riksdag, och bankoutskottet framförde då krav på att dessa frågor skulle fortast möjligt tagas upp till behandling. Men icke förty finna vi nu av årets statsverksproposition, att Kungl. Maj:t förklarar, att dessa två frågor få vila, intill dess vi fått en lönereglering för ifrågavarande statstjänare. En sådan lönereglering kommer, såvitt man kan se, säkerligen att draga tid. Det tar väl alltid två år, innan kommittéförslaget kommer fram, och så blir det då så småningom lönereglering. Först vid påföljande års riksdag — d. v. s. året efter det, då löneregleringen beslutats — kunna vi antagligen övergå till reglerande av tjänstepensionsfrågan, och först sedan vi reglerat tjänstepensionsfrågan, kunna vi — man kan åtminstone befara, att arbetstakten blir denna — övergå till att bestämma om änke- och pupillpensionsfrågan. Nu tröstar oss emellertid vederbörande statsråd med, att det icke är så farligt med de här sakerna, ty en del av dessa befattningshavare hava redan pensionsrätt, och detta är naturligtvis riktigt. Men jag vill också erinra om, att det finnes en hel del tjänstemän och arbetare, för vilka pensionsfrågan icke är löst och som alltså icke alls ha någon pension, exempelvis den stora gruppen vid statens järnvägar, som utgöres av banarbetarna. För min del får jag säga, att jag tycker det vore rimligt, om regeringen, oavsett den blivande löneregleringen, hade försökt sig på att åstadkomma åtminstone en *provisorisk* pensionsanordning för sådana befattningshavare, som icke alls ha någon pension. Det finnes, som sagt, ett stort antal sådana.

Ja, efter detta skall jag endast taga några få exempel på icke slutexpedierade ärenden, vilka beröra åttonde huvudtiteln. Här finnas vissa utredningskrivelser sedan flera år tillbaka — sedan år 1923 och däromkring — vilka gå ut på att lätta landstingens skattebördor. Detta skulle ske bland annat därigenom, att dövstumsundervisningen övertoges av staten och vidare därigenom att de s. k. landstingssmåskoleseminarierna också helt övertoges av staten. Vi finna emellertid när vi se på dessa frågor, att den nu sittande regeringen förklarar, att dessa saker kunna vi icke taga upp nu. När det gäller den ena av dessa frågor heter det f. ö., att det måste bli en ny utredning, trots att utredning nu har pågått i ungefär sju år.

Jag måste säga, att sådant måste väcka en viss förvåning, och särskilt vill jag, då jag representerar det landsting, som har den högsta landstingsskatten här i landet, framhålla, att vi däruppe bestämt förväntat, att — efter de ständiga påstötningar, som gjorts år från år — dessa frågor skulle lösas. För varje gång, då jag påpekat saken i kammaren, har jag fått en lugnande förklaring från vederbörande statsråd, att den frågan skulle man taga upp och lösa nästa gång. Men för varje gång har den skjutits undan. Och så är det ock med en mängd viktiga spörsmål, som blivit föremål för dessa evighetsutredningar, som aldrig taga slut.

Ja, detta är några saker, som jag ansett mig böra påpeka i detta sammanhang, därför att det är ytterst sällan — såvitt jag kan erinra mig — som man i en remissdebatt har ägnat uppmärksamhet åt denna sida av lagstiftningsarbetet. Utrednings- och lagstiftningsarbeten gå så oerhört sakta fram — även i de fall, då riksdagens båda kamrar har begärt, att det skulle bli en lagstiftning av den ena eller andra arten.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Utöver detta skall jag nu be att få något litet uppehålla mig vid två andra saker, som jag dock skall expediera ganska fort.

Den ena frågan berör, antar jag, både försvarsministern och kommunikationsministern. Nu kanske någon säger, när jag talar om, vad det gäller, att denna fråga är för liten att dragas upp i en remissdebatt. Men jag ser icke saken på det sättet. Alltså! Det har berättats för mig uppifrån det län, som jag representerar, särskilt från Boden, att det finns vissa bestämmelser angående flyttningersättning och angående vissa semesterresor för befattningshavare inom militärväsendet. Nu ha dessa förordningar och bestämmelser blivit så utformade, då de gälla både officerare och underofficerare, att, trots att t. ex. fänrikar och fanjunkare nu för tiden stå ungefär i någorlunda jämbördig ställning, så ha bestämmelserna rörande dessa semester- och flyttningresor blivit sådana, att den gamle fanjunkaren, som ju har en lång tjänstetid, får enligt bestämmelserna resa i 3:e klass med sin familj, och den unge fänriken skall resa i 2:a klass. Jag vet inte, vad som kan ligga bakom detta. Jag vet inte, om det möjligen kan vara ett utslag av samma anda, som berördes av en föregående talare då han kom in på vad som inträffat vid det där äventyret uppe vid nordpolen och den behandling, som officerarna därvid fingo åtnjuta och den behandling, som kom andra människor till del. Jag vet inte heller, om det möjligen kan vara ett utslag av en uppfattning, som finns på en del officershåll, där man gör gällande ungefärligen så här, att först kommer yngste officeren, och så kommer ingenting, och så kommer ingenting, och så kommer äldste fanjunkaren. Som sagt, jag vet inte, om detta kan vara orsaken. Men jag måste för min del säga, att jag tycker, att vid en sådan författnings tillkomst borde man taga hänsyn till, att man icke påbörjar ett brytande av den lagstiftning, som genom majoritetsbeslut i riksdagen genomdrivits och som i viss mån resulterat i, att underofficerskårens sociala ställning höjts något i jämförelse med vad som förut varit fallet. Man frestas sannerligen, efter vad som inträffat, att tro, att bakom tillkomsten av en sådan förordning som denna, ligger en sådan officersmentalitet, som den jag förut pekat på. Skulle det *inte* vara så, är jag glad härför, men nog ser det i alla fall ganska misstänkt ut.

Detta är en sak, som jag velat påpeka i detta sammanhang, ty jag tycker, att denna sak har en viss *principiell* sida, även om den kanske i övrigt vid första påseende inte ser ut att vara så stor.

Sedan skall jag slutligen komma till den *kommunikationsfråga*, som egentligen gjorde, att jag begärde ordet. Nu förstår naturligtvis kommunikationsministern mycket väl, vad jag tänker klämma honom för. Det är naturligtvis därför, att han intagit en ståndpunkt, när det gäller utvecklingen av kommunikationerna i Tornedalen, som i mycket hög grad upprört opinionen där uppe. Nu tror kanske någon, att en sådan sak som denna är en *lokalfråga*. Jag kan emellertid inte betrakta saken så på grund av vissa förhållanden. Nej, jag betraktar denna fråga som en *riksfråga* på grund av de särskilda omständigheter, som man måste taga hänsyn till vid bedömandet av denna fråga.

Som sagt, vad jag nu vill slå ned på är, att kommunikationsministern i propositionen framlagt ett förslag om att åstadkomma en *bilbusslinje* — icke en *järnvägslinje* — från Övertorneå till Pajala. Nu kom detta förslag mycket oväntat, icke minst efter högerpartiets valagitation i Norrbotten. Ty jag vill inom parentes säga, att det var nog litet agitation där uppe i Tornedalen för att man skulle rösta med högern, icke minst med hänsyn till järnvägsfrågan. Ty, sade man, högern är ju ett *nationellt* parti, och för ett nationellt parti äro nationella synpunkter mycket avgörande, och alltså ligger det mycket nära till hands att tro, att man också skulle anlägga nationella synpunkter på denna kommunikationsfråga, och om högern komme till makten, skulle det

alltså helt säkert bli en järnväg. Ty det gällde ju ur nationella synpunkter att konkurrera med den finska sidan och visa, att man inte var sämre på den svenska. Nu se vi emellertid, att det föreliggande budgetförslaget går ut på att åstadkomma en kommunikationslinje med bilbussar. För min del vill jag säga bestämt, att jag tror, att man tämligen klart kan deklarerera, att klimatet där uppe icke lämpar sig för en bilbusskommunikation av denna art. Om det är möjligt att *här nere* anlägga och driva kommunikationer efter dessa riktlinjer, vågar jag icke yttra mig om, men det skulle jag möjligen tro, om det gäller trakter med mindre godstrafik. Skulle det emellertid där uppe i dessa bygder bli fråga om en verklig kommunikationsled, som kunde åstadkomma utveckling av bygden och dess jordbruk, som skulle kunna föra fram särskilt stora godsmängder och grövre varor, då är jag övertygad om, att vi icke ha någon annan väg att gå än att anlägga en *järnväg*. Den uppfattningen hade nog också i stor utsträckning den förut sittande regeringen, som avgav en deklARATION i denna fråga. Och slutligen kunde man se, att det statsutskottsutlåtande, som avgavs och som vann majoritet i riksdagen förra året, visserligen icke gick ut därpå, att det däruppe skulle åstadkommas en järnväg, men det var i alla fall skrivet på ett sådant sätt — kan man bestämt våga påstå — att det pekade *mera* på tillkomsten av en järnväg än på tillkomsten av en bilbusslinje. Sedan vill jag förresten säga, att jag tror i detta fall, att man har anledning att utöver denna synpunkt lägga *nationella* synpunkter på saken.

Jag var för något år sedan uppe i dessa bygder, och jag åkte då på landsvägen en bit ovanför Övertorneå. Nu är att märka, att den finska järnvägen går en bit ovanför den plats, där den svenska järnvägen slutar. Nu är det naturligtvis på det sättet, att jag inte är så hypernationell eller nationalistisk. Men likväl gjorde det i alla fall ett mycket pinsamt intryck på mig att se över älven, hurusom där på *finska* sidan gingo tåg, medan vi på den *svenska* sidan bara hade landsvägen. Där skola vi möjligtvis få insatt *bilbusskommunikation*, men på den finska sidan finnes redan byggd en *järnväg* en längre bit ovanför Övertorneå, och där kommer man även antagligen, så vitt man kan se, att fortsätta detta järnvägsbyggande. Jag skulle verkligen önska, att herr kommunikationsministern och herr Lindman vore bosatta där uppe på den svenska stranden. Med den uppfattning, jag har om herr statsministern och herr kommunikationsministern, är jag övertygad om, att de skulle känt precis på samma sätt som jag. De skulle ha känt det litet egendomligt, att vi i ett land som vårt, där vi dock ha en någorlunda god ekonomi — det visar väl ändå den budget, som vi nu behandla — skulle tvingas till att inskränka oss till anordnandet av en bilbusslinje, medan man i Finland, som alldeles säkert har sämre ekonomi än vi, där anstränger man sig, och där genomför man och kommer att genomföra byggandet av en järnväg. Jag tror, att konstaterandet av ett sådant förhållande kommer att träda i ögonen på en massa folk däruppe. Och jag tror därför för min del, att det lyckligaste regeringen kan göra under denna riksdag är, att om det nu kommer att väckas en motion i denna fråga, regeringen inte alltför hårt håller på sin ståndpunkt, om riksdagens majoritet skulle komma att — vilket jag livligt hoppas — i stället gå in för ett *järnvägsbyggande* i Tornedalen.

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Borell**: Herr talman! Jag är övertygad om att kammaren skall tillgiva mig, om jag vid denna sena timma uppehåller mig vid denna fråga endast med ett par korta ord, och jag hoppas att den siste ärade talaren skall göra detsamma.

Han anförde, att statsutskottets utlåtande förra året var lagt på ett sätt, som pekade på en järnväg som den bästa lösningen av Tornedalens kommunikationsfråga. Jag erinrar mig, när jag i protokollet läste förra årets remiss-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

debatt, att två av statsutskottets ledamöter, herr Olsson i Kullenbergstorp och herr Anderson i Råstock, uttalade sig i frågan. Herr Olsson, som tillhörde reservanterna, uttalade sig mot skrivelse till Kungl. Maj:t. Herr Anderson i Råstock, som tillhörde utskottets majoritet, förklarade, att statsutskottsutlåtandet kommit till som en kompromiss, och att han hade den uppfattningen, att statsutskottet icke velat taga någon ställning till frågan om järnväg eller icke järnväg utan endast velat framhålla, att denna kommunikationsfråga vore av den allmänna vikt, att den krävde en snar lösning, varför man i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde detta. Nu vill jag ge den siste ärade talaren alldeles rätt, när han säger, att det är inte bara ett samfärdselsintresse för denna ort, utan det är även ett riksbintresse, att kommunikationerna där uppe ordnas. Det är en bygd med stora utvecklingsmöjligheter, särskilt på jordbrukets område, och med en växande befolkning. Det är givetvis ett nationellt intresse, att denna gränsbygd med huvudsakligen finsk befolkning knytes nära till det övriga länet och därmed till moderlandet.

Det har särskilt framhållits som ett mycket starkt motiv för byggandet av en järnväg från Övertorneå, där den svenska järnvägen nu slutar, till Pajala, att vi i fråga om järnvägsbyggandet inte komma efter finnarna, som, enligt vad jag förstod på den siste ärade talaren, enligt hans mening skulle i viss mån ha gått före oss i detta avseende. Så är emellertid, såvitt jag är riktigt underrättad, inte fallet. Järnvägen på den svenska sidan kom till tidigare än järnvägen på den finska, och de båda slutpunkterna för den svenska och finska järnvägen — den svenska slutar, som jag sade, vid Övertorneå, den finska vid Kauliranta — ligga praktiskt taget lika nordligt. Det skiljer endast 6 km. Den finska järnvägen går nämligen ungefär 6 km. längre norr ut än den svenska.

Vad beträffar fortsättningen av järnvägsbyggandet på den finska sidan, så har jag senast i dag genom telegram fått den upplysningen från Finland, att man där gör upp 5-års planer för järnvägsbyggandet, samt att den finska Torneåbanan med all säkerhet icke kommer att fortsättas under nuvarande byggnadsperiod, som omfattar jämväl år 1930, ävensom, att det kan anses så gott som säkert, att den icke heller kommer upp på nästa 5-årsplan. Det är således icke så, att Finland nu går före oss med avseende på järnvägsbyggandet.

Det kan förtjäna nämnas, att som fortsättning på järnvägen på den svenska sidan finnes en utmärkt väg mellan Haparanda och Pajala, under det att motsvarande landsväg på den finska sidan är av betydligt sämre beskaffenhet. Jag tror också, att den automobilkommunikation, som nu av postverket är anordnad från Övertorneå till Pajala, är överlägsen den kommunikation, som på finska sidan är anordnad för postbefordran.

Utgångspunkten är gemensam för regeringen och för dem, som önska en järnväg. Enighet råder alltså om, att kommunikationsintressena böra tillgodos ses både ur nationell synpunkt och för att befordra utvecklingen i denna landsända, men man har olika meningar, om man skall förbättra kommunikationerna genom anordnandet av en automobillinje eller genom att bygga en järnväg. Jag har för min del vid övervägandet av detta ärende inte kunnat komma till annan uppfattning, än att det åtminstone för närvarande ur ekonomiska och övriga synpunkter, även med behörig hänsyn tagen till de nationella, är fördelaktigare att inrätta en automobillinje. Jag tror nämligen, att en automobillinje, anordnad i samtrafik med statens järnvägar och för så väl person- som godstrafik, kan komma att på tillfredsställande sätt fylla samfärdsels behov på denna 11 mil långa sträcka. Det synes mig, att man har en viss övertro på järnvägens allena saliggörande betydelse. Det är samfärds möjligheterna, som äro avgörande.

Med den starka utveckling, som automobilismen tagit i vårt land, måste man, när man står inför en trafikfråga, överväga i varje särskilt fall, huruvida det är möjligt att ombesörja trafiken på ett billigare sätt än genom bygandet av järnväg.

För en tid sedan var en deputation från Övertorneå här i Stockholm och, såvitt jag förstod deltagarna däri rätt, hade även de den uppfattningen, att genom en automobillinje såväl jordbrukets trafikbehov som personbefordringen skulle kunna tillfyllestgörande tillgodoses. Någon tyngre trafik av större omfattning torde för närvarande ej vara att räkna med. Det synes mig sålunda, att man bör se till, om man inte kan fylla behovet genom en rationell och väl anordnad automobillinje, driven, som jag sade, i samtrafik med statens järnvägar. Man kan på detta sätt få flera turer dagligen än man inom rimliga ekonomiska gränser kunde få genom en järnvägslinje.

Jag skall icke trötta med några siffror. Herrarna ha säkert sett av handlingarna, huru stor skillnad det är mellan en automobillinje och en järnvägslinje beträffande de ekonomiska förutsättningarna. En järnväg kostar ungefär 11,400,000 kronor. Att anordna en automobillinje kostar ungefär 600,000 kronor, därav ungefär 250,000 kronor för fasta anläggningar och 350,000 kronor för rullande material.

Jag vågar ha den förhoppningen, att, om den ifrågasatta automobillinjen anordnas på rationellt och lämpligt sätt, befolkningen i orten, när den får erfarenhet av, hur stor nytta man kan ha av en automobillinje, skall komma att finna, att den tillfredsställer behovet för närvarande. Om trafikbehovet ökas än vidare, exempelvis till följd av att malmfyndigheterna vid Pajala komma att exploateras, får man givetvis vid sådan tid taga järnvägsfrågan i övervägande. För närvarande kan jag icke se, att det är av behovet påkallat.

Herr Öhman: Ehuru jag närmast har begärt ordet för att beröra ett par detaljer i årets statsverksproposition och trontal, kan jag dock icke uraktlåta att som helhet karakterisera statsverkspropositionen som ett aktstycke, där den besittande klassens intressen klart och öppet tillvaratagas på det arbetande folkets bekostnad. Man tycks ha tillämpat den gamla bibliska satsen, »att den, som mycket har, honom skall varda givet, och den, som litet har, från honom skall ock tagas det han har».

Den bebådade skattesänkningen på 25 miljoner kronor kommer således att helt och obeskuret komma de stora inkomsttagarna till godo, under det att de små inkomsttagarna fortfarande skola tryckas genom i förhållande till bärkraften hårda direkta och indirekta skatter. Och något annat var det ju heller inte att vänta av den nu sittande regeringen. Den är ett lydigt instrument för det kapitalistiska samhällssystemet och storfinansens intressen.

Under det att man i trontalet bebådar löneförhöjning till statskyrkans präster, går man å andra sidan, som tidigare under debatten i kammaren framhållits av mina partikamrater, in för en sänkning av anslaget till de arbetslösa. Detta måste betecknas som en utmaning inte endast mot de tusentals arbetslösa, som under fåfängt sökande efter arbete jagas på gator och landsvägar av poliser och landsfiskaler, utan också mot allt socialt vett. Jag har mig bekant, att prästerskapets löner ingalunda ligga på en sådan låg nivå, att de hotas av ekonomisk ruin. De stå sig nog i allmänhet ganska gott; ehuru de enligt mitt förmenande tillhöra den kategori av befattningshavare, som fortast möjligt bör ställas på avskrivning. Av alla de skattepålagor, som påläggas det svenska folket, torde det knappast finnas någon skatt som är osmakligare än prästskatten. Den tvingar stora grupper av samhällsmedborgare att

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

bidraga till upprätthållande av en institution, som sannerligen i vår tid borde ha överlevt sig själv.

Men det parti, som närmast bär upp den Lindmanska regeringen, vann ju under förra årets valrörelse sina framgångar närmast i anledning av det andliga mörker och den okunnighet i sociala och politiska frågor, som tyvärr ännu är till finnandes i de längst avlägsna bygderna i »folkhemmet Sverige». När man då vet, att prästerskapets förnämsta uppgift är att sprida andlig dimbildning och hålla folket nere i okunnighet och slaveri, under väntan på den himmelska härligheten, då förstår man också, att det är ett viktigt intresse för den nu sittande regeringen och dess uppdragsgivare att slå vakt om prästerskapet. Det är ett viktigt led i kampen för att hålla folket nere på en nivå, där det motståndslöst skall foga sig i allsköns förtryck. Men trots allt motstånd börjar dock den stora massan av arbetarklassen att återfinna sig själv och bereder sig på att på ett bättre och kraftigare sätt än hitintills slå vakt om sina klassintressen, och då skall också den kvarleva från medeltiden, som heter statskyrka och prästerskap, försvinna. Jag vill i varje fall till kammarens protokoll ha antecknat min bestämda protest mot den bebådade premieringen av svartrocksväldet, under det att tusentals arbetslösa med familjer utlämnas åt svält och nöd.

Liksom det synes vara regeringen en kär plikt att hålla sin skyddande hand över reaktionens hjälptrupper inom kyrkan, har man icke heller underlåtit vidtaga och förebåda åtgärder för stärkandet av de militära maktmedlen. Sålunda ha anslagskraven till militära ändamål höjts med 4 miljoner kronor. Därtill får man i trontalet upplysning om, att vissa åtgärder förberedas för anskaffande av krigsmateriel och ett bättre utnyttjande av de värnpliktigas utbildningstid. Beträffande frågan om anskaffandet av krigsmateriel så måste ju detta tolkas som en åtgärd för stärkandet av krigsberedskapen och låter förmoda, att Sverige hade någon fientligt sinnad makt, mot vilken det rustas. Detta står dock i uppenbar strid mot trontalets försäkran, att »Sveriges förhållande till främmande makter är gott». Men kanhända det förhåller sig så, att Sveriges utrikespolitiska förbindelser och medlemskap i Nationernas förbund o. s. v. äro av den art, att det kan dragas in i krigiska förvecklingar utan att vara på något sätt hotat utifrån, ett förhållande som jag här icke närmare skall ingå på.

Vissa händelser under det gångna året tyda emellertid på att det är mot den s. k. inre fienden, som man rustar, mot den revolutionära och klassmedvetna delen av arbetarklassen. Det sätt, varpå t. ex. det frivilliga landstomsförbundet arbetar, visar, att man inom vissa kretsar rustar sig för den kamp mot Sveriges arbetare, som man väntar skola bli nödvändig förr eller senare. Ett verksamt medel i denna kamp har man tydligen funnit kulsprutegevären vara. Sålunda ha vederbörande genom frivilliga insamlingar hopbragt medel för inköp av sammanlagt 143 kulsprutegevär, som man sedan placerat ut över landet. Stockholm har för sin del fått 26 stycken, det län, där jag hör hemma, har erhållit 13, Sundsvall har fått 3 o. s. v. Dessutom har man för inköp av utrustning och ammunition samt för utbildning i kulsprutegevärens skötsel och användning utdelat till landstomsförbund och föreningar anslag på tillsammans omkring 14,000 kronor. Landstormens ungdomsavdelningar runt om i landet ha fått löjtnanter i aktiv tjänstgöring som instruktörer med biträde av kunnigt och intresserat befäl. Vid höstens övningar har varje ungdomsavdelning varit uppdelad i 3 övningsklasser, där man fullt militärt fackmässigt har utbildats och övat sig i vapnets bruk. Av vad jag här anfört framgår, att borgarklassens ungdom erhåller en fackmässig militär utbildning vid sidan av den som gives vid de militära förläggningarna. Och vad man skall ha dessa landstomsföreningar och militära rustningar till, det delgavs också av ledaren

för Stockholms ungdomsbataljon inom landstormsförbundet i höstas vid en av deras övningar, när han talade om hur duktiga landstormspojkarna voro och att arbetarna skulle komma att mejas ned av deras kulspruteeld. Det är klara verba, som inte böra missförstås av den svenska arbetarklassen. Det enda riktiga svaret, som från arbetarnas sida kan ges, är att skärpa propagandan, så att vi så småningom erövra både armén och marinen inifrån. Då vi nått så långt, så blir segern vår, alla landstormens kulsprutor och krigiska övningar till trots.

Samtidigt med att borgarklassens krigsövningar i öppet uttalat syfte att bereda sig för att med tillhjälp av kulsprutegevär meja ned arbetarna opåttalt få fortgå, behandlas unga arbetarpojkar som kriminella förbrytare av militärbefäl och polismakt, när de söka komma i förbindelse med sina klasskamrater vid de militära förläggningarna i syfte att för dem klargöra deras skyldigheter mot sin klass i egenskap av soldater i den borgerliga statens armé. Såsom ett belysande exempel på hur långt officerskamarillan utan invändning från det högre militärbefälet eller regeringen kan gå, vill jag i detta sammanhang erinra om det brutala överfall och den råa behandling fyra arbetarpojkar blevo utsatta för under Hallandsmanövern sistlidna höst. Ynglingarna i fråga hade försedda med Manskapsbladet och annan litteratur, vars innehåll icke stod i strid med gällande tryckfrihetsförordning, begivit sig till militärföreläggningen för att bland de värnpliktiga utdela den medförda litteraturen. Enligt till pressen lämnad redogörelse för händelseförloppet hade ynglingarna hållit på en stund med litteraturutdelningen, då någon av militärbefälet råkade få syn på dem och fann sig föranlåten att uppmana dem att gå sin väg, en befallning som också åtljydes. Men då ynglingarna kommit ett stycke på väg, fick befälet tydligen något anfall av krigsvanvett och satte efter dem. Pojkarna nekade att stanna, men en av militärbefälet drog då sin armérevolver och hotade dem. Sedan bar det i väg till högkvarteret, där de blevo avtvingade namn och adresser. Efter förhör fördes de ut från högkvarteret. De blevo bekikade från alla håll och kanter. Man tog dem under hakan och drog fram dem i lyktljuset för att noga kunna studera deras utseende. Signalement på brottslingarna måste ju finnas. Ja, man lär t. o. m. ha använt våld, i det att man slagit pojkarna med käppar. Sedan blevo de under sträng bevakning förda till arresten, som visade sig vara ett gammalt fallfärdigt uthus, ett snuskigt kyffe, där de fingo vistas i flera timmar. Fram på morgonkvisten blevo de utsläppta och bundna med rep på en halv meters avstånd från varandra och sedan fingo de med bakbundna händer gående efter en häst och med militärer som vaktare begiva sig till regementsstaben. Det var visst herr Järte, som här talade om de partier, som stå på laglighetens grund, och jag förmodar, att det parti, som herr Järte tillhör, räknar sig till att i första hand uppfylla förpliktelserna i fråga om laglighet. Men den lilla skildring, som jag här lämnat av det sätt, varpå man behandlat fyra arbetarpojkar, som inte gjort sig skyldiga till något som helst brottsligt förfarande, illustrerar klart och tydligt den laglighet, som herr Järte och hans parti anse vara eftersträvansvärd. Jag har med vad jag här anfört velat fästa uppmärksamheten vid hur långt reaktionen kommit även i det »idylliska» Sverige, när arbetarklassens fiender tillåtas att utan något som helst ingripande från myndigheternas sida inköpa vapen och öva sig i vapnets bruk i öppet uttalat syfte att mörda arbetarna, under det att arbetarpojkar, som söka komma i förbindelse med sina klasskamrater vid de militära föreläggningarna, behandlas som förbrytare. Jag är också övertygad — allting talar därför — att övergreppen mot arbetarklassen komma att ökas under den period vi gå till mötes. Det gäller därför för den svenska arbetarklassen att i tid få upp ögonen för detta och vidtaga nödvändiga åtgärder.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Den från regeringen i trontalet bebådade åtgärden, som syftar till ett effektivare utnyttjande av de värnpliktigas övningstid, avser väl att man även beträffande de värnpliktigas utbildning skall införa någon sorts rationalisering. Huruvida denna rationalisering kommer att, liksom man på borgerligt och reformistiskt håll hoppas skall bli fallet inom industrien, genomföras i samförståndets tecken, torde man på goda grunder kunna starkt betvivla. Mig synes det i varje fall, som borde det vara mera angeläget, i alla händelser ur arbetarklassens synpunkt, att man i stället för att införa en ännu effektivare utbildning och en ännu brutalare behandling av arbetarungdomen ute vid de militära förläggningarna, ginge in för att genomföra några mänskliga fri- och rättigheter för militärmanskapet. Det är ju faktiskt på det sättet, att militärmanskapet i vårt land saknar alla de rättigheter, för vilka arbetarklassen under årtionden energiskt kämpat. De sakna föreningsrätt, en mycket elementär rättighet, de sakna rättighet att deltaga i arbetarorganisationernas möten och organisationer. De ha inte rätt att vägra utföra blockerat arbete. De ha icke rätt att söka tillvarataga sina ekonomiska intressen. Mot alla de övergrepp, som, såsom var och en känner till, nästan dagligen ske vid de militära förläggningsplatserna, saknar således militärmanskapet varje som helst möjlighet att försvara sig. Individuellt kan man icke göra något och organisation är förbjuden. En annan rätt, som väl med lika stort skäl kan kallas elementär, är rätten att deltaga i arbetarnas möten och demonstrationer. Att militärmanskapet icke har några som helst rättigheter i det avseendet, det bevisa ju bl. a. de händelser, som vi läste om i dagens tidningar. Jag syftar på förhållandena i Karlskrona, där ju den kommenderande amiralen har förbjudit de värnpliktiga vid de kronans fartyg, som äro förlagda i Karlskrona, att besöka ett möte, anordnat av en arbetarorganisation, i detta fall den kommunistiska arbetarkommunen på platsen. Enligt nu gällande förordningar är det straffbart om en värnpliktig deltar i en förstamajdemonstration. Bevistandet av politiska möten, anordnade av arbetarorganisationer är förbjudet. Men under värnpliktstiden äro de värnpliktiga pojkarna utsatta för en intensiv politisk propaganda från befälets sida. Vid alla möjliga tillfällen skola de åhöra gudstjänster, nationalistiska föredrag o. s. v. utan att ha motsvarande rättighet att bevista tillställningar, där inte Gud, kungen och militarismen förhärsligas utan där arbetarklassens egna problem och livsfrågor behandlas. I stället för att ännu ytterligare rationalisera utbildningen av de värnpliktiga och deras tjänstgöring bör alltså kravet resas på att militärmanskapet bör erhålla samma fri- och rättigheter under sin tjänstetid, som andra medborgare ha. Det är i nuvarande läge ett vitalt arbetarintresse, att kampen föres på detta område i syfte att åt de värnpliktiga ge vad jag skulle vilja kalla full medborgarrätt. Vi äro medvetna om att det kommer att resas motstånd häremot. Vi äro medvetna om att man ännu hårdare kommer att gå in för att förhindra, att de värnpliktiga komma i kontakt med sina klasskamrater under den tid, de äro ute vid militärföreläggningarna. Men vi äro också å andra sidan fullt övertygade om, att man inte i längden kan förhindra vår antimilitära propaganda. Den kommer att tränga igenom alla hinder. Och man kan heller inte — ty man saknar medel och resurser därtill — förhindra småbonde- och arbetarungdomarna vid de militära föreläggningarna att tänka och känna med sin klass och att — det är min fasta övertygelse — när så kräves, också handla såsom medlemmar av den klass, varur de kommit.

Herr Sköld: Herr talman! När jag i början av remissdebatten begärde ordet, så var det för att yttra några ord i ett par jordbruksfrågor. Jag har varit mycket betänkt på att med hänsyn till den sena timmen låta stryka mig från talarlistan. Men det var ett uttalande av hans excellens statsministern,

som gjorde, att jag ändå ansåg skäligt att här besvara kammarerna med några ord.

Hans excellens yttrade i en replik till herr Olsson i Kullenbergstorp, att högern är ett mycket jordbruksvänligt parti. Bondeförbundet är också ett jordbruksvänligt parti. Dessa båda partier kunna taga varandra i famn, de kunna hjälpas åt för att få reson på de jordbruksfientliga partierna, den borgerliga vänstern något mindre men det socialdemokratiska partiet litet mer. Jag skulle för min del vilja säga, att denna gradering av de olika partiernas sinnesstämning gentemot Sveriges jordbruksnäring är icke bara orättvis. Den är även skadlig. Det kan icke vara till annat än skada för den svenska jordbruksnäringen, om man försöker göra dess intressen till partipolitiska monopol, om man försöker i onödan riva upp strid omkring frågor, som beröra denna näringsintressen.

Här föreligger på riksdagens bord en proposition om ett visst stöd åt sockerbetsodlingen. Det har från regeringen och dess parti sagts till oss socialdemokrater, att där måste ni vara med och hjälpa till, ty här gäller det ett arbetarintresse. Det gäller att rädda en massa fattigt folk i rikets södra provinser från nöd och umbäranden, från ekenomisk misär. Det är klart, att dessa ord väcka en viss genklang hos oss. Men å andra sidan kunna vi icke neka till att vi gjort en viss iakttagelse, nämligen den, att man icke brukar finna något intresse för arbetargrupperns nöd och svårigheter hos högerpartiet och dess representanter, såvida icke intresset för arbetarnas förhållande är förknipat med andra samhällsgrupperns intressen. Jag frågar: när har man t. ex. på högerpartiets sida tänkt på att göra något för de många arbetare, som nu bringas på bar backe genom det skånska stenkolsbolagets driftsomläggning? Jag frågar: när har man på högerhåll ett ögonblick tänkt vidtaga några åtgärder för att hjälpa skogsarbetarna under år med dåliga konjunkturen på trävarumarknaden, då avverkningarna i skogarna äro små? Vi ha av trontalet t. ex. funnit, att regeringen i år har ett visst intresse för att bidra till jordbruksnybildningen, till att skaffa obemedlade personer tillfälle att få en bit jord. Men är det icke signifikativt, att när regeringen visar detta intresse, så tar regeringen ut ett litet avsnitt av frågan och ett avsnitt, där man kan räkna med att arbetarnas intressen motsvaras av ett visst intresse från arbetsgivarnas sida. När det t. ex. under förra året var mycket rop i högerpressen om åtgärder till stöd för järnbruksnäringen, var det då bara för arbetarnas skull? Var det inte även i det fallet så, att det fanns i den frågan ett kapitalintresse, som det låg högern om hjärtat att stödja? Skola vi inte också kunna komma överens om, att det nog inte hade varit samma värme omkring de skånska betarbetarnas intresse på högerpartiets sida, om icke detta intresse hade varit sammanknutet med sockerindustriens och betodlarnas intressen?

Nu vill jag för min del säga, att på vår sida kommer icke prövningen av den föreliggande frågan att påverkas av den omständigheten, huruvida det är den ena eller andra samhällsgruppen, som hade det större eller mindre intresset. Det socialdemokratiska partiet intager icke den ståndpunkten, att man aldrig från statens sida bör göra någonting för att stödja en näring. Vi inse till fullo, och vi vilja i handling visa det, att om det inträffar ett tillfälle, då en näring råkar i en tillfällig svårighet, som det kan vara svårt att med egen kraft övervinna, att det då kan vara ett intresse att från statens sida ge den näringen ett stöd. Men vi vilja från vår sida understryka, att det skall vara en tillfällig situation, en tillfällig svårighet, där det finns utsikter för att man skall kunna komma till ett bättre resultat, där det finns utsikter för att näringen skall kunna bestå och ge ett tillskott till folkhushållet i framtiden. Man måste då, när man betraktar den föreliggande sockerpropositionen, fråga sig: Är den svenska sockerindustrien i en tillfällig svårighet? Gäller det att

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

ge den ett handtag, som skall föra den över dessa svårigheter till bättre tider? — Jag måste för min del påstå, att den kungl. propositionen icke ger något svar på den frågan. Vi finna visserligen ifrån kommissionens sida det uttalandet, att man kan räkna med att i en framtid sockerkonsumtionen skall så ha stigit i yttersta Östern, att Javas sockerproduktion inte kommer att tillföras den europeiska marknaden. Det säges vidare, att man kan vänta att med nuvarande priser på sockermarknaderna de sämst ställda fabriker på Kuba komma att gå omkull. Måste vi inte säga, att detta är väl ändå ganska vaga uttalanden att bygga ett omdöme om krisens tillfälliga natur på. Det finns i den kungl. propositionen en annan sak, som gör att man blir ytterligt tveksam rörande den tillfälliga naturen hos krisen. Det finns en uppgift, att just nu är råsockerpriset på New Yorks börs inte högre än 17 öre per kilogram. Det är möjligt, att detta pris kanske motsvarar för raffinerat socker 20 öre. Den kungl. propositionen säger, att Javas sockerindustri är i stånd att producera socker till detta pris. Nu räknar den kungl. propositionen med ett sockerpris av 25 öre. För att komma till en lyckad sockerbetsodling begär man 3 öres tull. Vad är det som hindrar, att när ett år har gått, den tropiska sockerproduktionen lyckats skaffa fram så stora partier i marknaden, att det lägre priset av 20 öre vunnit burskap? Kan då sockerproduktionen i vårt land bestå med 3 öres tull? Det finns ingen möjlighet. Vi måste då räkna med att lägga på 3 öres tull till. Vi komma då till den situationen, att vi få en tull av 16 öre per kilogram, under det att produktionspriset kanske är 20 öre. Läget har blivit ändå värre. Det är ytterligt svårt att veta, om detta läge är sådant, att det kan komma att någonsin övervinnas.

Nu förmodar jag, att den saken inte intresserar hans excellens herr statsministern. I sitt anförande i denna kammare i dag har han tydligt uttalat, att bara den omständigheten, att en näring producerar, ger ett tillskott till vårt lands produktion, är tillräcklig för att vidtaga åtgärder för att bibehålla en sådan industri. Jag skall icke byta ord med hans excellens i den punkten. Vi ha bytt ord förr i samma ämne, och jag vet, att vi äro av så olika generationer, att det inte finns någon möjlighet för oss att i det avseendet komma till samförstånd. Jag vill dock understryka, att den meningen delas tydligen icke av herr jordbruksministern, ty jordbruksministern har i sin proposition gått ut ifrån, att detta skall vara en tillfällig hjälp. Finansministern uttalade år 1926 den meningen, att om man hjälper, så skall det vara för att komma över ett tillfälligt läge. Ett permanent läge, vari sockerproduktionen i vårt land icke kan existera, ansåg herr finansministern den gången vara av natur, att man fick överväga produktionens upphörande. Vi skola också observera, att under dagens debatt herr finansministern gång på gång har försäkrat, att när nästa budgetår är till ända, de 3 öre, som höjningen av sockertullen tog bort från skattelindringen från konsumenternas sida, skola på nytt komma konsumenterna till godo. Herr finansministern förutsätter alltså, att detta skall vara en tillfällig hjälp. Är det möjligt att tro, att man med en tillfällig hjälp kommer över detta krisläge, eller skall man räkna med att det är permanent? Skulle jag döma efter den kungl. propositionen hade jag måst förklara, att det finns ytterligt små utsikter, men personligen hyser jag den uppfattningen, att det finns kanske ändå ett par omständigheter, som behöva närmare begrundas, innan man definitivt tar steget fullt ut och resolut går in för att den svenska sockerproduktionen skall upphöra. Den ena omständigheten är den, att det har ändå, trots allt vad som talats, skrivits och utretts i sockerfrågan, icke hittills gjorts allvarliga försök att komma till klarhet med problemet, huruvida det kan genomföras en rationalisering av vår sockerindustri, som kan föra industrien och betodlingen på bättre fötter. Jag skulle också vilja säga, att jag står fortfarande oviss inför den frågan, huruvida icke den nu-

varande situationen på världsmarknaden ändå skall leda dithän, att det blir nu som förr en gång en konvention eller överenskommelse, som lägger till rätta ett nödläge och gör det möjligt för en sockerproduktion att även i framtiden bestå i vårt land.

Utifrån dessa synpunkter hyser jag personligen den meningen, att det kan vara riktigtast att från statens sida vidtaga åtgärder för att ge sockerbetsodlingen och sockerindustrien ett rådrum och göra det möjligt att bida tiden. Men det skall vara under den enda förutsättningen, att man från statens sida går in för att vidtaga de nödvändiga utredningarna för att klara upp läget, d. v. s. att man försöker komma till botten med frågan om sockerproduktionens rationalisering och organisation, och att man söker komma till en överblick, en allvarlig överblick över det faktiska läget för sockerproduktionen i världen.

Om jag alltså intager denna, låt mig säga positiva ståndpunkt till föreliggande fråga, måste jag dock säga mig, att jag ej kan gå in för en lösning av denna fråga i den form, som regeringen föreslagit. Jag kan med ett ord sagt icke vara med om tullförhöjning. Vad som leder mig till den meningen är inte bara, att denna tullförhöjning, det offer som folkhushållet skall göra för att stödja sockerproduktionen, kanske är bara en orättfärdig grund, utan det är fastmer den omständigheten, att jag förmenar, att varje åtgärd, som från samhällets sida vidtages för att stödja en näring, måste vara åtföljd av ett allvarligt och noggrant övervägande. Man måste ha fria händer för att från tid till tid kunna överväga dessa åtgärders räckvidd. Det kan man inte med en tull. Tullen går in i priset. Tullen blir någonting, som hänger samman med hela produktionen och hela marknadsläget. Tullen är det oerhört svårt att avskaffa igen, om den får den rent formella läggning av tillfällig natur, som här är föreslagen. Ur denna synpunkt måste man säga, att den direkta statssubventionen är mera lämplig, därför att statssubventionen icke går in i priset. Den räknas av ingen som en del i produktionen. Den kommer dessutom att bli en post i budgeten och att från år till år göra de svenska statsmakterna underkunniga om, vilka offer det är, som från samhällets sida göras för att hjälpa den industri det är fråga om.

Herr andre vice talmannen yttrade i sitt anförande några berömmande ord om regeringen för den snabbhet, med vilken regeringen har skyndat det betryckta jordbruket till hjälp genom denna sockerproposition. Jag har från min riksdagstid den erfarenheten, att högern alltid ådagalägger en beundransvärd snabbhet, när det gäller att komma jordbruksnäringen till hjälp rörande sådana av jordbrukets produktionsgrenar, som kunna tullskyddas, vilkas varuslag det icke produceras så mycket av, att det täcker vårt behov, varigenom det blir möjligt att genom tullskydd på konsumenternas bekostnad höja priserna. Högern är rapp att komma med förslag till betodlingens stödjande. Högern är rapp att komma med spannmålstullar och utförselbevis, men jag frågar: är det någon som vill tro, att den stora massan av Sveriges jordbrukare lever på att odla sockerbeter och odla vete — är det inte så, att det finns andra produktionsgrenar av jordbruket, som äro av mycket större och mera dominerande betydelse än dessa grenar? Vi ha till exempel den animaliska produktionen, som för vissa delar av vårt land är den hart när enda, som förekommer och som för alla jordbrukare i hela landet är av stor betydelse. Jag frågar: vad gör man nu från regeringens sida, jag skulle vilja säga från de borgerliga partiernas sida för att komma till bättre förhållanden inom den animaliska produktionens område? Tillåt mig här taga upp i en stunds belysning frågan om en så viktig del av svenska jordbrukets produktion som mjölken. Vad betyder ett höjt pris på mjölken för de svenska jordbrukarna? Oerhört mycket mer än vad utförselbevis och sockertullhöjning kan betyda, därför att det gäller så mycket större delar av landet och så mycket

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

flera jordbrukare. Vi känna till det förhållandet, att sedan årtal har Sveriges lantbrukskonsulent i London, på sistone understödd av Sveriges minister i London, kommit med allvarliga uppmaningar till den svenska smörproduktionen och de svenska smörexportörerna att organisera exporten av och handeln med smöret på England så, att det skall bli möjligt för oss att där borta få ett pris, som motsvarar det svenska smörets kvalitet. Vad har blivit gjort och vad göres däråt? Det hölls under sommarens lopp ett möte på officiellt initiativ i Malmö för att reda upp den saken. Till det mötet var inbjuden till en början bl. a. styrelsen för Skånska smörexportföreningen, den största smörexportören i vårt land och den enda mera betydande av kooperativ natur; men innan sammanträdet hade hunnit öppnas, blev det återbud. Styrelsen fick icke komma, men styrelsens ordförande kunde komma tillstådes mera som privatman. De enskilda smörexportörerna ha icke samma intresse av smörprisen som vad fallet är med producenterna, jordbrukarna och andelsmejerierna. Det sättes en notering i Malmö, som notoriskt ligger mera än 10 öre under det verkliga priset. Man kan t. ex. av smörexportföreningens årsslut se, hurusom föreningen återbetalat till sina andelsmejerier 11, ja 14 %, trots att man vid första avräkningen betalt efter första noteringen. Detta har en oerhörd betydelse för svenska jordbrukare, därför att det finns många mejerier, som sälja sitt smör till enskilda smörexportörer, till de enskilda smörexportörernas fromma men till de svenska jordbrukarnas nackdel, och dessa smörnoteringar ligga i händerna på de enskilda exportörerna. Trots att dessa smörexportörer bildat en sammanslutning kan det därför sägas, att frågan om svenska smörmarknadens ordnande icke tagit ett steg närmare sin lösning, trots den omständigheten att riksdagen förra året skrev till Kungl. Maj:t och begärde en skyndsam utredning på området. Var har denna riksdagsskrivelse hamnat? Vad har blivit resultatet? Jo, samtidigt avlät riksdagen även en skrivelse om en allmän utredning rörande det svenska lantbrukets läge och åtgärder för svårigheternas avhjälpande. Nu finner man, att den Ekmanska regeringen, som under det gångna året drev en mycket underlig kommittétillsättningspolitik, vilken jag icke närmare skall gå in på — ty den är allmänt bekant — i juni månad beslöt tillsätta en kommitté för att utreda jordbrukets allmänna läge och avge förslag till de åtgärder, som kunde behövas. I denna utredning, vartill som sagt direktiv gavs i juni månad, stoppades smörutredningen in. Sedan gjordes ingenting; den Ekmanska regeringen tillsatte aldrig sakkunniga. Detta överlämnades i förevarande som i andra fall till den nuvarande regeringen, som vidtog åtgärd i december månad. Vad betyder detta? Var och en, som har något förstånd om ekonomiska utredningar, begriper att om nu en kommitté skall gripa sig an med en allmän utredning om det svenska jordbrukets läge och om man skall avvakta resultatet därav, innan man kan gå till åtgärder för svårigheternas avhjälpande härvidlag, betyder detta, att vår smörfråga skjutits på framtiden. Man kan säga, att medan gräset växer, dör kon. Jag undrar, om vi kunna låta oss nöja med att alla sådana frågor, om vilkas snara lösning vi i allmänhet äro eniga, böra stoppas in i en sådan stor utredningssäck och skjutas på framtiden. Vore det icke mera rimligt, att man separat griper sig an med sådana frågor, där vi äro klart medvetna om att någonting bör göras, och låter den allmänna utredningen omfatta de områden, där vi ännu stå och famla, där vi icke veta vad som skall göras?

Jag kommer också för min del att vid årets riksdag lägga fram en motion rörande en annan av jordbrukets produktionsgrenar, en motion som berör marknadsläget för den svenska slaktboskapen. Vi veta, hurusom efter förra riksdagens skrivelse det infördes vissa restriktiva bestämmelser, som visserligen gavs skenet av att vara hygieniska föreskrifter men som i grund och botten skulle betyda en avstängning av den utländska importen av kött, en avsikt som också lyckades. Men denna avsikt ledde knappast till någon förbättring av läget på

slaktboskapsmarknaden. Och varför? Jo därför, att överskottet i vårt land kommer från de södra provinserna. Det söker sig då sällan hit till Stockholm utan ut till den tyska marknaden. Men vi sakna varje förnuftig organisation för ett omhändertagande av exporten med det resultat, att trots det överflöd av slaktboskap, som finnes i vårt land, exporten under år 1928 omfattat 6,000 à 7,000 kreatur, under det att Danmark exporterade upp till 200,000. Nu har staten vidtagit åtgärder för att i stor utsträckning genomföra en modern beteskultur. Måste vi då icke räkna med att ett allmänt genomförande av en sådan kultur leder till ökad kreatursskötsel och ett ytterligare överskott av slaktboskap? Kunna vi då ge oss till tåls med att vänta på åtgärder till förbättring av läget inom denna produktionsgren, till dess kommittén är färdig med sin allmänna utredning. Jag kommer som sagt att i riksdagen frambära en motion, där jag vill göra vad göras kan för att bryta den ordning, som genom nämnda beslut i juni förra året ävägabragts.

Men det är icke bara fråga om att man skall vidtaga de bästa möjliga åtgärder för att förbättra jordbrukets ekonomiska läge, fastän jag erkänner att denna sida av saken givetvis är den viktigaste. Den svenska riksdagen har under de senaste åren vid en mångfald tillfällen fattat beslut om åtgärder för att öka den sociala tryggheten och den sociala trivseln vid jordbruket, åtgärder för att hjälpa de sämst ställda inom jordbruksnäringen. Jag påminner om hurusom vi för några år sedan beslöt en arrendelag, som syftade till att ge arrendatorerna stöd. Jag vet ju, att den nuvarande regeringschefen var emot den saken, men detta kan icke ändra sakläget. Nu kommer det från skilda delar av landet klagomål över att bolagen kringgå denna lag och genom påtryckningar tvinga arrendatorerna att hos länsstyrelserna medgiva dispens för arrendetidens nedsättande. Det kommer klagomål över att bolagen genom en otillständig försäljningspolitik gentemot arrendatorerna försöka att göra denna lag ineffektiv. Regeringen må vara emot lagen, det rör icke saken. I och med att regeringens medlemmar tillträtt sitt ämbete, måste de också därmed ha förbundit sig, på grund av sitt chefskap över administrationen, att se till att lagarna följas av myndigheterna och att de bli tillämpade icke bara precis efter bokstaven utan även i den anda, som från riksdagens sida avsetts. Riksdagen har ytterligare vidtagit vissa åtgärder för att man skall hjälpa sådana innehavare av jordbruk, som nu icke kunna försörja sig på sin jordbit, till tillfällen att utöka sin areal. När riksdagen gick in för dessa åtgärder, förutsatte man, att man till en början och så länge det var möjligt skulle försöka skaffa jorden på frivillig väg. Nu efter mycket kort tid av tillämpning kommer det klagomål från Norrland och från mellersta Sverige, där man säger: vad tjänar det till att riksdagen, att statsmakterna skaffat möjlighet för oss att få statshjälp för att köpa jord? Det finns ingen jord att köpa! På detta sätt blir det omöjligt att genomföra de intentioner, som riksdagen fullföljt. Och på dessa intentioner vilar dock så mycket, när man betänker, att dylika åtgärder mer än några andra skulle vara ägnade att råda bot på den trängande arbetsbrist, som nu finnes runt om på den svenska landsbygden.

Jag fäster även till sist uppmärksamheten på att under förra året genomfördes av statsmakterna en omorganisation av egnahemsverksamheten. Denna omorganisation var icke till vår belåtenhet. Men det fanns dock vissa ting i den, som gjorde, att vi socialdemokrater sågo den med sympatiska blickar. En av kardinalpunkterna var, att man nu skulle i egnahemsorganisationen söka få in representanter för den jord- och lånesökande allmänheten. Man ville få den jord- och lånesökande allmänhetens intressen representerade för att därigenom vinna en ökad effektivitet över egnahemsverksamheten.

Nu har Kungl. Maj:t nyligen utsett representanter för statens räkning i egnahemsstyrelserna. Man kan väl säga, att det blivit någon ändring, men

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

i stort sett är det samma surdeg som förut. Det är godsägarna, storbönderna och tjänstemännen, som dominera i dessa nämnder, och dock står det i den kungl. kungörelsen, att det skall ses till, att det i enlighet med riksdagens beslut i dessa nämnder blir representanter för den jord- och lånesökande allmänheten. I de flesta fall kan man väl säga, att regeringen åtminstone formellt har försökt att följa detta riksdagens beslut, men det finnes dock fall — jag har inte närmare kontrollerat alla — där man inte med de skarpaste ögon och den mest formella tolkning kan upptäcka någon representant för den jord- och lånesökande allmänheten i egnahemsnämnderna i Södermanland, Östergötland, Blekinge och Malmöhus län, för att taga de mest flagranta exemplen. Jag menar för min del, att mycket av det, som riksdagen avsåg med sin omorganisation av egnahemsverksamheten, härigenom har kommit på skam.

Jag menar givetvis icke med vad jag här nu sagt, att regeringen skall i dag taga ståndpunkt till alla de ting, som jag här lagt fram. Det skall ifrån vår sida sörjas för att tillfällen under innevarande riksdag beredas regeringen att ge sin mening tillkänna i olika former i de frågor, som jag här nu påtalat, och jag vill sluta med att säga, att när en ärad ledamot av högerpartiet i denna kammare vid denna regeringens tillkomst myntade det uttrycket, att denna regering kan klara sig bra, om den låter bli att reformera och bara regerar, tror jag, att det kan vara sant. Jag tror, att den svenska riksdagen skall få lov att ge sig till tåls rätt länge med en regering, som inte reformerar utan bara regerar. Men så mycket torde vara säkert, att om den sittande regeringen försöker föra en politik, som går stick i stäv mot riksdagens önsningar och emot fattade riksdagsbeslut, kommer det att bli en ofrånkomlig plikt för riksdagens majoritet att se till, att denna regering också slipper att regera.

Under detta yttrande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **Johansson**: Herr talman! Jag måste beklaga, att detta herr Skölds anförande kommit att hållas så sent på natten, att ett utförligt bemötande från min sida av vad den ärade talaren hade att anföra inte kan ske, då det nämligen skulle taga för mycket på tålamodet hos kammarens ledamöter.

Jag skall börja med det ärende, som den siste ärade talaren slutade med, nämligen tillsättandet av ledamöter i egnahemsnämnderna. Som kammarens ledamöter torde erinra sig, innehöll förra årets kungl. proposition förslag om att de två ledamöter, som nu tillsätts av Kungl. Maj:t, skulle tillsättas av statens egnahemsstyrelse. På motion av herr Lindhagen ändrade riksdagen detta förslag därhän, att dessa två ledamöter jämte suppleanter skulle tillsättas av Kungl. Maj:t. I motiveringen heter det: »Tillsättandet av dessa ledamöter lärer nämligen vara en funktion av den art, att den icke lämpligen bör delegeras åt särskild ämbetsmyndighet utan förbehållas Kungl. Maj:t, som för övrigt torde ha större möjligheter att, efter inhämtande av erforderliga förslag och övervägande av ärendet ur allmänna synpunkter, utvälja de för uppdraget mest lämpliga personer.»

Den föregående regeringen hade sedermera utfärdat kungl. kungörelse i ämnet, och § 5 i densamma innehåller, att till ledamöter böra utses för uppdraget lämpliga och sakkunniga personer inom sällskapets område, företrädande den jordbrukande befolkningens, den jord- och lånesökande allmänhetens intressen, de statligt administrativa synpunkterna samt förtrogenhet med områdets olikartade bygdeförhållanden. Vidare innehåller den, att tre av dessa

ledamöter skola väljas av hushållningssällskapens förvaltningsutskott och två ledamöter, vilka det särskilt åligger att bevaka statens intressen med avseende å egnahemsnämndens verksamhet, ävensom suppleanter för nämnda ledamöter, utses av Kungl. Maj:t.

*Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Det är sålunda två olika institutioner, som skola utse ledamöter, hushållningssällskapens förvaltningsutskott tre och Kungl. Maj:t två. Detta försvårar naturligtvis uppgiften att tillgodose de olika kvalifikationer, som fordras av dessa sistnämnda ledamöter. Det fordras ju, som jag nämnde, att de statligt administrativa synpunkterna skola tillgodoses. Jag har fattat detta så, att det lärer väl inte vara någon annan än Kungl. Maj:t, som har att tillgodose, att de statligt administrativa synpunkterna bliva tillgodosedda, och jag fäster särskilt uppmärksamheten på detta understrykande i § 5 i författningen, som säger, att två ledamöter, vilka det särskilt åligger att bevaka statens intressen med avseende på egnahemsverksamheten, alltså de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna, skola just bevaka statens intressen med avseende på egnahemsverksamhetens bedrivande.

Det rådde emellertid delade meningar inom jordbruksutskottet förra året, och det hade avgivits en reservation, vari uttalades som ändamålsenligt att knyta den lokala organisationen även vid landstingen. När jag hade att bereda detta ärende, vände jag mig till det håll, där man i första hand måste förutsätta, att när det gäller personförhållandena i länet, man har den bästa kännedomen om de för uppdraget mest lämpliga, och jag vände mig därför till vederbörande länsstyrelser med hemställan, att dessa skulle inkomma med förslag. Men med hänsyn till ärendets föregående behandling och de intressen, som förefunnos, anmodade jag också länsstyrelserna att inhämta vederbörande landstings förvaltningsutskotts yttrande, och sedan dessa förslag inkommit, överlämnade jag handlingarna till statens egnahemsstyrelse, som även hade att yttra sig i ärendet. Därmed ansåg jag mig vid beredandet av ärendet ha tillgodosett alla de synpunkter, som framkommit under den tidigare behandlingen.

Beträffande sju av de tillsatta nämnderna — det är 26 stycken — hade samstämmighet rått mellan landsting, länsstyrelse och egnahemsstyrelse, och där har Kungl. Maj:t i dessa fall följt förslagen. Beträffande sex nämnder har Kungl. Maj:t följt egnahemsstyrelsen i vad styrelsen skilt sig från landstingen och länsstyrelserna. Beträffande två nämnder har egnahemsstyrelsen anslutit sig till länsstyrelsen, i vad länsstyrelsen skilde sig från landstingets förvaltningsutskott, och jämväl här har Kungl. Maj:t följt länsstyrelsen och egnahemsstyrelsen. I de fall, då personvalet gått emot egnahemsstyrelsen, så skulle jag ju kunna lämna en motivering för dessa fall, men det skulle föra för långt, om jag närmare skulle gå in härpå. Jag vill minnas, att den ärade talaren nämnde Södermanlands län, och jag kan beträffande ifrågavarande egnahemsnämnd säga, att där hade landstingets förvaltningsutskott och länsstyrelsen såsom statens ledamot föreslagit hushållningssällskapets sekreterare. Egnahemsstyrelsen föreslog i sitt yttrande i stället för denne en riksdagsman, och efter konferens med länsstyrelsen tog Kungl. Maj:t en överlantmätare. Det är då att märka, att bland hushållningssällskapets medlemmar i nämnden finnes en lämplig representant för småbrukarna, som valts av sällskapets förvaltningsutskott. Men däremot fanns inte i nämnden de statligt administrativa synpunkterna på något sätt representerade, och det var denna lucka, som Kungl. Maj:t ansåg sig fylla genom att biträda detta förnyade förslag från länsstyrelsen.

Jag skulle på detta sätt kunna referera län efter län, men jag är övertygad om, att kammarens ledamöter inte fordra det. Jag skall i stället erbjuda mig att låta de, som äro intresserade, taga del av de förslag, som upp-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

gjorts. Jag kan försäkra, att det har tagits vederbörlig hänsyn till olika önskemål, och det är att märka, att i de fall, där Kungl. Maj:ts förslag inte upptar en representant för den jord- och lånesökande allmänheten, ha dessa intressen blivit tillgodosedda genom förvaltningsutskottets val. Man kan, som jag nämnde i början, inte tillgodose alla intressen, när man inte har mer än två personer att utnämna.

Sedan yttrade sig herr Sköld rörande de animala produkterna och efterlyste, vad som i detta avseende kunde åtgöras. Jag hörde, att på förmiddagen herr Olsson i Kullenbergstorp var inne på samma ämne, men han hade för sin del ingen annan anvisning att ge, än att regeringen skulle försöka påskynda den tullkommitté, som tillsatts och som har att utreda en riktigare avvägning av tullförhållandena mellan jordbruket och industrien, en synpunkt som även framfördes förra året, då frågan om höjning av köttullen behandlades. Herr Sköld kritiserade skarpt de ordnade förhållandena, som enligt hans mening rådde beträffande smörexporten. Även jag anser att i fråga om smörexporten har det rätt en desorganisation. Det har inte varit den samverkan mellan exportorganisationerna, som hade varit önskvärd, men — och det nämnde ju också herr Sköld — lantbruksstyrelsen tog i början av oktober månad initiativ till ett sammanträde, som hölls i Malmö med dessa exportföreningar, och förhandlingarna ledde till, att en kommitté tillsattes, och denna kommitté har också ytterligare utformat ett bättre ordnat samarbete.

Jag kan i detta avseende lämna det meddelandet, att för några dagar sedan, då vår lantbruksattaché i Berlin var uppe hos mig, berättade han, att han tydligt hade märkt den goda verkan, som denna åtgärd redan hade åstadkommit beträffande vår smörexport till Tyskland. Det var nämligen tidigare på det sättet, att det slungades ut partier än till England, än till Tyskland, allt eftersom priserna stego i det ena eller andra landet. Det hölls ingen jämn tillförsel, och man beaktade icke tillräckligt kundernas intressen. Den har emellertid nu blivit jämnare och bättre, meddelade han, och han kunde tillika lämna den upplysningen, att det svenska smöret stigit i kvalitet så pass, att det numera anses likvärdigt eller åtminstone i det närmaste likvärdigt med det danska, och han hade tydligt kunnat skönja god verkan av det initiativ, som lantbruksstyrelsen tagit i fråga om ett bättre ordnande av smörexporten. Att denna fråga om smörexportens ordnande upptagits i det gemensamma utredningsarbetet, som ingick i den stora utredningen rörande jordbrukets ekonomiska läge m. m., är ju inte mitt fel, ty direktiv för denna kommitté voro uppgjorda av min företrädare i ämbetet redan den 18 juli 1928, fastän kommittén icke tillsatts förrän mycket senare. Om det varit till fördel eller icke, skall jag icke yttra mig om. Men jag tror, att i visst avseende kan det vara till fördel, att denna fråga också upptagits i hela sitt sammanhang men det ekonomiska föreningsväsendet och övriga på lantbrukets område inverkan omständigheter. Men i varje fall har, som jag nämnde, ett alldeles särskilt och fristående initiativ tagits av lantbruksstyrelsen med till synes god verkan, och vi hava sålunda redan kommit ett stycke på väg i ordnandet av denna fråga.

Det är klart, och det känna vi alla, att jordbrukets ekonomiska läge just nu är synnerligen bekymmersamt, men herr Olsson i Kullenbergstorp yttrade också själv tidigare i dag, att det är inte så lätt att finna den trollkarl, som på en gång kan ge anvisning på hur man kan komma ut ur svårigheterna. Det får gå steg för steg. Vi ha för inte så länge sedan fått vissa lättnader ifråga om vår export till Norge, och vi ha åtskilliga andra omständigheter, som verkat och kunna komma att verka gynnsamt på jordbruksnäringen. Det finnes också i 9:e huvudtiteln upptaget åtskilligt, som säkerligen skall sätta goda frukter efter sig till jordbrukets fromma. Jag skall icke taga upp tiden med

att uppräknat dessa saker. De komma så småningom, Jag hoppas och tror, att den skattesänkning och den ökning av bidraget från automobilskattemedel till väghållningsdistrikten, som regeringen föreslagit, skall i sin mån bidra till att lätta det tryck, som nu vilar över jordbruket. Jag vill också hoppas, att den allmänna konjunkturförbättring, som finansministern i sin finansplan bebådade och som också säkerligen förefinnes, skall sträcka sina verkningar även till jordbruket, så att ökad efterfrågan och höjda priser därigenom skola inträda.

Det är ju klart, att efter 3 1/2 månaders tjänstgöring som chef för jordbruksdepartementet kan jag inte framträda med några anspråk på att kunnat utföra så mycket, men jag har en ärlig vilja och avsikt att begagna alla de tillfällen och alla de möjligheter, som yppa sig för att utvinna något till jordbruket och dess binärningar och för att få en bättre ekonomisk möjlighet för dess utövare. Att lyfta jordbruksnäringens ekonomi på ett högre plan är en förutsättning, för att både näringens utövare och alla de i jordbruksnäringen anställda skola kunna beredas en bättre och tryggare ställning. För detta vill jag arbeta, och jag vet, att jag har alla kollegerna i regeringen med mig i detta syfte och däri jag nu utbeder mig att jag måtte mötas av förståelse även från riksdagens sida.

Jag skall inte uppehålla mig vid den del av herr Skölds anförande, som rörde sockerfrågan allt för mycket, ty denna fråga kommer ju åter en gång, när den har passerat bevillningsutskottet. Men jag vill bara erinra om, att sockerfrågan ligger i ett sådant läge i alla Europas sockerbetsodlande länder, att dessa ha funnit alldeles särskilda åtgärder nödvändiga just nu för att uppehålla respektive länders sockerbetsodling, och det har skett genom betydande tullförhöjningar. Jag tror, att det sagts en gång i dag, om det var i första eller andra kammaren, kan jag icke nu påminna mig, att sockerbetsodlingen här i Sverige ej har några naturliga förutsättningar. Vårt land har inga naturliga förutsättningar, när det gäller sockerbetsodlingen, att tävla med andra länder söderut. Jag vill då lämna några uppgifter, som jag fått av sockercommissionen, angående hektarskörden och som jag tror icke återfinnas i propositionen. Det har sitt intresse att av 18 europeiska sockerbetsodlande länder kommer Sverige som nr 6 ifråga om antalet deciton per hektar. Danmark kommer främst med 330, Nederländerna med 322, Schweiz med 319, Italien med 287, Belgien med 286 och Sverige med 277. Först därefter kommer Tjeckoslovakiet, vilket som bekant är ett av våra största europeiska sockerproducerande länder, men som dock ifråga om antalet deciton per hektar kommer efter Sverige eller med 258 deciton per hektar.

Detta visar emellertid, att det finnes förutsättningar för sockerbetsodling här i landet, och man bör inte inför en, som jag hoppas och tror, tillfällig kris tappa modet på en gång, utan ge näringen och de därvid anställda denna tillfälliga hjälp, under det att man avvaktar utvecklingen. Gör man detta, bidrar man också säkerligen till en minskning av arbetslösheten och de svårigheter, som eljest skulle uppstå, på ett sätt, som synes mig vara riktigt och praktiskt och minst störande.

Jag vill anbefalla dem, som ha intresse för frågan — och den har ju mottagits med oerhört stort intresse fast med olika synpunkter — att allvarligt överväga de möjligheter, som finnas i Kungl. Maj:ts förslag att övervinna denna prekära situation, i vilken vår sockerindustri och vår sockerbetsodling kommit. När bevillningsutskottets utlåtande en gång kommer, må vi då lidelsefritt och fritt från partipolitiska spekulationer göra vårt ställningstagande på ett sådant sätt, att vi kunna säga, att vi givit denna näring ett handtag under en svår övergångstid.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Herr talmannen återtog nu ånyo ledningen av förhandlingarna.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Den sena timmen och den allmänna tröttheten tvinga mig att begränsa min replik mer än jag annars skulle velat göra. Det skulle ju varit ganska frestande att spinna vidare på det även av statsministern berörda ämnet, vad det svenska folket väntar för politik av regering och riksdag. Det är också lockande att tala litet ytterligare om oppositionspolitik och regeringspolitik, men allt detta får vara till ett lämpligare tillfälle. På tre punkter måste jag emellertid replikera, nämligen ifråga om valaffischerna, samförståndet och militärbudgeten.

Ifråga om den första konstaterar jag den bestämda olikheten emellan å ena sidan herr Nilssons i Bonarp och herr statsministerns förklaring och å andra sidan herr Järtes. De förstnämnda sökte undkomma ansvaret. Det lyckas icke. Högerpartiet var direkt engagerat i den skamliga trafiken genom att större delen av dess tidningar distribuerade till sina läsare den ifrågavarande smutslitteraturen. Härigenom blev också detta någonting annat än ett privat initiativ, såsom herr Järte kallade det. Det skall för resten naglas fast, att herr Järte ville avfärda det hela som bagateller och som en smaksak. Uppenbarligen ha smutsalstren inte generat herr Järte, varmed hans smak är karakteriserad, honom till skam. Därmed kunde jag känna mig befriad från att vidare i denna punkt syssla med herr Järte. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på det rent löjliga i herr Järtes påstående, att affischerna rikta sig mot de ryska bolsjevikerna. Vad ha vi med de ryska bolsjevikerna att göra i en svensk valrörelse? För övrigt angåvo texterna tydligt nog, att det var mot arbetarpartiet man riktade sig. Det var framgången för i första hand socialdemokratin, som man utmålade som en fara för hemmets förödande, barnens förvildning, sedernas fördärvande o. s. v. Detta kan icke bortförklaras. Aktstycket är nu införlivat med kammarens protokoll, och det skall stå där till evärdeliga tider såsom tecken på hur den svenska högern förnedrade sig hösten 1928.

Talet om den s. k. bolsjevikalliansen skall jag här icke närmare beröra. Jag nöjer mig med att konstatera det faktum, att ingen allians ingåtts mellan socialister och kommunister. Intet förslag om en sådan hade framställts, inga förhandlingar hade förts och inga överenskommelser träffats. De uttalade önskningarna om att vi skola behandla och betrakta kommunisterna nästan som spetälske kunna icke tillmötesgåas. Icke ens de borgerliga i riksdagen behandlade kommunisterna på detta sätt. Senast i fjol voro de med om att rösta in samtliga kammarens fyra kommunister i tillfälliga utskott, vilket ju är ganska belysande för äktheten i deras indignation.

I fråga om samförståndet vill jag gentemot herr Edoff Andersson framhålla, att vi socialdemokrater icke alls tro, att herrar Lindman och Lübeck eller högermän och arbetsgivarna i allmänhet i en hast gripits av en oemotståndlig drift att göra väl mot arbetarna. Vi äro fullkomligt medvetna om de motsättningar, som alltjämt bestå och som komma att bestå så länge klassamhället existerar. Men vi se i den industriella demokratien en väg till större inflytande för arbetarna inom produktionen och större andel i dess avkastning. Om därigenom klassmotsatserna minskas, så är detta endast fullständigt i linje med hela vårt strävande fram till en klasslös samhällsordning. Det är långt till det målet, och arbetarklassen får säkerligen kämpa ännu många hårda strider för sin rätt och ett rikligare bröd. Men vi föra icke striden för dess egen skull. Om vi kunna främja våra syften på fredligare vägar, vore det däraktigt att icke försöka dem.

I detta sammanhang vill jag gentemot herr Järtes skönmålning av det välstånd, som den nuvarande ekonomiska ordningen förmått skapa, särskilt un-

der den senaste tiden, erinra om huru arbetarna fått kämpa för sin ringa andel av välståndet. Det senaste årtiondet har varit fyllt av hårda arbetsstrider, i mycket stor utsträckning lockouter i syfte att tvinga arbetarna tillbaka till en lägre levnadsstandard. Betecknande är, att under åren 1922, 1923, 1925 och 1927 fackorganisationerna utbetalat i strejkunderstöd 9 miljoner kronor men i understöd åt lockoutade 13 1/2 miljoner. Det är siffror som tala.

Beträffande försvarsfrågan har från statsministerns sida, såsom brukligt är under remissdebatter, erinrats om ansvaret för 1925 års försvarsordning, och man har undrat, om icke de partier, som genomdrivit denna försvarsordning, äro förpliktade att se till, att densamma upprätthålles. Jag har för min del varit mycket intresserad av en ordning, enligt vilken man kunde för en ganska avsevärd tid avföra försvarsfrågan såsom en stridsfråga i svensk politik. Jag trodde, att 1925 års försvarsordning skulle ge oss denna möjlighet. När jag medverkade i flottkommittén till en lösning av flottbyggnadsfrågan, skedde det alltjämt med en förhoppning, att man till sist skulle komma fram till en ordning, varigenom det åtminstone skulle bli ett stillestånd. Högern har emellertid icke ett ögonblick reflekterat härpå. Högern har icke försummat något tillfälle att ställa till tvist om 1925 års försvarsbeslut. Högern har upprepade gånger förklarat, att den kommer att sätta in all sin kraft på att bryta sönder 1925 års försvarsordning. Under sådana förhållanden, herr statsminister, är det ganska meningslöst av Eder, att vädja till oss att uppehålla denna försvarsordning. När vi socialdemokrater medverkade till densamma, skedde det med betydande eftergifter gentemot en annan meningsgrupp. Hela vår utgångspunkt var, att man kunde gå väsentligt längre i nedsättningen av våra militära anstalter. Den utgångspunkten ha vi fortfarande, och vi ha ingen anledning att frånträda den. Det är en naturlig replik till högerns försvarspolitik, när socialdemokraterna taga upp sina tidigare förslag och säga: vi ställa mot högerns ökade anslagskrav krav på ytterligare minskning. Vi ha — jag har framfört tanken förut — den naturliga utvägen ur tvisten, att man på nytt låter undersöka hela problemet. Och jag uppberar vad jag sade i förmiddags, att en sådan undersökning måste bli allsidig. Det duger icke att bara göra en militär undersökning om vårt försvarsbehov, en undersökning som jag uppriktigt sagt icke vet huru den skulle se ut. Jag vet visserligen att herrarna i generalstaben anse sig kunna räkna ut vilken fiende Sverige skall möta, huru stor fienden är och på vad sätt den skall komma. Men jag har svårt att tänka mig, att man kan få en verkligt tillförlitlig utredning om vårt försvarsbehov på sådana grunder. I varje fall: om denna än kan göras militärt, så måste ändå så många icke militära omständigheter tagas i betraktande, att under alla förhållanden även de civila synpunkterna måste ha utrymme i en försvarsutredning.

Så till sist: vad är intrycket av debatten? Det tillhör de små lustiga påhitten hos oss att söka sammanfatta och inkassera vinsterna av en debatt. Vi kunna ju tryggt överlåta detta åt vår partipress. Högermännen komma att vid läsningen av Svenska Dagbladet och Stockholms Dagblad fröjdas över den härliga viktoria, som herr Lindman och hans män vunnit i kampen mot socialdemokrater och frisinnade. Svenska Morgonbladet kommer att överflöda av stolthet över herr Ekmans bravader, och jag förmodar, att jag själv får några goda ord i Social-Demokraten. Jag tror emellertid, att man kan våga sig på det omdömet om denna debatt, att den hållit sig kring vissa stora linjer i svensk politik och att den förts på ett sätt, som är värdigt denna kammare. Och jag skall gärna i denna sena timme gratulera regeringen och oss till det goda humör, som *nu* finnes på regeringsbänken.

Det är emellertid en annan sak, som behöver konstateras. Här ha gjorts olika försök att samla in den ena gruppen för den andras politik. Herr stats-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverke-
propositionen.
(Forts.)

ministern försökte, sedan han först karakterisat bondeförbundet som oppositionsparti, att på jordbrukets grund ändå till sist få herr Olsson i Kullenbergs-torp i sina armar. Herr Järte gjorde ett försök att fånga in även herr Ekman, och herr Flyg gjorde ju det våldsamma försöket att placera socialdemokraterna någonstans vid högerns sida. Jag tror icke det tjänar så mycket till med sådana spekulationer. Vi ha vissa fakta att hålla oss till. Det är ett faktum, som jag konstaterade redan i mitt första tal, att det råder ännu mellan de borgerliga en bestämd motsättning, och denna motsättning leder för närvarande till det resultatet, att den sittande högerregeringen icke kan föra högerpolitik.

Herr Lindman talade något om borgerlig samförståndspolitik, och herr Nilsson i Bonarp var inne på samma kapitel. Jag är tämligen övertygad om att de orden komma ifrån hjärtat. Herr Lindman ansåg sig visserligen i sin nuvarande ställning böra tillägga, att naturligtvis kan man tänka sig ett samarbete även med socialdemokraterna. Jag hänger mig emellertid icke åt några drömmar om ett politiskt samförstånd, som skulle kunna göra ett slut på den politiska striden. Det kommer på grund av den olika åskådningen mellan de båda grupperna inom det borgerliga lägret att stå strid dem emellan, och kampen mellan borgerlig uppfattning och socialdemokratisk kommer att fortgå. Det enda vi kunna uppnå är att föra denna kamp på ett förnuftigt sätt samt med uppriktiga och hederliga metoder. Redan därmed skapar man en möjlighet till samarbete, som kan leda till positiva resultat så långt överhuvud de gemensamma intressena kunna möjliggöra det. Redan med detta är ganska mycket vunnet. Redan det, att man kan få in sakens sakligheten i vår politik, kommer säkerligen att ge goda resultat av riksdagsarbetet. Och skulle dessutom den anda, som talade ur socialministerns anförande, ytterligare utvecklas inom den svenska högern, skulle verkligen socialministern till sist bli en representant för svensk höger i socialpolitisk vidsyn, är jag övertygad om att detta skulle skapa ytterligare möjligheter, icke till att komma till ett fullt samförstånd men för att gemensamt kunna undanröja de allra värsta missförhållandena och göra det dragligt för stora lager av det svenska folket, som ha det trångt. Om remissdebatten i dag kan föra oss ett litet steg närmare detta, är onekligen en del vunnet.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wohlin**: Endast några korta ord!

Herr Anderson i Råstock har, sedan jag sist hade ordet, haft ett anförande, däri han berört förslaget om avsättning av viss del av de s. k. malminkomsterna för amorteringsändamål. Tiden är nu för knapp för att ingå på detta ämne, och jag får därför inskränka mig till att säga, att jag tror, att herr Anderson i Råstock vid närmare begrundande svårligen skall finna annat än att den uppdelningsgrund, som jag föreslagit, är den mest hållbara och mest rationella. Jag förstår mycket väl att åtskilliga måste känna sig i viss mån besvikna över att en så pass liten del av dessa inkomster nu föreslås till avsättning för amorteringsändamål, och särskilt hade nog herr Anderson i Råstock hoppats på att kunna se en större del av dessa inkomster avsatta till amortering av det oräntabla lånekapitalet i statens järnvägar. Det är emellertid ofta så här i världen, att riksdagen uttrycker en önskan och en intention, och då söker man att utföra och göra det bästa av riksdagens tankegång. Det kan emellertid hända, att utredningen visar, att den tankegången icke kan realiseras i samma utsträckning eller under samma former, som riksdagen möjligen tänkt sig. Jag vill blott hava sagt, innan debatten slutar här i dag, att jag tror att det blir svårt för någon att finna en annan lösning av problemet än den, som jag föreslagit.

Till herr Ekman hade jag tänkt att rikta en del repliker med anledning av hans anmärkningar rörande mina åtgöranden ifråga om kommittéväsendet och besparingsarbetet. Men tiden är för knapp, och jag får därför inskränka mig till att säga, att man nog bör avvakta utfallet av försöket till en omläggning av besparingsarbetet, innan man faller någon dom över den nya anordning, som jag tänkt mig. Jag har i samband med omläggningen sagt, att den innebär »ett försök att pröva sig fram efter nya linjer», och att »vissa förhoppningar» kunna hysas om att man skall komma fram till ett bättre resultat. Dessa försiktiga ordvändningar i statsrådsprotokollet uttrycka vad var och en vet, nämligen, att man när det gäller en så svår sak som besparingsarbetet inom administrationen icke på förhand bör göra sig några stora och överdrivna förhoppningar. Man får söka sig fram till bättre arbetsformer och man bör avvakta vad dessa nya anordningar under det kommande året kunna komma att ge.

Slutligen vill jag allenast säga följande i en annan fråga, som herr Ekman berörde. Han ansåg det vara en brist i det framlagda budgetförslaget, att en så trängande fråga som frågan om de ekonomiska mellanhavandena mellan staten och kommunerna icke blivit i statsverkspropositionen upptagen eller omnämnd. Jag förstår verkligen icke, i vilket sammanhang detta spörsmål lämpligen bort ha upptagits i statsverkspropositionen. Men jag vill gärna nämna, att jag sedan gammalt hyser ett stort intresse för frågan om en lämplig rågångsreglering mellan å ena sidan statens och å andra sidan primärkommunernas uppgifter och samtidigt en rågångsreglering dem emellan i ekonomiskt avseende. Det är emellertid ett komplicerat spörsmål, ej minst därför att det leder in på frågan, i vad mån den kommunala självstyrelsen skall bibehållas som nu eller eventuellt omgestaltas efter nya principer. Detta ämne har varit föremål för vissa förberedande undersökningar och kommer nog i sinom tid att leda till en stor utredning — en utredning, som jämväl torde komma att omfatta en del av de spörsmål, som herr Olsson i Kullenbergstorp berörde, nämligen det interkommunala skatteutjämningsproblemet jämte vissa andra i riksdagens fjolårsskrivelse upptagna önskemål i fråga om den kommunala beskattningens ordnande. Det är icke möjligt att på stående fot säga, när detta stora ärende kan ligga färdigberett för en utredning, men jag hyser förhoppningen att så skall vara fallet inom en icke alltför långt avlägsen framtid.

Herr Ekman: Mina repliker skola också bli mycket korta, men tyvärr äro de ett flertal, därför att så många erinringar gjorts mot mitt förra anförande.

Herr Hansson framställde till mig i sitt första anförande den frågan, huru jag och mina meningsfränder ställde oss till arbetslöshetsförsäkringsproblemet. Jag ville icke svara därpå genast, därför att jag ville först undersöka innebörden i den motion, som socialdemokraterna väckte vid 1924 års riksdag. Sedan jag nu haft tillfälle göra detta vill jag i korthet säga, att jag står alltjämt på den ståndpunkten, att arbetslöshetsförsäkringen är ett problem, som ett modernt samhälle måste bemästra. Hittills har dock icke hos oss förelegat något förslag av den beskaffenhet, att det varit möjligt för mig att biträda detsamma. Under den tid, jag tillhörde regeringen, låg denna fråga på socialdemokraternas eget föranstaltande hos en kommitté för utredning och revision.

Till herr Sköld, som uttryckte sin förvåning över att det dröjt med tillsättande av den stora kommitté som skulle undersöka jordbrukets ställning m. m., vill jag säga, att skälet till dröjsmålet var just det, som jag antydde tidigare, nämligen de stora svårigheter i utredningsarbetet att man icke kan få de män man vill ha. Vi sökte i två å tre månader i tur och ordning dem vi ansågo såsom de lämpligaste ledarna för den enligt vår mening utomordentligt svåra utredningen. Vi förstodo mycket väl, att eftersom det skulle vara åtskilliga politiskt med i kommittén, arbetet icke kunde börja, förrän valrörelsen var avslutad.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Man efter man, som tillfrågades, begärde betänketid för att slutligen avsäga sig. Jag tror, att om herr Wohlin kommer att sitta länge i regeringen han nog skall finna, att det svåraste vid en kommittéutredning är att få den ordnad så, att de bästa och skickligaste männen, som kunna arbeta både fort och väl, befinnas hägade, åtaga sig uppgiften.

Herr Olsson i Kullenbergstorp, vill jag minnas, gjorde två anmärkningar mot den regering, jag tillhörde. Han anmärkte på att denna regering tillsatt en kommitté för lönefrågans upptagande d. v. s. dels en lönereglering för hittills oreglerade befattningshavaregrupper och dels inarbetande i de fasta lönerna av det nuvarande dyrtidtillägget. Jag har en gammal räkning uppgjord med herr Olsson i Kullenbergstorp rörande vem som bäst sökt främja sparsamheten på detta område. Jag vill fortfarande erinra om, att när den förutvarande regeringen vid 1927 års riksdag föreslog en fixering av indextalet till 168, vilken fixering skulle utgöra en övergång till andra löneförhållanden än de nuvarande, då var herr Olsson i Kullenbergstorp jämte åtskilliga andra motståndare härtill. Detta motstånd, som började i statsutskottet och sedermera fullföljdes i riksdagen, föranledde till att i stället för detta fixa index-tal man sedermera alltjämt haft löner efter rörligt index-tal med det resultatet att kostnaderna för varje år blevo väsentligt högre, än som eljest skulle blivit fallet. Därvid bör beaktas, att den omständigheten att tjänstemännen skulle få fasta löner ansågs av dem i stor omfattning innebära en sådan fördel, att de utan större självövervinnelse kunde acceptera de lönegrunder, som år 1927 föreslogos.

Frågorna om köttullen och importkontrollen berördes också i någon mån av herr Olsson i Kullenbergstorp, och jag tror, att jag får lov att säga några ord om båda dessa saker. Beträffande kontrollbestämmelserna rörande köttimporten var det ju på det sättet att riksdagen skrev till regeringen och begärde sådana. Den förutvarande regeringen utfärdade bestämmelser, i väsentliga avseenden överensstämmande med riksdagens hemställan. Man hade emellertid redan då efter de underhandlingar, som förts, fått kännning av, att man inte skulle kunna gå så långt, som riksdagen begärde. Efter bestämmelsernas utfärdande har sedermera från finsk sida en synnerligen stark opposition rests och underhandlingar ha bedrivits om lättnader för Finlands vidkommande. Ärendet lär ligga till så, att en viss överenskommelse i dagarna träffats och att en kungörelse snart utfärdas, i vilken den nuvarande regeringen i viss mån lättat på de kontrollbestämmelser, som den förutvarande regeringen utfärdade. Herr jordbruksministern Johansson, som var motionär på detta område, och som i egenskap av riksdagsman framställde mycket positiva och bestämda anspråk, har själv fått vara med om att göra dessa kontrollbestämmelser ur svensk synpunkt mindre fördelaktiga, än vad de voro enligt den förutvarande regeringens förslag.

I fråga om köttullen har jag speciellt ingen anledning att gå in på den saken. Jag vill blott, när herr Lindman gentemot herr Olsson i Kullenbergstorp tyckte, att det var skada, att denne inte kommit in i en regering, därför att då blir man resonligare, när man sedan kommer i oppositionsläget, säga, att detta gäller åtminstone icke alla, som varit i regeringsställning. Herr Lindman har, såvitt jag minns rätt, tillhört tre regeringar. Beträffande köttullen fann han sig dock vid föregående års riksdag kunna föra följande språk: »Jag tycker, att detta är så underligt, herr talman, när här i riksdagen sitter en stor samling folk, som väl var och en skulle kunna anse sig för praktiskt folk. Här sitta representanter för alla möjliga näringsgrenar och andra yrkesutövare. Man tycker, att det skulle vara i eminent mening praktiska människor, som kunde säga: nog borde väl vi vara karlar att bedöma, om vi skola göra en liten tullförhöjning på kött eller icke.» Så lät det i andra kammaren vid

förra årets riksdag i denna fråga från herr Lindmans mun. Nu yttrade han nyss, att man, d. v. s. den nuvarande regeringen, hade försökt propagera tullintresset både i Tyskland och Finland men förgäves. Nu vet man, att försöket i Finland gått ut på att slippa göra ändring i köttkontrollbestämmelserna. Vi finna, att icke ens det går, utan vi få nöja oss med vad man förut kommit till.

Herr Lindman har, sedan jag förra gången yttrade mig, varit uppe och gjort en del erinringar. Han gled undan helt och hållet en del av de spörsmål, som jag framställde till honom. Ett par av dessa berördes i all korthet av finansministern. Jag frågade exempelvis, huruvida han ville stå för uttalandet rörande den rena tillfälligheten i de anordningar, som skulle göras på den inhemska sockerproduktionens område. Voro herrarna ense därom och ville herrarna bära ansvar för det sagda? Ja, herr Lindman yttrade i sitt första anförande, sedan han talat om de fördelar, som voro förenade med betodlingen och sockerproduktionen, att alla dessa fördelar, arbetarnas anställning m. m. dock äro en bisak i förhållande till uppgiften att »bevara denna produktion för svenskt näringsliv». Det är huvudsynpunkten, säger herr Lindman, under det att, såsom en talare nyss påpekade, herr Wohlin gång på gång, när han skulle övertyga om sin tullförhöjning, betecknade denna behöva föranleda endast en kort-tids-utgift, som efter några månader skulle bortfalla. Herr Wohlin räknar sålunda uppenbarligen med en tid, som omöjlig kan innebära vad av statsministern härvidlag anges såsom huvudskälet för denna reform, nämligen att »denna produktion skall bevaras åt svenskt näringsliv». Herrarna inom regeringen förefalla att vara på fullkomligt olika linjer och sakna överensstämmelse i syn på denna fråga.

Jag sporde också förra gången, huruvida regeringen tänkte tillsätta någon kommitté i enlighet med riksdagens begäran i samband med kommunalskattelagstiftningens genomförande. Jag vet icke, om herr finansministerns nu sist deklarerade intresse för den frågan skulle utgöra svar på mitt spörsmål. Det var något obestämt, som vilade över deklarationen. Jaså, finansministern angiver nu att hans antydningar får uppfattas som ett löfte om kommittétillsättning. Nå, då har åtminstone något vunnits.

Mitt spörsmål, huruvida det icke skulle vara möjligt att erhålla förklaring över, varför ett utrikespolitiskt ärende behandlats i valstriden på sätt som skett — under det att sedermera följer en fullständig och obruten tystnad och brist på förklaring rörande detta, vilket förefaller mig i detta sammanhang synnerligen egendomligt — står fortfarande obesvarat kvar.

Jag skulle vidare vilja taga upp vilka möjligheter som funnos för en regering som vid sitt tillträde sitter med ett sådant inkomstöverskott som den nuvarande regeringen vid årets budgetsreglering. Frågan gäller, huruvida icke vissa isolerade åtgärder kunnat vidtagas på sådana skatteområden, som i alldeles särskild grad tynga på de svagaste skatteobjekten — åtgärder, som varken komme i strid med den kommunala självbestämmanderätten eller i övrigt vore av den beskaffenhet att bära upptagas endast i sammanhang med hela det stora utjämningsspörsmålet. Jag skall emellertid icke gå närmare in på den frågan nu. Jag vill endast konstatera, att denna synpunkt icke synes ha varit uppe inom regeringen. Och jag vill tillägga, att visserligen finns det här i landet många inflytelserika män med en nationalekonomisk och allmänt finansiell åskådning, som går ut på, att varje stöd åt kapitalkoncentrationen är den förnämsta vägen för oss till lycka och välgång. Man resonerar så därför, att på det sättet kan kapitalet mera effektivt utnyttjas. Man kan på den vägen, menar man, skaffa sig större valuta av kapitalets användning. Därför må, argumenterar man, det hela ordnas på det sättet, att man försöker så mycket som möjligt förstärka kapitalkoncentrationen. Sedan få människor i allmänhet i sin tur komma i åtnjutande av fördelarna med kapitalkoncentra-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

tionens verkningar. Jag förmodar, att den nuvarande finansministern står den åsikten ganska nära. Men är det icke ändå så, att när man behandlar skatteproblemet får man icke göra detta blott med hänsyn till den effekt, som en viss skattelättnad kan medföra? Man måste väl också taga hänsyn till huruvida mellan de olika skatteobjekt, som kunna komma i fråga, det ena redan förut tynges ojämförligt mycket mera än det andra, och även lägga rättvisesynpunkter på behandling av dylika spörsmål. Men den synpunkten har jag hört bra litet om i dag från herrarnas sida, när det gällt skattelättnaderna. Jag vill dock göra gällande, att det är nödvändigt, att sistnämnda synpunkt icke skjutes åt sidan, på sätt som i detta fall obestriddigen skett.

Herr Lindman försvarade sig gentemot mig och herr Wigforss med att »herr Ekmans finansminister nedsatte också inkomstskatten» och att herr Wigforss var som finansminister också med om den saken. Ja, det är riktigt att så varit fallet. Men herrarna få komma ihåg, att vi beträffande inkomst- och förmögenhetsskatten marscherat rätt så raskt under senare tiden, samt att den kommunalskattereform, som genomfördes i fjol, efter det dåvarande regeringen därom framlagt förslag, också medför åt i varje fall det kapital, som arbetar under formen av aktiebolag, väsentliga lättnader, som säkert komma till kännbara uttryck i nu förestående taxeringar. När en så rask mildring av skattestrycket har skett på detta håll, må det väl vara rimligt och riktigt, att man icke endast åberopar, som herrarna i regeringen göra, att föregående finansministrar varit med om liknande sänkningar. Man har, synes det, också anledning fråga sig, om det icke finns andra skattedragargrupper, som på ett helt annat sätt än de, som man nu främst vill mildra beskattningen för, tyngas av skatter så, att därigenom en verklig förödelse äger rum. Jag vill erinra om de svårigheter, som man på grund av avfolkning har i skatteavseende i stora bygder, och som redan i och för sig göra tillvaron hård och tung för dem, som leva kvar där. I dessa trakter skulle vi, om skatteförhållandena vore annorlunda än nu är fallet, kunnat placera många av våra arbetslösa. Det gäller här problem om befolkningens i dess helhet välbefinnande av sådan innebörd, att man icke bör taga upp den saken först när man anser sig ha tid med det, utan bör det säkerligen nu ske i första rummet. Särskilt måste detta gälla för en regering, vilken erhållit medel till sitt förfogande i den utsträckning, som fallet varit för årets regering.

Jag skulle kunna ytterligare säga några ord om den temporära nedsättning av frukttullen, som nu föreslagits, men jag skall icke göra det nu. I detta sammanhang var det emellertid, som herr Lindman fällde orden om socialdemokraterna och »i viss mån» de frisinnade såsom »motståndare till jordbrukets intressen». Det var därvidlag icke fråga om partier, som hyste med herr Lindman skilda åsikter om vad som gagnar jordbrukets intressen, utan det sagda utgjorde en kategorisk förklaring, att de och de partierna kunna betecknas såsom »motståndare till jordbrukets intressen». Jag ber då att få fråga herr Lindman, på vilket område och i vilket avseende han vill motivera och exemplifiera detta sitt påstående. Syftar herr Lindman på tullområdet, — och jag förmodar, att så var fallet — vill jag säga, att jag hyser den meningen, att om vi sätta tullvagnen i gång först på det ena och sedan på allt flera områden, blir det just jordbrukarna och enkannerligen de mindre bland dem, som i sista hand och mer än någon annan grupp här i landet få betala det nöjet. Jag står icke ensam om den meningen. Världens för närvarande skickligaste och skarpsinnigaste lantmän, de danska jordbrukarna, äro enhälliga eller i varje fall nära enhälliga på den punkten, att det danska jordbruket har allt intresse av att ställa sig på en klart frihandelsvänlig ståndpunkt. Det finns också hos oss många skarpsynta jordbrukare, som kommit till samma resultat, när de pröva ställningen för sig såsom klass betraktad. Att en och annan

jordbrukare och särskilt de stora jordbrukarna ha möjligheter att under vissa förhållanden dra fördel av tullar är något, som jag icke vill bestrida, men det gäller icke flertalet.

Om jag emellertid frånser den omstridda tullfrågan, ber jag att få spørja herr Lindman, på vilket område han syftar, när han tillåter sig att beteckna andra partier såsom »motståndare till jordbrukets intressen», under det att han angiver sig själv och sina meningsfränder såsom detta intresses anhängare och vänner. Det skall väl också vara ett uttryck för regeringens samförståndsanda, att dess chef på det sättet fortsätter att argumentera enligt de metoder, som följdes under valstriden.

Om försvarsfrågan vill jag endast yttra ett par ord. Herr Lindman ville göra gällande, att ökningen av fjärde huvudtiteln i viss mån är beroende på att man måst räkna upp vissa anslag, och att denna uppräknig i sin tur hade för-anletts därav, att kostnadsberäkningarna i 1925 års försvarsordning voro ohållbara. Jag vill i det avseendet endast erinra därom, att kostnadsberäkningarna i allt väsentligt vid denna försvarsordnings godkännande voro desamma, som användes i 1924 års förslag, utarbetat av den då sittande högerregeringen. Samma kostnadsberäkningar som i sistnämnda förslag följdes i tillämpliga delar även vid det senare fattade beslutet. Det förefaller sålunda, som om man på den sida, där man har att svara för vad som skedde år 1925, hade rätt så goda grunder att använda de kostnadsberäkningar, som året förut med all möjlig expertis blivit utarbetade. Det har ju senare framgått, att beräkningarna voro för låga. Men det gällde nog då, som så ofta varit fallet, när det gällt militära frågor här i landet, att man kalkylerat med kostnader, som från början varit för låga, och att vederbörande hoppats, att framtiden får bota de brister i kalkylerna, som ursprungligen förelegat.

Jag skulle emellertid i detta sammanhang vilja fästa uppmärksamheten på en sak, som jag ofta tänkt på under de sista åren, nämligen att eftersom anslagen alldeles särskilt på det militära området visat sig — trots oupphör-liga uppräknig — vara för låga och att stora överskridanden ständigt äga rum, det funnes anledning undersöka, huruvida användningen står i full överensstämmelse med de uppgifter, som respektive anslag äga. Det är icke rimligt med dessa ständiga brister, trots en fortgående uppräknig. Försvarsminister efter försvarsminister har uttalat, att nu måste anslagen räcka, nu har jag gjort så stora tillägg, att man bör vara trygg mot överskridanden. Men det oaktat ha i alla fall gång på gång sådana överskridanden kommit till. Jag skulle vilja rekommendera för det försvarsintresse, som finns i regeringen, att verkligen ge akt på denna sak, ty jag tror, att här möter en av de omständigheter, som i viss mån skapar misstroende till och motvilja för försvaret.

Jag vill för övrigt, när jag nu är inne på försvarsfrågan, inför de antydningar, som förekommo i herr Hanssons sista anförande, verkligen fråga herrarna i regeringen, om de icke i de ögonblicken fingo en viss förnimmelse utav, att det är ett högt spel, som igångsättes när försvarsfrågan ånyo föres upp och göres till aktuell stridsfråga? Ty så har faktiskt skett genom den nya regeringens tillträde och dess behandling av detta spörsmål. Slutresultatet, mina herrar, kan bli raka motsatsen till det, som herrarna förklara sig eftersträva. Jag tror, att det finns god anledning för regeringen att överväga, hur härmed i själva verket förhåller sig.

Jag måste hoppa över åtskilligt av vad jag tänkt säga, ty jag har redan trots den sena timmen blivit rätt så omständlig. Jag skall därför inskränka mig till en replik till herr socialministern. Han sade, att han uppfattade det så, som om jag hade talat om en igångsatt miljonrullning och att jag hade uppträtt emot ökningarna på den huvudtitel, som herr socialministern före-

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

träder. Jag tror icke, att ordet miljonrullning eller ens en tanke, som skulle kunna uttryckas genom detta ord, återfinnes i mitt tidigare anförande. Det är fullständigt ojusterat och står till herr socialministerns förfogande. Jag är bestämt övertygad om att ett sådant uttalande icke förekom där. Däremot ironiserade jag en smula över att, efter det jag ute i landet gång på gång mött herrarna såsom kritici av det slöseri på femte och åttonde huvudtitlarna, till vilket vi frisinna varit medskyldiga, och som herrarna påkallat väljarnas bistånd för att i fortsättningen avvärja, jag nu påträffar en statsverksproposition, som herrarna själva utarbetat och framlagt, i vilken de båda huvudtitlarnas anslagssummor höjts delvis i större omfattning än vad som tidigare förekommit. Det var detta, som jag fann egendomligt, och som hos mig framkallat det intrycket, att man för en politik, som åtminstone icke står i god överensstämmelse med de ståndpunkter, som man tidigare intagit.

Jag skall nu sluta, ehuru åtskilligt mera funnes att tillägga. Jag vill i korthet säga, att när herr Järte kanske på ett något väl tidigt stadium av debatten sökte sammanfatta vad som förekommit i dag däri, att regeringen »går mycket oskadad ur striden», så förbisåg han anledningen därtill. Ty det beror tydligen på, att regeringen tillägnat sig harens egenskap att skydda sig. Den byter ju färg allt efter årstiderna. Något av detta förfaringssätt ligger över huvudföremålet under dagens debatt, och däri har man uppenbart att söka anledningen till, att regeringen gått så pass oskadad ur denna strid som skett.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall försöka vara något mera kortfattad än den siste ärade talaren och jag hoppas, att herrarna då icke skola börja sjunga för snart.

Som jag lättast kommer ihåg vad den siste ärade talaren hade att anföra mot mig, skall jag börja med honom. Han tog upp mina anmärkningar mot den förra regeringen för den kungörelse, som utfärdades angående köttkontrollen, men han halkade så förskräckligt lätt över den saken och sade, att kungörelsen stod i väsentlig överensstämmelse med riksdagens skrivelse. Ja, hade det varit skilda meningar i riksdagen, kunde det ha varit ett rimligt svar, men nu voro vi ju alldeles ovanligt eniga. Denna enighet här i riksdagen inverkade emellertid icke på herr Ekman, och jag fick icke något svar på vad det var för intresse, som fick gå före vår gemensamt uttryckta önskan.

Herr Ekman hade vidare en betraktelse över den där indexhistorien, som vi debatterade för två år sedan. Jag kunde förstå, att den saken skulle komma upp, ty den har också varit på tal i valstriden. Jag vill då göra honom uppmärksam på att jag var den förste i statsutskottet, som gick in på den linjen med fast indextal. Jag understödde nämligen dåvarande finansminister Beskows förslag och sökte påverka herr Ekman allt vad jag kunde att gå med på detta, men vad gjorde herr Ekman? Jo, han brydde sig icke om att följa den vägen. Jag vill icke säga, att han gjorde som haren, men han vände i alla fall på omeletten. Jag vet nog vad anledningen till hans uppträdande då var. Det var nämligen, att man från socialdemokratiskt håll bestämt önskade, att vi skulle lägga om det efter helt andra linjer. Jag har icke nu tid att utveckla saken närmare. Utskottet samlades då på status quo helt enkelt, och så har det fortsatt som förut hela tiden. Detta var också anledningen till att det fasta indextalet icke heller togs år 1927. Man ville icke riva upp någon strid i utskottet. Jag vill också säga, att tillsättandet av denna löneruleringskommitté icke stod i överensstämmelse med riksdagens uttalade önskan, absolut icke, men det kan ju hända, att det är den verkligt parlamentariska politiken här i landet.

Herr Skölds anförande var i åtskilliga delar synnerligen intressant. Framför allt gällde detta, när han var inne på kapitlet om att man skulle framlägga

förslag till förbättring av slaktdjursmarknaden. Kan herr Sköld göra det, tror jag vi jordbrukare skulle subskribera till en synnerligen fin hedersgåva till honom. Ingen av den senaste tidens regeringar har vågat gå fram på den vägen i förhållande till utlandet. Jag måste emellertid också avstå från att gå närmare in på den saken.

Det förvånade mig mycket, när herr Wigforss sade, att skatter betyda icke så mycket, fastän jag därav kan förstå åtskilligt av vad man från det hållet har åtgjort. Det förefaller mig emellertid synnerligen märkvärdigt, att en f. d. finansminister och sannolikt blivande finansminister kan fälla ett sådant yttrande, som att skatter icke betyda så mycket. Jag har sannerligen aldrig hört någon i min yrkesgrupp fälla samma omdöme. Man kan kanske på konstgjord väg försöka ge en del befrielser från åtskilligt, men det går icke i längden. Någon måste till slut ändå betala. Jag vidhåller vad jag uttalade i fjol och också sagt i år, att jag är mycket tacksam mot den finansminister, som sänker skatterna, men jag vill givetvis ha nedsättning både av de direkta och de indirekta skatterna.

Sedan sade herr Wigforss också, att man skall ha ekonomiskt förstånd, när man har mycket pengar. Ja, det är riktigt sant, och man skall också ha det förståndet, att man begriper, att det kan komma en dag, när man har litet pengar. Det var just den saken, som jag särskilt ville trycka på i mitt första anförande i dag, då jag sade, att jag ansåg den föreliggande budgeten något väl optimistisk. Herr Wigforss översatte det ordet med att vara naiv. Så vill icke jag översätta det, utan jag anser att optimism betyder att ha mycket goda förhoppningar på framtiden och pessimism att ha en mycket dålig tro på framtiden. Nu är det alldeles riktigt, att går man, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet gjorde i sitt svar, ut ifrån, att det blott gäller att bedöma budgetförslaget för nästkommande finansår, kan man ingenting säga om saken, ty då tycker också jag, att budgeten ser stark ut. Hela mitt förra anförande visade emellertid tydligt, att jag även tänkte på tiden efter detta budgetår. Jag tror icke, att en god finanspolitik kan föras vare sig i en kommun eller i en stat utan att man tänker bra långt framåt. Visserligen vet jag, att våra kommunallagar formellt lägga hinder i vägen för att tänka på framtiden, men jag har också många gånger sagt, att man borde ändra på detta, så att även en kommun kunde rangera sig, och det gäller givetvis i än högre grad om staten. Om man under tider av riklig penningtillgång för staten binder sig för stora fasta utgifter, står man där, när de dåliga tiderna komma eller när man icke utan stora besvärligheter kan höja förut nedsatta skatter. För att man med säkerhet skall kunna binda sig för stora permanenta fasta utgifter finns det ingen annan hållbar grund än nationalförmögenhetens ökning. Man talar visserligen om att arbetsinkomsten stiger, men det är ingenting hållbart på samma sätt, som när nationalförmögenheten stiger. Det kan icke vara tal om att Sveriges nationalförmögenhet stigit så mycket på ett år, att det kan motsvara de stora ökningarna i årets budgetförslag. Den saken tror jag således jag gott kan stå för.

Herr Wigforss framställde till mig den frågan, vad jag skulle göra, om jag hade att uppgöra en budget, och hans excellens statsministern var också delvis inne på samma tema. Jag tror nu icke, att det kommer att inträffa, och jag förstår icke, att så framstående män kunna sysselsätta sig med sådana fantasifoster. Om jag emellertid gör det tankeexperimentet, vill jag säga, att jag skulle slå in ungefär på samma väg, som beträddes av den som jag tycker främste finansminister, vi haft i Sverige under modern tid, nämligen herr Beskow. Han kallades emellertid för mordängeln, och den sökte ni i er tur slå ihjäl som finansminister. Jag kan därför icke reflektera på att uppgöra en

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

budget, ty då skulle jag naturligtvis få samma namn och också bli ihjälslagen.

Till de ärade talare, som sysselsatt sig med bondeförbundets ställning, vill jag säga, att vi äro icke något oppositionsparti och ha aldrig varit det under någon regering, och så länge, jag har äran att vara ordförande för denna grupp, bli vi det icke heller. Herrarna äro så inbundna i sina partiförhållanden, att ni kunna icke tänka er, att det verkligen finns folk, som icke anse sig ha till uppgift att vilja stödja ministärer eller vara opposition. Vi göra ingendera. Vi bedöma frågorna sakligt sådana de föreligga, så långt vi förstå, men göra icke anspråk på att icke kunna taga fel. Inom övriga partier tar man ju aldrig fel. Frågan om opposition eller icke opposition, den kunna herrarna lägga åt sidan, åtminstone vad beträffar bondeförbundet.

Ja, så bad hans excellens, att jag skulle fara till Ostpreussen, så finge jag höra på agrarerna. Ja, det tror jag nog. Det tvivlar jag icke alls på. Nå, men vad bevisar det, ers excellens? Jo, att den tyska regeringen har verkligen arbetat betydligt mer för de där ostpreussiska agrarerna än någon svensk regering brytt sig om att arbeta för de svenska jordbrukarna. Det är hela historien. Och när det gäller vare sig import eller export av svenska lantbruksprodukter, så säges det, att det är alldeles tvunget att göra på ett visst sätt, ty annars kan icke traktaten avslutas. Varför? Naturligtvis i industriens intresse. Men jordbruket? Det har man icke ansett sig böra under alla förhållanden tillgodose. Har det gått, så har det gått, och har det icke gått, så har man tagit det så lugnt som möjligt. Det vill jag nämna för hans excellens, att jag ansåg den tyska handelstraktaten vara så ytterligt ofördelaktig för det svenska jordbruket, att jag både i utrikesnämnden och i kammaren blankt gick in för avslag därpå.

Nu är det ett ord, som jag skulle säga till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet. Det måtte vara en egendomlighet för innehavarna av detta statsrådsämbete, att de icke tyckas förstå de skånska bönderna. Så var det med det föregående statsrådet, efter vad jag tyckt mig märka och med det nuvarande statsrådet tycks det om möjligt bli ännu besvärligare. Det är klart, att gör man som herr statsrådet och även det föregående statsrådet gjort, eller går ut från att vägarna skola göras automobilmässiga så fort ske kan, så uppställer sig frågan: Vem skall betala det? Det tycks emellertid icke röra våra statsråd. Det skola de väghållningsskyldiga betala. De skola taga riskerna. Hur gjorde staten, när detta stora problem skulle ordnas? Jo, herr statsråd, staten passade på att krypa undan med halva bidraget och förklarade, att här bleve så mycket automobilskattemedel, att man kunde täppa till en del av behovet med sådana medel. Sålunda kryper staten undan med halva bidraget. Eljest, heter det, blir det så dyrt och så mycket för staten.

Men hur det gått för de väghållningsskyldiga, har staten icke brytt sig om det allra minsta. Hade det däremot gällt, att staten och de väghållningsskyldiga skulle hava fått draga bördan i hop, hade vi funnit oss i det utan några större anmärkningar. Men det hörde jag icke, att herr statsrådet talade ett ord om. Han sade tvärtom, att staten skulle betala de 15 procenten men icke mer. Det viktigaste var tydligen, att staten skulle draga sig undan med dessa 15 procent. Då vill jag säga, att det skulle bliva en faslig olycka för de väghållningsskyldiga, om bilskattemedlen bleve mycket större. Då bleve skatterna så oerhört mycket större just genom att de väghållningsskyldiga skola bidra med hälften av bilskattemedlen för att bygga bilvägar. Vi bleve rent ruinerade, om, såsom vi kunna tänka oss, bilskattemedlen stige med 20 eller 30 miljoner kronor efter herr statsrådets metod. Jag skulle vilja säga en sak, men tiden medger det icke riktigt. Emellertid, man vet, att om man

vill göra en bilväg med fast beläggning, kommer man upp till en kostnad av en miljon kronor för 12—20 kilometer. Med den oerhört svällande floden av bilar är den väg, som för tio år sedan icke var mycket begagnad och som för fem år sedan var någorlunda hårt begagnad, i dag färdig att förses med fast beläggning. Ett annat år kommer det att gälla en annan väg i samma väghållningsdistrikt. Det är en inbillning, att man kommer undan så oerhört mycket för framtiden, om man vågar denna oerhört stora kostnad nu. Den kryper undan, ty man måste snart taga itu med nästa vägarbete. Jag är visst ingen fiende till att goda vägar skola finnas och att bilarna skola ha bra vägar. Men, den som vållar kostnaderna, skall betala kostnaderna. Och i fråga om vägs-katten är det så ställt, att det är en ren skatt för oss väghållningsskyldiga, ty vi ha ingen motsvarande fördel av de oss åsamkade kostnaderna på vägarna. Vi få lov att se till, att vi icke rent förstöras av skatter på detta område. Detta gäller speciellt de smärre jordbrukarna. De ha det allra värst relativt sett. Jag vill emellertid göra herr statsrådet uppmärksam på hur mycket en vägs-katt av 30 öre per vägfyrek betyder för mindre jordbruk. Vi taga ett mindre jordbruk som är uppskattat så högt man kan i förhållande till försäljningspris och avkastning. Vi ha svart på vitt på att avkastningen är 3 procent, men skatten räknas efter 6 procent avkastning och 30 öre per vägfyrek. Då är det fem kronor per gammal bevillningskrona. Med tre procents avkastning är det 10 kronor. Om man jämför det med en sänkning av skatte-talet från 150 till 140 så gör denna senare oändligt litet. Men det andra gör oändligt mycket. Jag vågar påstå, att det tål att allvarligt tänka på saken, så att vi icke fördärva de väghållningsskyldiga medelst skatt, som utgår efter den allra orättfärdigaste grund som någon skatt utgår efter här i Sverige. Det står jag för.

Jag skulle vilja svara på åtskilligt annat, men tiden tvingar mig att sluta. Jag hoppas dock, att vi, såsom den siste talaren i remissdebatten, som vi hållit i dag, sade, måtte bidra till att klara ställningen. Jag tycker, att om man vill tala om samarbete, så bör man icke vara alltför flinhard på alla kanter gentemot andra utan naturligtvis söka tillmötesgå varandra så mycket som möjligt. Då försäkrar jag, att bondeförbundet skall gärna samarbeta med alla och envar, som vill framgå på denna det sakliga samarbetets väg.

Hans excellens herr statsministern **Lindman**: Herr talman! Om jag hade tagit ordet efter herr Hanssons i Stockholm yttrande, så hade jag tänkt uttala om debatten i dag, att den varit i det hela rätt fridfull. Det blev visserligen litet nattligt larm på slutet, när herr Ekman började slå på stora trumman. Men det är egentligen ganska uppiggande på nattkröken, när kammaren börjar tröttna, när det kommer sådana kraftyttringar som från herr Ekman här i talarstolen.

Det var försvarsfrågan, förstås, som i hög grad upprörde honom liksom herr Hansson. Men jag förstår inte herrarna och i synnerhet icke herr Ekman, som mest talade om det, hur det kan läggas mig till last, att 1925 års försvarskompromiss räknat med pris på flygmaskiner, som icke kunnat vidhållas. Jag rår icke för den saken, så icke behöver herr Ekman tala om, att vi skola akta oss för högt spel genom att begära vissa anslag, som skulle föranleda, att herr Ekman och herr Hansson skulle slå hela spelet i stycken. Det förstår jag icke.

Herrarna minnas, att för flygmateriel anvisades i 1925 års försvarsordning 18 miljoner kronor. Av dessa 18 miljoner kronor betalades 4 miljoner kronor ut genast, och det återstod alltså 14 miljoner kronor, som skulle utgå under ett visst antal år. Av dessa 14 miljoner kronor har sedermera tagits något

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

mer än 6 miljoner kronor, och följaktligen återstå 8 miljoner kronor. Men antalet krigsdugliga flygplan beräknas i en militär tidskrift, som jag här håller i min hand, för närvarande uppgå till en tiondedel av den styrka, vilken 1925 räknades som behövlig. 1928 års riksdag uttalade i sin skrivelse i denna fråga, att riksdagen icke tagit någon ståndpunkt till frågan om för flygmateriel behövliga medel eller vad som ytterligare kunde behöva anvisas under den återstående tidsperioden för detta ändamål. Jag undrar, om icke detta uttalande, som tillkom i samband med en proposition av herr Ekmans försvarsminister, tyder på, att man ansåg, att här kunde komma i fråga, att flygmaterielen komme att kosta mera.

Så skulle jag vilja göra en fråga: Mena herr Ekman och herr Hansson, att när den nuvarande regeringen har — med beaktande av att flygmaterielen icke blivit tillgodosedd så som 1925 års försvarsordning förutsett — krävt mera medel för ändamålet, än som då ansågs nödvändigt, menar ni, att regeringen bort låta bli detta och låtsa om ingenting? Eller vilja herrarna, att man skall göra något? Att detta skulle vara högt spel förstår icke jag.

Jag övergår från detta krigiska ämne till ett mera fridfullt, nämligen till — köttkvarnen, som herrarna vevat så flitigt på i dag. Jag vill säga herr Ekman, att mitt yttrande på förmiddagen avsåg huruvida man skulle kunna underlätta den svenska köttexporten till främmande länder. Jag talade om de stora svårigheterna härvidlag. Det har under hösten visat sig möta stora svårigheter att åstadkomma något utöver det, som man vunnit i Norge och som nyss angavs av min kollega jordbruksministern.

Vad vidare handelstraktaten med Tyskland beträffar, som herr Olsson i Kullenbergstorp talade om, så skall inte herr Olsson i Kullenbergstorp vända sig mot mig när han talar om detta. Jag har icke gjort upp traktaten med Tyskland. Herr Olsson och jag ha stått på samma linje — jag ser att herr Olsson viftar med handen; herr Olsson har viftat med handen en gång förut, men fick lov att sluta, när jag läste upp protokollet. Den tyska handelstraktaten har jag icke haft med att göra mer än herr Olsson i Kullenbergstorp. Vi sutto i utrikesnämnden och talade om den. Herr Olsson sade, att han hade voterat i utrikesnämnden. Det har jag icke gjort, ty det förekommer icke några voteringar i utrikesnämnden. Men vi ha varit mot traktaten, både herr Olsson och jag.

Sedan var det fråga om sockret, där herr Ekman var mycket enträgen att få svar på en fråga och ovillkorligen ville ha fram att det skulle finnas en liten spricka mellan finansministern och mig. Jag har bett finansministern sätta sig här bredvid för att markera, att det icke finns någon sådan spricka. Vi tänka oss en tullförhöjning till den 1 februari 1930. Vi hoppas, att det nuvarande tillståndet skall vara övergående, men anse att man icke skall underlåta, om man har denna förhoppning, att göra någonting för att hjälpa en så viktig sak som den svenska sockerhanteringen.

Så var herr Ekman upprörd därför att han menade, att jag skulle ha sagt, att de frisinnade vore fiender till jordbruket. I denna sena timme vill jag bara erinra om en enda sak. Hur var det, herr Ekman, med utförselbevisen? Nog vill jag minnas, att herr Ekman fick krypa till korset och lägga fram proposition i denna fråga. Men hur var det dessförinnan? Jag har läst ett yttrande av herr Ekman i ett protokoll i första kammaren och rekommenderar åt herr Ekman att läsa vad han yttrade om utförselbevisen.

Sedan kommer en annan sak. Herr Ekman efterlyste något, som stod i samband med den ryska handelstraktaten. Utrikesministern är tyvärr icke här, men jag vill säga herr Ekman beträffande detta, att herr Ekman vet bättre än någon annan — kanske med undantag för hans egen utrikesminister — huruvida den regering, herrarna tillhörde, åtgjort något med anledning av vissa

ryska åtgärder. Om ni gjort detta förstår jag icke, att ni kan fråga den nuvarande regeringen, om den vidtagit åtgärder. Man tager icke upp en och samma sak med främmande makt två gånger, även om det kommit en ny regering i Sverige.

Beträffande skattefrågan vill jag säga något till herr Wigforss. Minns icke herr Wigforss från 1926, hur jag stod där borta i min bänk och anmärkte mot honom för precis samma sak som han nu anmärkt mot finansministern. Han sade, att finansministern tagit 5 miljoner kronor som engångsmedel och använt dem till kreditkassan. Men denna hade begärt endast 3.6 miljoner kronor, vilka måst tagas av befintliga medel. Finansministern anslår emellertid 5 miljoner för ändamålet, eller 1.4 milj. mera. Då anser uppenbarligen herr Wigforss, att den del av tobaksinkomsten, som överskjuter detta belopp, såsom varande engångskostnad, icke bort användas för löpande budgetändamål. Men hur gjorde herr Wigforss själv 1926? Han tog 3.5 miljoner besparingar, som uppkommit under en följd av år. Han tog av telegrafverkets kassaförlag 3 miljoner kronor. Det var en engångsinkomst. Av postverkets inlevereringsmedel tog han 3 miljoner kronor. Det var alltså en engångsinkomst. Av brännvinstillverkningsskatten tog han 2 miljoner kronor, o. s. v. Summan blev 12 miljoner kronor. Därjämte gjorde herr Wigforss ett väldigt grepp i kassafonden, 19 miljoner kronor, som visserligen användes för kreditkassan och spannmålslagerhusen, men varav dock en del användes för budgetändamål. Herr Wigforss minns kanske, hur inkomstberäkningen höjdes på olika poster. Oaktat detta kom herr Wigforss till att sänka den direkta skatten från 170 till 160.

Nu vill jag säga beträffande denna sänkning av den direkta skatten, att jag har den uppfattningen, att sänkningen av den direkta skatten kommer mycket stora och breda lager i vårt folk till godo, både direkt och indirekt. Jag minns ett yttrande av finansminister Thorsson en gång, när det var fråga om kaffetullen, som han fick lov att gå in för. Han fällde ett yttrande, att när man kommit till 5.25 eller 5.75 per 100 kronor i direkt skatt, började det bli ett räkneproblem om den direkta skatten vore smakligare än den indirekta. Det normala för den direkta skatten var enligt det första förslaget talet 100. Jag kan icke förstå den fina gradskillnad, som herr Wigforss kommer med då han talar om att sänkningen från 170 till 160 är något helt annat än då det gäller 150 och 140. Det erinrar rätt mycket om det gamla ordet: När jag super är det rätt. Men icke när någon annan gör det!

För övrigt, herr talman, har jag icke rätt att hålla på längre med detta. Därför vill jag sluta med ett par ord till herr Hansson. Herr Hansson och jag ha talat många gånger om den motståndareställning, i vilken högern och socialdemokraterna självfallet stå till varandra. Vi hava också sagt varandra vid ett par tillfällen, att vi i alla fall måste ge varandra det erkännandet, att vi äro öppna och ärliga motståndare. Jag förstår, att en sådan ställning kommer man icke ifrån. Men jag delar fullständigt herr Hanssons mening, att man kan föra kampen på ett förnuftigt sätt; och vill man göra det, kan man naturligtvis vinna åtskilligt för vissa frågor, som herr Hansson yttrade. Men då måste man också begära, att det skall visas hänsyn från båda sidor, icke blott från den ena sidan utan också från den andra.

Herr Wigforss: Jag har endast begärt ordet för att klara upp några alldeles onödiga missförstånd. Herr Olsson i Kullenbergstorp var nyss inne på samma sak som tidigare herr finansministern, nämligen att jag skulle ha sagt något om att skatter överhuvud taget spela en obetydlig roll. Jag förvånar mig icke alls över att herr Olsson i Kullenbergstorp häpnade över ett sådant yttrande. Jag behöver icke alls hänvisa till vare sig min egen verksamhet för

*Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

att få till stånd sänkta skatter eller socialdemokratiska partiets krav på sänkning av en hel rad skatter, utan jag kan inskränka mig till att åberopa en mera allmänmänsklig egenskap, nämligen min egenskap av skattebetalare, som i alldeles tillräckligt hög grad måste ha kommit mig att förstå, att skatter betyda något. Vad jag talade om och som blivit missförstått var emellertid skillnaden för medborgarna och för näringslivet, om man sänkte inkomstskatten i stället för att sänka konsumtionskatterna. Jag sade härom, att jag trodde, att man kunde hysa mycket delade meningar om skillnaden egentligen för det svenska näringslivet hade någon betydelse.

Den andra punkten gällde beräkningarna för framtiden. Det vore frestande att här gå in på vad hans excellens statsministern yttrade nu senast, men jag skall icke göra det. Det är nämligen så, att om man skall gräva upp yttranden från alla föregående debatter, skulle vi lätt komma att säga varandra ganska obehagliga sanningar. Jag vill endast hänvisa till att jag har ett litet plus å min sida, nämligen att mina år 1926 företagna beräkningar, som ansågos vara så utomordentligt optimistiska, som ansågos vara alldeles ohållbara och som ansågos komma att sätta icke blott den då framlagda budgeten i ett ohållbart läge utan även de närmast följande finansministrarna i en obehaglig situation, visade sig i alla fall hålla streck. Tyvärr visade sig beräkningarna så tillvida vara felaktiga, att inkomsterna i själva verket blevo ofantligt mycket högre än jag i min optimism hade beräknat dem till. Ja, då invänder man, att då är det ju skäl att icke upprepa samma sak nu och tala om alltför stor optimism, när samma princip blivit följd nu som då. Ja, det är riktigt, men jag försökte belysa saken, icke därför att jag ville kritisera, utan endast därför att jag tyckte mig märka — jag tror, att de, som åhörde herr Wohlins anförande, också lade märke därtill — att den nu framlagda finansplanen utmärkes av, för att använda ett något grovt uttryck, en viss tvärsäkerhet rörande inkomstberäkningarnas hållbarhet, som jag tror drivits ett litet stycke för långt. Skillnaden i läget i början av år 1926 och nu är nämligen det, att då hade vi varit nere i en vågdal och började så småningom komma ett stycke upp på vägen mot bättre tider, och att det därför var sannolikare, att man kunde räkna med ett antal bättre år i framtiden, än det är nu, när vi haft ytterligare ett par, tre år av denna framåtskridande rörelse. Detta är i grund och botten hela min invändning mot det resonemang, som herr finansministern har fört.

Jag har icke sammanblandat den nu framlagda budgeten med den närmast därpå följande. Mina eventuella farhågor för ett omslag eller åtminstone ett avsakande av den gynnsamma konjunkturen gällde faktiskt nästa budgetår, och då herr Wohlin erkände, att för året därefter vill han icke göra något mera bestämt påstående, så vågar jag till sist säga, att jag tror, att det vore nyttigt, om man även för det budgetår, som börjar den 1 juli 1929 och räcker till den 30 juni 1930, ville erkänna, att det är omöjligt att uttala sig med den stora bestämdhet, som herr Wohlin har gjort. Jag tror, att det är omöjligt att bedöma konjunkturerna ens ett år i förväg, icke blott för herr Wohlin utan även för hans mycket omtalade experter.

Herr Flyg: Endast ett par korta repliker, den första till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet. När herr Lübeck rekommenderade mig att studera förhållandena utomlands och särskilt rationaliseringen, tackar jag för rådet, men jag tillåter mig djärvheten föreslå, att vi företaga dessa studier gemensamt, ty jag vet, att det finnes en hel rad av stora och betydelsefulla industrier i olika länder, där man genom rationalisering i närvarande stund har nedbringat arbetsstyrkan med en tredjedel eller ännu mera. Jag ber vidare att få fästa herr Lübecks uppmärksamhet vid den rationalisering, som företagits här i landet på järnhanteringsområde. Man behöver bara fara några mil

norrut från Stockholm för att finna en plats i Stockholms län, som heter Skebo-
bruk, som i dag ligger död tack vare rationaliseringen av järnbruksindustrien.
Liknande förhållanden finnas på en hel mängd andra platser. Icke vill väl
herr Lübeck påstå, att man exempelvis i Fagersta, en av de platser, dit man
koncentrerat driften, i dag skulle ha flera arbetare, utan det är tvärtom så, att
man producerar oändligt mycket mera med samma eller med ett begränsat an-
tal arbetare. Jag kan också peka på statens järnvägar, där man har begränsat
arbetarstyrkan genom rationalisering. Vi ha en rad sådana exempel, som be-
styrka riktigheten av den uppfattning, jag gjort mig till talesman för i dag,
men som icke bestyrka herr Lübecks uppfattning.

Min andra replik gäller herr kyrkoherde Hallén. Han sade, att jag oförhap-
pandes skulle ha erkänt, att den svenska arbetarklassen befinner sig på en rela-
tivt god lönenivå jämfört med arbetarna i andra länder. Jag vill till herr Hal-
lén och eventuellt flera, som ha samma uppfattning som han, säga, att den
uppfattningen har jag under senare år i en rad av föreläsningar givit uttryck
åt, därför att det är en uppfattning, som stämmer överens med det faktiska
och verkliga förhållandet här i landet. Jag ber emellertid till herr Hallén få
säga, att när man gör jämförelse mellan Sveriges och Sovjetrysslands arbetare,
som jag förstår herr Hallén har ett visst intresse för, måste man göra den jäm-
förelsen på det sättet, att man frågar sig vad den ryske arbetarens ställning
var exempelvis år 1913 och vad den svenske arbetarens ställning var vid sam-
ma tidpunkt och sedan undersöka motsvarande arbetargrupperns ställning i dag.
Då gör man, herr kyrkoherde Hallén, jämförelsen på ett rättfärdigt sätt. Det
är ju ett uttryck, som herr Hallén borde förstå.

I övrigt skall jag bara säga till honom, att det är onödigt av honom att öka
sina offentligt kända bekymmer med omsorgen och oron för att mina åskåd-
ningar eventuellt icke skulle ge mig hemortsrätt i det svenska kommunistiska
partiet. Den saken skall jag själv sköta om.

För det tredje skulle jag vilja säga ett par ord till herr Järte. Herr Järte,
som för några timmar sedan stod här, skulle jag vilja kalla för representanten
för den svenska högerens själ. Det är knappast någon vare sig fysiskt eller
andligt vacker själ, men det har icke jag med att göra. Det var emellertid hö-
gerens verkliga sinnelag, som framträdde i det yttrande, han här hade. När
han emellertid förklarade den svenska högerens framgångar under valrörelsen
med hänvisning till att folk läste så mycket tidningar och böcker, måste jag
verkligen draga på munnen. Jag tror, att om man skulle undersöka de stora
reserver, som mönstrade upp bakom den svenska högeren i valrörelsen, skall man
finna, att det var folk, som ytterst litet läser tidningar och böcker.

Vidare skall jag be att bestämt få protestera och tillbakavisa uttalandet
om att dessa affischer, som man talat så mycket om, skulle gälla de ryska
bolsjevikerna, därför att »så bär de sig åt», för att citera herr Järte. Jag
skall icke gå in på detta för ögonblicket, men jag anser, att det var ett något
väl bestämt formulerat påstående av en ledande man för ett av de största
partierna i landet, ett påstående, som sannerligen icke har den ringaste över-
ensstämmelse med verkligheten, men väl står i samklang med den lilla pryd-
liga affisch, som herr Järtes parti spred på min hemort, såsom »Nutidsbild
från Ryssland», och som visar en fotografi av två trasiga, smutsiga barn,
vilket fotografi senare befanns vara taget i en ateljé på Götgatan på 1890-
talet. Jag undrar för övrigt, om icke den »privatperson», man talat om, kan
återfinnas i herr Järtes gestalt.

Till sist ett par ord till herr Per Albin Hansson. Han deklarerade — jag
hoppas, att vederbörande, som bett om deklARATIONEN, äro nöjda, det får man
väl hoppas för herr Hanssons skull — att det icke förekom någon överens-
kommelse, att det icke var någon allians mellan socialdemokraterna och vårt

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

parti, och att det alltså icke fanns någon som helst grund för en anklagelse. Om man nu så noggrant betonar, att man skiljer sig från det kommunistiska partiet, då skulle jag vilja säga, att den enkla konsekvensen, herr Hansson, väl ändå är den, att de fem eller sex socialdemokratiska riksdagsmän, som sitta på kommunistiska röster, också återlämna sina mandat till dem, som de rätteligen tillhöra. Ja, herr Hansson invänder, att det strider mot grundlagen, men förmodligen kan det finnas någon möjlighet att även i detta fall kringgå grundlagen, så att det ömtåliga samvetet på något sätt blir lättat.

Jag vill sluta med att säga, att den karakteristik, som jag förut gjorde av denna debatt, har jag funnit bestyrkt av dess fortsättning. De skarpaste och hårdaste huggen ha växlats mellan herr Ekman och herr Lindman, och det låt oss säga ökade tempot i herr Hanssons sista anförande förändrar ingenting av det sakförhållandet, att meningsskiljaktigheterna ha stått om detaljfrågor, medan man i verkligheten har fäktat, såsom hans excellens statsministern nyss sade, gentilt, d. v. s. man har hållit varandra om halsen och gett varandra små lekfulla puffar i maggropen. Jag ber att få erinra om att statsrådet Lübeck slutade sitt anförande med en uppmaning till anslutning till de synpunkter, som herr Hansson hade framfört, och att herr Järte slutade med att uppmana socialdemokraterna att kasta den marxistiska bråten, som de fortfarande ginge och släpade på, men icke längre använde, ty då skulle allt bli bra. Det är alltså samförstånd, och allt tyder på att man förstår varandra utmärkt väl. Jag vill upprepa vad jag sade förra gången jag var uppe, att detta för dagen är beklagligt ur arbetarklassens synpunkt. Men denna politik kommer mycket snabbt att leda till den svenska socialdemokratiens tillbakamarsch. Därigenom blir den för framtiden till gagn, ty de missnöjda arbetarna komma att marschera över åt vänster och fylka sig än en gång på den väg, där vi alla tidigare en gång stått samlade.

Herr Sköld: Fastän jag ingalunda är tillfreds med de förklaringar, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet här har gett med anledning av mitt anförande, skall jag i alla fall begränsa min replik till honom till en enda punkt, nämligen frågan om sammansättningen av egnahemsnämnderna. Herr jordbruksministern försökte krypa bakom ett litet tillägg, som den Ekmanska regeringen, jag vet ej av vad anledning, gjorde i kungörelsen om egnahemsverksamheten. Det står ju numera där, att statens representanter skola särskilt tillvarata statens intressen. Det stod icke i det kungörelseförslag, som förelades riksdagen, och det stod icke heller i den skrivelse, som gick från riksdagen till Kungl. Maj:t. Ändringen står knappast heller i överensstämmelse med riksdagens beslut. Jag skulle likväl vilja säga, att den saken är av mycket liten betydelse, ty om det står i författningen, att det skall tillse, att det finns representanter för tre kategorier, den jordbrukande befolkningen, den jord- och lånesökande allmänheten och de statligt administrativa synpunkterna, går det icke som herr jordbruksministern att säga, att det är hushållningssällskapen, som skola se till detta, att staten icke har någon kontroll över vad för slags människor, som hushållningssällskapen välja till egnahemsnämnderna, och att det icke finns någon klagorätt från hushållningssällskapens val. Då kan det väl i all rimlighets namn icke finnas annan tolkning av kungörelsen än den, att i den mån hushållningssällskapen icke ha tillgodosett de intressen, som enligt förordningen skola tillgodosetas, är det Kungl. Maj:ts sak att tillse, att det blir representanter för dessa tre kategorier. Är det nu så, att hushållningssällskapen alltid ha väl tillgodosett den jordbrukande befolkningens intressen i egnahemsnämnderna och Kungl. Maj:t har rätt att välja två ledamöter av varje nämnd, då finns det

väl utrymme för Kungl. Maj:t att tillgodose såväl den jord- och lånesökande allmänhetens intressen som också de statligt administrativa synpunkterna.

Det är möjligt att jag tog miste i fråga om Södermanlands län. Det är ju omöjligt för mig att kunna kontrollera hushållningssällskapens val i alla fall, men i ett fall vet jag dock hur det är, nämligen i fråga om Malmöhus läns egnahemsnämnd. Där sitta, valda av hushållningssällskapet, dess sekreterare juris kandidat Bengt Lanke, riksdagsmannen Jöns Jönsson i Slätåker och landstingsmannen Anders Henriksen på Nöbbelövs boställe. Kan någon vilja påstå, att någon av dessa ens formellt skulle kunna representera den jord- och lånesökande allmänheten? Kungl. Maj:t har valt professor E. Sommarin och länsbokhållaren Gynnerstedt. Är det någon, som bland dessa kan finna en representant för den jord- och lånesökande allmänheten? Det är omöjligt. Detta är dock icke det enda exemplet.

Jag kan icke komma ifrån den bestämda uppfattningen, att Kungl. Maj:t icke har gjort sin plikt med hänsyn till riksdagens beslut om bestämmandet av sammansättningen i egnahemsnämnderna.

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Herr **Anderson** i Storegården: Ett par gånger, herr talman, har under dagens debatt berörts dels frågan om köttullen vid förra årets riksdag, dels frågan om den finska handelskonflikten. Jag ber att få betona, att dessa båda saker icke ägde något som helst samband. Frågan om köttullens höjning vid fjol-årets riksdag förelåg till behandling här i riksdagen, innan det finska handelsavtalet av riksdagen godkändes. Frågan avgjordes sålunda fullständigt oberoende av det avtal, som sedermera träffades, och i vilket den bekanta köttklausulen band oss i berörda avseende. Vad som orsakade den handelskonflikt med Finland som sedermera uppstod var, att riksdagen omedelbart efter att ha godkänt den svensk-finska handelstraktaten vidtog åtgärder, som Finland ansåg strida mot handelstraktatens innebörd och kanske än mera mot de noter, som den dåvarande utrikesministern hade utväxlat med finska regeringen.

Jag ber att få betona, att en aktiv tullpolitik, såvitt jag vet, icke strider mot traktaterna i allmänhet, och jag skulle vilja rekommendera herr Ekman att studera de finska tullförhållandena och den finska tulltaxan. Det är enligt min mening den tulltaxa, som bäst av alla europeiska tulltaxor tillgodoser en aktiv tullpolitik, d. v. s. den ger möjlighet att föra en aktiv politik genom sina dubbeltariffer, av vilka den ena, den lägre, avser länder med mest gynnad nations behandling och den andra övriga länder. Vid ett handelskrig och då det gäller att vid förhandlingar tillskansas sig fördelar i tullavseende, har man i denna tulltaxa ett utmärkt medel att utöva påtryckning på motparten. Det är sålunda värt något att gent emot dem ha mest gynnad nations ställning, då detta ökar exportmöjligheterna till Finland. Finland har sålunda i sin tulltaxa ett starkt och effektivt vapen, då det gäller att träffa förmånliga handelsavtal med främmande länder. Jag tror, att det också för Sverige och för det svenska jordbruket skulle varit till stor och betydande nytta, om vi hade haft en sådan tulltaxa, då vi t. ex. skulle avsluta den tyska eller den finska handelstraktaten, liksom det även vid kommande traktatförhandlingar skulle vara av stort värde att ha den. Det är beklagligt nog ändå så, att man visserligen vid de ekonomiska konferenserna i Genève avger frihandelsdeklarationer, men när man kommer hem igen, till sina resp. länder, så försöker man rusta sig och värna om sina handels- och avsättningsområden. De upprepade tullförhöjningar, som ha ägt rum i så gott som alla länder efter världskriget, ha i hög grad försvärat möjligheten att finna avsättning för svenska varor i utlandet. Då det gäller att gynna det svenska jordbruket och det svenska näringslivet, måste man ge akt på dels att man så långt det är möjligt skyddar hemmamarknaden,

Vid
remiss av
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

dels också att man sköter sin handelspolitik på ett sådant sätt, att man kan gynnsammare avsättningsmöjligheter i utlandet.

Jag har velat nämna detta för att sätta in denna sak i sitt rätta sammanhang. Det är sålunda icke riktigt, att tullmotionerna förra året på något sätt voro till hinder ur traktatsynpunkt. Man hade icke då någon som helst handelskonflikt. Det kan hända, att handelsavtalet, i händelse tullförhöjningen godkänts, icke hade godtagits av Finland; men vi voro icke på något sätt bundna, utan vi hade möjlighet att höja tullen utan att detta innebar någon kränkning, i vad vi i avslutade traktater förbundit oss till.

Herr **Ekman**: Herr talman! Jag konstaterar endast — och konstaterar med tillfredsställelse — att innebörden av herr Lindmans upplysningar beträffande den ryska handelsdelegationen måste anses vara, att den nuvarande regeringen vid sitt tillträde fann de gjorda angreppen såväl i tal som skrift emot den förutvarande regeringen oberättigade.

Vidare yttrades ej. Ifrågavarande proposition hänvisades, såvitt den anginge sockerbeskattningen till bevillningsutskottet, i vad den rörde pensions- och indragningsstaterna till bankoutskottet, såvitt propositionen avsåge jordbruksärenden till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Till vederbörande utskott skulle jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren avgivna yttrandena.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 7, angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande.

§ 3.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till bankoutskottet motionerna:

nr 18 av herr *Höglund* i Göteborg; och

nr 19 och 20 av herr *Magnusson* i Skövde;

till behandling av lagutskott motionen nr 21 av herr *Nygren m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 22 av herr *Magnusson* i Skövde *m. fl.*;

nr 23 av herr *Johansson* i Uppmälby;

nr 24 av herr *Aronson*; och

nr 25 av herrar *Magnusson* i Kalmar och *Heiding*; samt

till bevillningsutskottet motionerna:

nr 26 av herr *Nylander*; och

nr 27 av herr *Herou m. fl.*

§ 4.

Härefter föredrogs riksdagens kanslideputerades memorial, nr 1, angående antagande av tjänstemän i riksdagens kansli.

Vad kanslideputerade anmält och hemställt godkändes.

§ 5.

Herr *Fast* avlämnade två av honom och herr *Andersson* i Löbbo undertecknade motioner, nämligen:

nr 35, om årligt understöd åt förre soldaten Johan Emil Fridén; och
nr 36, om årligt understöd åt stationskarlsänkan Anna Maria Karlsson.

Dessa motioner bordlades.

§ 6.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 12, till Konungen angående utseende av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden.

§ 7.

Till bordläggning anmälades bankoutskottets memorial:

nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse; och

nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Eurén</i>	under	5 dagar	fr. o. m.	den 18 jan.,	
» <i>Lilliecreutz</i>	»	3	»	» 19	»
» <i>Jönsson</i> i Boa	»	4	»	» 19	»
» <i>Sjögren</i>	»	5	»	» 18	» och
» <i>Magnusson</i> i Skövde	»	5	»	» 19	» .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.5 på natten.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 18 januari.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 12 innevarande januari.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts å kammarrens bord vilande proposition, nr 8, angående tilläggs pension åt förre vaktkonstapeln i fångvården Sven Bengtsson Lilja och pension åt mjölnaren vid statens uppfostringsanstalt å Bona Adolf Fredrik Andersson.

§ 3.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarrens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 28 av herr *Björkman m. fl.*;

nr 29 av herr *Andersson* i Igelboda *m. fl.*;

nr 30 av herr *Brännberg m. fl.*; och

nr 31 av herr *Hedvall m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionen nr 32 av herr *Herou m. fl.*;

till bankoutskottet nr 33 av herr *Mårtensson*;

till statsutskottet motionen nr 34 av herr *Weiñe m. fl.*; samt

till bankoutskottet motionerna nr 35 och 36 av herrar *Fast* och *Andersson* i Löbbo.

§ 4.

Härefter föredrogs vart för sig och lades till handlingarna bankoutskottets memorial:

nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse; och

nr 2, med överlämnande av fullmäktiges i riksgäldskontoret till innevarande riksdag avgivna, till bankoutskottet avlämnade berättelse.

§ 5.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Björnberg*, nr 37, om förhöjning vid viss längre tjänstgöring av värnpliktige tillkommande penningbidrag;

herr *Andersson* i Ovanmyra, nr 38, om anslag till restaurering av Ore församlings kyrka;

herr *Mårtensson m. fl.*, nr 39, om höjning av det utav Kungl. Maj:t begärda anslaget till byggande av enkla bygdevägar;

herr *Mosesson m. fl.*, nr 40, angående förbättring av de lokala förhållandena vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodas;

herrar *Karlsson* i Vadstena och *Blomquist*, nr 41, om uppförande å ordinarie stat av vissa befattningar vid statens hospital och asyler;

herr *Höglund* i Göteborg;

nr 42, om årligt understöd åt änkan Hulda Martina Forsberg, född Sjögren, samt hennes minderårige son Stig Karl Vilhelm; och

nr 43, om årligt understöd åt omlastaren Axel Johansson-Rydbergs änka;

herrar *Borggren* och andre vice talmannen *Nilsson*, nr 44, om årligt understöd åt skraddaremästaren Olof Svenssons änka;

herr *Borggren*, nr 45, om årligt understöd åt lokreparatören Olof Svenssons änka;

herr *Jonsson* i Eskilstuna, nr 46, om årligt understöd åt förre soldaten Olof Öijvall;

herr *Andersson* i Katrineholm, nr 47, om pension åt extra vagn- och stallkarlen A. W. Thornbergs änka;

herr *Karlsson* i Vadstena, nr 48, om pension åt förra sköterskan vid Vadstena hospital och asyl Augusta Matilda Andersson;

herr *Andersson* i Stockholm:

nr 49, om pension åt skomakaren Fredrik Magnus Nilssons änka;

nr 50, om pension åt förre skraddaren Julius Hedlund; och

nr 51, om pension åt förmannen Johan Viktor Åkerlund;

herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*:

nr 52, om pensionsunderstöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt förre soldaten Johan August Freij; och

nr 53, om pensionsunderstöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt förre soldaten August Malkolm Gren;

herr *Spångberg m. fl.*, nr 54, angående lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring;

herr *Heiding*, nr 55, angående statsanslag för premiering av välskötta mindre jordbruk; samt

herr *Ström m. fl.*, nr 56, angående fortsatt eller annan lämplig anställning för vissa telegrambärare vid telegrafverkets stationer i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Björkman</i>	under 3 dagar fr. o. m. denna dag och
» <i>Olsson</i> i Göteborg	» 3 » » den 19 jan.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.12 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 19 januari.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 37 av herr *Björnberg*;

nr 38 av herr *Andersson* i Ovanmyra;

nr 39 av herr *Mårtensson m. fl.*;

nr 40 av herr *Mosesson m. fl.*;

nr 41 av herrar *Karlsson* i Vadstena och *Blomquist*;

till bankoutskottet motionerna:

nr 42 och 43 av herr *Höglund* i Göteborg;

nr 44 av herrar *Borggren* och andre vice talmannen *Nilsson*;

nr 45 av herr *Borggren*;

nr 46 av herr *Jonsson* i Eskilstuna;

nr 47 av herr *Andersson* i Katrineholm;

nr 48 av herr *Karlsson* i Vadstena;

nr 49—51 av herr *Andersson* i Stockholm; och

nr 52 och 53 av herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*;

till tillfälligt utskott motionen nr 54 av herr *Spångberg m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionen nr 55 av herr *Heiding*; samt

till tillfälligt utskott motionen nr 56 av herr *Ström m. fl.*

§ 2.

Herr statsrådet *Borell* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 10, angående ersättning till civilstatens änke- och pupillkassa för särskilda kostnader för beredande av förhöjd pension åt vissa posttjänstemäns efterlevande;

nr 11, angående förhöjning för år 1929 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd; och

nr 12, angående räntefri försträckning åt telegraftjänstemännens skattebetalningskassa i Stockholm.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Törnkvist* i Karlskrona, nr 57, angående löneställning m. m. för två konstaplar vid flottans poliskår i Karlskrona;

herr *Holmgren*, nr 58, om beredande av viss förmån i befordringsavseende åt kaptenen G. A. Holtz;

herr *Bengtsson* i Norup *m. fl.*, nr 59, om vissa anslag till nykterhetens främjande;

herr *Borggren*, nr 60, om anslag till ett omformareaggregat vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra;

herr *Svensson* i Betingetorp, nr 61, om ersättning till Nottebäcks med Granhults kommun för försingrade kommunalutskylder och pensionsavgifter;

herr *Olsson* i Ramsta *m. fl.*:

nr 62, om uppförande å ordinarie stat av samtliga arbetsledarebefattningar vid arméns truppförband m. m. samt flygvapnets verkstäder; och

nr 63, om ändring i förordningen angående understöd av skatteutjämningsmedel åt synnerligen skattetyngda kommuner;

herr *Björck* i Kristianstad *m. fl.*, nr 64, om höjning av bibliotekariernas vid de allmänna läroverken arvode;

herr *Engberg*, nr 65, om anslag till Arbetarnas bildningsförbunds organisations- och administrationskostnader;

herr *Engberg m. fl.*, nr 66, om bidrag till kostnaderna för riksdagens interparlamentariska grupp;

herr *Laurén*, nr 67, om medgivande att till förvaltaren vid intendenturkåren C. J. Bodin må utbetalas vissa belopp, utgörande dels uppbytet men återbetalat, dels ock ej utbetalat dyrtidstillägg;

herrar *Nylander* och *Prytz*, nr 68, om bidrag till uppehållande av den industriella standardiseringsverksamheten;

herr *Danielsson m. fl.*, nr 69, om höjning av det utav automobilskattemedel utgående bidraget till förbättring av vissa vägar å landsbygden;

herr *Gustafson* i Kasenberg *m. fl.*, nr 70, om anslag till byggande av enklare bygdevägar;

herr *Olsson* i Broberg *m. fl.*, nr 71, om anslag för statsunderstödda fiskehamnar;

herrar *Brännberg* och *Osberg*, nr 72, om anslag till hamnbyggnad vid Ramsö fiskläge;

herr *Bengtsson* i Norup, nr 73, om anslag till sockerbetodlingens säkerställande m. m.;

herr *Wikström*, nr 74, om upphävande av tullen å apelsiner, torkade äpplen, päron, aprikoser och persikor;

herr *Västberg*, nr 75, om upphävande av förordningen angående nöjesskatt;

herr *Lundquist* i Rotebro:

nr 76, om årligt understöd åt ritaren Carl Axel Lillieskölds änka; och

nr 77, om årliga understöd åt ritaren Hjalmar Styrbjörn Floderus änka och barn;

herr *Bäcklund*:

nr 78, om pension åt städerskan Augusta Pettersson;

nr 79, om pension åt förre eldaren och gymnastikvaktmästaren Alexander Nilsson; och

nr 80, om pension åt förre extra stationskarlen Per Johan Källmans änka; herrar *Norsell* och *Hallén*, nr 81, om förhöjning av f. d. läroverksadjunkten Per Idstedts pension;

herr *Holmström*, nr 82, om årligt understöd åt förre eldaren Carl Erikssons änka;

herr *Sävström*, nr 83, om årligt understöd åt förre schaktmästaren Johannes Andersson;

herr *Andersson* i Dunker *m. fl.*, nr 84, om viss ändring i 65 § utsökningslagen;

herr *Öhman m. fl.*, nr 85, om vissa ändringar i lagen om polisväsendet i riket;

herr *Holmgren m. fl.*, nr 86, om vissa ändringar i 20 och 73 §§ sjömanslagen;

herrar *Ericson* i Boxholm och *Hedtund* i Östersund, nr 87, om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande skyldigheten för vistelsekommun att själva vidkännas vissa kostnader;

herr *Carlsson* i Solberga *m. fl.*, nr 88, om åvägabringande av utredning och förslag angående vissa ändringar i vattenlagen;

herr *Andersson* i Stockholm *m. fl.*, nr 89, om upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol;

herr *Osberg*, nr 90, angående ändring i gällande bestämmelser om ersättning till expropriationsnämnder;

herr *Holmgren m. fl.*, nr 91, om anslag till understödjande av rektorn J. Henrikssons verksamhet för insamling och odling av medicinalväxter;

herr *Andersson* i Dunker *m. fl.*, nr 92, angående anordnande av konsulentverksamhet för jordbrukskooperationen;

herr *Strindlund m. fl.*, nr 93, angående inrättande av en fast försöksgård för jordbruket i mellersta Norrland;

herr *Grapenson m. fl.*, nr 94, om ändrad fridlysningstid för ripa inom Kareuando socken;

herr *Bengtsson* i Norup, nr 95, angående omläggning av fängelsers och andra interneringsanstalters arbetsdrift och ledning;

herr *Anderson* i Linköping, nr 96, angående vidtagande av åtgärder mot arbetslöshet bland läroverksläraraspiranter *m. m.*;

herr *Lindmark*, nr 97, angående tillsättande av trafikpoliser i de olika länen;

herr *Persson* i Trången, nr 98, om viss ändring i övergångsbestämmelserna till kungörelsen angående boställsordning för lärarpersonalen vid folk- och småskolor; samt

herr *Västberg*, nr 99, om återgivande genom s. k. rundradio av andra kammarrens förhandlingar.

Samtliga dessa motioner bordlades.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående dyrtidstillägg åt den hos riksdagen tillfälligt anställda personalen.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:
herr *Borggren* under 3 dagar fr. o. m. den 21 jan. och
» *Olsson i Ramsta* » 2 » » » 20 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.21 e. m.

In fidem
Per Cronvall.